

มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริง

ในคดีฟอกเงิน

นงศิรนารด กุศลวงษ์

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2560

มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริง

ในคดีฟอกเงิน

นงศิรนารด กุศลวงษ์

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2560

The Legal Measures of Investigation on Money-laundering Cases

Nongsiranart Kusonvong

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Doctor of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2017

ไม่มีเอกสารจากต้นฉบับ
หน้า ในบรรดงวิทยานิพนธ์

หัวข้อคุณูปนิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน
ชื่อผู้เขียน	นงศิรนาถ กุศลวงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์พิเศษ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ศาสตราจารย์วาระพงษ์ บุญโญภาส
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยในปัจจุบัน แม้จะมีกระบวนการสืบสวนสอบสวนบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ไม่นำไปสู่การดำเนินคดีอาญาและคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฟอกเงินในท้ายที่สุด ทำให้เห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องกำหนดมาตรการและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อให้นำไปสู่การดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงินและเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายไทยกับมาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติ คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน และเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของธนาคารโลก และหน่วยงานสรรพากร แผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ประเทศไทยต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน ได้แก่ (1) มาตรการคุ้มครองบุคคล (2) มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน (3) มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น (4) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (5) มาตรการอำพรางตน (6) มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (7) มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย (8) มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไว้ค่า (9) มาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ (10) มาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ (11) มาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์และนำเสนอพยานหลักฐาน

การกำหนดมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ถือเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายฟอกเงินซึ่งควรจะเป็นในอนาคต กฎหมายนี้จะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน และเพิ่มจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกาในการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ และผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีพนักงานสืบสวนสอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน โดยการจัดตั้งกองงานสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ภายใต้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

Dissertation Title	The Legal Measures of Investigation on Money-laundering Cases
Author	Nongsiranart Kusonvong
Thesis Advisor	Professor Paitoon Kongsomboon
Co-Thesis Advisor	Professor Viraphong Boonyobhas
Department	Laws
Academic Year	2017

ABSTRACT

About Thailand's investigation legal measures of money-laundering cases at present, Although Thailand have the investigation procedure which legislate on Anti-Money Laundering Act B.E. 2542, however such law enforcement result don't go to the criminal procedure and the judgment which sentence the defendants in money-laundering offence at last. So such legal measures don't accomplish as expected. Therefore Thailand must prescribe the measures and the methods of anti-money laundering law enforcement, to go the criminal procedure about money-laundering offence and accord with the international standard on Anti-Money Laundering (AML) and Combating the Financial of Terrorism (CFT).

In this way, the researcher study and compare with Thailand's legal measures, international standard of United Nations (UN) and Financial Action Task Force (FATF), along with legal measures of the World Bank and US Internal Revenue Service (IRS) in Criminal Investigation Division.

From the study, it was found that Thailand must prescribe the investigation legal measures of money-laundering cases as follows: (1) to protect each testifying person or informant; (2) to seek for the evidences; (3) to arrest a person who committed a money laundering offense and record the person's statement as preliminary evidence; (4) to have access to the financial information; (5) to undercover; (6) to have controlled delivery; (7) to have surveillance; (8) to have trash runs; (9) to have methods of proving income; (10) to use forensic science; (11) to collect, analyze and present the evidences.

The enactment of such legal measures should be a part of money-laundering law and what the law ought to be. These laws could help to decrease many problems of money-laundering

criminal investigation and increase the judgments to sentence many defendants in the money-laundering offence. Finally, The researcher suggest to have the criminal investigators of money-laundering cases and set up the criminal investigation division at Anti-Money Laundering Office (AMLO).

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอน้อมเกล้า น้อมกระหม่อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้และขอ น้อมเกล้าอุทิศผลแห่งกุศลวิทยาทานอันพึงบังเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์และนักวิจัย เพื่อ เป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐ

คุณฐิณีพนธ์เล่มนี้มีชื่อว่า มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการ ค้นหาคำความจริงในคดีฟอกเงิน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบคุณฐิณีพนธ์ทั้ง 5 ท่าน อันได้แก่ (1) ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต ประธานกรรมการสอบคุณฐิณีพนธ์และคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2) ศาสตราจารย์พิเศษ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (3) ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโยภาส อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและผู้อำนวยการศูนย์ข้อมูลอาชญากรรม ทางธุรกิจและการฟอกเงิน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (4) อาจารย์ พันตำรวจเอก ดร. สีหนาท ประยูรรัตน์ กรรมการสอบคุณฐิณีพนธ์ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน และที่ปรึกษาประจำสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (5) อาจารย์ ดร. ญาดา กาศยปนนท์ กรรมการสอบคุณฐิณีพนธ์ ที่อาจารย์ทุกท่านได้ให้ความรักความเมตตาแก่ผู้วิจัยเสมอ มา ท่านได้สละเวลาในการให้คำปรึกษา ติดตามความก้าวหน้าของงานวิจัย ตรวจสอบงานวิจัยหลาย ครั้งหลายครา ตลอดจนให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และชี้แนวทางอันเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้วิจัย

ในส่วนความอนุเคราะห์จากทางแวดวงการศึกษาศึกษาของไทย ผู้วิจัยได้รับความ อนุเคราะห์จากทั้งนักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์และนักวิชาการที่มีใจจากทางด้านนิติศาสตร์ และ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านปฐนียบุคคล ตามรายนามดังต่อไปนี้ (1) ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ ผู้จุดประกายริเริ่มและสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ เริ่มต้นการศึกษาระดับปริญญาเอก (2) ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ประชุม โภมฉาย และ (3) ศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ท่านอาจารย์ทั้งสอง ได้ให้ความรักความเมตตาแก่ผู้วิจัยเสมอมา และมีส่วนสำคัญในการพัฒนางานวิจัยด้วยการให้ แนวความคิดด้านระเบียบวิธีวิจัยทางนิติศาสตร์ภายในชั้นเรียน (4) รองศาสตราจารย์ ดร. จิรศักดิ์ รอดจันท์ ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ ท่านเป็นผู้ ซึ่งให้แนวคิด สติปัญญา กำลังใจ และเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งเยี่ยม ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัย ศึกษาปริญญาเอกจนจบกระบวนการตามหลักสูตร (5) รองศาสตราจารย์ ดร. เป็รื่อง กิจรัตน์ภร

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ (6) รองศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ หรดาล อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่ท่านอธิการบดีทั้งสองมีวิสัยทัศน์ในการสร้างคนเพื่อสร้างชาติ กอปรกับการสนับสนุนเชิงนโยบายและด้านการเงิน โดยผู้วิจัยได้รับทุนการศึกษาและค่าลงทะเบียนเรียนในระดับปริญญาเอก (7) รองศาสตราจารย์ ดร. สุพจน์ แสงเงิน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่ท่านเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดี และมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ทำงานวิจัยชิ้นนี้จนเสร็จสิ้น และประสบความสำเร็จทางการศึกษาในระดับปริญญาเอกทางนิติศาสตร์ ท่านเป็นผู้ให้โอกาสและส่งเสริมครูบาอาจารย์ให้มีความรู้และยกระดับความสามารถในการทำงานวิจัยให้เพิ่มมากขึ้น และผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร หน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัยด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีรากเหง้ามาจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่สถาปนาโดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และเป็นหน่วยงานราชการที่ได้บ่มเพาะความรู้ความสามารถให้ครูบาอาจารย์ระดับภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิปัญญาอยู่เสมอ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2558 ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณบุคลากรทุกท่านจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่พิจารณาสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2558 ระดับปริญญาเอก กลุ่มที่ 7 ด้านความมั่นคงและธรรมาภิบาล หัวข้อย่อย 2.4 การปฏิรูปภาคส่วนความมั่นคง และความยุติธรรม ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เรื่อง ผลการคัดเลือกข้อเสนอการวิจัยเพื่อขอรับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2558 ลงวันที่ 23 มีนาคม 2558 โดยทุนอุดหนุนการวิจัยนี้มีความสำคัญยิ่งต่อการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งข้อมูลกฎหมายของต่างประเทศ ทั้งในรูปแบบของตำรา หนังสือ หรือ E-Book ต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลกฎหมายเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกับข้อมูลกฎหมายของประเทศไทย

งานวิจัยชิ้นนี้จะมีอาจประสบความสำเร็จได้ หากขาดความอนุเคราะห์จากท่านกัลยาณมิตรทางวิชาการ อันได้แก่ คุณไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ อดีตอัยการสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย คุณพงศ์ธร ทองด้วง ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย คุณชลธิชา ดาวเรือง ผู้อำนวยการกองคดี 3 คุณพงษ์เทพ ธนวัฒน์นิรันดร์ นิติกรชำนาญการ จากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และคุณพีระพัฒน์ อิงพงษ์พันธ์ ผู้บัญชาการสำนักบริหารกลาง กรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและมีความซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่งต่อความอนุเคราะห์ของท่าน

ขอกราบขอบพระคุณ คุณมนูญ เดิมกาญจนดีและคุณศราพร เดิมกาญจนดี บุพการีของผู้วิจัย บุคคลในตระกูลเดิมกาญจนดี และบุคคลในตระกูลกุศลวงษ์ ที่มีส่วนร่วมห่วงใย ใต้ถามความก้าวหน้า และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณ ท่านผู้พิพากษา ดร. สุพิศ ปราณีตพลกรัง และอาจารย์ ดร. สุภัชลี เทพหัสติน ณ อรุณา เพื่อนร่วมรุ่นระดับปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ได้ให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดในเชิงวิชาการและคอยให้กำลังใจแก่กันและกันเสมอมา และขอขอบคุณ คุณสุรรัตน์ เจตน์ตะพุก เลขานุการหลักสูตรคุษฎีบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่คอยให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อทุกขั้นตอนของการทำคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัย ซึ่งมีอาจเอ่ยนามได้ครบถ้วนในที่นี่

ประโยชน์และคุณค่าของงานวิจัยชิ้นนี้ขออุทิศแด่ประเทศชาติบ้านเมืองอันเป็นที่รักยิ่ง พระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ บุพการี ครูบาอาจารย์ หากงานวิจัยชิ้นนี้มีข้อไม่สมบูรณ์ประการใด ผู้วิจัยกราบขอภัยมา ณ ที่นี้ และขออำนวยการให้นักวิจัยรุ่นถัดไปมีปณิธานในการปรับปรุงงานวิจัยกฎหมายอาญาด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของแต่ละช่วงมิติเวลาให้มีความสถาพรสืบต่อไป

นงศิรนารอด กุศลวงษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ท
สารบัญภาพ.....	น
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	7
1.4 สมมุติฐานของการวิจัย.....	8
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	9
2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย.....	10
2.1 คำนิยามมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน.....	10
2.2 กระบวนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	11
2.2.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญารฐานฟอกเงิน.....	11
2.2.1.1 ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 5).....	12
2.2.1.2 การกระทำความผิดฐานฟอกเงินภายนอกราชอาณาจักร ซึ่งต้องรับโทษในราชอาณาจักร (มาตรา 6).....	15
2.2.1.3 ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 7).....	16
2.2.1.4 ผู้พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 8).....	17
2.2.1.5 ผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 9).....	17
2.2.1.6 เจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งต้องรับโทษหนักขึ้น (มาตรา 10 และมาตรา 11).....	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 กระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน.....	20
2.2.2.1 มาตรการคุ้มครองบุคคล (มาตรา 37/1).....	20
2.2.2.2 มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน (มาตรา 38).....	22
(ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมา เพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา.....	23
(ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มี เหตุอันควรสงสัย.....	24
2.2.2.3 มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น (มาตรา 38/1).....	27
2.2.2.4 มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (มาตรา 46).....	28
(ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี.....	29
(ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์.....	30
2.2.2.5 มาตรการอำพรางตน (มาตรา 46/1).....	31
2.2.3 บทกำหนดโทษ.....	35
2.2.3.1 บทกำหนดโทษฐานบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 60).....	35
2.2.3.2 บทกำหนดโทษฐานนิติบุคคลกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 61).....	35
2.2.3.3 บทกำหนดโทษฐานไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐาน (มาตรา 64).....	35
2.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินและ คดีอาญาอื่น.....	36
2.3.1 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคล.....	36
2.3.2 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี.....	42
2.3.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึก	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ถ้อยคำเบื้องต้น.....	58
2.3.4 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี.....	60
2.3.5 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการอำพรางตน.....	77
2.3.6 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม.....	85
2.3.7 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย.....	93
2.4 แนวทางในการกำหนดกฎหมายฟอกเงินของประเทศไทย.....	102
2.4.1 การคำนึงถึงมาตรฐานและบรรทัดฐานสากล ระบบกฎหมายและ นโยบายทางอาญา สภาพความรุนแรงของปัญหา และบริบทในทาง การเมืองเศรษฐกิจและสังคม.....	103
2.4.2 การคำนึงถึงแผนหรืออนโยบายระดับสูงอื่น ๆ.....	104
2.4.2.1 แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579).....	104
2.4.2.2 แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี และแผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี ของสำนัก งานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	105
(ก) แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) และแผนปฏิบัติ ราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561).....	106
(ข) แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติ ราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563).....	107
2.5 สรุปแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและ การค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย.....	110
3. มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดี ฟอกเงินตามหลักสากล.....	113
3.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลัก- ฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล.....	113
3.1.1 ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory).....	113
3.1.2 ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory).....	119
3.1.3 ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory).....	119
3.2 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายระหว่างประเทศ.....	120

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2.1 การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา (The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988; The Vienna Convention) (ข้อ 1 ข้อ 7 และข้อ 11).....	120
3.2.1.1 คำนิยามของการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (ข้อ 1).....	121
3.2.1.2 การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (ข้อ 11).....	121
3.2.1.3 ความช่วยเหลือในทางกฎหมายร่วมกัน (ข้อ 7).....	122
3.2.2 การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมและวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลอโม (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000; Palermo Convention) (ข้อ 2 และข้อ 20).....	124
3.2.2.1 คำนิยามของการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (ข้อ 2).....	124
3.2.2.2 วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน (ข้อ 20).....	125
3.2.3 วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (The United Nations Convention against Corruption 2003) (ข้อ 50).....	127
3.3 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF).....	128
3.3.1 ข้อแนะนำที่ 30 หน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน (Responsibilities of law enforcement and investigative authorities).....	129
3.3.2 คำอธิบายเพิ่มเติมข้อแนะนำที่ 30 หน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและสืบสวนสอบสวน (Interpretive note to recommendation 30 Responsibilities of law enforcement and investigative authorities).....	130

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.3 ข้อแนะนำที่ 31 อำนาจของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน (Powers of law enforcement and investigative authorities).....	133
3.3.3.1 การปฏิบัติการลับ (Undercover Operations).....	134
3.3.3.2 การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications).....	134
3.3.3.3 การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems).....	134
3.3.3.4 การควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามใฝ่ดู (Controlled Delivery).....	134
3.3.4 วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน.....	134
3.3.5 วิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน.....	136
3.3.5.1 การสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical surveillance).....	136
3.3.5.2 การดำเนินการเก็บสิ่งที่มีราคา (Trash runs).....	137
3.3.5.3 มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence).....	137
3.3.5.4 การสอบปากคำ (Interviews).....	138
3.3.5.5 การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery).....	138
3.3.5.6 การดักฟังการติดต่อสื่อสาร (Intercepting communications).....	139
3.3.5.7 การปฏิบัติการลับ (Undercover operation).....	140
3.3.5.8 วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of proving income).....	141
3.4 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของธนาคารโลก (The World Bank).....	142
3.4.1 การวางแผนการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน (Planning a money laundering investigation).....	142
3.4.2 วิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน (Methods of gathering evidence).....	144
3.4.2.1 การสอบปากคำด้านการเงิน (Financial interviews).....	144
3.4.2.2 หมายค้น (Search warrants).....	145

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4.2.3 การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance).....	146
3.4.2.4 การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup).....	147
3.4.2.5 การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records)....	148
3.4.2.6 นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science).....	149
3.4.3 วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน (Special investigative technique).	150
3.4.3.1 การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring).....	150
3.4.3.2 การปฏิบัติการลับ (Undercover operations).....	151
3.5 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America).....	155
3.5.1 การตัดสินใจพิจารณาคดีของศาล (Decisions).....	157
3.5.2 หลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation).....	161
3.5.3 การวางแผนเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน (The Investigative Plan).....	165
3.5.3.1 การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence Collection).....	166
3.5.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling).....	167
3.5.3.3 การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering).....	170
3.5.3.4 การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semi covert Evidence Gathering).....	170
3.5.3.5 การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering).....	171
3.5.3.6 การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis).....	171
3.5.3.7 การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation).....	173
3.5.4 การปฏิบัติการลับเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Money Laundering Undercover Operations).....	174
3.5.4.1 การฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) ตามประมวล กฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 มาตรา 1956 (a) (1) (A),	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
(a) (1) (B), or (a) (2) (Undercover Operations Title 18 U.S.C. § 1956 (a) (1) (A), (a) (1) (B), or (a) (2)).....	175
3.5.4.2 การฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings: laundering our money) ตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 มาตรา 1956 (a) (3) (Sting Operations Title 18 U.S.C. § 1956 (a) (3)).....	179
3.6 สรุปมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล.....	182
4. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย.....	186
4.1 ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน (Money-Laundering Investigation Problems).....	186
4.1.1 ปัญหาการร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีฟอกเงินอันเป็นคดีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย.....	187
4.1.2 ปัญหาการกำหนดมาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล.....	189
4.1.3 ปัญหาการกำหนดกฎหมายวิธีสบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีฟอกเงิน.....	192
4.1.4 ปัญหาข้อเท็จจริงในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน.....	192
4.1.4.1 ปัญหาการไม่แจ้งข้อหาการกระทำความผิดฐานฟอกเงินแก่ผู้ต้องสงสัย.....	192
4.1.4.2 ปัญหาการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินควบคู่กับความผิดมูลฐาน.....	193
4.1.4.3 ปัญหาการประสานงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน.....	196
(ก) เรื่องการเข้าร่วมฟังการสอบสวนและการซักถามข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญแห่งคดีในความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน.....	196

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
(ข) เรื่องการส่งสำเนารายงานการสอบสวนให้สำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	198
(ค) เรื่องการแจ้งให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวน สอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน	199
(ง) เรื่องการประสานการปฏิบัติการระหว่างองค์กรไม่ สอดคล้องกันอื่น ๆ.....	200
4.1.4.4 ปัญหาการรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานใน ชั้นสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน.....	203
4.1.4.5 ปัญหาการนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นฟ้องร้องคดีฟอกเงิน.....	203
4.2 ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล (Money-laundering Hearing Problems).....	203
4.2.1 ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินในประเทศไทย.....	203
4.2.2 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตราตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประเด็นทางกฎหมาย และ จำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา.....	205
4.2.3 ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนิน คดีอาญาในประเทศไทย.....	208
4.2.4 คำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเท ศไทย.....	210
4.2.4.1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554.....	210
4.2.4.2 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554.....	214
4.2.4.3 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553.....	217
4.2.4.4 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550.....	220
4.2.4.5 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550.....	223
4.2.5 บทวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาลของ ประเทศไทย.....	225
4.2.5.1 ปริมาณสถิติคำพิพากษาคดีฟอกเงิน.....	225

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.5.2 แนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษา.	226
4.2.5.3 การประเมินผลการดำเนินการด้านคดีอาญาฟอกเงินขององค์กร สากลระหว่างประเทศ.....	229
4.3 สรุปปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและ การค้นหาคำความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย.....	230
5. บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและ การค้นหาคำความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยและหลักสากล.....	232
5.1 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงิน.....	232
5.2 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน.....	234
5.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำ เบื้องต้นในคดีฟอกเงิน.....	243
5.4 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงิน.....	245
5.5 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงิน.....	250
5.6 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงิน	256
5.7 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงิน.....	261
5.8 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไว้ค่าในคดีฟอกเงิน.....	266
5.9 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ในคดีฟอกเงิน.....	270
5.10 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงิน.....	274
5.11 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอ พยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน.....	276
5.12 สรุปบทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยาน- หลักฐานและการค้นหาคำความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยและหลัก สากล.....	280
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	283
6.1 บทสรุป.....	283
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	296
6.2.1 แนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายใน	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน.....	296
6.2.1.1 มาตรา 37/1 เรื่อง การคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงิน.....	296
6.2.1.2 มาตรา 38 เรื่อง การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน.....	297
6.2.1.3 มาตรา 38/1 เรื่อง การจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำ เบื้องต้นในคดีฟอกเงิน.....	299
6.2.1.4 การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 46 เรื่อง การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน ในคดีฟอกเงิน.....	299
6.2.1.5 การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 46/1 เรื่อง การอำพรางตนในคดีฟอก เงิน.....	302
6.2.1.6 การเพิ่มมาตรา 46/2 เรื่อง การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมใน คดีฟอกเงิน.....	304
6.2.1.7 การเพิ่มมาตรา 46/3 เรื่อง การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอก เงิน.....	308
6.2.1.8 การเพิ่มมาตรา 46/4 เรื่อง การดำเนินการเก็บสิ่งไว้ค่าในคดี ฟอกเงิน.....	312
6.2.1.9 การเพิ่มมาตรา 46/5 เรื่อง นิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงิน.....	316
6.2.1.10 การนำวิธีการพิสูจน์รายได้มาใช้ในคดีฟอกเงินในทางปฏิบัติ....	318
6.2.1.11 การนำวิธีการเก็บรวบรวม การวิเคราะห์ และการนำเสนอ พยานหลักฐานในคดีฟอกเงินมาใช้ในทางปฏิบัติ.....	319
6.2.2 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....	320
บรรณานุกรม.....	324
ประวัติผู้วิจัย.....	337

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางเปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย.....	36
2.2 ตารางเปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย.....	42
2.3 ตารางเปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย.....	59
2.4 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย.....	60
2.5 ตารางเปรียบเทียบมาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย.....	77
2.6 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย.....	85
2.7 ตารางเปรียบเทียบมาตรการระงับการออกบัตรประชาชนในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย.....	93
4.1 ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินในประเทศไทย.....	204
4.2 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประเด็นทางกฎหมาย และจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา.....	206
4.3 ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย.....	209
5.1 ตารางเปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	232
5.2 ตารางเปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	234
5.3 ตารางเปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	243
5.4 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงินตามหลัก-	

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
กฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	245
5.5 ตารางเปรียบเทียบมาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทย และหลักกฎหมายสากล.....	250
5.6 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงินตาม หลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	256
5.7 ตารางเปรียบเทียบมาตรการระงับการออกบัญชีผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงินตามหลัก กฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	261
5.8 ตารางเปรียบเทียบมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไว้ค่าในคดีฟอกเงินตามหลัก กฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	267
5.9 ตารางเปรียบเทียบมาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ในคดีฟอกเงินตามหลักกฎ- หมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	271
5.10 ตารางเปรียบเทียบมาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงินตามหลักกฎ- หมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	274
5.11 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยาน- หลักฐานในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล.....	277

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 แผนภาพตัวอย่างการเริ่มต้นคดีของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	158
3.2 แผนภาพแสดงหลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation) ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	161
3.3 แผนภาพแสดงการจัดการคดีให้เป็นระบบ (Case Organization) ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	162
3.4 แผนภาพการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence Collection) ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	166
3.5 แผนภาพตัวอย่างแบบฟอร์มการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยที่เกี่ยวข้องกับคดี (Subject Profile Form) ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	168
3.6 แผนภาพการวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis) ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	172
3.7 แผนภาพการนำเสนอพยานหลักฐาน (Evidence Presentation) ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	174
4.1 แบบรายงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 4.....	195

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายในการปิดช่องโหว่ในด้านวิชาการและด้านวิชาชีพสำหรับการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มุ่งเน้นการจัดทำงานวิจัยในประเด็นมาตรการสืบสวนสอบสวนด้านอาญาเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน พัฒนาและผลักดันการบังคับใช้กฎหมายสืบสวนสอบสวนของประเทศไทยมุ่งสู่มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti-Money Laundering and Combating the Financial of Terrorism; AML/CFT) บูรณาการองค์ความรู้ทางกฎหมายของโลกเพื่อนำไปสู่การสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย ตลอดจนนำอาชญากรในคดีฟอกเงินมาลงโทษตามความมุ่งหมายของกฎหมายอาญา

ผู้วิจัยมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาหลักทฤษฎีเพื่อเข้าถึงประเด็นทางวิชาการ มองหาองค์ความรู้ของกฎหมายที่แตกต่างออกไปจากวิธีคิดแบบเดิม ๆ อาทิเช่น ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory) ฯลฯ เพื่อปรับใช้ในคดีฟอกเงิน เป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า อาชญากรรมฟอกเงินมีคุณลักษณะที่มีความแตกต่างและโดดเด่นไปจากคดีอาญาโดยทั่วไป ดังนั้น การสืบสวนสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดในคดีฟอกเงิน จึงต้องมีการออกแบบมาตรการทางกฎหมายให้มีความพิเศษไปจากคดีอาญาตามปกติ

งานวิจัยชิ้นนี้แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า มาตรการทางกฎหมายของการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินที่มีอยู่ในปัจจุบันบางประการไม่ได้มีการเคลื่อนไหวเข้าสู่บริบทของสังคมโดยรอบ ยกตัวอย่างเช่น ในศตวรรษที่ 21 นี้ เศรษฐกิจและสังคมของชาติกลายเป็นเศรษฐกิจและสังคมแบบดิจิทัล หรือที่เรียกว่า Digital Economy ทำให้เศรษฐกิจและสังคมนั้นใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือที่เรียกว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการผลิต การดำเนินธุรกิจ การค้า การบริการ การศึกษา การสาธารณสุข การบริหาร

ราชการแผ่นดิน รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม และการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น หากแต่มาตรการทางกฎหมายยัง คำนึงถึงถ้อยคำเดิม ๆ และวิธีคิดอย่างเดิมซึ่งไม่เคลื่อนตัวสู่บริบทของสังคมโดยรอบ ทำให้ อาชญากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ธุรกิจ การบัญชี เศรษฐศาสตร์ เทคโนโลยี ฐ่ช่องโหว่ของ กฎหมาย อันทำให้ตนเองสามารถหลบเลี่ยงกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอำนาจ เงินหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ต่อยอดการทำธุรกิจผิดกฎหมาย และเป็นวงจรการ ประกอบอาชญากรรมในประเทศไทย

ตามทฤษฎีของผู้วิจัย ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในคดีฟอกเงินแบ่งเป็นสองส่วน

ปัญหาในส่วนแรก คือ ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน (Money-laundering Investigation Problems)

การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนเฉพาะทาง (Special Investigation Technique) ในต่างประเทศนั้น ได้มีการสืบสวนสอบสวนแบบลองผิดลองถูก จนกระทั่งได้วิธีการสืบสวนสอบสวนที่ทรงประสิทธิภาพ วิธีการสืบสวนสอบสวนใดที่เคยเป็น ปัญหาและส่งผลให้ศาลขาดความเชื่อถือในพยานหลักฐาน ผู้บังคับกฎหมายก็มักจะมีการปรับปรุง วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนบัญญัติลงในกฎหมาย โดยให้สอดคล้องกับเหตุผลในคำ พิพากษาของศาลที่เคยให้แง่คิดไว้ กระทั่งการสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานในคดีฟอก เงิน เป็นผลให้มีการจับกุมและลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินในทางอาญาได้

ปัญหาส่วนที่สอง คือ ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล (Money-laundering Hearing Problems) มีคำพิพากษาเพียงสามคดีเท่านั้นที่วินิจฉัยถึงความผิดฐานฟอกเงิน ของจำเลย ซึ่งถือเป็นสถิติปริมาณคดีที่น้อยเกินจริง

โดยปกติความผิดฐานฟอกเงินนั้นถือเป็นความผิดอาญา และความผิดมูลฐานที่ถือเป็น ความผิดประฐานก็ควรพิจารณาพิพากษาคดีคู่เคียงกับความผิดฐานฟอกเงินที่ถือเป็นคดีความผิด อุปกรณ์ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า

(1) มีการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดมูลฐาน โดยไม่มีการพิจารณาพิพากษาคดี ความผิดฐานฟอกเงินคู่เคียงกัน ทั้งที่ความผิดฐานฟอกเงินต้องติดอยู่กับความผิดหลักเสมอ และ ผู้กระทำความผิดมูลฐานจักต้องมีการปกปิดหรืออำพรางทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เสมอ

(2) มีการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดฐานฟอกเงินแต่เพียงฐานความผิดเดียว เพียง หนึ่งคดี

(3) ศาลมักมีความสงสัยตามสมควรว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

(4) การที่สถิติคำพิพากษาในคดีฟอกเงินมีอยู่ในปริมาณน้อยเกินจริงนั้น ทำให้คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ซึ่งถือเป็นองค์กรสากลระหว่างประเทศ อาจทำการประเมินผลการดำเนินการด้านคดีฟอกเงินของประเทศไทยว่าขาดประสิทธิภาพ ซึ่งประเทศสมาชิกที่มีผลการประเมินไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการติดตามอย่างเข้มข้น (Enhance Follow up) ต้องรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขข้อบกพร่องทุกไตรมาสหรือทุกเดือน และต้องตอบคำถามประชาคมโลกเกี่ยวกับศักยภาพในการดำเนินงานด้านคดีฟอกเงินและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แม้ว่าประเทศไทยจะมีปัญหาในเรื่องคำพิพากษาคดีฟอกเงินในทางอาญา แต่ในทางแพ่งกลับพบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน รัฐสามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้เป็นจำนวนมาก ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อประเมินราคาทรัพย์สินนั้นแล้ว มีราคาเป็นจำนวนหลายหมื่นล้านบาท การริบทรัพย์สินในทางแพ่งเหล่านี้สวนทางกับการดำเนินคดีอาญาแก่จำเลยผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน

มาตรการทางอาญาในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยนั้น ได้มีอยู่เช่นกัน แต่ทว่าเป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนที่ยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติ ส่งผลโดยตรงต่อปัญหาการพิจารณาตีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล

จากการสืบค้นและการวิเคราะห์หลักกฎหมายอาญาทั้งหมดในประเทศไทยพบว่า ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายในการสืบสวนสอบสวนกระจายอยู่ในกฎหมายอาญาหลายฉบับ สามารถสังเคราะห์ได้ 7 มาตรการ ได้แก่

- (1) มาตรการคุ้มครองบุคคล
- (2) มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน แบ่งออกเป็น (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย
- (3) มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น
- (4) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน แบ่งออกเป็น (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสาร (ค) มาตรการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์
- (5) มาตรการอำพรางตน
- (6) มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

(7) มาตรการสะกดรอย

มาตรการสืบสวนสอบสวนของประเทศไทยทั้ง 7 มาตรการเหล่านี้ ยังคงขาดความชัดเจนในรายละเอียดในทางปฏิบัติและยังคงไม่เพียงพอต่อการจับกุมและดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน

พิจารณาเปรียบเทียบกับคดีฟอกเงินในต่างประเทศ องค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายฟอกเงินของต่างประเทศมีมาตรการสืบสวนสอบสวนที่ดีกว่า และศาลของต่างประเทศมีการวางแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาของศาลคดีฟอกเงิน โดยศาลต่างประเทศมีความตระหนักต่อการลงโทษจำเลย ในคดีการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (Specified Unlawful Activity; SUA) และคดีฟอกเงิน

ยกตัวอย่างองค์ความรู้ทางกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

มาตรการทางกฎหมายขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) เน้นมาตรการการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา มาตรการการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมและวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลโอโม และวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003

มาตรการทางกฎหมายของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) เน้นมาตรการหลัก 4 มาตรการในข้อแนะนำที่ 31 เรื่องอำนาจของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน ได้แก่ มาตรการการปฏิบัติการลับ (Undercover operations) การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting communications) การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing computer systems) การควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเผ้าดู (Controlled delivery) และเน้นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน 8 ประการ ได้แก่ การสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical surveillance) การดำเนินการเก็บสิ่งที่ไร้ค่า (Trash runs) มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence) การสอบปากคำ (Interviews) การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) การดักฟังการติดต่อสื่อสาร (Intercepting communications) การปฏิบัติการลับ (Undercover operation) วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of proving income)

มาตรการทางกฎหมายของธนาคารโลก (The World Bank) เน้นการวางแผนการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน (Planning a money laundering investigation) และวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน (Methods of gathering evidence) 6 ประการ ได้แก่ การสอบปากคำด้านการเงิน

(Financial interviews) หมายถึง (Search warrants) การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup) การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records) นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science) นอกจากนี้ยังเน้นวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน (Special investigative technique) 2 ประการคือ การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring) และการปฏิบัติการลับ (Undercover operations)

มาตรการทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา โดยปกติหน่วยงานที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาชญาฐานฟอกเงินคือหน่วยงานสรรพากรสหรัฐอเมริกา (Internal Revenue Service; IRS) แผนกการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา (Criminal Investigation; CI) โดยจุดเริ่มต้นของการสืบสวนสอบสวนของสหรัฐอเมริกาเริ่มต้นจากการหลีกเลี่ยงภาษีอากรและการถือโง่งเกี่ยวกับการเงิน แล้วจึงขยายผลไปสู่การทำความผิดอาญาอื่น ๆ ตามที่รัฐได้มีการระบุไว้ หน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญคือ หน่วยงานเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมายอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crimes Enforcement Network; FinCEN) โดยหน่วยงาน FinCEN เน้นภาพรวมของการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติความลับทางธนาคาร (Bank Secrecy Act) จึงปฏิบัติหน้าที่เฉพาะการสืบสวนสอบสวนเรื่องอาชญากรรมทางการเงินเท่านั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจึงเน้นศึกษาการดำเนินงานในทางปฏิบัติของหน่วยงานสรรพากรสหรัฐอเมริกาแผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญา โดยทำการศึกษาตามวิธีการและแนวทางของนายจอห์น มาดิงเจอร์ (John Madinger) ผู้บังคับใช้กฎหมายจากหน่วยงานสรรพากรแผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่มีทักษะและประสบการณ์ที่เชี่ยวชาญอย่างมาก โดยในงานวิจัยอาจจำแนกการอธิบายออกเป็น หลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the investigation) วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน 6 ประการเพื่อแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ได้แก่ การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล (The development of informants) การใช้ตัวแทนในการปฏิบัติการลับ (Use of undercover agents) พยานวัตถุอันเป็นพยานหลักฐานของการปฏิบัติการ (Laboratory evidence of physical evidence) การสอดส่องตรวจตราวัตถุและการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Physical and electronic surveillance) การสืบสวนสอบสวน (Interrogation) การดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณีที่ถูกกฎหมายอนุญาต (Where permitted by law, wiretapping)

เน้นการวางแผนเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน (The Investigative Plan) 7 ประการ ได้แก่ การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence Collection) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering) การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering) การ

รวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering) การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis) การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation)

และสุดท้าย เน้นการปฏิบัติการลับเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Money Laundering Undercover Operations) เป็น 2 ประการคือ การฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) และการฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings: laundering our money)

แนวคิดที่ตกผลึกจากงานวิจัย ได้บ่งชี้ถึงมาตรการสืบสวนสอบสวนด้านอาญาเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน อันถือเป็นหลักกฎหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย สร้างองค์ความรู้ทางกฎหมายเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม และองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องอื่น ปณิธานอันสูงสุดในการออกแบบงานวิจัยคือ พัฒนากลไกกฎหมายของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับอารยประเทศ นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายของสังคม และตัดวงจรการประกอบธุรกิจผิดกฎหมายในด้านต่าง ๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล
3. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย อันได้แก่ ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน และปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล
5. เพื่อเสนอแนะถึงแนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย ซึ่งเป็นกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการ

สนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) และเป็นกฎหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต (What the law ought to be)

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตการวิจัยในเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน โดยมุ่งเน้นเฉพาะมาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินในประเทศไทยและตามหลักสากล ทั้งนี้ มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวจะนำไปสู่กระบวนการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด เพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักเกณฑ์ทางทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory) ศึกษาหลักเกณฑ์เรื่องมาตรฐานสากลขององค์กรสากลระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์กรสหประชาชาติ (United Nations) คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ศึกษาหลักเกณฑ์เรื่องมาตรการทางกฎหมายของธนาคารโลก (The World Bank) และศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)

กระทำการเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายและคำพิพากษาของศาล (Case Law) ของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ประสบผลสำเร็จในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ด้วยสภาพสังคมที่มีความหลากหลายและมีความซับซ้อนของพลเมือง และรูปแบบการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงินก็มีการวิวัฒนาการด้านการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีที่มีความแปลกใหม่ชัดเจนกว่ากลุ่มประเทศอื่น ๆ

ตลอดทั้งเปรียบเทียบวิธีคิด ทั้งจากบทบัญญัติกฎหมาย แนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือ ตำรา วารสารทางกฎหมาย ข้อเสนอแนะของนักกฎหมายผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการฟอกเงิน

งานวิจัยชิ้นนี้มีรูปแบบการเขียนแบบพรรณนาความ อธิบายความ ย่อความ เปรียบเทียบ ยกตัวอย่าง สรุปความ ซึ่งข้อเขียนของผู้วิจัยในบทสรุปจะทำให้ทราบถึงแนวคิดสำคัญเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาประเทศไทยต่อไปในอนาคต

1.4 สมมุติฐานของการวิจัย

มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยในปัจจุบัน แม้จะมีกระบวนการสืบสวนสอบสวนบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ไม่นำไปสู่การดำเนินคดีอาญาและคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฟอกเงินในท้ายที่สุด ทำให้เห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องกำหนดมาตรการและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อให้นำไปสู่การดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงิน และเพื่อให้อสอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Document) ได้แก่ บทบัญญัติกฎหมาย รวมไปถึงอนุสัญญาขององค์การสหประชาชาติ และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ รายงานวิจัย หนังสือตำรา บทความ รายงานการศึกษา ข้อมูลสถิติ คฤษฎีนิพนธ์ และเอกสารในรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งในแผ่นซีดี และอินเทอร์เน็ต

แหล่งข้อมูลเอกสารได้จากแหล่งศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการฟอกเงิน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ห้องสมุดรัฐสภา ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง อาทิ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาล ฯลฯ ฐานข้อมูลออนไลน์ ProQuest Dissertations and Theses ฐานข้อมูลออนไลน์ด้านกฎหมาย Westlaw International ฐานข้อมูล Emerald insight ฐานข้อมูล deepdyve เว็บไซต์องค์กรกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการฟอกเงิน ฯลฯ

จากนั้น จึงทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย อาทิเช่น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกา เป็นต้น และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ภายใต้แนวคิดทฤษฎี หลักกฎหมาย

และวิธีปฏิบัติ เพื่อนำเสนอวิธีคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน อันเป็นหลักกฎหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย มีดังนี้

1. ทราบถึงกระบวนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
2. ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีตามหลักสากลที่อยู่เบื้องหลังมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน
3. ทราบถึงมาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายระหว่างประเทศ มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินธนาคารโลก และประเทศสหรัฐอเมริกา
4. ทราบถึงปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินและปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล
5. ได้แนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน
6. ได้แนวทางกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และเป็นกฎหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการ ค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย

2.1 คำนิยามมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน

มาตรการทางกฎหมายในงานวิจัยฉบับนี้ หมายความถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญาฐานฟอกเงินเท่านั้น ไม่หมายความรวมถึงมาตรการทางกฎหมายทางแพ่งต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การรายงานการทำธุรกรรม การจัดให้ลูกค้าแสดงตน การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า การขยับยั้งการทำธุรกรรม การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน การสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ฯลฯ

ในประเทศไทย การสืบสวนและการสอบสวนในทางอาญามีคำนิยามที่ต่างกัน ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) และ (11)

การสืบสวน คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด¹

การสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิด²

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) บัญญัติว่า

“การสืบสวน หมายความถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด”.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) บัญญัติว่า

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544³ ข้อ 2 กล่าวถึงการสืบสวนและการ สอบสวนว่า

การสืบสวน หมายความว่า การสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การสอบสวน หมายความว่า การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือตามกฎหมายอื่น และให้หมายความรวมถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

พนักงานสอบสวน หมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา และให้หมายความรวมถึงเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งมีหน้าที่ในการสอบสวนตามกฎหมาย อื่นด้วย

ร่วมฟังการสอบสวน หมายความว่า ร่วมฟังการสอบสวนตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่ม ดำเนินการสอบสวนจนกว่าทำการสอบสวนเสร็จสิ้น รวมทั้งกรณีการสอบสวนเพิ่มเติมด้วย

ในต่างประเทศ การสืบสวนสอบสวนตรงกับคำว่า investigation และมีได้มีการแบ่งแยก อย่างเด็ดขาดอย่างกฎหมายไทย ถือรวมกันว่า การสืบสวนและการสอบสวนเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ด้วยกัน ฉะนั้น ข้อมูลต่างประเทศที่ผู้วิจัยใช้เพื่อการศึกษาเทียบเคียงการสืบสวนสอบสวนคดีฟอก เงิน คือฐานข้อมูลของคำศัพท์ว่า Criminal Investigation หรือ Money-laundering Investigation

2.2 กระบวนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

รายละเอียดดังนี้

2.2.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญารฐานฟอกเงิน

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญารฐานฟอกเงิน ก่อนที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

บทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญารฐานฟอกเงิน ระบุเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 5) การกระทำความผิดฐานฟอกเงินภายนอกราชอาณาจักรซึ่งต้องรับ โทษในราชอาณาจักร (มาตรา 6) ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 7) ผู้พยายาม

“การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือ พิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้อง”.

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 /ตอนพิเศษ 14 ง /หน้า 9/ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544.

กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 8) ผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 9) เจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งต้องรับโทษหนักขึ้น (มาตรา 10 และมาตรา 11)

อธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.2.1.1 ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 5)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 บัญญัติว่า

“ผู้ใด

(1) โอน รับ โอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

(3)⁴ ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน”

บุคคลที่กระทำหรือร่วมกันกระทำการฟอกเงิน หมายถึง บุคคลทุกคนในวงจรการกระทำผิดล้วนมีพฤติกรรมร่วมกันนำเงินที่ได้จากการกระทำผิดมาฟอกโดยเจตนา กล่าวคือ รู้ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้มาโดยทุจริต และรู้ถึงวัตถุประสงค์ในการกระทำว่า ทำเพื่อต้องการจะเปลี่ยนสถานะของเงิน หรือทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่นำไปใช้ได้ในระบบเศรษฐกิจโดยไม่มีผู้ใดล่วงรู้ถึงที่มาอันผิดกฎหมายนั้น⁵

การฟอกเงิน คือ การนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือการนำเงินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน มาเก็บ ซุกซ่อน โอน ย้ายหรือเปลี่ยนสภาพ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้อื่นสามารถนำเงินนั้นมาใช้ประโยชน์ได้ ในลักษณะของเงินที่ถูกกฎหมาย และการฟอกเงินยังรวมถึง การฟอกเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ในทางทรัพย์สินอื่นๆที่ได้มาจากการกระทำผิดด้วย ด้วยเหตุนี้ การฟอกเงินซึ่งหมายความรวมถึงการฟอกทรัพย์สินและประโยชน์ในทางทรัพย์สิน เป็นกระบวนการที่ผู้กระทำความผิดต้องการเปลี่ยนแปลงสถานะของเงินหรือทรัพย์สินที่

⁴ มาตรา 5 (3) เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558.

⁵ จาก ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (น. 11), โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2558, สืบค้น 29 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.amlo.go.th>.

ได้มาอย่างผิดกฎหมาย หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำที่ผิดกฎหมาย ให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ใช้ได้โดยถูกต้องกฎหมาย ทำให้ไม่มีผู้ใดทราบได้ว่า เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายนั่นเอง⁶

การฟอกเงินมีลำดับขั้นตอนดังนี้⁷

“(1) **placement** แปลว่า ระดับขั้นเอาไปวางไว้กับที่ หมายถึง การเก็บเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดกฎหมายไว้อย่างปกตินในที่ซ่อนเร้นและปลอดภัยที่สุด จะเก็บไว้เองโดยจะเก็บไว้ที่ใดก็ได้ เงินยังเป็นเงิน เป็นระดับขั้นต้น ในยุคปัจจุบัน นอกจากจะเก็บไว้กับตัวที่บ้านแล้ว ก็จะใช้วิธีการนำไปฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงิน และจะยังใช้ชื่อที่อยู่จริงหรือจะใช้ชื่อย่อ ชื่อที่ตั้งลอย ๆ ชื่อคนอื่นถ้าทำได้

(2) **layering** แปลว่า ระดับขั้นแปรเปลี่ยนเป็นชั้น โดยจะใช้เงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปซื้อทรัพย์สิน หรือจัดทำสิ่งของที่มีค่า มีราคาแพง มีมูลค่ามาก ๆ เช่น เพชรนิลจินดา ทองคำแท่ง ทองรูปพรรณ ซื้อรถยนต์ ซื้อหุ้นหรือหลักทรัพย์ ซื้อหรือสร้างอาคารบ้านเรือน ที่ดิน เรือกสวน ไวน์ไวน์ ทรัพย์สินที่จะต้องจดทะเบียนการถือกรรมสิทธิ์อาจใช้ชื่อที่อยู่คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรืออาจทำเป็นขายให้คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรือทำเป็น โอนยกเป็นมรดกให้คนอื่น อาจเป็นบุตรหลาน หรืออาจนำเงินไปฝากไว้กับคนอื่นที่ไว้ใจได้ อาจเป็นบิดามารดาญาติพี่น้อง บางประเทศอาจอนุญาตให้ผู้ฝากเงินกับธนาคารหรือสถาบันการเงิน โดยใช้ชื่อผู้ฝากเป็นชื่อย่อ หรือรหัสก็ได้ ชื่อที่ดิน ชื่ออาคารบ้านเรือนไว้ในต่างประเทศ

(3) **integration** แปลว่า ระดับขั้นการคละเคล้าผสมผสาน โดยการนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิด หรือที่ได้มาโดยไม่ชอบก่อนใหญ่ไปผสมกับเงินส่วนน้อยที่ได้จากรายได้ส่วนอื่นไปลงทุนประกอบการที่ถูกต้องหลาย ๆ กิจการ จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ประกอบการทางเศรษฐกิจขึ้นหลายบริษัท เป็นนายหน้ารับจ้างอง รับซื้อขายฝากที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ ให้เงินกู้ได้ดอกเบี้ย รับเหมาก่อสร้าง ซื้อขายหุ้น หรือลงทุนข้ามชาติข้ามประเทศ โดยโอนเข้าหรือโอนออกนอกประเทศ”

ข้อมูลจากเว็บไซต์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้กล่าวถึงวิธีการที่ผู้กระทำความผิดจะใช้ในการฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น⁸

“(1) นำเงินไปเก็บออมไว้ในธนาคาร อาทิ ฝากเงินไว้ในบัญชีเงินฝาก

⁶ จาก ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (น. 5). เล่มเดิม.

⁷ จาก กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (น.36-37), โดย วีระพงษ์ บุญโญภาส, 2547, กรุงเทพฯ: นิติธรรม. ลิขสิทธิ์ 2547 โดยสำนักพิมพ์นิติธรรม.

⁸ จาก ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (น. 8-10). เล่มเดิม.

(2) นำเงินไปทำประกันชีวิตแบบการออมระยะยาว และรอให้สิ้นสุดสัญญาเพื่อจะได้เงินคืน พร้อมผลกำไร หรือหากคนเสียชีวิต เงินดังกล่าวก็ตกให้แก่บุตรหรือคนในครอบครัวต่อไป

(3) นำไปซื้อหลักทรัพย์ และขายต่อเพื่อผลกำไร หรือเก็บไว้เพื่อรับเงินปันผล

(4) นำเงินไปซื้ออสังหาริมทรัพย์ที่ได้จากการกระทำความผิดมาในราคาถูกและนำเงินไปทำสัญญาประกันวินาศภัยในอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว ซึ่งเป็นการนำเงินผิดกฎหมายไปประกันความปลอดภัยในทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเกิดภัยและความเสียหายตามเงื่อนไขสัญญา ผู้กระทำผิดก็จะได้รับเงินตามสัญญาประกัน หรือหากไม่เกิดความเสียหายใด ๆ ผู้กระทำผิดก็สามารถนำอสังหาริมทรัพย์ไปขายต่อได้ในราคาสูง

(5) นำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราต่างประเทศ เพื่อหวังผลกำไรจากค่าเงินที่สูงขึ้น และนำมาแลกกลับคืนเป็นเงินที่ใช้ได้ในราชอาณาจักร

(6) นำเงินที่ได้จากการกระทำความผิด โอนไปยังตัวแทนของตน ซึ่งอาจเป็นการโอนข้ามประเทศหรือโอนในประเทศ เพื่อให้ตัวแทนรับเงินและดำเนินธุรกิจในลักษณะที่เป็นนามินีของผู้กระทำผิด

(7) นำเงินไปออมทรัพย์ไว้กับสหกรณ์ที่เปิดรับสมาชิกที่เป็นบุคคลภายนอกกลุ่ม เพื่อเป็นการชุกซ่อนเงินและได้รับดอกเบี้ยการออมเป็นการตอบแทน

(8) นำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปปล่อยกู้ในระบบ เพื่อเป็นการทำให้เงินเปลี่ยนมือ และได้ผลกำไรเป็นดอกเบี้ยในอัตราสูงจากผู้กู้

(9) นำเงินไปเปิดธุรกิจบังหน้า โดยเฉพาะธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า โดยอาจเป็นธุรกิจด้านบริการ ซึ่งจะทำให้รัฐไม่สามารถตรวจสอบผลกำไรได้อย่างแท้จริง โดยผู้กระทำผิด สร้างผลประกอบการที่เป็นเท็จ ใช้หลักฐานการรับค่าบริการที่เป็นเท็จ และใช้ธุรกิจดังกล่าวเป็นแหล่งฟอกเงิน

(10) นำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปชุกซ่อนยังบริษัทที่เปิดไว้ในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศหรือท้องที่โพ้นทะเลที่เป็นเขตปลอดภาษี

(11) นำเงินไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันผ่านบริการบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์หรือบัตรเครดิตต่าง ๆ โดยหลีกเลี่ยงการใช้เงินสด แต่อาชญากรจะใช้เงินสดในลักษณะของการชำระหนี้ตามใบแจ้งหนี้ที่ออกตามระบบให้บริการของสถาบันการเงินหรือธุรกิจให้สินเชื่อต่าง ๆ

(12) นำเงินไปซื้อตราสารอนุพันธ์ อาทิ ซื้อสินค้าล่วงหน้า เพื่อหวังผลกำไรอนาคต

(13) นำเงินไปเก็บไว้ในที่ใดที่หนึ่งเป็นระยะเวลานาน แล้วทยอยใช้ทีละจำนวนตามความประสงค์ของผู้กระทำผิด”

ตัวอย่างการฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น⁹

“ตัวอย่างที่หนึ่ง มิจฉาชีพ ก ไม่มีอาชีพสุจริตอื่น ได้เงินจากการขายยาเสพติดมาสองล้านบาท นำเงินหนึ่งล้านบาทไปซื้อรถยนต์ และอีกหนึ่งล้านบาทนำไปให้แก่ภรรยาและบุตร ทั้งนี้เพื่อไม่ให้มีพิกฐ ทั้งการซื้อรถยนต์และนำเงินไปให้ภรรยาและบุตรถือเป็นการฟอกเงิน

ตัวอย่างที่สอง มิจฉาชีพ ข นำเงินที่ได้มาจากการค้าหญิงและเด็ก ไปให้เพื่อนสนิททำธุรกิจเงินกู้รวมทั้งเปิดบริษัทขึ้นบังหน้า หากทางเอาเงินสกปรกที่ได้มาเข้าสู่ระบบการเงินของบริษัทเพื่อตอบต่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้เชื่อว่าตนเองได้เงินมาจากการประกอบอาชีพโดยสุจริตทั้งการทำธุรกิจ เงินกู้และการตั้งกิจการขึ้นบังหน้า การกระทำดังกล่าวถือเป็นการฟอกเงิน”

2.2.1.2 การกระทำความผิดฐานฟอกเงินภายนอกราชอาณาจักร ซึ่งต้องรับโทษในราชอาณาจักร (มาตรา 6)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 6 บัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าปรากฏว่า

(1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 10 บัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำการนอกราชอาณาจักรซึ่งเป็นความผิดตามมาตราต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 7 (2) และ (3) มาตรา 8 และมาตรา 9 ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีกถ้า

(1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น หรือ

(2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว

⁹ จาก คู่มือประชาชนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (น. 11), โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2551, กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์. ลิขสิทธิ์ 2551 โดยสำนักพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์.

ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว”

สามารถอธิบายได้ว่า การกระทำผิดฐานฟอกเงินนอกราชอาณาจักร กรณีผู้กระทำความผิดเป็นคนไทยก็ดี กรณีผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างชาติและกระทำการฟอกเงินในประเทศไทยก็ดี กรณีผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างชาติกระทำความผิดในต่างประเทศและอยู่ในประเทศไทยก็ดี ต้องรับโทษตามกฎหมายฟอกเงินของไทย

อย่างไรก็ตาม ห้ามลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเป็นการซ้ำซ้อน กรณีที่ศาลต่างประเทศเคยพิพากษาปล่อยตัวผู้นั้นแล้ว หรือศาลต่างประเทศเคยพิพากษาลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว ทั้งนี้ เป็นไปตามหลัก Double Jeopardy การห้ามฟ้องซ้ำคดีอาญาในความผิดเดียวกัน

2.2.1.3 ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 7)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 7 บัญญัติว่า

“ในความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(1) สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด

(2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใด ๆ หรือกระทำการใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดในคดีอาญาตามปกติ คือ บุคคลที่กระทำการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด และต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86

แต่สำหรับผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษร้ายแรงกว่าคดีอาญาตามปกติคือ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกันกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน

ความหมายของการสนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หมายความว่า การสนับสนุน การช่วยเหลือก่อนหรือขณะกระทำความผิด รวมถึงการจัดหาหรือการให้เงิน ทรัพย์สิน

ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใด ๆ หรือการกระทำการเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนี มิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ หรือให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม มีเหตุผลโทษตามหลักกฎหมายนี้ กล่าวคือ ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งเป็นผู้จัดหาหรือให้เงิน ทรัพย์สิน ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดามารดา บุตร สามี หรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลอาจไม่ลงโทษผู้นั้น หรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

2.2.1.4 ผู้พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 8)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 8 บัญญัติว่า

“ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ”

ผู้พยายามกระทำความผิดอาญาโดยทั่วไป คือ ผู้ที่ลงมือกระทำความผิดแต่กระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ตามปกติต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80

บุคคลที่พยายามทำการฟอกเงิน หมายถึง การฟอกเงินยังไม่ได้กระทำครบทุกขั้นตอน กล่าวคือ ผู้กระทำยังทำการฟอกเงินไม่เสร็จสิ้นหรือยังไม่ครบกระบวนการจนสำเร็จแต่ถูกตรวจพบเสียก่อน โดยผู้พยายามทำการฟอกเงิน ต้องรับโทษหนักเท่ากับผู้ที่กระทำสำเร็จ¹⁰

2.2.1.5 ผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 9)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 9 บัญญัติว่า

“ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้น คงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

¹⁰ จาก ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (น. 12). เล่มเดิม.

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้”

บุคคลที่สมคบกันฟอกเงิน ในที่นี้หมายถึง บุคคลมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป ที่ร่วมกันวางแผนในการฟอกเงินที่ได้จากการกระทำความผิดมูลฐาน ซึ่งในกรณีนี้ แม้จะยังไม่มีฟอกเงินเกิดขึ้น แต่หากสามารถพิสูจน์ได้ว่า กลุ่มบุคคลที่มีการร่วมกันวางแผนเพื่อกระทำการฟอกเงิน กลุ่มบุคคลนั้นต้องรับผิดฐานสมคบกันฟอกเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทยด้วย¹¹

ผู้สมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้ามีการสมคบกันและได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ผู้สมคบต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

หากผู้สมทบเข้าขัดขวาง ทำให้การลงมือกระทำการฟอกเงินนั้น กระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่เข้าขัดขวางนั้น ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าผู้สมคบกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก่อนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ศาลอาจไม่ลงโทษผู้สมคบ หรือลงโทษผู้สมคบน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

อนึ่ง จากการสืบค้นของผู้วิจัย การสมคบนั้นมีรากฐานทางความคิดดั้งเดิมมาจากกฎหมายลักษณอาญา ร.ศ. 127 และได้พัฒนาการเรื่อยมาโดยบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาหลายฉบับ ก่อนที่การสมคบจะปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ

นักกฎหมายอาจค้นพบเรื่องการสมคบในกฎหมายดังต่อไปนี้

(1) กฎหมายลักษณอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 102 เรื่อง สมคบกันคิดการเพื่อจะขบถ ประทุษร้าย หรือยุยงไพร่บ้านพลเมืองให้เป็นขบถ และพัฒนาการมาเป็นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 114 เรื่อง สมคบกันเพื่อเป็นกบฏ

(2) กฎหมายลักษณอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 105 เรื่อง สมคบกับรัฐบาลประเทศอื่น โดยมันเจตนาจะให้พระราชอาณาจักรทั้งหมดหรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งไปอยู่ใต้อำนาจประเทศอื่น และพัฒนาการมาเป็นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 120 เรื่อง คบคิดกับบุคคลด้วยความประสงค์ที่จะก่อให้เกิดการดำเนินการรบต่อรัฐ

¹¹ จาก แหล่งเดิม.

(3) กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 178 เรื่อง สมคบกันเป็นสื่อโจรผู้ร้าย และพัฒนาการมาเป็นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210 เรื่อง ช่องโจร

(4) พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 8 เรื่อง สมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(5) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 9 เรื่อง สมคบกันกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

(6) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 5 (2) เรื่อง การสมคบกันเพื่อกระทำความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม

การสมคบมักบัญญัติกับกรณีการกระทำความผิดทางอาญาร้ายแรงที่ส่งผลเสียหายต่อประเทศชาติเป็นอันมาก ทำให้เพียงแต่การสมคบซึ่งหมายความถึงการวางแผนคบคิดกันกระทำความผิด ถือเป็นความผิดที่ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด

2.2.1.6 เจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งต้องรับโทษหนักขึ้น (มาตรา 10 และมาตรา 11)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 10 บัญญัติว่า

“เจ้าพนักงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงิน หรือกรรมการขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น¹²

กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการรัฐธรรมนูญ เลขานุการ รองเลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 11 บัญญัติว่า

“กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการรัฐธรรมนูญ เลขานุการ รองเลขานุการ พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงาน หรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำ

¹² มาตรา 10 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดร่วมในการกระทำความผิดกับบุคคลตามวรรคหนึ่งไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง¹³

หากบุคคลที่มีฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ตามที่กฎหมายระบุไว้ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าหรือสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

2.2.2 กระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

ผู้เขียนขออธิบายกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน โดยเน้นในเรื่องของมาตรการทางอาญาที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อันได้แก่ มาตรการคุ้มครองบุคคล (มาตรา 37/1) มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน (มาตรา 38) คือ (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น (มาตรา 38/1) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (มาตรา 46) คือ (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ มาตรการอำพรางตน (มาตรา 46/1) อธิบายได้ดังนี้

2.2.2.1 มาตรการคุ้มครองบุคคล (มาตรา 37/1)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 37/1¹⁴ บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าคดีใดสมควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของคณะกรรมการธุรกรรม ให้คณะกรรมการธุรกรรมแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการธุรกรรมเสนอ

¹³ มาตรา 11 วรรคสอง เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

¹⁴ มาตรา 37/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2556.

ความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษตามกฎหมายดังกล่าวสำหรับบุคคลเหล่านั้นด้วย¹⁵

ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าว เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการดำเนินการหรือการให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อขอรับค่าตอบแทนเท่าที่จำเป็นและสมควรตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาด้วย

สำนักงานอาจจัดให้มีค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีฟอกเงินเป็นมาตรการที่มีความสำคัญ เนื่องจากพยานบุคคลจะนำมาซึ่งข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดในคดีฟอกเงิน หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่คุ้มครองพยาน คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐของกองคดี สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พบว่า¹⁶ “ในส่วนของกรมคุ้มครองพยาน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้ เป็นหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม พยานบุคคลก็มักจะเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาความผิดมูลฐานอยู่แล้ว และอาจเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาความผิดฐานฟอกเงินด้วย ฉะนั้น หากพยานบุคคลดังกล่าวเกรงกลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตน ก็สามารถขอคุ้มครองจากพนักงานสอบสวนคดีอาญาหลัก หรือจะมาขอคุ้มครองที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่พยานบุคคลจะขอประสานไปที่พนักงานสอบสวนคดีอาญาหลัก ฉะนั้น ในความเป็นจริง หน่วยงานสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงไม่ค่อยได้ทำคำร้องขอคุ้มครองพยานบุคคลไปยังสำนักงานคุ้มครองพยาน เนื่องจากว่าพยานบุคคลมักได้รับความคุ้มครองจากพนักงานสอบสวนคดีอาญาหลักอยู่แล้ว พยานบุคคลจึงไม่ค่อยมาขอความคุ้มครองที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน”

¹⁵ มาตรา 37/1 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558.

¹⁶ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

2.2.2.2 มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน (มาตรา 38)

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 ซึ่งบัญญัติว่า

“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกขโมย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง แสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น”

จากมาตรานี้ จะเห็นได้ว่า มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินตามมาตรา 38 นี้ สามารถแบ่งการอธิบายได้เป็น 2 ส่วนคือ

(ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย

อธิบายโดยละเอียดดังนี้

(ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

โดยปกติ สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ต้องส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ตามมาตรา 38 (1) และบุคคลใด ๆ ต้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ตามมาตรา 38 (2)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐของกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่องการเรียกคนมาพบเพื่อให้ถ้อยคำ พบว่า¹⁷ “การเรียกคนมาพบเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เรื่องการกระทำความผิดฐานฟอกเงินของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หน่วยงานย่อยที่ทำหน้าที่เรียกคนมาพบมีทั้งกองข่าว กองทางการเงินและกองคดี กองข่าวกองทางการเงินมีความสำคัญมากในการตรวจสอบวิเคราะห์ธุรกรรมเส้นทางทางการเงิน เพื่อเอาไปใช้ในการแกะรอยต่อ กองข่าวกองทางการเงินนี้แกะรอยเฉพาะเส้นทางทางการเงินจากการรายงานธุรกรรมและการตรวจสอบเพิ่มเติมสถาบันการเงิน จึงต้องมีการเรียกคนมาพบเพื่อให้ข้อมูลอยู่เสมอ กองข่าวกองทางการเงินทำหน้าที่พิจารณาดูเส้นทางทางการเงินเชื่อมโยงกับบุคคล ส่วนกองคดีนั้นแบ่งออกเป็นกองคดี 1 กองคดี 2 กองคดี 3 และกองคดี 4 เป็นการแบ่งตามเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ กองคดีทำหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สิน ไปสอบปากคำรวบรวมพยานหลักฐาน นำมาสู่การดำเนินการทางทรัพย์สินคือการยึดอายัดทรัพย์สิน โดยทำหน้าที่ประสานงานกับตำรวจในพื้นที่”

นอกจากนั้น การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐของกองคดี สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พบว่า¹⁸ “กองคดีใช้มาตรา 38 (1) และ (2) นี้อยู่แล้วคือการเรียกมาให้ถ้อยคำ ซึ่งการเรียกมาให้ถ้อยคำของผู้บังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัตินั้น อาจใช้วิธีการทำหนังสือเชิญ หรือลงไปในพื้นที่ พบพยานบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องเพิ่มเติม อาจมีการเรียกด้วยวาจาก็ได้¹⁹ ซึ่ง

¹⁷ จาก พงศ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

¹⁸ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

¹⁹ จาก พงษ์เทพ ธนวัฒน์นิรันดร์. (14 ธันวาคม 2559). นิติกรชำนาญการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

มีความคล้ายคลึงกับหลักการของมาตรการ Interview หรือการออกหมายเรียกของต่างประเทศที่ผู้วิจัยกล่าวมา แต่ของประเทศไทยทำเป็นหนังสือเรียกหนังสือเชิญมาให้ถ้อยคำ ไม่ใช่เป็นหมายเรียกแบบของพนักงานสอบสวน แต่เป็นอำนาจกระทำได้อ้างอิงตามมาตรา 38 ถ้าถูกเรียกมาให้ถ้อยคำแล้วเขาไม่มา ก็ถือว่าขัดอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถือเป็นความผิดตามมาตรา 64 ซึ่งโดยปกติจะต้องได้รับโทษ แต่เนื่องจากภาระงานของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีอยู่เป็นจำนวนมาก การทำให้เขาต้องได้รับโทษเป็นการเพิ่มภาระงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฉะนั้นในทางปฏิบัติการบังคับโทษตามมาตรา 64 จึงมักไม่ค่อยกระทำกัน นอกจากนี้ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีอำนาจเรียกให้สถาบันการเงินมาให้ถ้อยคำหรือการขอเอกสารข้อมูลของธนาคาร อันเป็นการใช้อำนาจตามมาตรา 38 ก็ต่อเมื่อเลขอาชญากรรม มอบหมาย หรือมีการเข้าคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อมีมติมอบหมายเจ้าหน้าที่จะใช้มาตรา 38 โดยผลการและยังมีได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในคดีนั้น ๆ มิได้โดยสรุป ต้องมีคำสั่งมอบหมายเป็นรายคดี เจ้าหน้าที่ของรัฐถึงจะอ้างมาตรา 38 ได้ เช่น การมอบหมายให้ไปตรวจสอบทรัพย์สินในรายคดี ก พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงจะสามารถใช้มาตรา 38 ได้”

(ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 38 (3) เรื่อง การเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยนั้น เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544²⁰ ข้อ 10²¹ ที่ได้รับอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

²⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118/ตอนพิเศษ 14 ง/หน้า 9/ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544.

²¹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 10 บัญญัติว่า

“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 38 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับแจ้งจากเลขอาชญากรรมหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขอาชญากรรมมอบหมายให้ร่วมเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีกระชุกชอนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เพื่อตรวจค้น ติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานใด ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่ร้องขอ

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง หากเลขอาชญากรรมหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขอาชญากรรมมอบหมาย มีความจำเป็นหรือรีบด่วนจะดำเนินการ ไปพลางก่อนก็ได้ แล้วรีบแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือหน่วยงาน

ร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการชุกซ่อนหรือเก็บรักษาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้น ติดตาม ตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน

พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สามารถดำเนินการไปพลางก่อนก็ได้ กรณีมีความจำเป็นหรือรีบด่วนจะดำเนินการ

ส่วนในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ ให้บันทึกเหตุผลไว้เป็นหลักฐาน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่องการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามมาตรา 38 (3) นั้น พบว่า²² “ส่วนใหญ่การเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยก็มักจะใช้หมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่ค่อยได้ใช้มาตรา 38 (3) นี้โดยลำพัง แม้ว่ามาตรา 38 (1) และ (2) เจ้าหน้าที่ของรัฐในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะใช้กันเป็นประจำทุกวัน แต่ทว่าแม้กฎหมายป้องกันและปราบปรามจะให้อำนาจตามมาตรา 38 (3) นี้ไว้ แต่ในทางปฏิบัติมักกระทำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องการขอหมายค้นของศาลอยู่ดี หมายความว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีการใช้มาตรา 38 (3) นี้ แต่ก็ทำคำร้องขอหมายค้นจากศาลด้วย เนื่องจากการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยนั้น บ่อยครั้งที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจำเป็นต้องเข้าไปพร้อมกับหน่วยงานอื่นด้วย กล่าวคือ เข้าไปพร้อมกับพนักงานตำรวจหรือพนักงานจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ เหตุผลเนื่องจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นคาดหมายได้ว่าน่าจะเจอการกระทำความผิดอื่น ๆ อีก หากไม่ให้หน่วยงานอื่นเข้าไปด้วย หากเจอการกระทำความผิดอื่น ๆ พนักงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดก็จะไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ จึงมีความจำเป็นต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปด้วย เพราะตำรวจมีอำนาจค่อนข้างครอบคลุม หากเจอการกระทำความผิดซึ่ง

ที่เกี่ยวข้องทราบในโอกาสแรกที่จะกระทำได้ ส่วนการแจ้งจะแจ้งเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ตามพฤติการณ์และความจำเป็น โดยให้เลขธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นบันทึกเหตุผลไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ ให้เลขธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขธิการมอบหมายนั้น บันทึกเหตุผลไว้เป็นหลักฐาน”.

²² จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

หน้าที่เป็นการกระทำความผิดอย่างอื่น ตำรวจก็จะมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตัวอย่างเช่น การพบปืนเถื่อน ยาเสพติด ตำรวจก็จะมีอำนาจในการจับกุมหรือตรวจยึดเป็นของกลางได้ แนวปฏิบัติดังกล่าวนี้ถือเป็นการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดหรือคาดหมายได้ พนักงานเจ้าหน้าที่จากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะดำเนินการกับทรัพย์สิน ในขณะที่หากทรัพย์สินบางอย่างเป็นไปตามหลักการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 ที่ตำรวจต้องทำ ตำรวจสามารถแยกนำไปทำได้เลย สรุปว่า แนวปฏิบัติของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักในการดำเนินงานด้วย เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในภายหลัง หากขอหมายศาลได้จะมีความสบายใจในการทำงานทั้งตัวเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปและตัวคนที่ถือหมาย ไม่ต้องแก้ปัญหารื่อง โคนฟ้องว่าเพราะเหตุใดเจ้าหน้าที่ถึงได้เข้าไปโดยมาตรา 38 (3) เจ้าหน้าที่ต้องกระทำการชี้แจงมาก ดังนั้นการใช้มาตรา 38 (3) จึงใช้ควบคู่กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเสมอ”

โดยสรุป มาตรา 38 นี้เน้นการเรียกให้คนมาพบ เน้นการเรียกให้อาพยานหลักฐานมาส่ง และเน้นการตรวจค้นแล้วสามารถยึดเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานได้

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เคยให้ความเห็นเรื่อง ตัวบุคคลผู้ใช้อำนาจตามมาตรา 38 (1) (2) และ (3) ว่า²³

“ผู้รักษาราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ย่อมใช้อำนาจตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ แทนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ ส่วนกรณีผู้ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น เห็นว่าอำนาจตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ มิใช่อำนาจเฉพาะตัวซึ่งจะมอบหมายให้ผู้ใดปฏิบัติราชการแทนมิได้ ดังจะเห็นได้ว่ามาตรานี้ได้กำหนดตัวบุคคลผู้ใช้อำนาจ ตามมาตรา 38 (1) (2) และ (3) ไว้ คือ กรรมการตุกรกรม เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมอบหมาย ดังนั้น เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงสามารถมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติราชการแทนตนได้”

²³ จาก บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรา 38 และมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (น. 4-5), โดย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559, สืบค้น 1 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-10-08-05-56/2016-05-22-08-25-01/2016-05-22-08-26-06>.

2.2.2.3 มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น (มาตรา 38/1)

มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1²⁴ ซึ่งบัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขาธิการ รองเลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนโดยไม่ชักช้าแต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง”

จะเห็นได้ว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มิใช่พนักงานสอบสวน ฉะนั้น แม้มีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน แต่ก็ต้องส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนต่อไป

การส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 บัญญัติถึงเจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ว่า

“เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น สิ่งของใดที่ยึดไว้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น”

โดยพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 ซึ่งบัญญัติว่า

“เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐานให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กบปให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดแจ่มกระจ่างขึ้น

ในการตรวจตัวผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นหญิงให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ ทั้งนี้ ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาจะขออนุญาตบุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจนั้นด้วยก็ได้

²⁴ มาตรา 38/1 เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

(2) คั้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยคั้น

(3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่คั้นพบหรือส่งมรดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3)”

ฉะนั้น บทบัญญัติของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีจุดเชื่อมต่อกันในมาตราดังกล่าว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐในกองคดี ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่องมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น พบว่า²⁵ “ตามมาตรา 38/1 นี้ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไม่มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิด หมายความว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจในการสอบปากคำเฉย ๆ กรณีการกระทำความผิดอาญาฐานฟอกเงินที่เกิดขึ้นซึ่งหน้านั้นเป็นไปไม่ได้เลย เนื่องจากยังไม่ได้รวบรวมพยานหลักฐานจนปรากฏเป็นที่เชื่อได้ว่า การมีทรัพย์สินนั้นเป็นการได้ไปซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและมีพฤติการณ์ฟอกเงิน ฉะนั้น การที่จะบอกว่า เขาเป็นผู้กระทำความผิดและเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้านั้นเป็นไปไม่ได้ ในความเป็นจริงต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานจนเห็นแล้วว่าเป็นการฟอกเงิน อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดซึ่งหน้าตีความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉะนั้น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ถ้าไม่มีหมายจับอาญาฟอกเงินไว้ ก็จับกุมไม่ได้แน่นอน เว้นเสียแต่ว่า เคยออกหมายจับอาญาฟอกเงินไว้ วันนี้ไปค้นซ้ำพบว่ามีทรัพย์สินอีก หรือไปขอหมายศาลเข้าตรวจค้นแล้วดำเนินการจับกุมไปเลย”

2.2.2.4 มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (มาตรา 46)

มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้ำของสถาบันการเงินเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียว

²⁵ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

ต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ได้อ²⁶

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้”

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 11²⁷ ได้ระบุว่า ให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก หรือส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมดำเนินการกับพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งศาลได้อนุญาตนั้น หากผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ ให้บันทึกถึงเหตุการณ์ไม่ให้ความร่วมมือไว้เป็นหลักฐาน

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ สามารถแบ่งการอธิบายออกเป็น 2 ประเด็นคือ (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี และ (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ดังนี้

(ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี

จากมาตรานี้ บัญชีลูกค้ำของสถาบันการเงินที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงินถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญในคดีฟอกเงิน ซึ่งตามปกติสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็มักจะได้รับการรายงานธุรกรรมหรือการรายงานธุรกรรมที่มี

²⁶ มาตรา 46 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

²⁷ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 11 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขอาชญากรรมมอบหมาย เพื่อเข้าถึงบัญชี ลูกค้ำของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใดที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด ให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก หรือส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมดำเนินการกับพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งศาลได้อนุญาตนั้น

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือโดยทันทีที่พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งพร้อมสำเนาคำสั่งศาลให้ทราบ ถ้าไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกถึงเหตุการณ์ไม่ให้ความร่วมมือไว้เป็นหลักฐาน”.

เหตุอันควรสงสัยจากสถาบันการเงินต่าง ๆ อยู่แล้ว ฉะนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงต้องนำบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงินมาใช้เพื่อเชื่อมโยงกับการสืบสวนสอบสวนด้านการเงินและการสืบสวนสอบสวนด้านอาญา

(ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์

เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ก็ถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญในคดีฟอกเงินเช่นเดียวกัน

ฉะนั้น ทั้งมาตรการเข้าถึงบัญชีและมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์นี้ถือเป็นมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินที่มีความสำคัญมากในการช่วยค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะเป็นการกระทำตามที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ให้อำนาจไว้

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพบว่า²⁸ “สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีรถเคลื่อนที่ที่ใช้ในการดักฟัง ซึ่งหน่วยงานเคยมีการเก็บรักษารถคันดังกล่าวไว้ตั้งแต่เมื่อประมาณสิบปีก่อน ซึ่งยังใช้การได้อยู่ แต่อาจไม่มีความทันสมัยเพียงพอหรือยังไม่มีเทคโนโลยีที่สมัยใหม่เทียบเท่ารถเคลื่อนที่ที่ใช้ในการดักฟังของต่างประเทศในปัจจุบัน ปัญหาสำคัญเรื่องการดักฟังอยู่ที่การขาดเจ้าหน้าที่เทคนิคที่มีทักษะความเชี่ยวชาญในการดักฟังหรือการแฮก (hack) ข้อมูลเข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์หรือบัญชีของผู้กระทำความผิด” นอกจากนี้ยังพบว่า²⁹ “ในส่วนของ การดักฟัง สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องขออนุญาตศาลก่อนการใช้มาตรการในการดักฟังนี้ ฉะนั้น ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายก็มักจะใช้มาตรา 38 (1) และ (2) เป็นหลักเพื่อให้บุคคลมาให้ข้อมูล เพื่อจะได้ไม่ต้องใช้มาตรา 46 เรื่องการดักฟังดังกล่าว”

และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ กรมสอบสวนคดีพิเศษ พบว่า³⁰ “ในส่วนของ มาตรการการดักฟังของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษมีเครื่องมือดักฟังที่ใช้งานระยะสั้นแถบวงรอบใกล้ ๆ ได้ และเมื่อมีการดักฟังจริง ก็มักขอความร่วมมือจากผู้ให้บริการ

²⁸ จาก พงศ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

²⁹ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

³⁰ จาก พิระพัฒน์ อิงพงษ์พันธ์. (31 มกราคม 2560). ผู้บัญชาการสำนักบริหารกลาง กรมสอบสวนคดีพิเศษ. สัมภาษณ์.

(service provider) ที่เป็นบริษัทต่าง ๆ การดักฟังนั้นสามารถดักฟังได้ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะใช้เครือข่ายโทรศัพท์ใด เสาสัญญาณอยู่ที่ใด เหตุผลเนื่องจากการเป็นผู้ใช้เสาสัญญาณตัวเดียวกันในบริเวณพื้นที่เดียวกัน การที่ผู้ให้บริการ (service provider) จะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการนั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องให้ความแน่ใจกับเขาว่า กรณีการดักฟังดังกล่าวของหน่วยงานราชการที่เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้น จักต้องเป็นความลับ ไม่เปิดเผย เพราะหากมีการเปิดเผยออกไปว่า ผู้ให้บริการ (service provider) ของบริษัทนั้นอนุญาตให้หน่วยงานของรัฐมีการดักฟังได้ ประชาชนก็จะขาดความเชื่อมั่น เป็นผลให้ผู้ให้บริการ (service provider) เสียชื่อเสียง ส่งผลเสียหายต่อการทำธุรกิจ และนอกจากนี้ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดักฟังได้ นอกจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ ก็ยังมีหน่วยงานความมั่นคงอื่น ๆ ได้แก่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) หน่วยข่าวกรอง สภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งอยู่ภายใต้กองทัพทั้งหมด”

2.2.2.5 มาตรการอำพรางตน (มาตรา 46/1)

มาตรการอำพรางตนปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1³¹ ซึ่งบัญญัติว่า

“ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ หากพนักงานเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้เลขาธิการมีอำนาจตั้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

ระเบียบว่าด้วยการประสานการปฏิบัติการตามกฎหมาย ว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2556³² มีถ้อยคำขึ้นต้นระเบียบว่า “อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 46/1 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2556... เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้”

ฉะนั้น การอำพรางตนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีฐานฟอกเงิน ตามมาตรา 46/1 จึงต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานป้องกันและ

³¹ มาตรา 46/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558.

³² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130/ตอนพิเศษ 91 ง/หน้า 1/ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2556.

ปราบปรามการฟอกเงินและกรมสอบสวนคดีพิเศษ และมีรายละเอียดที่สำคัญตามระเบียบว่าด้วยการประสานการปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2556 ตามข้อ 3 ถึงข้อ 9 ดังต่อไปนี้

ข้อ 3 บัญญัติว่า “คดี หมายความว่า คดีในความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน...”

ข้อ 4 บัญญัติว่า “ให้เลขาธิการและอธิบดีรักษาการตามระเบียบนี้”

ข้อ 5 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่สำนักงานว่าคดีใดมีลักษณะดังต่อไปนี้ สำนักงานอาจร้องขอให้กรมสอบสวนคดีพิเศษใช้อำนาจการสืบสวน การสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้

(1) เป็นคดีที่สำนักงานไม่อาจใช้อำนาจสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือมีการใช้อำนาจดังกล่าวแล้วแต่พยานหลักฐานที่ได้ยังไม่เพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ และหากมีการใช้อำนาจสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษแล้ว จะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานสำคัญที่จะสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ หรือ

(2) เป็นคดีที่เลขาธิการและอธิบดีได้มีมติร่วมกันให้ดำเนินการ”

ข้อ 6 บัญญัติว่า “ในการร้องขอให้กรมสอบสวนคดีพิเศษใช้อำนาจสืบสวน สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษนั้น ให้เลขาธิการทำหนังสือร้องขอไปยังอธิบดี โดยต้องระบุข้อเท็จจริงเท่าที่เกี่ยวข้องและเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษด้วย เว้นแต่ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการอาจทำคำร้องด้วยวาจาได้ แต่ต้องบันทึกเหตุของการร้องขอดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรในทันทีที่สามารถกระทำได้”

ข้อ 7 บัญญัติว่า “เมื่อได้รับการร้องขอตามข้อ 6 อธิบดีอาจมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานตามที่เลขาธิการเสนอแนะเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อร่วมปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการสืบสวน การสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ”

ข้อ 8 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ ให้ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษรายงานผลการ-

ปฏิบัติงานในหอธิดีและเลขธิการทราบ ทั้งนี้ ตามแบบที่เลขธิการและหอธิดีกำหนด”

ข้อ 9 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้เลขธิการพิจารณาและวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวร่วมกับหอธิดี ถ้าไม่สามารถวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวได้ ให้เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้เป็นที่สุด”

สรุปความได้ว่า

- เลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและหอธิดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ หากมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบ ต้องพิจารณาและวินิจฉัยปัญหาร่วมกัน ถ้าไม่สามารถวินิจฉัยปัญหาได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจร้องขอให้กรมสอบสวนคดีพิเศษสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในคดีความผิดฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งคดีนั้นจะต้อง

(1) เป็นคดีที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไม่อาจสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือการสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ จะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานสำคัญที่จะสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ หรือ

(2) เป็นคดีที่เลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและหอธิดีกรมสอบสวนคดีพิเศษได้มีมติร่วมกันให้ดำเนินการ

- การทำหนังสือร้องขอไปยังหอธิดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ต้องระบุข้อเท็จจริงเท่าที่เกี่ยวข้องและเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษด้วย เว้นแต่ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน อาจทำคำร้องด้วยวาจาได้ แต่ต้องบันทึกเหตุของการร้องขอดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรในภายหลัง

- หอธิดีกรมสอบสวนคดีพิเศษอาจมีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อร่วมปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการสืบสวน การสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ

- พนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องรายงานผลการปฏิบัติงานในหอธิดีกรมสอบสวนคดีพิเศษและเลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พบว่า³³ “เดิมทีมาตรการการอำพรางต้องมีการประสานกับกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อใช้มาตรการการอำพรางนี้ แต่ปัจจุบันมีการปรับแก้กฎหมายใหม่ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถใช้มาตรการการอำพรางนี้ได้เอง” นอกจากนี้ยังพบว่า³⁴ “แม้กฎหมายจะให้อำนาจสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการใช้มาตรการการอำพรางตามมาตรา 46/1 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนี้แทบที่จะไม่ได้ใช้มาตรการนี้เลย แตกต่างกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่มักจะใช้มาตรการการอำพรางในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด”

และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ กรมสอบสวนคดีพิเศษ พบว่า³⁵ “คำว่ามาตรการอำพรางและคำว่า undercover เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน สามารถใช้เทียบเคียงกันได้ ตัวอย่างมาตรการอำพรางของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่ การใช้วิธีการทำบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลขึ้นมา เช่น นาย ก เป็นผู้กระทำความผิดอาญาและเป็นเป้าหมายที่รัฐจะใช้มาตรการในการอำพราง กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถปลอมบัตรประจำตัวประชาชนของนาย ก ขึ้นมาได้ เหตุผลที่ต้องใช้คำว่าปลอมเนื่องจากบัตรดังกล่าว ไม่ได้เป็นบัตรที่ออกจากกระทรวงมหาดไทยอย่างแท้จริง แต่การออกบัตรปลอมนี้ก็มิได้ผิดกฎหมาย เพราะกฎหมายให้อำนาจกรมสอบสวนคดีพิเศษในการทำบัตรขึ้นมาได้ ในอดีตเคยมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างกรมสอบสวนคดีพิเศษกับกระทรวงมหาดไทยว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษมีความประสงค์ที่จะให้กระทรวงมหาดไทยทำบัตรของบุคคลที่เป็นเป้าหมายมาให้ แต่กระทรวงมหาดไทยแจ้งว่าไม่มีอำนาจกระทำได้ ในภายหลังกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงต้องแก้ปัญหาด้วยการทำบัตรประชาชนปลอมด้วยตนเอง ตัวบัตรทุกอย่างเหมือนของจริงทั้งหมด แล้วให้บุคคลที่มีรูปร่างคล้ายเป้าหมายมากที่สุดปลอมตัวไปกระทำการต่าง ๆ เช่น เข้าไปทำธุรกรรมในบริษัท เข้าไปธนาคาร ไปเปิดเซฟ ในกรณีที่กรมสอบสวนคดีพิเศษมีข้อมูลเรื่องเซฟเพื่อดึงเอาข้อมูลออกมา ซึ่งกฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษเปิดช่องให้ทำได้ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษยังสามารถพกวาวุธปืนได้ มีโครนโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการตามจับกุมผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำความผิดรายใหญ่”

³³ จาก พงศ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

³⁴ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

³⁵ จาก พีระพัฒน์ อิงพงษ์พันธ์. (31 มกราคม 2560). ผู้บัญชาการสำนักบริหารกลาง กรมสอบสวนคดีพิเศษ. สัมภาษณ์.

2.2.3 บทกำหนดโทษ

มีดังนี้

2.2.3.1 บทกำหนดโทษฐานบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 60)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 60 บัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

2.2.3.2 บทกำหนดโทษฐานนิติบุคคลกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 61)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 61 บัญญัติว่า

“นิติบุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 7 มาตรา 8 หรือมาตรา 9 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น”

2.2.3.3 บทกำหนดโทษฐานไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐาน (มาตรา 64)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 64 บัญญัติว่า

“ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 38 (1) หรือ (2) หรือขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา 38 (3) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดกระทำการใด ๆ ให้บุคคลอื่นล่วงรู้ข้อมูลที่เก็บรักษาไว้ตามมาตรา 38 วรรคสี่ เว้นแต่การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมาย ต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่ง”

ผู้ไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 38 (1) หรือ (2) จะต้องรับโทษทางอาญาตามมาตรานี้

ส่วนผู้ที่ขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวก ในการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน ตามมาตรา 38 (3) จะต้องรับโทษทางอาญาตามมาตรานี้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี ความผิดตามมาตรา 64 นี้เป็นความผิดที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ ตามระเบียบสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเปรียบเทียบและการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2556³⁶

2.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่น

ผู้วิจัยขอวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นดังนี้

2.3.1 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคล

พิจารณาตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.1 ตารางเปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย

มาตรการคุ้มครองบุคคล	
คดีฟอกเงิน	คดีอาญาอื่น
<p>มาตรการคุ้มครองบุคคล</p> <p>พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 37/1 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าคดีใดสมควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของคณะกรรมการธุรกรรม ให้คณะกรรมการธุรกรรมแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการธุรกรรมเสนอความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษตามกฎหมายดังกล่าวสำหรับบุคคลเหล่านั้นด้วย</p> <p>ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าว เพราะมีการกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการดำเนินการหรือการให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้</p>	<p>มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน</p> <p>พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นบุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย</p> <p>การแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอ และการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี</p> <p>การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย ให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะ</p>

³⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130/ตอนพิเศษ 156 ง/หน้า 1/ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2556.

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

มาตรการคุ้มครองบุคคล	
คดีฟอกเงิน	คดีอาญาอื่น
<p>บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อขอรับค่าตอบแทนเท่าที่จำเป็นและสมควรตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาด้วย</p> <p>สำนักงานอาจจัดให้มีค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”</p>	<p>ไม่ให้ความยินยอม และการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง”</p> <p>มาตรา 7 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณานำมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ตามความจำเป็นที่เห็นสมควร เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม”</p>
	<p>มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน</p> <p>พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 8 บัญญัติว่า</p> <p>“พยานในคดีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้</p> <p>(1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร...”</p> <p>มาตรา 10 บัญญัติว่า</p> <p>“ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม</p> <p>(2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี</p> <p>(3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย</p> <p>(4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้</p>

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

มาตรการคุ้มครองบุคคล	
คดีฟอกเงิน	คดีอาญาอื่น
	<p>ตามที่เหมาะสม</p> <p>(5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ</p> <p>(6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น</p> <p>(7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร</p> <p>ในกรณีที่ได้มีการดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามคำขอดังกล่าว โดยให้ถือว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม”</p> <p>มาตรา 11 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อกรที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้นำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม”</p>

จากตารางสามารถอธิบายได้ว่า

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 37/1 บัญญัติถึงมาตรการคุ้มครองบุคคลว่า

“ในกรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าคดีใดสมควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แข็งแรงแสบหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของคณะกรรมการธุรกรรม ให้คณะกรรมการธุรกรรมแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการธุรกรรมเสนอความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษตามกฎหมายดังกล่าวสำหรับบุคคลเหล่านั้นด้วย

ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าว เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการดำเนินการหรือการให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อขอรับค่าตอบแทนเท่าที่จำเป็นและสมควรตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาด้วย

สำนักงานอาจจัดให้มีค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

ส่วนกฎหมายอาญาอื่น คือ กฎหมายคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546³⁷ มาตรา 6 และมาตรา 7 บัญญัติถึงมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานว่า

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็น บุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

การแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอ และการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี

การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย ให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอม และการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง”

และมาตรา 7 บัญญัติว่า “ในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณานำมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ตามความจำเป็นที่เห็นสมควร เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม”

³⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120/ตอนที่ 58 ก/หน้า 4/20 มิถุนายน 2546.

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 8 มาตรา 10 และมาตรา 11 บัญญัติถึงมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานว่า

มาตรา 8 บัญญัติว่า “พยานในคดีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้

(1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร...”

มาตรา 10 บัญญัติว่า

“ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม
- (2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี
- (3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย
- (4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
- (5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
- (6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
- (7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ได้มีการดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามคำขอดังกล่าว โดยให้ถือว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม”

และมาตรา 11 บัญญัติว่า “ในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอ ให้นำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม”

จากหลักกฎหมายทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแสดง **บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ** **มาตรการคุ้มครองบุคคล** ได้ดังนี้

มาตรการคุ้มครองบุคคล ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 37/1 นี้ ต้องบังคับใช้กฎหมายเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

จุดเกาะเกี่ยวของพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ อยู่ตรงถ้อยคำที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 37/1 ได้ระบุไว้ โดยมีหลักตรรกะว่า

ในคดีฟอกเงินที่สมควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่

(ก) ผู้ให้ถ้อยคำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

(ข) ผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ต้องดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา และให้คณะกรรมการธุรกรรมเสนอความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษสำหรับบุคคลเหล่านั้น

ตามความเห็นของผู้วิจัย พยานบุคคลนั้นมีความสำคัญต่อรูปคดีฟอกเงินมาก หากการให้ปากคำของพยานบุคคลดังกล่าว เป็นผลสืบเนื่องให้พยานบุคคลต้องถูกคุกคามข่มขู่จากผู้กระทำความผิดในคดีฟอกเงิน ฉะนั้น รัฐควรจัดหามาตรการคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัย จึงต้องมีการประสานความร่วมมือจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปยังสำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เพื่อการปฏิบัติการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีฟอกเงินดังกล่าว

มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน บัญญัติอยู่ในมาตรา 6 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 สรุปใจความสำคัญได้ว่า

มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน เป็นมาตรการจัดให้

(ก) พยาน และ

(ข) สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน อาจไม่ได้รับความปลอดภัย

อยู่ในความคุ้มครองเพื่อให้ได้รับความปลอดภัย ในกรณีจำเป็นอาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ การคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปนี้จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากพยานด้วย

ส่วนมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน มีสาระสำคัญบัญญัติอยู่ในมาตรา 8 (1) มาตรา 10 และมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 สรุปใจความสำคัญได้ว่า

(ก) พยาน และ

(ข) สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน อาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอ

ในคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ ได้แก่

- การย้ายที่อยู่หรือการจัดหาที่พักอันเหมาะสม

- การจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี

- การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน

- การดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม

- การช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

- การดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

- การดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

2.3.2 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี

พิจารณาตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.2 ตารางเปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 บัญญัติว่า	มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติด พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
<p>“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการ มีอำนาจดังต่อไปนี้</p> <p>(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา</p> <p>(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา</p> <p>(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม</p> <p>ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งแสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง</p> <p>บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา</p> <p>บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น”</p>	<p>คดี พ.ศ. 2519 มาตรา 14 บัญญัติว่า</p> <p>“เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้</p> <p>(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม</p> <p>(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย</p> <p>(3) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด</p> <p>(4) ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้</p> <p>(5) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</p> <p>(6) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด</p> <p>(7) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา</p> <p>การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) ให้เจ้าพนักงานผู้สืบปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดและแสดงความรู้สึทีก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุอันควรสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้</p>

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
	<p>เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่อื่น แต่ ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานผู้สืบส่งมอบ สำเนาหนังสือนี้ให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก เจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพล เรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจ ตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือข้าราชการทหาร ตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับกองร้อยหรือเทียบเท่าขึ้นไป</p> <p>เจ้าพนักงานตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจ หน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไป ตามที่เลขธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับ มอบหมายนั้น</p> <p>เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง</p> <p>ในการปฏิบัติการตามมาตรานี้ให้กรรมการ เลขธิการ รองเลขธิการ และเจ้าพนักงานเป็นเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมายอาญา</p> <p>ให้เลขธิการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตาม มาตรา 14 เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อรายงานผลการปฏิบัติงาน ประจำปี โดยให้รายงานข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ปริมาณการ ปฏิบัติงาน และผลสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยละเอียด เพื่อให้ คณะรัฐมนตรีเสนอรายงานดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตของ คณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา”</p>
	<p>2. คดีพิเศษ</p> <p>มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีพิเศษ</p> <p>พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 24 บัญญัติว่า</p> <p>“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม พระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจ ดังต่อไปนี้ด้วย</p> <p>(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อ ตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่า กระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมี</p>

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน	
คดีฟอกเงิน	2. คดีพิเศษ
	<p>ไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการเน้นซ้ำว่าจะเอาหมายค้นมาได้บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม</p> <p>(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้</p> <p>(3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา</p> <p>(4) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา</p> <p>(5) ยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวไว้ใน (1) (2) (3) และ (4)</p> <p>การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด</p> <p>เฉพาะการใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ที่นั้น ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นไว้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปด้วย</p>

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน	
คดีฟอกเงิน	2. คดีพิเศษ
	<p>ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสาม และสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้นหรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานครภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น เพื่อเป็นหลักฐาน</p> <p>พนักงานสอบสวนคดีพิเศษระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด โดยทำเอกสารให้ไว้ประจำตัวพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ได้รับอนุมัตินั้นและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้นั้นต้องแสดงเอกสารดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง”</p>
	<p>3. คดีค้ำมนุษย์</p> <p>มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีค้ำมนุษย์</p> <p>พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 27 บัญญัติว่า</p> <p>“เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) มีหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐาน (2) ตรวจสอบบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์เมื่อผู้นั้นยินยอม แต่ถ้าผู้นั้นเป็นหญิงจะต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ (3) ตรวจสอบยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์อยู่ในยานพาหนะนั้น (4) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัด เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีพยานหลักฐานในการค้ำมนุษย์ หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ และหากเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ พยานหลักฐานนั้นอาจถูกโยกย้าย ซ่อนเร้น หรือทำลายไปเสียก่อน หรือบุคคลนั้นอาจถูก-

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน	
คดีฟอกเงิน	3. คดีค้ำมนุษย์
	<p>ประทุษร้าย โยกย้าย หรือซ่อนเร้น</p> <p>ในการใช้อำนาจตาม (4) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและรายงานเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ รวมทั้งผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป ตลอดจนจัดทำสำเนารายงานดังกล่าวไว้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งมอบสำเนารายงานนั้นไว้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องดำรงตำแหน่งนายอำเภอหรือรองผู้กำกับการตำรวจขึ้นไป หรือเป็นข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับเจ้าชั้นขึ้นไป ทั้งนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนารายงานเหตุผลและผลการตรวจค้น บัญชีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์และบัญชีทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ต่อศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้นหรือศาลอาญา ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน</p> <p>ในการดำเนินการตาม (2) และ (3) พนักงานเจ้าหน้าที่อาจสั่งให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำแทนได้</p> <p>ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่ผู้นั้นไม่ได้”</p>
	<p>4. คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ</p> <p>มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ</p> <p>พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 14 บัญญัติว่า</p> <p>“เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้</p> <p>(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่อื่นใด เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีทรัพย์สิน ซึ่งมีไว้เป็น</p>

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน	
คลังฟอกเงิน	4. คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
	<p>ความคิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด หรือมีบุคคล วัตถุ และสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี ได้ซุกซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่ดังกล่าว ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า หากปล่อยไว้เห็นชัดว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวอาจถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม</p> <p>(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา</p> <p>(3) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมิใช่เป็นความคิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ได้ซุกซ่อนอยู่</p> <p>(4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบหรือที่ส่งมาดังกล่าวไว้ใน (1) (2) และ (3)</p> <p>การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้สืบปฏิบัติตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนดโดยแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและให้แสดงบัตรประจำตัวและเอกสารที่ให้อำนาจในการตรวจค้น และเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่ค้นนั้น เว้นแต่ไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ก็ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคน ซึ่งพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ขอร้องมาเป็นพยาน ในกรณีดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นส่งมอบสำเนาเอกสารและหนังสือนั้นไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ดังกล่าว ทั้งนี้ที่สามารถกระทำได้ และหากเป็นการค้นในเวลากลางคืน จะต้องมิใช่ข้าราชการอัยการชั้น 3 ขึ้นไป หรือ ข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับชำนาญการขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป เป็นหัวหน้าในการดำเนินการ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนานบันทึกเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสอง และสำเนานบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัด</p>

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน	
คดีฟอกเงิน	4. คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
	<p>ที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานครภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น เพื่อเป็นหลักฐาน</p> <p>พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไป ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น”</p>

จากตารางสามารถอธิบายได้ว่า

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 บัญญัติถึงมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินว่า

“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการตุลาการศาลอาญา และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากนิ่งช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวจะสูญหาย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง แสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือ หลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กรหรือ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ ประโยชน์จากข้อมูลนั้น”

ส่วนกฎหมายอาญาอื่น ๆ ได้แก่ 1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด 2. กฎหมายการสอบสวน คดีพิเศษ 3. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด 4. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีบทบัญญัติที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519³⁸ มาตรา 14³⁹ บัญญัติถึงมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติดว่า

“เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตาม สมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่ หรือมี ทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเน้นซักถามจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูก โยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุก ซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(3) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(5) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(6) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

³⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93/ ตอนที่ 144/ ฉบับพิเศษ หน้า 15/ 17 พฤศจิกายน 2519.

³⁹ มาตรา 14 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545.

(7) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบพิจารณา

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดและแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุอันควรสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก เจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือข้าราชการทหารตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับกองร้อยหรือเทียบเท่าขึ้นไป

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

ในการปฏิบัติกรตามมาตรานี้ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ให้เลขาธิการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรา 14 เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี โดยให้รายงานข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ปริมาณการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน โดยละเอียด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีเสนอรายงานดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา”

2. กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547⁴⁰ มาตรา 24 บัญญัติถึงมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีพิเศษว่า

“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็น

⁴⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121/ตอนที่ 8 ก/หน้า 1/19 มกราคม 2547.

ความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(5) ยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวไว้ใน (1) (2) (3) และ (4) การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด

เฉพาะการใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปด้วย

ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสาม และสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึด หรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานคร ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น เพื่อเป็นหลักฐาน

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการให้เป็นไปตามที่

อธิบดีกำหนดโดยทำเอกสารให้ไว้ประจำตัวพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ได้รับอนุมัตินั้นและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้นั้นต้องแสดงเอกสารดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง”

3. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551⁴¹ มาตรา 27 บัญญัติถึงมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีค้ามนุษย์ว่า

“เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) มีหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐาน
- (2) ตรวจสอบบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เมื่อผู้นั้นยินยอม แต่ถ้าผู้นั้นเป็นหญิงจะต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ
- (3) ตรวจสอบยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อยู่ในยานพาหนะนั้น
- (4) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจสอบ ชีต หรืออายัด เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีพยานหลักฐานในการค้ามนุษย์ หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และหากเน้นซักว่าจะเอาหมายค้นมาได้ พยานหลักฐานนั้นอาจถูกโยกย้าย ซ่อนเร้น หรือทำลายไปเสียก่อน หรือบุคคลนั้นอาจถูกประทุษร้าย โยกย้าย หรือซ่อนเร้น

ในการใช้อำนาจตาม (4) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น และรายงานเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ รวมทั้งผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป ตลอดจนจัดทำสำเนารายงานดังกล่าวไว้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งมอบสำเนารายงานนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องดำรงตำแหน่งนายอำเภอหรือรองผู้กำกับการตำรวจขึ้นไป หรือเป็นข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับเจ็ดขึ้นไป ทั้งนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนารายงานเหตุผลและผลการตรวจค้น บัญชีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และบัญชีทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ต่อศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้นหรือศาลอาญา ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน

ในการดำเนินการตาม (2) และ (3) พนักงานเจ้าหน้าที่อาจสั่งให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำแทนได้

⁴¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125/ตอนที่ 29 ก/หน้า 28/6 กุมภาพันธ์ 2551.

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่ผู้นั้นไม่ได้”

4. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556⁴² มาตรา 14 บัญญัติถึงมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติว่า

“เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่อื่นใด เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีทรัพย์สิน ซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด หรือมีบุคคล วัตถุ และสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี ได้ซุกซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่ดังกล่าว ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า หากปล่อยไว้ให้เนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวอาจถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

(3) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ได้ซุกซ่อนอยู่

(4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบหรือที่ส่งมาดังกล่าวไว้ใน (1) (2) และ (3)

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นปฏิบัติตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด โดยแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและให้แสดงบัตรประจำตัวและเอกสารที่ให้อำนาจในการตรวจค้น และเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่ค้นนั้น เว้นแต่ไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ก็ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคน ซึ่งพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ขอร้องมาเป็นพยาน ในกรณีดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นส่งมอบสำเนาเอกสารและหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ดังกล่าว ทั้งนี้ที่สามารถกระทำได้ และหากเป็นการค้นในเวลากลางคืน จะต้องมีการขอร้องการขึ้น 3 ชั้น ไป หรือ ข้าราชการพลเรือน

⁴² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130/ตอนที่ 55 ก/หน้า 1/26 มิถุนายน 2556.

ตั้งแต่ระดับชำนาญการขึ้นไป หรือข้าราชการดำรงตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป เป็นหัวหน้าในการดำเนินการ

ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสอง และสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจ เนื้อหาของที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานครภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น เพื่อเป็นหลักฐาน

พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไป ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น”

จากหลักกฎหมายทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแสดง **บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน** ได้ดังนี้

มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานคือ มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา หรือเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 นี้ มีลักษณะการบังคับใช้กฎหมายใกล้เคียงกับกฎหมายอาญาอีกสี่ฉบับ คือ 1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด 2. กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ 3. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 4. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

ซึ่งอำนาจในการมีหนังสือสอบถามและการเรียกมาให้ถ้อยคำ ก็ไม่ต่างจากรูปแบบกฎหมายโบราณในประเทศไทยเรื่องการมีหมายเรียกไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีอาญาโดยทั่วไปเพื่อมาให้ถ้อยคำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งในความเป็นจริงเมื่อถูกเรียกมาให้ถ้อยคำแล้ว ในทางปฏิบัติมีความเป็นไปได้ว่า บุคคลที่ถูกหมายเรียกหรือถูกเรียกมาให้ถ้อยคำก็มักจะตอบว่า ตนไม่รู้ไม่เห็น ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้ชีวิตของตนเข้าไปพัวพันกับคดีที่มีความยุ่งยาก

มีความแตกต่างอย่างหนึ่งในมาตรการนี้คือ การเรียกให้ส่งเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับคดีให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ อันนี้ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเรื่องการฟอกเงินมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพราะเมื่อถูกเรียกให้ส่งมอบเอกสาร พลเมืองดีส่วนมากก็จะยินยอมมอบเอกสารให้แก่รัฐแต่โดยดี แต่ทว่าพลเมืองที่ไม่ดีนั้น อาจจะไม่ยินยอมพร้อมใจส่งมอบเอกสาร หรืออาจทำพยานเอกสารเท็จมาเพื่อส่งมอบแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ส่วนการเข้าไปในเคสสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยนั้น เจ้าหน้าที่สามารถกระทำได้ แต่โดยมากตรรกะของกฎหมายมักบัญญัติไปในทำนองที่ว่า ควรกระทำการในช่วงระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกดินคือตอนกลางวันเท่านั้น แต่กฎหมายก็มีข้อยืดหยุ่นคือสามารถกระทำการในระหว่างเวลากลางคืนได้หากเข้าช้อยกเว้นบางประการตามที่กฎหมายกำหนด และมักกำหนดสถานภาพหรือตำแหน่งของผู้มีอำนาจว่า ผู้ที่สามารถทำได้ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐเท่านั้น

การมีมาตรการการมีหนังสือสอบถาม การเรียกมาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา การเข้าไปในเคสสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยเช่นนี้ ในทางปฏิบัติถือว่ามีความจำเป็นมากเป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน และยังดีเสียกว่ากรณีที่กฎหมายไม่ให้อำนาจเสียเลย เพราะท้ายที่สุด การหาข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลของรัฐนั้นจำเป็นต้องมีวิธีที่กว้างขวาง เพื่อให้สามารถเข้าถึงหลักความจริง

นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ถือเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 (1) และความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ก็ถือเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 (2) ฉะนั้น ในความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดอาญาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และความผิดอาญาฐานฟอกเงิน ต่างก็มีมาตรการในการแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงด้วยมาตรการใกล้เคียงกันคือ มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา หรือเข้าไปในเคสสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งถ้ามีการเทียบเคียงกับกฎหมายของต่างประเทศ มาตรการการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำนี้เรียกว่า Interview คือการสอบปากคำพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีนั่นเอง หรือการเข้าไปในเคสสถาน สถานที่หรือยานพาหนะนั้น โดยส่วนมากก็กระทำไปเพื่อการตรวจค้น ซึ่งถ้าเทียบกฎหมายต่างประเทศ เรียกว่า search warrant โดยปกติการค้นต้องมีหมายค้น แต่หากมีความจำเป็นก็สามารถค้นได้โดยไม่ต้องมีหมาย ซึ่งสองมาตรการนี้ต่างประเทศถือว่า มีความจำเป็นมาก เพราะจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน การวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงพยานหลักฐานทั้งหมดในคดีฟอกเงินด้วยเหตุนี้เอง ในมาตรการที่ใกล้เคียงกันนี้ก็อาจจะพบพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงจากคดีความผิดมูลฐานคือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ กับคดีความผิดฟอกเงินพร้อมกันไปนคราวเดียวได้ ฉะนั้น พนักงานสอบสวนผู้เป็นเจ้าของสำนวนในคดีจึงควรมี

ความละเอียดอ่อนพิถีพิถันในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นนี้ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของจุดจบการตัดวงจรธุรกิจการประกอบอาชญากรรม

และเมื่อพิจารณากฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษแล้วพบว่า คดีฟอกเงินก็ถือเป็นคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 คดีหนึ่ง เนื่องจากพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 3 บัญญัติว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

คดีพิเศษ หมายความว่า คดีความผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 21...”

และมาตรา 21 บัญญัติว่า

“คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยการเสนอแนะของ กกพ.⁴³ โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมียุทธวิธีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(ค)⁴⁴ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

⁴³ กกพ. คือ คณะกรรมการคดีพิเศษ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เจ้ากรมพระธรรมนูญ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย นายกสภานายความ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนเก้าคน และในจำนวนนี้ต้องมีบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร เทคโนโลยีสารสนเทศหรือกฎหมาย อย่างน้อยด้านละหนึ่งคนเป็นกรรมการ อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมสอบสวนคดีพิเศษจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ.

⁴⁴ มาตรา 21 (1) (ค) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

(จ)⁴⁵ คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัยเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งจะต้องดำเนินการ โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดบทอื่นหรือเรื่องอื่นด้วย และให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ

บรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ถือว่า การสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดด้วย

ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งหรือข้อสงสัยว่าการกระทำความผิดใดเป็นคดีพิเศษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง (1) หรือไม่ ให้ กคพ. เป็นผู้ชี้ขาด⁴⁶”

และบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 บัญญัติว่า

“(16) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน”

ฉะนั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษจึงเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินโดยอาศัยอำนาจของกฎหมาย ส่วนขั้นตอนรายละเอียดปลีกย่อยของการประสานความร่วมมือกันนั้นเป็นไปตาม ระเบียบว่าด้วยการประสานการปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2556 ซึ่งอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะยกไปอธิบายในบทที่ 4 ของงานวิจัย

2.3.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น

พิจารณาตามตารางข้างล่างนี้

⁴⁵ มาตรา 21 (1) (จ) เพิ่มโดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

⁴⁶ มาตรา 21 วรรคห้า เพิ่มโดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

ตารางที่ 2.3 ตารางเปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย

มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น	
คดีฟอกเงิน	คดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
<p>มาตรการจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวน</p> <p>พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1 บัญญัติว่า</p> <p>“ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขานุการ รองเลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนโดยไม่ชักช้าแต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง”</p>	<p>มาตรการให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับคำร้องทุกข์หรือรับคำกล่าวโทษ และประสานงานกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการในการจับ</p> <p>พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 29 วรรคหนึ่งและวรรคสอง บัญญัติว่า</p> <p>“ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือรับคำกล่าวโทษ และมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัตินี้</p> <p>ในการจับ ควบคุม สัน การทำสำนวนสอบสวนและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ บรรดาที่เป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป”</p>

จากตารางสามารถอธิบายได้ว่า

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1 บัญญัติถึงมาตรการจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนว่า

“ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขานุการ รองเลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนโดยไม่ชักช้าแต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง”

ส่วน กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550⁴⁷ มาตรา 29 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

⁴⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124/ตอนที่ 27 ก/หน้า 4/18 มิถุนายน 2550.

บัญญัติถึงมาตรการให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับคำร้องทุกข์หรือรับคำกล่าวโทษ และประสานงานกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการในการจับว่า

“ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือรับคำกล่าวโทษ และมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ในการจับ ควบคุม คั่น การทำสำนวนสอบสวนและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ บรรดาที่เป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป”

จากหลักกฎหมายทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแสดง **บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น** ได้ดังนี้

มาตรการจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1 มีลักษณะคล้ายกับกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์บางประการ คือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเพียงการรับคำร้องทุกข์หรือรับคำกล่าวโทษเท่านั้น มีอำนาจทำสำนวนสอบสวนและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดได้ โดยการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวถือเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต่อไป

การบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้นก่อนส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนนั้น แท้จริงก็คือมาตรการ Interview ของต่างประเทศ คือการสอบปากคำผู้ต้องสงสัยในคดีนั้นเอง ซึ่งควรใช้คำถามที่มีลักษณะเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกถูกคุกคามหรือความรู้สึกอึดอัดใจในการตอบคำถาม ควรหลีกเลี่ยงคำถามที่จะทำให้ผู้ต้องสงสัยก่อการเป็นปฏิปักษ์กับรัฐ

2.3.4 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี

พิจารณาตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.4 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย

มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงิน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอก	มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดียาเสพติด พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
<p>เงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชี ลูกค้าของสถาบันการเงินเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่ง เลขาราชการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็”</p> <p>ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการ โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน</p> <p>เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่ง หรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้”</p>	<p>คดี พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัดว่า บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาราชการเป็นหนังสือ จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้</p> <p>การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้</p> <p>(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกรกระทำความผิด หรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด</p> <p>(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว</p> <p>(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้</p> <p>การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร</p> <p>เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ</p> <p>บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”</p>

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
	<p>มาตรการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ในคดียาเสพติด</p> <p>พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. 2550 มาตรา 10 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เจ้าพนักงานอาจร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ดำเนินการให้ได้มาซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดและการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด</p> <p>เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้รับการร้องขอดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการตามคำร้องขอโดยปฏิบัติตามวิธีการในกฎหมายดังกล่าว</p> <p>เจ้าพนักงานผู้ใดเปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ได้มาตามวรรคหนึ่งให้แก่บุคคลอื่นอันมิใช่เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษเช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์”</p>
	<p>2. คดีพิเศษ</p> <p>มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีพิเศษ</p> <p>พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 25 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้</p> <p>การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่น</p>

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี	
คดีฟอกเงิน	2. คดีพิเศษ
	<p>ใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้</p> <p>(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ</p> <p>(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว</p> <p>(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้</p> <p>การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร</p> <p>เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ</p> <p>บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด”</p>
	<p>3. คดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์</p> <p>มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์</p> <p>พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 18 (6) บัญญัติว่า</p> <p>“ภายใต้บังคับมาตรา 19 เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ เฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและหาตัวผู้กระทำความผิด...</p>

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี	
คดีฟอกเงิน	3. คดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
	<p>(6) ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดและสั่งให้บุคคลนั้นส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นให้ด้วยก็ได้”</p>
	<p>4. คดีค้ำมนุษย์</p> <p>มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีค้ำมนุษย์</p> <p>พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 30 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศอื่นใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้เข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับประธานศาลฎีกา</p> <p>การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็น ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดหรือจะมีกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์</p> <p>(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์จากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว</p> <p>(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิผลมากกว่าได้</p> <p>การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามคำสั่งดังกล่าวให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มี</p>

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี	
คดีฟอกเงิน	4. คดีค้ำมนุษย์
	<p>คำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร</p> <p>ในการดำเนินการตามคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจร้องขอให้บุคคลใดช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดผลการดำเนินการนั้น และให้ส่งบันทึกนั้นไปยังศาลที่มีคำสั่งโดยเร็ว</p> <p>บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีความผิดฐานค้ำมนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด”</p>
	<p>5. คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ</p> <p>มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ</p> <p>พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พนักงานสอบสวนซึ่งได้รับอนุมัติจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้</p> <p>การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้พิจารณาผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้</p> <p>(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมใน องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ</p> <p>(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสาร</p>

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี	
คดีฟอกเงิน	5. คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
	<p>เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว</p> <p>(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้</p> <p>การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งที่สื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตหรือขยายระยะเวลาอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร</p> <p>เมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดี ผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ</p> <p>บรรดาข้อมูลที่ได้อัตตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่งและให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะใน การดำเนินคดีดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด”</p>

จากตารางสามารถอธิบายได้ว่า

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 บัญญัติถึงมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงินว่า

“ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงินเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาราชการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือ-

ข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ได้อ⁴⁸

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการ โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้”

ส่วนกฎหมายอาญาอื่น ๆ ได้แก่ 1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด 2. กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ 3. กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 4. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ายมนุษย์ 5. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีบทบัญญัติที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ดังต่อไปนี้

1. **กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด** ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา⁴⁹ บัญญัติถึงมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดียาเสพติดว่า

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือ จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่ง

⁴⁸ มาตรา 46 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

⁴⁹ มาตรา 14 จัตวา เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545.

ดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากมีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มาตรา 10 บัญญัติถึงมาตรการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ในคดีอาญาว่า

“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เจ้าพนักงานอาจร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ดำเนินการให้ได้มาซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดและการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับอาญาอาชญากรรม”

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้รับการร้องขอดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดำเนินการตามคำร้องขอโดยปฏิบัติตามวิธีการในกฎหมายดังกล่าว

เจ้าพนักงานผู้ใดเปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ได้มาตามวรรคหนึ่งให้แก่บุคคลอื่นอันมิใช่เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าว ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์”

2. กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 25 บัญญัติถึงมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีพิเศษว่า

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษพนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้”

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันโดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มิคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ใหัรายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด”

3. กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 18 (6) บัญญัติถึงมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ว่า

“ภายใต้บังคับมาตรา 19 เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ เฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและหาตัวผู้กระทำความผิด...

(6) ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดและสั่งให้บุคคลนั้นส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นให้ด้วยก็ได้”

4. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 30 บัญญัติถึงมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีค้ามนุษย์ว่า

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อสารสนเทศอื่นใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาซึ่งเอกสาร หรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับประธานศาลฎีกา

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็น ดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์จากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามคำสั่งดังกล่าวให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรา นี้ ภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

ในการดำเนินการตามคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจร้องขอให้บุคคลใดช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดผลการดำเนินการนั้น และให้ส่งบันทึกนั้นไปยังศาลที่มีคำสั่งโดยเร็ว

บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีความผิดฐานค้ามนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด”

5. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17 บัญญัติถึงมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติว่า

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พนักงานสอบสวนซึ่งได้รับอนุมัติจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้พิจารณาผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใด ประกอบเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งที่สื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตหรือขยายระยะเวลาอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่งและให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด”

จากหลักกฎหมายทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแสดง **บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ** มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี ได้ดังนี้

มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงินตามมาตรา 46 นี้ มีลักษณะการบังคับใช้กฎหมายใกล้เคียงกับมาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีตามกฎหมายอาญาอื่นอีกห้าฉบับ ได้แก่ 1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด 2. กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ 3. กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิด

เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 4. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 5. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

หลักการของมาตรการนี้ค่อนข้างจะเหมือนกัน แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อกฎหมายที่มีความแตกต่างจากกฎหมายฉบับอื่น คือ ข้อมูลข่าวสารอื่นที่ไม่จำเป็นต่อการใช้งานของรูปคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้น ให้ทำลายเสียให้หมดสิ้น

มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารนั้น ในต่างประเทศมีหลายชื่อ อาจเรียกว่า การดักฟังการติดต่อสื่อสาร (Intercepting communications) หรือการดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretapping) ซึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ส่วนมาตรการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ ในต่างประเทศเรียกว่า การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems) สากต่างประเทศล้วนให้การยอมรับว่ามาตรการนี้เป็นมาตรการที่ตีประเภทหนึ่งในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินรวมถึงคดีความผิดทางอาญาอื่นที่มีความร้ายแรง และช่วยคุ้มครองพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความปลอดภัย

ในปัจจุบัน อุปกรณ์ติดต่อสื่อสารที่ผู้กระทำความผิดใช้มักเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน ซึ่งก็ถือว่ามีลักษณะการใช้งานอย่างเครื่องคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น การเข้าถึงข้อมูลการติดต่อสื่อสารเหล่านี้ กระทำได้เฉพาะกรณีกฎหมายให้อำนาจ ต้องกระทำตามขั้นตอนที่กฎหมายวางไว้ และต้องกระทำโดยผู้มีอำนาจตามกฎหมายอีกด้วย

สำหรับทักษะการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ หน่วยงานหนึ่งของรัฐที่มีศักยภาพในการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่น คือ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ชื่อเดิม) หรือกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ชื่อใหม่) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงชื่อนี้เป็นผลมาจากการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559

ผู้วิจัยขออธิบายเนื้อหาของสาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

โดยหลัก ผู้ที่กระทำการเพื่อดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นจะต้องมีความรับผิดชอบทางอาญา ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 8 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมิได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

อย่างไรก็ดี มีข้อยกเว้นที่ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำการ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวน ดังมาตรา 18 (6) ที่บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับมาตรา 19 เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ เฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด และหาตัวผู้กระทำความผิด

(6) ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดและสั่งให้บุคคลนั้นส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นให้ด้วยก็ได้”

และมาตรา 19 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 18 ... (6)... ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามคำร้อง ทั้งนี้ คำร้องต้องระบุเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลใดกระทำหรือกำลังจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เหตุที่ต้องใช้อำนาจ ลักษณะของการกระทำความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิด เท่าที่สามารถจะระบุได้ ประกอบคำร้องด้วยในการพิจารณาคำร้องให้ศาลพิจารณาคำร้องดังกล่าวโดยเร็ว”

จะเห็นได้ว่า การกระทำการเพื่อดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น และรวมถึงการเข้าถึงตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่และเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นจะไม่มี ความรับผิดชอบทางอาญา

ตามมาตรา 3 ซึ่งกล่าวถึงการให้คำนิยามนั้น ระบบคอมพิวเตอร์ หมายความว่า อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมการทำงานเข้าด้วยกัน โดยได้มีการกำหนดคำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด และแนวทางปฏิบัติงานให้อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ

ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หมายความว่า ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทาง เส้นทาง เวลา วันที่ ปริมาณ ระยะเวลาชนิดของบริการ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์นั้น

ทั้งนี้ ระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นนั้น สามารถใช้เป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่จึงจะมีอำนาจในการเข้าถึงระบบหรือข้อมูลดังกล่าว

ส่วนในมาตรา 25 กล่าวว่า ข้อมูล ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มานั้น สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ โดยบัญญัติว่า

“ข้อมูล ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อ้างและรับฟังเป็นพยานหลักฐานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยานได้ แต่ต้องเป็นชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจมีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น”

ตามความเห็นของผู้วิจัย การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 นั้น เป็นกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่า บัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ ได้โดยศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรและให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

ฉะนั้น การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์สมควรจะต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งในทางปฏิบัติผู้วิจัยเห็นว่า อาจมีการประสานกันระหว่างหน่วยงานราชการคือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือมีเช่นนั้นสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ต้องพัฒนาหน่วยงานภายในเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ การใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเป็นการเฉพาะจะช่วยทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพภายในเวลาที่ได้รับอนุญาตจากศาลไม่เกินเก้าสิบวัน

ตามความเห็นของผู้วิจัยอีกประการหนึ่ง มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อาจมีปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ลำดับการขออนุญาตที่มีความซับซ้อนด้วยระบบ

บริหารงานราชการนั้นอาจทำให้ไม่ได้รับอนุญาตในทุกคดี จึงอาจทำให้ข้อมูลสำคัญที่รัฐควรจะได้รับเข้าถึงได้ในขณะนั้นผิดพลาด และปัญหาในเรื่องเงื่อนไขเวลาที่ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องรีบเร่งปฏิบัติการกิจให้เสร็จภายในระยะเวลาเก้าสิบวัน ซึ่งเมื่อเทียบกับระยะเวลาในการดักฟังกับระยะเวลาขององค์กรอาชญากรรมที่ก่อตัวกันมานานจนแข็งแกร่ง และมีพัฒนาการมาหลายทศวรรษแล้วนั้น ระยะเวลาเก้าสิบวันของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผู้ปฏิบัติการเหล่านั้นถือว่าน้อยมาก

อนึ่ง นักวิชาการของไทยที่เคยให้คำอธิบายเรื่องการดักฟังคือ นายอรรถพล ลิขิตจิตถะ นักวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และรองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยให้ข้อมูลเรื่องการดักฟังว่า⁵⁰

“การดักฟัง หมายถึง การลอบฟังการสนทนาด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ในลักษณะที่เป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์ที่บุคคลอื่นมิถึงกัน โดยมิได้รับความยินยอมจากคู่สนทนา นั้น ซึ่งการดักฟังไม่จำเป็นจะต้องดักฟังเฉพาะ โทรศัพท์เท่านั้น แต่ในความหมายที่แท้จริงการดักฟังเป็นการดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคล โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่น ๆ อาจจะเป็นข้อมูลที่ส่งทางอินเทอร์เน็ต โทรสาร โทรศัพท์ หรือการลักลอบดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น”

ความเห็นของนักเทคนิคกล่าวไว้⁵¹

“การดักฟังโทรศัพท์เคลื่อนที่นั้น สามารถทำได้โดย

- (1) ต้องรู้ว่าเลขหมายที่ต้องการดักฟัง เป็นเลขหมายอะไร
- (2) รู้ว่าคนที่ต้องการดักฟังเป็นใคร และ
- (3) สามารถใช้เครื่องซึ่งมีราคาหลักแสนบาท เพื่อนำมาเสกแกนคลื่น รวมทั้งคนที่ใช้เลข

หมายที่ต้องการดักฟังจะต้องอยู่ในรัศมีห้าร้อยเมตร

ดังนั้น จุดนี้ในทางปฏิบัติไม่ค่อยมีใครทำ ขณะที่วิธีที่หนึ่งและสองนั้น หากเป็นระบบดิจิทัลสามารถทำได้ที่ตัวชุมสายโดยตรงเท่านั้น แต่การดำเนินการไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากตัวระบบจะมีอุปกรณ์ป้องกันอยู่ รวมทั้งตัวอุปกรณ์ทั่วไปทำได้เพียงรายงานเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของตัวเลขหมายที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก และที่สำคัญเลขหมายนั้น ไม่ได้หยุดอยู่กับที่ ดังนั้น หากจะ

⁵⁰ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 54), โดย อรรถพล ลิขิตจิตถะ, และคณะ, 2548, ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

⁵¹ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 65). เล่มเดิม.

บันทึกเสียงด้วย จะต้องรู้เลขหมาย และใช้เทคนิคที่สูงขึ้นไปอีก โดยตัวชุมสายนั้นจะมีสองระบบ ประกอบด้วยคือ

(1) ชุมสายโสม ซึ่งเป็นชุมสายที่ผู้ใช้เลขหมายจดทะเบียน และนำเลขหมายนั้นไปใช้ภายในชุมสายนั้น และ

(2) ชุมสายวิสิต ซึ่งเป็นกรณีที่ถูกค้างจดทะเบียนไว้กับชุมสายหนึ่ง แล้วนำเครื่องลูกข่ายไปใช้กับอีกชุมสายหนึ่ง ทำให้ต้องเข้าชั้นความมั่นคง

ขณะเดียวกัน ปกติแล้ว การดักฟังไม่ว่าจะเป็นโดยภาคเอกชนหรือภาครัฐไม่สามารถดำเนินการ ยกเว้นหน่วยงานเพื่อความมั่นคงของประเทศจะเข้ามาดำเนินการในกรณีที่มีข้อสงสัยว่า จะเป็นภัยร้ายแรงของประเทศชาติที่จะทำได้ แต่จะต้องมีหลักการดำเนินการ และจะต้องมีผู้บริหารระดับสูงเป็นคนสั่งจึงจะทำได้

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการตรวจสอบการดักฟังโทรศัพท์เคลื่อนที่นั้น ทำได้ยากมาก เนื่องจากผู้ใช้เคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ทางออกหรือทางแก้ที่ง่ายที่สุดอยู่ที่ผู้ใช้ต้องจดทะเบียนเลขหมายโดยใช้ชื่อผู้อื่นหรือไม่ก็เปลี่ยนเครือข่ายการใช้บริการไปเลย

ส่วนระบบโทรศัพท์พื้นฐาน จะดำเนินการตรวจสอบได้ง่ายกว่า โดยผู้ใช้สามารถสังเกตได้จาก

(1) เสียงที่กำลังพูดอยู่ไม่ชัดเจน

(2) มีเสียงคนหรือสิ่งอื่นรบกวน

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวหน้าไปมาก มีเครื่องตรวจจับสัญญาณออกมาวางตลาดจำนวนมาก ซึ่งจุดนี้ผู้ใช้อุปกรณ์สื่อสารจะต้องระวังตัวมากยิ่งขึ้น”

ผลของการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ที่มีขอบด้วยกฎหมายคือ⁵²

“การที่รัฐดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์เป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนประเภทหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนำมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด เพราะจากสภาพของคดีบางประเภท การหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการปกติไม่อาจกระทำได้ หรือกระทำไปไม่ได้โดยยากลำบากและไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะใช้พยานหลักฐานนั้นพิสูจน์ความผิดได้ หากการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์มีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติตามขั้นตอนทางกฎหมายแล้ว การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์เป็นการกระทำที่ขอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานที่ได้มาก็เป็นพยานหลักฐานที่ขอบด้วยกฎหมาย (legal obtained evidence) ส่งผลให้เป็นพยานหลักฐานที่ศาลฟังได้ แต่ถ้าการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ไม่มีกฎหมายให้

⁵² จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 66). เล่มเดิม.

อำนาจไว้ การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำจะมีความผิด และ พยานหลักฐานที่ได้มาก็เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (illegal obtained evidence)”

2.3.5 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการอำพรางตน

พิจารณาตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.5 ตารางเปรียบเทียบมาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย

มาตรการอำพรางตน	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
<p>มาตรการอำพรางตน</p> <p>พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1 บัญญัติว่า</p> <p>“ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ หากพนักงานเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้เลขที่การมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”</p>	<p>มาตรการอำพราง</p> <p>พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 มาตรา 7 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขที่การคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด</p> <p>การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน</p> <p>ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ไปก่อนแล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว</p> <p>การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่งรวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย</p> <p>การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา ๗ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”</p>

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

มาตรการอำพรางตน	
คดีฟอกเงิน	2. คดีพิเศษ
	<p>มาตรการแฝงตัว</p> <p>พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 27 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด ขึ้นหรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด</p> <p>การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ”</p>
	<p>3. คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ</p> <p>มาตรการปฏิบัติการอำพราง</p> <p>พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 19 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มอบหมายให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือปฏิบัติการอำพราง เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อัยการสูงสุดกำหนดในข้อบังคับ</p> <p>การปฏิบัติการอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลงผู้อื่นให้เข้าใจไปในทางอื่น หรือเพื่อมิให้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน</p> <p>การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการปฏิบัติการอำพรางตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย”</p>

จากตารางสามารถอธิบายได้ว่า

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1 บัญญัติถึงมาตรการอำพรางตนว่า

“ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ หากพนักงานเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

ส่วนกฎหมายอาญาอื่น ๆ ได้แก่ 1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด 2. กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ 3. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีบทบัญญัติที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 7 บัญญัติถึงมาตรการอำพรางว่า

“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไปก่อนแล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว

การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสามให้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา นี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”

2. กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 27 บัญญัติถึงมาตรการแฝงตัวว่า

“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดี หรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ”

3. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 19 บัญญัติถึงมาตรการปฏิบัติการอำพรางว่า

“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มอบหมายให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือปฏิบัติการอำพราง เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อัยการสูงสุดกำหนดในข้อบังคับ

การปฏิบัติการอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปในทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการปฏิบัติการอำพรางตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย”

จากหลักกฎหมายทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแสดง **บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ มาตรการอำพรางตน** ได้ดังนี้

มาตรการอำพรางตน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1 นี้ มีลักษณะการบังคับใช้กฎหมายใกล้เคียงกับมาตรการของกฎหมายอาญาอีกสามกลุ่ม คือ 1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด 2. กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ 3. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งกฎหมายอีกสามกลุ่มนี้กล่าวถึงการอำพรางและการแฝงตัว โดยกฎหมายให้อำนาจการจัดทำเอกสารหลักฐานควบคู่กันไปได้

โดยกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดกล่าวถึงมาตรการอำพรางว่า การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกล่าวถึง มาตรการปฏิบัติการอำพรางว่า การปฏิบัติการอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อ ปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้ รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

และท้ายที่สุดกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษกล่าวถึงมาตรการแฝงตัว ซึ่งมีได้ให้คำ นิยามของคำว่าแฝงตัวเอาไว้ โดยบัญญัติระบุแต่เพียงถ้อยคำว่า การเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือ กลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน

ตามความเห็นของผู้วิจัย การอำพรางหรือการแฝงตัวนี้ ตรงกับถ้อยคำในกฎหมายของ ต่างประเทศคือคำว่า Undercover หรือคำว่า Undercover Operations ซึ่งหลักกฎหมายสากลระหว่าง ประเทศอาจแปลถ้อยคำนี้ว่า การปฏิบัติการลับ หรือการเป็นสายลับ ซึ่งแท้ที่จริงก็คือการอำพราง หรือการแฝงตัวตามหลักกฎหมายไทยนั่นเอง

นักกฎหมายไทยท่านหนึ่งคือ นายอรรถพล ลิขิตจิตตะ นักวิจัยจากสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และรองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน เคยให้คำอธิบายเรื่องการอำพรางหรือการแฝงตัว ซึ่งมีความน่าสนใจเป็น อย่างมาก รายละเอียดมีดังนี้

ลักษณะของการอำพรางตัว รายละเอียดคือ⁵³

“การกระทำผิดเกี่ยวกับคดีบางประเภทมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากคดีอาญาทั่วไป อยู่หลายประการ เช่น คดียาเสพติด อาวุธสงคราม ความมั่นคง เป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายและ เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะการจัดเป็นรูปองค์กร (Organized Crime) อีกทั้งผู้ประกอบ อาชญากรรมหรือผู้สนับสนุนมักจะมีอิทธิพลทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การสืบสวนการ กระทำผิดจึงจำเป็นต้องกระทำในทางลับ ไม่เปิดเผย และป้องกันหรือปกปิดการปฏิบัติการ

การอำพราง (Undercover) เป็นวิธีการที่เจ้าหน้าที่อำพรางตัวเข้าไปอยู่ในกลุ่มของ องค์กรอาชญากรรมเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและทราบถึงบทบาทในองค์กรอาชญากรรม ซึ่ง บางครั้งอาจมีการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ร่วมอยู่ด้วย บางกรณีเจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้เป็นผู้อำพรางตัว แต่ จะใช้บุคคลที่ถูกกำหนดเข้าไปอำพรางตัวโดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าว

⁵³ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การ พัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 82). เด่มเดิม.

ต้องใช้บุคคลที่มีการรักษาความลับเป็นอย่างดีและต้องปกปิดตัว จะมีลักษณะเหมือนกับสายลับ แต่เปิดตัวเองให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าเป็นบุคคลอื่น ทั้งการปกปิดฐานะ อาชีพ การงาน เป็นต้น

บุคคลอีกประเภทหนึ่งที่มีการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเรียกว่า ผู้แจ้งข่าว เป็นบุคคลซึ่งให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมอาชญากรรม โดยการเข้าร่วมหรือเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอาชญากรรมนั้น ซึ่งบุคคลประเภทนี้ต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือและไว้วางใจในการมาเป็นพยาน”

ชนิดของการอำพราง มีดังนี้⁵⁴

“การอำพรางแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

(ก) การอำพรางระยะสั้น เป็นการอำพรางเข้าไปสืบสวนเรื่องหนึ่งเรื่องใดในระยะเวลาสั้น ซึ่งไม่มีความสลับซับซ้อน มีสายการบังคับบัญชาสั้น และสามารถล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

(ข) การอำพรางระยะยาว โดยการแฝงตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระดับชั้นของผู้ร่วมองค์กร การแบ่งหน้าที่ และสายการบังคับบัญชา มีการปกปิดที่มีความสลับซับซ้อน โดยเจ้าหน้าที่อำพรางต้องสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อถือแก่องค์กร จึงจะได้รับมอบหมายภารกิจสำคัญที่สามารถล่วงรู้ความลับขององค์กรได้”

จากข้อคิดเห็นดังกล่าวของ นายอรรถพล ลิขิตจิตถะ ทำให้เข้าใจได้ว่า การอำพรางนั้นมีแบบระยะสั้นและแบบระยะยาว ซึ่งการอำพรางในแบบระยะยาว เป็นการอำพรางโดยการแฝงตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกขององค์กรอาชญากรรมนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการอำพราง มีดังนี้⁵⁵

“การอำพรางโดยการปลอมแปลงของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่ถูกกำหนดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถเข้าไปในพื้นที่เป้าหมายซึ่งเป็นองค์กรอาชญากรรม และสามารถติดต่อกับบุคคลในองค์กรโดยไม่เปิดเผยสถานะที่แท้จริง ให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภารกิจและกิจกรรมขององค์กร รวมทั้งวิธีการดำเนินการขององค์กร

เหตุผลที่สำคัญของการอำพรางคือ การสร้างเรื่องเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อำพรางเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่สงสัยในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อำพรางว่า ไม่ได้เป็นสายลับของเจ้าหน้าที่ โดยกลุ่มองค์กรอาจมีการตรวจสอบฐานะ อาชีพ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยก่อนที่จะมีการรับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อำพรางเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร บางครั้งอาจต้องมีการ

⁵⁴ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 82-83). เล่มเดิม.

⁵⁵ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 83). เล่มเดิม.

ปฏิบัติการบางอย่างเพื่อทดสอบว่า บุคคลนั้นสามารถเป็นสมาชิกขององค์กรได้ เช่น การให้ไปมา บุคคลใดบุคคลหนึ่ง การให้ลักลอบขนยาเสพติด ให้ชนหญิงและเด็กเพื่อการค้าประเวณี หรือการ ขนอาวุธสงคราม เป็นต้น”

การคัดเลือกบุคคลที่ปฏิบัติการอำพราง มีดังนี้⁵⁶

“ภารกิจที่ปฏิบัติการอำพรางจะสำเร็จหรือไม่อยู่ที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางในการให้ได้มา ซึ่งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต้องเลือกบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะดังนี้

- (ก) เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะในการแก้ปัญหาและสร้างเรื่องได้ดี
- (ข) เป็นผู้ที่มีปฏิภาณ ไหวพริบ เมื่ออยู่ในภาวะฉุกเฉิน
- (ค) ต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกในการเข้าพื้นที่เป้าหมายอย่างกลมกลืน
- (ง) การเข้าพื้นที่บางแห่ง จำเป็นต้องใช้บุคคลที่สามารถใช้ภาษาท้องถิ่นได้
- (จ) มีความรู้ในเรื่องที่ตนอำพรางเข้าไป”

วิธีการอำพรางคือ⁵⁷

“การอำพรางของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่ถูกกำหนดมีวิธีการดังนี้

- (ก) การสร้างเรื่องเพื่อให้เข้าถึงเป้าหมายได้อย่างกลมกลืน
- (ข) การปฏิบัติตนให้เหมือนกับสิ่งที่ตนเข้าไปดำเนินการและมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ
- (ค) การปลอมตัวเพื่อเข้าไปฝังตัวในองค์กรอาชญากรรม
- (ง) วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลอมตัว”

การควบคุมการปฏิบัติการอำพราง มีดังนี้⁵⁸

“การปฏิบัติการอำพรางจะอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ระดับสูงเพื่อให้มีการ ดำเนินงานไปอย่างถูกต้อง ชอบด้วยกฎหมาย และป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น โดยมีการวางแผน ตามที่กำหนด ดังนี้

(ก) การรายงานการปฏิบัติการที่ได้รับมาเป็นช่วงระยะเวลาตามที่กำหนดเพื่อรวบรวม พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกันและใช้วิธีการสืบสวนด้วยวิธีการอื่นในการยืนยันข่าวสารที่ได้รับจาก การอำพราง

(ข) ผู้ปฏิบัติการอำพรางจะต้องทราบสถานะของตนเองอยู่เสมอ มิฉะนั้นจะเป็นการ ร่วมกระทำความผิดกับกลุ่มสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งหากมีการให้ผู้ปฏิบัติการอำพราง

⁵⁶ จาก แหล่งเดิม.

⁵⁷ จาก แหล่งเดิม.

⁵⁸ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การ พัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 83-84). เล่มเดิม.

กระทำการที่ผิดกฎหมาย จะต้องรายงานให้กับผู้บังคับบัญชาระดับสูงทราบ และอาจต้องถอนการปฏิบัติการ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการทดสอบบุคคลที่เข้าเป็นสมาชิกขององค์กร

(ค) การปฏิบัติการอำพรางบางครั้งอาจมีหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการสืบสวนกลุ่มอาชญากรรมที่เข้าไปปฏิบัติการโดยวิธีการอื่น เมื่อมีการจับกุมสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ผู้ที่ปฏิบัติการอำพรางอาจถูกจับกุมได้ ดังนั้น หากมีการปฏิบัติการอำพราง การสืบสวนด้วยวิธีการอื่นจะเป็นการตรวจสอบว่า มีหน่วยงานอื่นดำเนินการในกลุ่มอาชญากรรมที่ปฏิบัติการหรือไม่ บางครั้งการปฏิบัติการอำพรางต้องถูกยกเลิกเพื่อความปลอดภัยและคุ้มครองผู้ปฏิบัติการอำพราง”

พยานหลักฐานที่ได้จากการปฏิบัติการอำพราง รายละเอียดมีดังนี้⁵⁹

“การปฏิบัติการอำพรางโดยการเข้าไปแฝงตัวในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมนั้น การได้ข้อมูลข่าวสารมาก็จะใช้เพียงว่า สายลับที่ปิดนามแจ้งข่าวว่า หรือ ผู้ปกปิดนามประสงค์ขอรับเงินรางวัลแจ้งว่า ข่าวสารในลักษณะนี้เป็นลักษณะเบื้องต้นเพื่อทราบพฤติกรรมของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม การดำเนินการจึงต้องมีการสืบสวนด้วยวิธีการอื่นด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารยืนยันและให้มีความสอดคล้องตรงกัน มิฉะนั้นจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่เลื่อนลอยไม่ปรากฏพยานหลักฐานยืนยัน

ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า การปฏิบัติการอำพรางไม่อาจรวบรวมพยานหลักฐานได้ทั้งหมด แต่ต้องใช้วิธีการสืบสวนอื่นในการรวบรวมพยานหลักฐาน แต่ก็ไม่ใช่จะไม่มีประโยชน์เพราะข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเป็นข้อมูลที่ยืนยันถึงสถานที่กระทำผิด บุคคล สิ่งของที่ผิดกฎหมาย การคุ้มกันของสมาชิกกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม การตั้งการที่เป็นระบบ และการแบ่งหน้าที่กันทำ ทำให้การสืบสวนด้วยวิธีการอื่นกระทำได้อย่างถูกต้อง มีทิศทาง และตรงตามเป้าหมาย

การปฏิบัติการอำพรางในบางครั้ง ผู้ปฏิบัติการอำพรางต้องดำเนินการสืบสวนในหลายสถานะเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารยืนยันการกระทำความผิดของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม โดยต้องใช้วิธีการดักฟัง การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตั้งตามสถานที่ ยานพาหนะ ห้องต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งข้อมูลไปยังศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการ และในกรณีที่มีการส่งสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายไปต่างประเทศก็อาจต้องปฏิบัติการควบคุมสิ่งของไปด้วยตนเอง ในกรณี การรับฟังพยานหลักฐานของศาลคงต้องรอคู้ว่า หากมีการเสนอพยานหลักฐานในแนวทางนี้ ศาลจะมีมุมมองอย่างไร”

⁵⁹ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 85-86). เล่มเดิม.

ตามความเห็นของผู้วิจัย การปฏิบัติการลับ หรือที่เรียกว่า การอำพราง การแฝงตัวนี้ ถือเป็นมาตรการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ประเทศไทยสมควรจะศึกษาการปฏิบัติการณ์ของต่างประเทศ เพื่อนำวิธีการที่ประสบความสำเร็จนั้นมาปรับใช้ในคดีฟอกเงินในประเทศไทย

2.3.6 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม พิจารณาตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.6 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย

มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
ไม่มีมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ที่บัญญัติไว้โดยตรง	<p>มาตรการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม</p> <p>พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 8 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ให้เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจครอบครองหรือให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมทั้งในและนอกราชอาณาจักรเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้</p> <p>ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนั้นโดยในการมอบหมายให้คำนึงถึงระดับความรับผิดชอบของผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย</p> <p>การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมหมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย</p> <p>การขออนุญาต การอนุญาต การครอบครองระยะเวลาในการครอบครองหรือการให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจ</p>

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม	
คดีฟอกเงิน	1. คดียาเสพติด
	ด้วย การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของเจ้าพนักงานตามมาตรา ๓ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”
	<p>2. คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ</p> <p>มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20 บัญญัติว่า</p> <p>“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจให้มีการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม</p> <p>การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัย ผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้ การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น</p> <p>หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขอ อนุญาต การอนุญาต และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ในข้อบังคับดังกล่าวอย่างน้อยต้องมี มาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย</p> <p>การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๓ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”</p>

จากตารางสามารถอธิบายได้ว่า

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มิได้บัญญัติถึงมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

อย่างไรก็ดี มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม เป็นมาตรการที่สากลประเทศได้ใช้ เพื่อติดตามอาชญากรคดีฟอกเงิน ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นรูปแบบของการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินที่ ประเทศไทยควรจะมีต่อไปในอนาคต จึงได้นำมาเรียบเรียงไว้ในงานวิจัยชิ้นนี้

ส่วนกฎหมายอาญาอื่น ๆ ที่บัญญัติถึงมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ได้แก่ 1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด 2. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2550 มาตรา 8 บัญญัติถึงมาตรการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมว่า

“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจครอบครองหรือให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมทั้งในและนอกราชอาณาจักรเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้

ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนั้น โดยในการมอบหมายให้คำนึงถึงระดับความรับผิดชอบของผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

การขออนุญาต การอนุญาต การครอบครอง ระยะเวลาในการครอบครองหรือการให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของเจ้าพนักงานตามมาตรานี้ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”

2. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20 บัญญัติถึงมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมว่า

“ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับอนุญาตเป็น

หนังสือจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจให้มีการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัย ผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้ และอยู่ภายใต้ การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขออนุญาต การอนุญาต และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ในข้อบังคับดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา นี้ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”

จากหลักกฎหมายทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแสดง **บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม** ได้ดังนี้

มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมนี้ ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันโดยตรง แต่เป็นมาตรการที่องค์กรสากลระหว่างประเทศเรียกร้องให้ใช้เพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีฟอกเงิน

มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในต่างประเทศมีชื่อว่า มาตรการ Controlled Delivery อาจแปลความหมายได้หลายชื่อ อาทิเช่น มาตรการควบคุมการส่งของ โดยมีการติดตามเผ้าดู มาตรการนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม มาตรการการครอบครองสิ่งผิดกฎหมายภายใต้การควบคุม และมาตรการเคลื่อนย้ายสิ่งผิดกฎหมายภายใต้การควบคุม ฯลฯ

มาตรการนี้ปรากฏอยู่ในกฎหมายอาญาของประเทศไทย 2 ฉบับ คือ 1. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด 2. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทยเรียกมาตรการนี้ว่า การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม และให้คำนิยามว่า การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

ส่วนกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติของประเทศไทยเรียกมาตรการนี้ว่า การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม และให้คำนิยามว่า การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัย ผ่าน

ออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น

นักกฎหมายไทยผู้เคยให้คำอธิบายประเด็นนี้ในปี 2548 คือ นายอรรถพล ลิขิตจิตถะ นักวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และรองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในขณะที่ประเทศไทยเพิ่งจะมีบทบัญญัติมาตรการนี้ในปีพุทธศักราช 2556 รายละเอียดมีดังนี้⁶⁰

“การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) หมายถึง การติดตามการลักลอบขนส่งยาเสพติด เด็ก หญิง อาวุธสงคราม ธนบัตรปลอม เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจโดยรู้ว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้นโดยการครอบครองของบุคคล แต่ไม่ดำเนินการจับกุมเนื่องจากการนำสิ่งผิดกฎหมายดังกล่าวเพื่อส่งให้ถึงมือผู้รับโดยจะมีลักษณะส่งออกไปยังต่างประเทศ หรือจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยในลักษณะกลับกัน

การดำเนินการตามวิธีการดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ตลอดเวลา เพื่อวัตถุประสงค์ในการจับกุมกลุ่มบุคคลขององค์กรที่ลักษณะเป็นเครือข่ายองค์กรอาชญากรรม โดยสิ่งของที่ควบคุมเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ต้องควบคุมโดยใกล้ชิดและต้องมีความระมัดระวังอย่างสูง”

การพิจารณาปัจจัยที่ใช้ในการจัดส่งภายใต้การควบคุม มีดังนี้⁶¹

“(ก) ข้อพิจารณาเริ่มต้น

- การพิจารณาถึงบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ
- สิ่งของต้องห้ามที่จะต้องถูกยึด
- ระยะเวลาดำเนินการก่อนที่จะยึดสิ่งของต้องห้าม
- ปริมาณของสินค้าที่ถูกยึดและรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสินค้า
- ความเป็นไปได้ที่จะใช้สินค้าอื่นทดแทน เช่น สารอื่นแทนเฮโรอีน
- การใช้เครื่องรับสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์และการสะกดรอยเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อ

ช่วยเหลือในการจัดส่งภายใต้การควบคุม

(ข) ข้อพิจารณาประการอื่น

⁶⁰ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 71). เล่มเดิม.

⁶¹ จาก แหล่งเดิม.

- ผู้ล่าเหยียดที่ถูกกล่าวหาว่าร่วมดำเนินการในการจัดส่งเพื่อให้ได้รับพยานหลักฐานในการต่อสู้กับบุคคลในระดับสูงขึ้นไปขององค์กร

- การให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการอำนาจในการสืบสวน

- การใช้เครื่องมือดักจับสัญญาณติดตั้งในตัวสินค้าหรือตู้คอนเทนเนอร์

- การใช้โทรศัพท์ดักฟังหรือเครื่องรับวิทยุเพื่อติดตั้งสำหรับใช้ในการช่วยเหลือทั้งก่อนและระหว่างการจัดส่งภายใต้การควบคุม

- หลักการพื้นฐานในการปฏิบัติการสืบสวนและสะกดรอยติดตามที่มีความเป็นไปได้ในการพิสูจน์ทราบก่อนที่จะมีการจัดส่งและการได้รับพยานหลักฐานรับฟังได้และมีน้ำหนัก”

วิธีการจัดส่งภายใต้การควบคุม คือ⁶²

“การจัดส่งภายใต้การควบคุมมีวิธีการที่สำคัญดังนี้

(ก) การใช้เจ้าหน้าที่อำนาจเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม เช่น ยาเสพติดให้โทษ ซึ่งเป็นการควบคุมของเจ้าหน้าที่โดยตรง และมีเจ้าหน้าที่ระดับสั่งการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้น เพื่อให้มีการจัดส่งสิ่งของต้องห้ามไปยังจุดหมายปลายทาง ซึ่งจะมีการติดต่อกับผู้ซื้อในต่างประเทศโดยเจ้าหน้าที่ของประเทศนั้น โดยมีการวางแผนการของเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศ อาจจะมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่ถือสิ่งของต้องห้ามหรือไม่ก็ได้

วิธีการดังกล่าว มีความปลอดภัยในการรักษาส่งของต้องห้ามไม่ให้เกิดความสูญหายระหว่างการเดินทาง หรือหากมีความสูญหายเกิดขึ้นต้องพิจารณาถึงความประมาทเลินเล่อของเจ้าหน้าที่หรือไม่

อย่างไรก็ตาม การใช้เจ้าหน้าที่อำนาจในการถือสิ่งของต้องห้ามนั้น เจ้าหน้าที่ไม่ได้มีเจตนาในการกระทำความผิดและเป็นการอนุญาตตามกฎหมายในการให้ถือสิ่งของต้องห้าม จึงไม่มีความรับผิดทางอาญา

(ข) การใช้สายลับเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม โดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ อาจเป็นผู้เคยอยู่ในกลุ่มอาชญากรรมและมีความสัมพันธ์ซึ่งได้รับความไว้วางใจ ซึ่งการใช้สายลับประเภทนี้ เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้กำหนดบุคคลที่เป็นสายลับและต้องมีความไว้วางใจในการทำงานด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องมีความระมัดระวังและควบคุมอย่างใกล้ชิด โดยเจ้าหน้าที่อาจจะเป็นผู้เข้าร่วมในการเดินทางไปกับสายลับในฐานะที่เป็นผู้ล่าเหยียดคนหนึ่งได้

⁶² จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 71-72). เล่มเดิม.

(ค) การใช้ผู้ที่กระทำความผิดเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม โดยมีการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ถือสิ่งของต้องห้าม แต่เพื่อให้ได้ตัวการสำคัญในการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ได้มีการตกลงเพื่อให้ผู้กระทำความผิดถือสิ่งของต้องห้ามผ่าน โดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่”

ความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดส่งภายใต้การควบคุม มีดังนี้⁶³

“ลักษณะสำคัญของการจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นการส่งสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายผ่านแดนจากประเทศต้นทางไปยังประเทศจุดหมายปลายทาง หรือมีการผ่านแดนของประเทศอื่น ๆ ในลักษณะเป็นทางผ่าน เป็นการเดินทางที่มีการเปลี่ยนเที่ยวบิน ก่อนจะถึงจุดหมายปลายทาง โดยมีการประสานความร่วมมือของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผ่านแดน เพื่อให้การจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประสานความร่วมมือจะเป็นในลักษณะของหน่วยงานที่มีหน้าที่ประสานงานมาโดยตรง เนื่องจากการปฏิบัติเป็นความลับและต้องมีความปลอดภัยในการปฏิบัติการสูง วิธีการที่จะให้มีการผ่านจึงต้องให้ขั้นตอนการปฏิบัติลดน้อยและผู้ที่รู้การปฏิบัติมีน้อยที่สุด

การที่จะให้การจัดส่งภายใต้การควบคุมบรรลุผลสำเร็จ ต้องมีการทำข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อให้ความร่วมมือเป็นไปตามกรอบของข้อตกลง รวมทั้งพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนสามารถนำไปเป็นพยานหลักฐานเพื่อลงโทษกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมได้ ซึ่งต้องมีความเท่าเทียมกันในด้านอธิปไตยของทุกประเทศ ภายใต้กฎหมายของแต่ละประเทศที่มีบทบัญญัติการจัดส่งภายใต้การควบคุมที่ชัดเจน แต่ต้องไม่ขัดต่อสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศด้วย”

พยานหลักฐานที่ได้จากการจัดส่งภายใต้การควบคุม วิเคราะห์ได้ดังนี้⁶⁴

“การพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้จากการจัดส่งภายใต้การควบคุมต้องมีข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีระหว่างประเทศในการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ การสืบสวน และการได้รับพยานหลักฐานโดยมีผู้ประสานงานกลาง ในการประสานความร่วมมือภายใต้หลักต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีคือ

(ก) การจัดส่งภายใต้การควบคุมจากต้นทางต่างประเทศมายังปลายทางประเทศไทย

การรวบรวมพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ในต่างประเทศได้จากการสืบสวนจนกระทั่งมีการผ่านเข้ามาในประเทศไทย การใช้ประโยชน์ต้องมีการประสานความร่วมมือไปยังประเทศนั้น

⁶³ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 73). เล่มเดิม.

⁶⁴ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 73-75). เล่มเดิม.

โดยให้มีการสืบพยานหลักฐานจากประเทศนั้น และส่งพยานหลักฐานที่ศาลประเทศนั้นได้มา ส่งมาใช้ประโยชน์ในประเทศไทย

ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานที่มีการจัดส่งภายใต้การควบคุมเมื่อผ่านเข้าเขตแดนของประเทศไทย เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบในการสืบสวนเกี่ยวกับพฤติการณ์ของคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมด ภายหลังได้มีการจัดส่งให้กับผู้รับในประเทศไทยและจับกุมได้ พยานหลักฐานในส่วนนี้ ก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามวิธีพิจารณาความและการรับฟังพยานหลักฐาน

สำหรับการรับฟังที่ได้จากการสืบพยานในต่างประเทศ ก็เป็นพยานหลักฐานส่วนหนึ่งให้เห็นพฤติการณ์และความสัมพันธ์ของการกระทำความผิดของกลุ่มเครือข่ายในต่างประเทศเพื่อประกอบการพิจารณา

อย่างไรก็ตาม พยานหลักฐานที่ได้จากการสืบพยานทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ บางครั้งก็ต้องมีการนำพยานบุคคลที่เป็นผู้ควบคุมการจัดส่งมาเบิกความประกอบยืนยันการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นภายในเขตแดนของประเทศตน เพื่อให้มีความสัมพันธ์กับพยานหลักฐาน ภายหลังที่มีการผ่านแดนเข้าไปอีกประเทศหนึ่ง

การดำเนินคดีในกรณีวิธีการจัดส่งภายใต้การควบคุม พยานหลักฐานของประเทศต้นทางและปลายทางต้องถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานด้วยกัน เนื่องจากจะมีการจับกุมของกลุ่มเครือข่ายที่มีการส่งสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งกลุ่มเครือข่ายในต่างประเทศก็จะถูกดำเนินคดีในฐานะกระทำการสมคบกระทำความผิด หรือในความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาชญากรรม ส่วนกลุ่มเครือข่ายในประเทศไทยก็จะถูกดำเนินคดีในความผิดที่กระทำในราชอาณาจักร ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้จากการพิจารณาพิพากษาคดี ก็สามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในต่างประเทศหรือในประเทศไทยได้ ตามการร้องขอความช่วยเหลือและความร่วมมือในทางอาญาระหว่างประเทศ ในหลักเกณฑ์ของข้อตกลงทวิภาคีและพหุภาคี

(ข) การจัดส่งภายใต้การควบคุมจากต้นทางประเทศไทยมายังปลายทางต่างประเทศ

การรวบรวมพยานหลักฐานจะมีลักษณะเดียวกับข้อ (ก) แต่เป็นนัยกลับกัน ซึ่งวิธีการทำนองนี้ การดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเช่นในกรณียาเสพติดจะเป็นการดำเนินคดีในลักษณะข้อหาสมคบกระทำความผิดและมีการจับกุมก่อนในประเทศไทย โดยผู้ที่นำยาเสพติดมาจัดส่งให้เจ้าหน้าที่อำนาจหรือบุคคลที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ถือยาเสพติดโดยเจ้าหน้าที่ควบคุม จะถูกดำเนินคดีก่อน ส่วนยาเสพติดก็จะดำเนินการให้มีการส่งออกผ่านจากประเทศไทยไปยังปลายทาง

การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศ ภายหลังที่มีการควบคุมยาเสพติดจากประเทศไทยไปยังต่างประเทศแล้ว ตัวบุคคลที่ถือยาเสพติดอาจต้องเป็นผู้ที่ดำเนินการถือยาเสพติด

ไปจัดส่งให้กับผู้ซื้อในต่างประเทศ โดยเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศควบคุมการปฏิบัติการทั้งหมด ซึ่งเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยที่ควบคุมยาเสพติดตั้งแต่แรกต้องให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการภายในต่างประเทศทั้งหมด แต่ภายใต้ข้อจำกัดของการใช้อำนาจในต่างประเทศด้วย

พยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนในประเทศไทยจะนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในต่างประเทศ ซึ่งเจ้าหน้าที่ประเทศไทยต้องนำพยานหลักฐานที่ได้รับไปใช้พิจารณาในต่างประเทศ โดยต้องเบิกความประกอบหลักฐานที่ได้รับ ปกติจะมีเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศเข้ามาร่วมดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนแรก การเบิกความประกอบหลักฐานก็จะสอดคล้องต้องกันกับเจ้าหน้าที่ของไทย ซึ่งรับฟังเป็นพยานหลักฐานลงโทษได้⁶⁵

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พบว่า⁶⁵ “มาตรการการจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่มีความสำคัญมาก มักพบในคดียาเสพติด มีข้อดีคือทำให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ดี พยานหลักฐานที่ได้สามารถมัดตัวผู้กระทำความผิดได้ดี ปัจจุบันยังไม่เคยนำมาใช้กับคดีฟอกเงิน เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจในการใช้มาตรการการจัดส่งภายใต้การควบคุมนี้ แต่หากหลักมาตรฐานสากลมีการเรียกร้องให้แต่ละประเทศนำมาตรการการจัดส่งภายใต้การควบคุมมาใช้ในคดีฟอกเงิน ก็อาจต้องปรับเปลี่ยนมาตรการทางกฎหมายภายในประเทศให้มีความสอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากล อาจมีประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น การใช้มาตรการการจัดส่งภายใต้การควบคุมกรณีการขนส่งเงินข้ามพรมแดน เป็นต้น”

2.3.7 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย

พิจารณาตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.7 ตารางเปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นของประเทศไทย

มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย	
คดีฟอกเงิน	คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
ไม่มีมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ที่บัญญัติไว้โดยตรง	มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจ

⁶⁵ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

ตารางที่ 2.7 (ต่อ)

มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย	
คดีฟอกเงิน	คดีการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
	ใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด”

จากตารางสามารถอธิบายได้ว่า

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มิได้บัญญัติถึงมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย

อย่างไรก็ดี มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย เป็นมาตรการที่สากลประเทศได้ใช้เพื่อติดตามอาชญากรคดีฟอกเงิน ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นรูปแบบของการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินที่ประเทศไทยควรจะมีต่อไปในอนาคต จึงได้นำมาเรียบเรียงไว้ในงานวิจัยชิ้นนี้

ส่วนกฎหมายอาญาอื่น ๆ ที่บัญญัติถึงมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม คือกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 บัญญัติถึงมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ว่า

“พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด”

มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้น ข้อดีคือ มีลักษณะที่ทันสมัย พิเศษ และมีความโดดเด่นต่างจากกฎหมายอาญานับอื่น ข้อเสียคือ กฎหมายฉบับนี้มิได้กล่าวถึงรายละเอียดของการสะกดรอยมากเท่าที่ควร ส่งผลต่อกรณีที่ประชาชนมาศึกษาข้อกฎหมาย แล้วอาจทำให้ไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงข้อกฎหมายดังกล่าวเท่าที่ควร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เกี่ยวกับมาตรการสะกดรอย พบว่า⁶⁶ “โดยปกติแล้ว การสืบสวนสอบสวนและการเอาตัวผู้ต้องหามาลงโทษนั้น จะต้องใช้มาตรการหลาย ๆ อย่างผสมผสานกัน จึงจะเกิดสัมฤทธิ์ผล มาตรการสะกดรอยมีความใกล้เคียงกับมาตรการการอำพราง ทั้งนี้ คำว่าการสะกดรอย มิได้หมายความว่า การสะกดรอยว่ามีการกระทำผิด แต่การสะกดรอยในที่นี้ หมายถึง การติดตามตัวผู้ต้องหาตามหมายจับ เพื่อเอาตัวมาลงโทษ”

ปัญหาของการใช้มาตรการสะกดรอยนี้ในทางปฏิบัติตามทฤษฎีของผู้วิจัยคือ การฟอกเงินมิได้เป็นคดีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในทุกคดี การฟอกเงินบางคดีก็เกี่ยวกับการฟอกเงินในประเทศไทยล้วน ๆ ซึ่งมีผลร้ายแรงต่อสังคมประเทศชาติเช่นกัน

ฉะนั้น หากคดีฟอกเงินคดีใดมิได้เป็นคดีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ก็มิอาจใช้มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยได้เลย ทั้งที่กฎหมายต่างประเทศก็ถือว่า วิธีการสะกดรอยนี้สามารถช่วยเหลือการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินได้

ตามความเห็นของผู้วิจัย ในต่างประเทศมีวิธีการสืบสวนสอบสวนมาตรการหนึ่งที่มีชื่อว่า Surveillance ซึ่งเคยมีนักกฎหมายไทย ได้แก่ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ นายชาติ ชัยเดชสุริยะ และนางสาวณัฐวสา ภัทรไพฑูรย์ แปลวิธีการนี้ว่า การสอดส่องตรวจตรา และจากการค้นคว้าของผู้วิจัย การสอดส่องตรวจตราก็มีทั้งการสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical Surveillance) และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) ซึ่งการสอดส่องตรวจตรานี้มีความใกล้เคียงกับบทบัญญัติกฎหมายเรื่องมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21

โดยมาตรา 21 นี้ กล่าวแต่เพียงว่า อาจใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

และการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นไปตามข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 พ.ศ. 2556 สำระสำคัญปรากฏอยู่ในข้อ 6 ถึงข้อ 15 ดังต่อไปนี้

ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 พ.ศ. 2556 ข้อ 6 บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จะขออนุญาตเพื่อให้มีอำนาจในการสะกด

⁶⁶ จาก พิระพัฒน์ อิงพงษ์พันธ์. (31 มกราคม 2560). ผู้บัญชาการสำนักบริหารกลาง กรมสอบสวนคดีพิเศษ. สัมภาษณ์.

รอยจากอัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย ต้องเป็นข้าราชการอัยการชั้น 3 ขึ้นไป หรือข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่งประเภทบริหาร ตำแหน่งประเภทอำนวยการ ตำแหน่งประเภทวิชาการระดับชำนาญการขึ้นไป หรือตำแหน่งประเภททั่วไประดับอาวุโสขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือข้าราชการทหารตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับกองร้อยหรือเทียบเท่าขึ้นไป

ผู้จะขออนุญาตตามวรรคหนึ่ง จากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย ต้องเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป”

ข้อ 7 บัญญัติว่า “การขออนุญาตเป็นผู้มีอำนาจในการสะกดรอย ให้ผู้ขออนุญาตทำเป็นหนังสือเสนอต่อผู้มีอำนาจอนุญาต โดยระบุเหตุผลความจำเป็นเพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานรวมทั้งระบุเครื่องมือ อุปกรณ์ วิธีการ และระยะเวลาในการดำเนินการ พร้อมรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง”

ข้อ 8 บัญญัติว่า “การพิจารณาอนุญาต ให้พิจารณาเหตุจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ดำเนินคดีกับผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากมีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติการณ์การกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(2) การสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ดำเนินคดีกับผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติด้วยวิธีอื่นกระทำได้นยาก หรืออาจเกิดอันตรายหรือความเสียหายในการปฏิบัติหน้าที่

(3) เพื่อประโยชน์ในการขยายผลการจับกุมผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ”

ข้อ 9 บัญญัติว่า “ให้ผู้มีอำนาจอนุญาตพิจารณาการขออนุญาต แล้วเก็บไว้เป็นหลักฐาน”

ข้อ 10 บัญญัติว่า “การใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการสะกดรอย ให้ผู้ได้รับอนุญาตใช้เท่าที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการสะกดรอย”

ข้อ 11 บัญญัติว่า “ให้ผู้ได้รับอนุญาตบันทึกรายละเอียดทั้งหลายเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการสะกดรอย และพฤติการณ์ของผู้ต้องสงสัย รวมถึงพยานหลักฐานที่ได้รับจากการสะกดรอย แล้วรายงานผลความคืบหน้าของการดำเนินการให้ผู้มีอำนาจอนุญาตทราบเป็นระยะ”

ข้อ 12 บัญญัติว่า “ในการสะกดย หากจำเป็นต้องมีเอกสารถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้มีอำนาจอนุญาตมีหนังสือแจ้งหน่วยงานดังกล่าว เพื่อขอความร่วมมือในการใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการสะกดย”

ข้อ 13 บัญญัติว่า “ในการสะกดย หากผู้ได้รับอนุญาตจะต้องถูกตรวจสอบโดยผู้ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบ ให้ผู้ได้รับอนุญาตประสานงานล่วงหน้าไปยังหน่วยงานของผู้ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบ เพื่อขอให้อำนวยความสะดวกในการดำเนินการ

กรณีที่ไม่ได้มีการประสานงานตามวรรคหนึ่ง และมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแสดงหลักฐานต่อผู้ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบ ให้ผู้ได้รับอนุญาตแสดงหลักฐานการอนุญาต”

ข้อ 14 บัญญัติว่า “ให้ผู้ได้รับอนุญาตดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ผู้ได้รับอนุญาตอาจทำหนังสือเพื่อขอแก้ไขหรือเพิ่มเติมระยะเวลาหรือรายการที่ได้รับอนุญาตต่อผู้มีอำนาจอนุญาตก่อนครบกำหนดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต”

ข้อ 15 บัญญัติว่า “เมื่อดำเนินการสะกดยเสร็จแล้ว ให้ผู้ได้รับอนุญาตทำรายงานสรุปผลต่อผู้มีอำนาจอนุญาตภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ดำเนินการเสร็จสิ้น”

สรุปความได้ว่า

(1) พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จะขออนุญาต ต้องเป็นข้าราชการ อัยการ ข้าราชการพลเรือนสามัญ ข้าราชการตำรวจ หรือข้าราชการทหาร ที่มีตำแหน่งตามที่กฎหมายระบุไว้

(2) การขออนุญาตต้องทำเป็นหนังสือ ระบุเหตุผลความจำเป็นเพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งระบุเครื่องมือ อุปกรณ์ วิธีการ และระยะเวลาในการดำเนินการพร้อมรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) เหตุจำเป็นของการพิจารณาอนุญาต คือ

- เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ดำเนินคดีกับผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากมีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติการณ์การกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

- การสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ดำเนินคดีกับผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติด้วยวิธีอื่นกระทำได้ยาก หรืออาจเกิดภัยอันตรายหรือความเสียหายในการปฏิบัติหน้าที่

- เพื่อประโยชน์ในการขยายผลการจับกุมผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ”

(4) ให้ใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการสะกดรอยเท่าที่จำเป็น

(5) ผู้ได้รับอนุญาตต้องบันทึกรายละเอียดทั้งหลายเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการสะกดรอย และพฤติการณ์ของผู้ต้องสงสัย รวมถึงพยานหลักฐานที่ได้รับจากการสะกดรอย แล้วรายงานผลความคืบหน้าของการดำเนินการให้ผู้มีอำนาจอนุญาตทราบเป็นระยะ

(6) หากจำเป็นต้องมีเอกสารถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้มีอำนาจอนุญาตมีหนังสือแจ้งหน่วยงาน เพื่อขอความร่วมมือในการใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการสะกดรอย

(7) หากผู้ได้รับอนุญาตจะต้องถูกตรวจสอบ โดยผู้ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบ ให้ผู้ได้รับอนุญาตประสานงานล่วงหน้าไปยังหน่วยงานของผู้ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบ เพื่อขอให้อำนวยความสะดวกในการดำเนินการ หากไม่ได้มีการประสานงาน และมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแสดงหลักฐานต่อผู้ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบ ให้ผู้ได้รับอนุญาตแสดงหลักฐานการอนุญาต

(8) ต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต หากมีเหตุอันสมควรอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมระยะเวลาหรือรายการที่ได้รับอนุญาต

(9) เมื่อดำเนินการสะกดรอยเสร็จแล้ว ต้องทำรายงานสรุปผลต่อผู้มีอำนาจอนุญาตภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ดำเนินการเสร็จสิ้น

นักวิชาการไทยที่เคยให้ความเห็นเรื่องการสะกดรอย คือ นายอรณพ ลิขิตจิตตะ ได้ให้ความเห็นเรื่องการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ว่า⁶⁷

“การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการสืบสวนซึ่งพิจารณาถึงความสำคัญและวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับองค์กรอาชญากรรม โดยการใช้วิธีการนี้เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการใช้จำนวนโทรศัพท์ สถานที่ติดต่อไปถึง การใช้เครื่องติดตามตัวบุคคลหรือยานพาหนะเพื่อทราบถึงสถานที่ของบุคคลที่ติดตาม หรือการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์โดยวิธีการติดตั้งกับยานพาหนะเพื่อควบคุมยานพาหนะต่าง ๆ โดยไม่ให้ยานพาหนะเคลื่อนที่หรือหยุดลงเพื่อการจับกุมเป็นต้น”

ลักษณะการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ มีรายละเอียดดังนี้⁶⁸

⁶⁷ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 86). เด่มเดิม.

“ลักษณะของการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นวิธีการหนึ่ง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดักฟัง เพราะการดักฟังเป็นการได้ข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลที่มีการส่งตามสายคลื่นไมโครเวฟ คลื่นวิทยุ โดยการอนุญาตของศาล แต่การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการดักฟังซึ่งมีการติดต่อจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งโดยการโทรศัพท์ เพื่อให้ทราบถึงว่า การติดต่อนั้นมาจากสถานที่ใด ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏจะเป็นบันทึกการใช้โทรศัพท์ เป็นการพิสูจน์ทราบถึงบุคคลที่ติดตามสืบสวนสะกดรอยว่า บุคคลนั้นอยู่สถานที่ใด ทั้งนี้พยานหลักฐานแวดล้อมที่ได้จากการสะกดรอยด้วยวิธีการธรรมดา ก็จะเป็นเครื่องสนับสนุนซึ่งกันและกันกับการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์”

เครื่องมือที่ใช้ในการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ อธิบายได้ดังนี้⁶⁹

“การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการสะกดรอยได้แก่

(ก) เครื่องติดตามการเคลื่อนที่ของสิ่งของหรือยานพาหนะ ซึ่งต้องมีการใช้รถยนต์หรือศูนย์รับสัญญาณ โดยมีผู้ควบคุมการปฏิบัติการถ่ายทอดคำสั่งให้ผู้ปฏิบัติการสืบสวนสะกดรอยติดตามได้โดยไม่ต้องสงสัย

(ข) การใช้เครื่องถ่ายภาพจากดาวเทียม ซึ่งวิธีการนี้ที่มีการใช้เช่น การถ่ายภาพจากดาวเทียมเพื่อตรวจจับว่าพื้นที่ใดมีการลักลอบปลูกฝิ่น โดยอาศัยเทคโนโลยีในการวิเคราะห์ภาพถ่ายที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีสีแตกต่างกัน ทำให้สามารถทราบว่า บริเวณใดมีการลักลอบปลูกฝิ่น แล้วมาคำนวณหาเส้นรุ้ง เส้นแวง เพื่อกำหนดจุดเป้าหมายในการปราบปรามตัดฟันต้นฝิ่น ทำให้ไม่ต้องใช้วิธีการเดินสำรวจหาพื้นที่ปลูกฝิ่น หรือการแจ้งข่าวจากสายลับหรือบุคคลภายนอก

(ค) การใช้วิดีโอในการสะกดรอยติดตาม โดยบันทึกภาพเหตุการณ์ในการติดต่อกับกลุ่มบุคคลที่มีการสะกดรอยแล้วมีการไปติดต่อกับบุคคลอื่น ซึ่งสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้

(ง) การใช้กล้องถ่ายวิดีโอวงจรปิด ซึ่งมักจะใช้ในสถานที่ซึ่งมีการติดต่อของกลุ่มบุคคลที่มีการติดต่อ โดยเจ้าหน้าที่ต้องทราบถึงสถานที่ใดที่มีการติดต่อและสามารถใช้เครื่องมือติดตั้งเพื่อบันทึกเหตุการณ์ได้ หรือในบางครั้งก็อาศัยจากการที่บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ติดตั้งกล้องถ่ายวิดีโอวงจรปิด โดยการประสานก่อนที่จะดำเนินการได้

⁶⁸ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 86-87). เล่มเดิม.

⁶⁹ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 87). เล่มเดิม.

(จ) การใช้เครื่องดักจับสัญญาณเสียงโดยการติดตั้งกับเจ้าหน้าที่อำพรางหรือสายลับ ในกรณีที่มีการล่อซื้อเพื่อทราบข้อความที่มีการติดต่อซื้อขายและสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นเป็นการควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ในความปลอดภัยมากที่สุด

(ฉ) การใช้เครื่องดักจับสัญญาณเสียงโดยการติดตั้งในบ้าน รถยนต์ของผู้ต้องสงสัยเพื่อดักจับข้อความที่มีการพูดคุย ซึ่งวิธีนี้เป็นส่วนหนึ่งของการขออนุญาตดักฟัง

(ช) การใช้เครื่องดักจับสัญญาณเสียงระยะไกล (เครื่องดักเสียง) จะมีลักษณะคล้ายกับจานรับสัญญาณดาวเทียมแต่มีขนาดเล็กกว่าประมาณ 1 ฟุต เครื่องมือนี้สามารถใช้ได้โดยไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับผู้ต้องสงสัย แต่ระยะทางจะไม่ไกลมาก เนื่องจากสภาพแวดล้อมของการดักจับสัญญาณอาจมีคลื่นเสียงประเภทอื่นแทรกทำให้ไม่อาจรับข้อความได้ชัดเจนเพียงพอ

(ซ) เครื่องรับสัญญาณเสียงประเภทที่ผ่านตัวกลาง (กำแพง ฝ้าผนังห้อง) เป็นอุปกรณ์อีกชนิดหนึ่ง หากผู้ต้องสงสัยเข้าไปพักอาศัยในโรงแรม เจ้าหน้าที่ที่เปิดห้องพักที่ติดกันโดยการใช้เครื่องมือนี้แนบกับผนังห้อง ซึ่งเครื่องมือนี้จะดักเสียงในการพูดคุยในห้องพักได้อย่างชัดเจน”

การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการสะกดรอย รายละเอียดมีดังนี้⁷⁰

“วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการสะกดรอยไม่ได้เป็นประเด็นหลักในการสืบสวน แต่เป็นวิธีการหนึ่งเป็นเครื่องสนับสนุนวิธีการสืบสวนอื่น ๆ อีก การเลือกใช้ต้องพิจารณาความเหมาะสม สภาพแวดล้อม การระมัดระวังการติดตามของฝ่ายผู้ต้องสงสัย

ในการปฏิบัติการอำพรางของผู้ปฏิบัติการอำพราง เครื่องมือนี้มีส่วนจำเป็นของการปฏิบัติการ เพราะผู้ปฏิบัติการอำพรางเพียงผู้เดียวที่เข้าไปอยู่ในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม ในการอำพรางบางครั้งต้องมีการลักลอบไปติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถติดต่อกับเจ้าหน้าที่ภายนอกหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมภายนอกสามารถทราบสถานการณ์หรือความเคลื่อนไหวภายในได้ อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงของผู้ปฏิบัติการอำพรางคืออาจถูกตรวจพบว่าได้มีการใช้เครื่องมือนี้ ดังนั้น จึงต้องมีการระมัดระวังการใช้เครื่องมือนี้เป็นพิเศษสำหรับการปฏิบัติการอำพราง”

ข้อจำกัดในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ คือ⁷¹

“การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการสะกดรอยมีข้อจำกัดบางประการคือ

⁷⁰ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 87-88). เล่มเดิม.

⁷¹ จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 88). เล่มเดิม.

(ก) การพิจารณาถึงสถานการณ์ พื้นที่ ความจำเป็น เป็นความสำคัญประการแรก เช่น พื้นที่ป่าเขา ปัญหาอุปสรรคได้แก่ สัญญาณที่ได้รับสามารถส่งไปยังเครื่องรับสัญญาณได้หรือไม่ จุดอ่อนของสัญญาณ

(ข) เป้าหมายที่ดำเนินการสืบสวนเป็นกลุ่มหน่วยงานหรือองค์กรอาชญากรรมที่สำคัญในระดับใด เนื่องจากอุปสรรคในการปฏิบัติแต่ละชั้นมีราคาสูงมาก ดังนั้น จึงมีการคำนวณความเสียหายและงบประมาณในการดำเนินการแต่ละครั้ง

(ค) การเสื่อมสภาพของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ อาจเกิดจากการเสื่อมสภาพในตัวของมันเอง หรือจากการติดตั้ง หรือการสึกหรอในภายหลังเช่น การติดตั้งเครื่องดักจับความเคลื่อนไหวของรถยนต์ต้องสงสัย เครื่องมืออาจถูกน้ำทำให้เครื่องมือลัดวงจรได้ ในกรณีเช่นนี้การปฏิบัติและการควบคุมอยู่นอกเหนือขอบเขตที่ควบคุมได้”

โดยสรุป มาตรการการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในประเทศไทยนั้น เริ่มมีการบัญญัติลงในบทบัญญัติกฎหมายในปีพุทธศักราช 2556 แต่กฎหมายไทยยังมีความคลุมเครือไม่มีการให้คำนิยามที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย มีแต่เพียงกลไกของการขออนุญาต การอนุญาต และการดำเนินการเท่านั้น และยังมีได้บัญญัติให้การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีได้บัญญัติให้พยานหลักฐานที่ได้มานั้นเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งศาลอาจรับฟังประกอบคดีได้ หน้าที่การสะกดรอยยังเป็นมาตรการที่มีค่าใช้จ่ายสูง ต้องใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ ด้วยเหตุนี้เอง เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ค่าใช้จ่าย และความเสี่ยงต่อชีวิตร่างกาย และอาจเสี่ยงต่อความรับผิดชอบบุคคลอีกด้วย ซึ่งนายอรรถพร ลิขิตจิตตะ ได้ให้ความเห็นในส่วนนี้ว่า⁷²

“พยานหลักฐานที่ได้รับมา หากศาลเห็นว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็จะมีผลทำให้กลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมรอดพ้นความผิดไปได้ ซึ่งกฎหมายได้มีการวางกรอบในแนวทางเกี่ยวกับการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ว่า การใช้เครื่องมือภายในขอบเขตเพียงใดที่จะถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในลักษณะนี้มีความใกล้เคียงกับการดักฟัง โดยเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เลหสถาน ต้องฟังประกอบกับรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดด้วย

ปัญหาที่ตามมาอีกประการหนึ่งคือ การรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ ความคุ้มครองในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่มีขอบเขตแคบเกินไป โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญมุ่งเน้นไปถึงประชาชนที่จะได้รับความชอบธรรมจากการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ หากมองในนัยกลับกันเจ้าหน้าที่ก็เสี่ยงที่จะถูกดำเนินคดีได้ตลอดเวลาที่มีการปฏิบัติหน้าที่อยู่”

⁷² จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 89). เล่มเดิม.

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พบว่า⁷³ “ในบางครั้ง หน่วยงานของรัฐก็ต้องใช้มาตรการสะกดรอยในการแสวงหาและรวบรวม พยานหลักฐาน การสะกดรอยมีทั้งการสะกดรอยทั่วไปและการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ ใน ความเป็นจริง การสะกดรอยคือการติดตามเป้าหมายว่าจะไรรอยู่ที่ไหน เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจไม่รู้เลย ว่าทรัพย์สินนี้ถูกนำไปไว้ที่ใครคนใด แต่หากสะกดรอยติดตามไปจะพบว่า บุคคลนี้ไปเข้าบ้านนั้นบ้าน นี้อยู่เป็นกิจวัตร ก็ค่อยเข้าไปขยายผลที่บ้านนี้ การสะกดรอยเป็นวิธีการในการรวบรวม พยานหลักฐาน” ส่วนข้อสงสัยที่ว่า การสะกดรอยอิเล็กทรอนิกส์นี้เป็นมาตรการที่เข้าช้อนกับการดัก ฟังหรือไม่ จากการสัมภาษณ์พบว่า “คาดว่าไม่น่าจะเป็นมาตรการเดียวกัน เพราะคำว่าดักฟังตรงกับ ภาษาอังกฤษคำว่า Wiretapping ส่วนคำว่า การสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ ตรงกับคำว่า Electronic Surveillance ยกตัวอย่าง เช่น การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ แล้วจึงมีการสะกดรอยทาง อิเล็กทรอนิกส์ อย่างนี้ก็ไม่เกี่ยวกับการดักฟัง”⁷⁴ และ “การสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ อาจ หมายถึงการสกัดจับอีเมลล์ (Intercept email) การจับภาพหรือการติดตามข้อมูล (Capture) การใช้ อินเทอร์เน็ต การสืบสวนสอบสวนทางดิจิทัล (Digital Investigation)”⁷⁵

2.4 แนวทางในการกำหนดกฎหมายฟอกเงินของประเทศไทย

แนวทางในการกำหนดกฎหมายฟอกเงินของประเทศไทยพิจารณาจาก

(ก) การคำนึงถึงมาตรฐานและบรรทัดฐานสากล ระบบกฎหมายและนโยบายทางอาญา สภาพความรุนแรงของปัญหา และบริบทในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม

(ข) การคำนึงถึงแผนหรือนโยบายระดับสูงอื่น ๆ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี และแผนปฏิบัติการ 4 ปี ของสำนักงานป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน

ผู้วิจัยขอแสดงอรรถาธิบายดังต่อไปนี้

⁷³ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

⁷⁴ จาก แหล่งเดิม.

⁷⁵ จาก สีหนาท ประยูรรัตน์. (14 ธันวาคม 2559). ที่ปรึกษาประจำสำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

2.4.1 การคำนึงถึงมาตรฐานและบรรทัดฐานสากล ระบบกฎหมายและนโยบายทางอาญา สภาพความรุนแรงของปัญหา และบริบทในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม

ศาสตราจารย์เฮนรี่ จามริก กรรมการสิทธิมนุษยชน เคยกล่าวว่า⁷⁶

“การป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพล โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน จะต้องคำนึงถึงปัจจัยภายนอก กล่าวคือ มาตรฐานและปทัสถานสากล (Standards and Norms) ที่นานาชาติประเทศยอมรับ นอกจากจะต้องสัมพันธ์กับระบบกฎหมายและนโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศแล้ว การกำหนดนโยบายทางอาญา ตลอดจนมาตรการในทางกฎหมายเพื่อปราบปรามองค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพล ยังต้องขึ้นอยู่กับสภาพความรุนแรงของปัญหา และบริบทในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นปัจจัยภายในของแต่ละประเทศ ในขณะนั้นเป็นสำคัญ ดังนั้น การดำเนินการและประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปราม นอกจากจะต้องขึ้นอยู่กับความได้สัดส่วนของวัตถุประสงค์และวิธีการแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วยเสมอ”

คำว่า ปทัสถาน ตามแนวทางของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554⁷⁷ มีความหมายว่า⁷⁸ แบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ เหตุที่ตั้งเป็นเครื่องถึง หรือเหตุอันใกล้ที่สุด นอกจากนั้น ในภาษาไทยอาจกล่าวคำว่า ปทัสถาน เป็นคำว่า ปทัฏฐาน หรือบรรทัดฐาน ก็ได้ เพราะมีความหมายที่เหมือนกัน

ฉะนั้น ผู้วิจัยจะใช้คำว่า บรรทัดฐาน เพราะเป็นถ้อยคำที่นักกฎหมายนิยมใช้มากที่สุด

จากความเห็นของศาสตราจารย์เฮนรี่ จามริกที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพลนั้น มีความเชื่อมโยงกันกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และยังมีวิถีคิดที่คล้ายคลึงกันคือ การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ต้องคำนึงถึงมาตรฐานและบรรทัดฐานสากล ระบบกฎหมายและนโยบายทางอาญา สภาพความรุนแรงของปัญหา และบริบทในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยด้วย

⁷⁶ จาก การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล (น. 9: 44), โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547, ม.ป.ท.: ม.ป.ท.

⁷⁷ จาก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, โดย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554, สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

⁷⁸ ปทัสถาน หมายความว่า

“(1) น. แบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ (ส.; ป. ปทัฏฐาน).

(2) น. เหตุที่ตั้งเป็นเครื่องถึง, เหตุอันใกล้ที่สุด (ส.; ป. ปทัฏฐาน).

(3) น. บรรทัดฐาน หรือ ปทัฏฐาน ก็ว่า. (ส.; ป. ปทัฏฐาน)”.

2.4.2 การคำนึงถึงแผนหรือนโยบายระดับสูงอื่น ๆ

เนื่องจากระยะเวลาที่ผู้วิจัยทำงานวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินนี้ อยู่ในช่วงระหว่างปลายปีพุทธศักราช 2553 ถึงช่วงต้นปีพุทธศักราช 2560 ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยให้ตรงตามแผนหรือนโยบายระดับสูงตามที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องพึงปฏิบัติภายใต้ระบบบริหารงานราชการในแต่ละช่วงเวลา

2.4.2.1 แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

พิจารณาตามเอกสารการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เฉพาะในส่วนที่สอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งระบุว่า⁷⁹

“ยุทธศาสตร์และกรอบแนวทางตามร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

- กรอบแนวทางที่ 2 การปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศและพัฒนาความมั่นคงทางการเมือง ขจัดคอร์รัปชัน สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ฯลฯ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

- กรอบแนวทางที่ 1 การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจ ของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม

- กรอบแนวทางที่ 5 การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้ทันสมัย เป็นธรรม และเป็นสากล ฯลฯ”

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัยให้เหมาะสมต่อกรณีที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะได้นำข้อมูลจากงานวิจัยไปใช้ได้จริง เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

⁷⁹ จาก การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) (น. 4-5), โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2560, สืบค้น 16 มีนาคม 2560, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/about/2016-04-19-14-32-10/20/detail/6758>.

นอกจากนั้น การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ยังระบุอีกด้วยว่า⁸⁰

“วิสัยทัศน์ ตั้ดวงจรอาชญากรรมการฟอกเงิน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ของประเทศอย่างยั่งยืน

มั่นคง

ประเทศไทยมีระบบป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) อย่างได้ผล เป็นมาตรฐาน ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- การดำเนินการด้าน AML/CFT ของประเทศผ่านการประเมินตามมาตรฐานสากล
- มีระบบป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้าน AML/CFT ที่เป็นมาตรฐานสากล
- เป็นศูนย์กลางการพัฒนาบุคลากรด้าน AML/CFT ฯลฯ

มั่งคั่ง

ประเทศไทยมีระบบการเงินและเศรษฐกิจที่เป็นที่น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ยอมรับว่า ปราศจากความเสี่ยงในด้านการฟอกเงิน และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ยั่งยืน

ระบบป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการฟอกเงินมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน”

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ออกแบบตรงตามวิสัยทัศน์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบัน กล่าวคือ ออกแบบงานวิจัยเพื่อให้หน่วยงานของรัฐสามารถตั้ดวงจรอาชญากรรมการฟอกเงิน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ของประเทศอย่างยั่งยืน

2.4.2.2 แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี และแผนปฏิบัติการ 4 ปี ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยให้ตรงตามแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี และแผนปฏิบัติการ 4 ปี ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา ได้แก่

ช่วงเวลาที่ 1 แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561)

⁸⁰ จาก การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) (น. 6). เล่มเดิม.

ช่วงเวลาที่ 2 แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563)

รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

(ก) แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561)

พิจารณาตามเอกสารสรุปผลการติดตามและประเมินผลในการดำเนินการตามตัวชี้วัดตามแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561) และผลการดำเนินการแผนงาน/โครงการตามแผนปฏิบัติการ และแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่สนับสนุนตัวชี้วัดยุทธศาสตร์ รอบ 12 เดือน (1 ตุลาคม 2558-30 กันยายน 2559) ซึ่งระบุว่า⁸¹

“ตามที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการกำหนดทิศทางการดำเนินการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ให้มีความสอดคล้องกับแผนและนโยบายระดับสูงที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) นโยบายรัฐบาล และนโยบายระดับสูงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแผนดังกล่าวได้กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ไว้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาและผลักดันการบังคับใช้กฎหมายมุ่งสู่มาตรฐานสากล ประกอบด้วย เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) กฎหมายได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานสากล
- 2) การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
- 4) มีความพร้อมในการตรวจประเมินตามมาตรฐานสากล ฯลฯ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 บูรณาการด้านการข่าวเพื่อนำไปสู่การสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ประกอบด้วยเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 3 ด้าน ดังนี้

⁸¹ จาก สรุปผลการติดตามและประเมินผลในการดำเนินการตามตัวชี้วัด ตามแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561) และผลการดำเนินการแผนงาน/โครงการตามแผนปฏิบัติการ และแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่สนับสนุนตัวชี้วัดยุทธศาสตร์ รอบ 12 เดือน (1 ตุลาคม 2558-30 กันยายน 2559) (น. 1), โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2559, สืบค้น 3 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-22-11-23-55/2016-05-22-11-25-56>.

1) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือให้สามารถสนับสนุนการดำเนินการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างเหมาะสม ฯลฯ”

จากแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561) ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าว ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัยให้เหมาะสมต่อกรณีที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะได้นำข้อมูลจากงานวิจัยไปใช้ได้จริง เพื่อการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาและผลักดันการบังคับใช้กฎหมายมุ่งสู่มาตรฐานสากล และยุทธศาสตร์ที่ 2 บรูณาการด้านการข่าวเพื่อนำไปสู่การสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาตามเอกสาร คำรับรองการปฏิบัติการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) ซึ่งระบุว่า⁸²

“วิสัยทัศน์

- เป็นองค์กรหลักในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่มีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งสู่มาตรฐานสากล

พันธกิจ

- กำหนดมาตรการและสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อตัดวงจรอาชญากรรมตามความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน ฯลฯ

ประเด็นยุทธศาสตร์

- พัฒนาและผลักดันการบังคับใช้กฎหมายมุ่งสู่มาตรฐานสากล
- บรูณาการด้านการข่าวเพื่อนำไปสู่การสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ฯลฯ”

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัยให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และประเด็นยุทธศาสตร์ ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

(ข) แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563)

ที่มาของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563) ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีดังนี้⁸³

⁸² จาก คำรับรองการปฏิบัติการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 (น. 2), โดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2559, สืบค้น 3 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-22-11-23-55/2016-05-22-11-25-56>.

“(1) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 16 บัญญัติให้ส่วนราชการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยให้มีความสอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

(2) แนวทางการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 กำหนดให้การจัดทำงบประมาณสอดคล้องกับร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2564 และนโยบายสำคัญของรัฐบาล

(3) เกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ทั้งในส่วนของหมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และหมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือหมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Planning: SP) ประเด็นการตรวจ SP2 ได้กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการของส่วนราชการ (4 ปี และ 1 ปี) ต้องมีการนำปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่สำคัญและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป มาใช้ประกอบการวิเคราะห์ อย่างน้อยประกอบด้วย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของส่วนราชการ ความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ รวมถึง กฎหมาย ระเบียบ และโครงสร้างส่วนราชการ และปัจจัยอื่นที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์กร”

พิจารณาตามเอกสารแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563) ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เฉพาะที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ซึ่งระบุว่า⁸⁴

“วิสัยทัศน์ (Vision)

เป็นองค์กรป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

เป้าหมายองค์กร (Ultimate Goal)

(1) มีสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

⁸³ โดย แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563) (น. 4), โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2560, สืบค้น 16 มีนาคม 2560. จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/about/2016-04-19-14-32-10/2016-04-19-14-33-04>.

⁸⁴ โดย แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563) (น. 33-35). เล่มเดิม.

(2) ผ่านการประเมินมาตรฐานสากล

(3) หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งภาคประชาชน มีความเชื่อมั่นและยอมรับในการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ ด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

พันธกิจ (Mission)

(1) ประเมินและจัดการความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(2) กำหนดนโยบายและมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

(3) บังคับใช้กฎหมายด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

(6) พัฒนาโครงสร้าง ระบบการบริหารจัดการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

(7) พัฒนาศักยภาพ ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน มีความรู้ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ฯลฯ

ยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

(1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนามาตรการเชิงป้องกัน เพื่อไม่ให้ผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรมองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดมูลฐานที่สอดคล้องกับความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ประกอบด้วยเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ดังนี้

- กฎหมาย ระเบียบ มาตรการ แนวปฏิบัติเชิงป้องกัน สอดคล้องกับสถานการณ์การฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และมาตรฐานสากล ฯลฯ

(2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 บังคับใช้กฎหมายและบูรณาการการบังคับใช้กฎหมาย ในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดมูลฐานที่สอดคล้องกับความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการสนับสนุนการดำเนินคดีอาชญาฐานฟอกเงิน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ประกอบด้วยเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ดังนี้

- การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การบูรณาการกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทั้งในและต่างประเทศในการสนับสนุนการดำเนินคดีอาชญาฐานฟอกเงินมากขึ้น”

จากแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563) ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัยให้เหมาะสมต่อกรณีที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะได้นำข้อมูลจากงานวิจัยไปใช้ได้จริง เพื่อการขับเคลื่อนตามวิสัยทัศน์ เป้าหมายขององค์กร พันธกิจ ยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนามาตรการเชิงป้องกัน เพื่อไม่ให้ผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรม องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดมูลฐานที่สอดคล้องกับความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และยุทธศาสตร์ที่ 2 บังคับใช้กฎหมายและบูรณาการการบังคับใช้กฎหมาย ในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดมูลฐานที่สอดคล้องกับความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการสนับสนุนการดำเนินคดีอาชญาฐานฟอกเงิน

และท้ายที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ตามที่ผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประเภทบัณฑิตศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2558 หัวข้อที่ 7 ความมั่นคงและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะในส่วนของธรรมาภิบาลนั้น ต้องดำเนินการวิจัยโดยมีแผนวิจัยที่มีคุณธรรมและจริยธรรม และการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม โดยเน้นด้านการออกกฎหมาย การบังคับใช้ และการปรับปรุงแก้ไข ธรรมาภิบาล ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ครอบคลุมประเด็นการวิจัย ตามหัวข้อย่อย

2.4 การปฏิรูปภาคส่วนความมั่นคง และความยุติธรรม (ระบบความมั่นคง กระบวนการยุติธรรม ยุติธรรมทางเลือก และการเมือง)

2.5 สรุปแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย

ผู้วิจัยขอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยดังต่อไปนี้

(1) คำนิยามมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน

คำว่ามาตรการทางกฎหมายในงานวิจัยชิ้นนี้หมายความถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงินเท่านั้น ไม่หมายความรวมถึง

มาตรการทางแพ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน และแม้ถ้อยคำระหว่างคำว่า การสืบสวนและการสอบสวนในหลักกฎหมายไทยจะมีความหมายที่แตกต่างกัน แต่ทว่าข้อมูลของต่างประเทศในบทที่ 3 บทถัดไปนั้น การสืบสวนสอบสวนใช้ถ้อยคำว่า investigation และมีความหมายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

(2) กระบวนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

บทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาชญาฐานฟอกเงินในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 7 มาตรา ได้แก่ มาตรา 5 เรื่องผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน มาตรา 6 เรื่องการกระทำความผิดฐานฟอกเงินภายนอกราชอาณาจักรซึ่งต้องรับโทษในราชอาณาจักร มาตรา 7 เรื่องผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน มาตรา 8 เรื่องผู้พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน มาตรา 9 เรื่องผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน มาตรา 10 และมาตรา 11 เรื่องเจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งต้องรับโทษหนักขึ้น

กระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ในปัจจุบันมีมาตรการทางกฎหมายทั้งสิ้น 5 มาตรา ได้แก่ มาตรา 37/1 เรื่องมาตรการคุ้มครองบุคคล มาตรา 38 เรื่องมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน แบ่งเป็น (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย มาตรา 38/1 เรื่องมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น มาตรา 46 เรื่องมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน แบ่งเป็น (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ มาตรา 46/1 เรื่องมาตรการอำพรางตน

บทกำหนดโทษในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้มีทั้งสิ้น 3 มาตรา ได้แก่ มาตรา 60 เรื่องบทกำหนดโทษฐานบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน มาตรา 61 เรื่องบทกำหนดโทษฐานนิติบุคคลกระทำความผิดฐานฟอกเงิน มาตรา 64 เรื่องบทกำหนดโทษฐานไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐาน

(3) บทวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่น

ผู้วิจัยได้แสดงบทวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินและคดีอาญาอื่นภายในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 7 ประการ ได้แก่ บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคล บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ

มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดี บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการอำนาจตน บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย

(4) แนวทางในการกำหนดกฎหมายฟอกเงินของประเทศไทย

แนวทางในการกำหนดกฎหมายฟอกเงินของประเทศไทยต้องคำนึงถึงมาตรฐานและ บรรทัดฐานสากล ระบบกฎหมายและนโยบายทางอาญา สภาพความรุนแรงของปัญหา และบริบท ในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม กอปรกับต้องคำนึงถึงแผนหรือนโยบายระดับสูงอื่น ๆ ภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 3 บทถัดไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหา พยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล

3.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล

3.1.1 ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory)

นักวิชาการไทยที่กล่าวถึงทฤษฎีการสมคบของต่างประเทศ คือ ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ซึ่งกล่าวว่า⁸⁵

“ทฤษฎีการสมคบกันเป็นหลักกฎหมายหนึ่งของระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ ตามหลักพื้นฐานของความผิดฐานสมคบอยู่ที่ผู้สมคบทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เข้าร่วมสมคบได้ตกลงกัน โดยทฤษฎีการสมคบได้มีการนำมาบังคับใช้กับการกระทำความผิดอาญาของบุคคลเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ ในระยะเวลานั้นประเทศอังกฤษใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ จึงไม่ได้มีการบัญญัติความรับผิดชอบนี้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ศาลของประเทศอังกฤษได้วางหลักและทำการตัดสินคดีโดยอาศัยแนวทางตามคำพิพากษาของศาลในคดีก่อน ภายหลังจากที่ได้แยกระบบกฎหมายออกเป็น 2 ระบบคือ ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์กับระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ ปรากฏว่าหลักกฎหมายแบบคอมมอนลอว์กำหนดให้ความรับผิดชอบสมคบเป็นหลักความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลซึ่งเป็นหลักทั่วไป ส่วนระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์กำหนดให้รับผิดชอบสมคบเป็นข้อยกเว้นใช้บังคับสำหรับความผิดฐานใดฐานหนึ่งเท่านั้น

หลักการสมคบกันกระทำความผิดถือว่า การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกันเพื่อจะกระทำการใด ๆ ย่อมเป็นความผิดแล้ว เนื่องจากกฎหมายต้องการที่จะเข้าไปแทรกแซงขั้นตอนการตกลงซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มแรกที่จะกระทำความผิด เพื่อป้องกันยังยั้งมิให้มีการกระทำความผิดตามที่ตกลงกันต้องเกิดขึ้นจริง โดยเป็นการพิจารณาจากเจตนาที่ไม่ดีของผู้ที่ร่วมสมคบกันเท่านั้น

⁸⁵ จาก *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ* (น. 505-507), โดย วีระพงษ์ บุญโญภาส, และสุพัตรา แผนวิจิต, 2557, กรุงเทพฯ: นิติธรรม. ลิขสิทธิ์ 2557 โดยสำนักพิมพ์นิติธรรม.

ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่าการตกลงกันดังกล่าวจะเป็นการกระทำที่ใกล้ชิดต่อผลถึงขั้นการเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดหรือไม่แต่อย่างใด โดยในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีที่มาจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ถือว่า มาตรการสมคบกันกระทำความผิดเป็นหลักฐานรับผิดทางอาญาทั่วไปของบุคคลที่ใช้ครอบคลุมทุกฐานความผิดที่มีการสมคบกันกระทำ เนื่องจากองค์ประกอบความรับผิดประกอบด้วยองค์ประกอบภายนอกคือการตกลงกัน ส่วนองค์ประกอบภายในคือเจตนาที่จะกระทำผิดตามที่ได้ตกลงกัน ดังนั้น ในการพิสูจน์ถึงองค์ประกอบความผิดจึงกระทำได้โดยง่าย เพียงแค่พิสูจน์ให้เห็นได้ว่าบุคคลเหล่านั้นได้มีการตกลงกันก็เป็นการเพียงพอแล้ว ซึ่งการตกลงกันนั้นอาจเป็นการแสดงออกถึงการกระทำที่เป็นปกติวิสัย เช่น ทำทาง อากัปกิริยา หรือแสดงสัญลักษณ์อย่างไรก็ได้ จึงทำให้ความรับผิดฐานนี้นิยมนำไปใช้กับการกระทำความผิดประเภทที่ปกปิดวิธีดำเนินการและโครงสร้างขององค์กร เช่น กระทำความผิดในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม เพื่อเอาผิดแก่ผู้ที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำผิดได้หมดทุกคน

ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ได้วางหลักสมคบกันกระทำความผิดว่าเป็นการตกลงกันที่จะกระทำความผิดอาชญากรรมอย่างหนึ่ง ๆ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการห้ามมิให้มีการตกลงเนื่องมาจากต้องการที่จะเข้าไปแทรกแซงขั้นตอนเริ่มแรกของการที่จะกระทำความผิดต่อไป และเป็นการป้องกันมิให้บุคคลกระทำหรือร่วมกระทำความผิดตามที่ได้ตกลงกันอันเป็นการกระทำความผิดหลักเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การสมคบกันกระทำความผิดนั้นมีความแตกต่างไปจากความผิดฐานพยายาม แม้ความผิดทั้งสองจะมีลักษณะเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดจริงเกิดขึ้น แต่องค์ประกอบของความผิดมีความแตกต่างกัน เพราะความผิดฐานพยายามมีลักษณะเป็นการพยายามที่จะกระทำความผิด ซึ่งมีหลักที่จะต้องเป็นการกระทำที่ใกล้ชิดต่อผล แต่ยังไม่มีความผิดสำเร็จเกิดขึ้นแต่อย่างใด และถ้าหากความผิดนั้นเกิดเป็นความผิดสำเร็จแล้วก็จะไม่มีความรับผิดในส่วนของการพยายามอีก ในส่วนของลักษณะของความผิดฐานสมคบนั้น จะเป็นความผิดต่อเมื่อได้มีการตกลงกัน ต่างกับความผิดฐานพยายาม การตกลงกันที่จะเป็นความรับผิดฐานสมคบอาจเป็นการห่างไกลต่อผลสำเร็จของการกระทำก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีการกระทำที่เป็นการใกล้ชิดต่อผลเหมือนดังเช่นความผิดฐานพยายาม เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องของสมคบต้องการที่จะยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิด โดยเป็นการห้ามบุคคลตกลงกันกระทำความผิด ก็เพียงพอที่จะทำให้การสมคบกันนั้นเป็นความรับผิดในทางอาญาได้แล้ว เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายอาญามุ่งหมายให้สมาชิกของสังคมได้รับการคุ้มครองในชีวิตและทรัพย์สิน

ปัจจุบัน ทฤษฎีการสมคบถูกนำมาพัฒนาให้เป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมรูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะในความผิดที่มีการกระทำลักษณะแบบองค์กรอาชญากรรม เป็นการบัญญัติให้สอดคล้องกับความผิดฐานสมคบตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา

สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) ข้อ 5 วรรค 1 (ก) (1) ได้แก่ ความผิดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 8 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 9 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 9 ทั้งนี้ มาตรการสมคบกันกระทำความผิด จึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้กับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะของการกระทำที่ซับซ้อนแบบยล ปกปิดวิธีดำเนินการและมีบุคคลหลายฝ่ายเกี่ยวข้องอันยากต่อการสาวไปถึงบุคคลที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด เพราะการนำหลักกฎหมายอาญาเรื่องของตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนมาปรับใช้ในคดีเศรษฐกิจทำได้อย่างลำบากเนื่องจากมีปัญหาในการแสวงหาพยานหลักฐาน และบางกรณีกฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดเอาไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งส่งผลให้บุคคลอื่นที่เข้าร่วมกระทำการอันเป็นความผิดได้รับโทษน้อยกว่าหรือไม่ได้ สัมพันธ์กับการกระทำความผิด เช่น ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา ในกรณีที่บุคคลธรรมดาผู้ร่วมกระทำความผิดกับเจ้าพนักงานไม่อาจรับโทษฐานเป็นตัวการร่วมกับเจ้าพนักงานได้ คงลงโทษได้เพียงฐานสนับสนุนเท่านั้น ซึ่งมาตรการสมคบสามารถช่วยแก้ปัญหาค่าปรับปรับใช้กฎหมายในประเด็นนี้ได้”

และศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโยภาส ยังกล่าวว่า⁸⁶

“ทฤษฎีการสมคบกัน (Conspiracy Theory) เป็นไปตามหลักกฎหมายความคิดพื้นฐานของการสมคบกันกระทำความผิดอาญาที่ว่า สมาชิกในการสมคบกัน จะมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำของผู้ที่ร่วมสมคบกัน Pinkerton Rule ได้วางหลักว่า ผู้ร่วมสมคบกันจะต้องถือว่าร่วมกระทำความผิด สำหรับการกระทำของผู้ที่ร่วมสมคบกันในความหมายคือ การให้ความช่วยเหลือในการสมคบกันกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้คณะบุคคลกลายเป็นกลุ่มบุคคลตามหลักตรรกวิทยาที่ถือเพื่อการก่อตั้งในการตกลง และการตกลงอนุมานได้นำไปสู่การสมคบกัน และการสมคบกันก่อให้เกิดความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการ

⁸⁶ จาก รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ การกำหนดความผิดฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดอายัดและริบทรัพย์สิน ชุดโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (น. 10), โดย วีระพงษ์ บุญโยภาส, และคณะ, 2548, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ลิขสิทธิ์ 2548 โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำหรับแนวคิดเรื่องความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินนี้ ยังมีแนวคิดเพิ่มเติมว่า การกระทำ ความผิดเกิดขึ้น เมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกันกระทำความผิดต่อสหรัฐ หรือกลั่นอาช ุสสหรัฐ โดยถือว่าสหรัฐเป็นผู้เสียหาย และเพื่อพิสูจน์ความผิด ต้องแสดงให้เห็นว่า

1. บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกัน หรือตกลงกระทำความผิดต่อสหรัฐ น้อฉล สหรัฐ
2. อย่างน้อยที่สุดผู้ที่ได้สมคบกันมีการกระทำที่แสดงออกเพื่อจะบรรลุวัตถุประสงค์ ของการสมคบกัน

การสมคบกัน ต้องการการตกลงที่จะกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยมีการกระทำที่ แสดงออกมากกว่าประการหนึ่ง หรือสองประการ การตกลงที่จะกระทำความผิดอาญา และมีการ ก้าวไปสู่การบรรลุข้อตกลง จึงจะเป็นสิ่งที่นำมาฟ้องคดีได้ ถ้าข้อหาการฟอกเงินยังไม่เพียงพอที่จะ ฟ้องร้องก็อาจฟ้องในข้อหาสมคบกันกระทำความผิดได้”

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการสมคบในคดีฟอกเงิน ผู้วิจัยค้นพบแนวบรรทัดฐาน ของศาลสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการพิสูจน์ความผิดของอาชญากร โดยใช้หลักการสมคบ (Conspiracy) ซึ่งนำไปสู่การลงโทษทางอาญา

จากการศึกษา Corpus Juris Secundum Database updated September 2014, Conspi racy, James L. Buchwalter, J.D., and Lonnie E. Griffith, Jr., J.D., II. Criminal Conspiracy, J. Particular Conspiracy Offenses, 5. Other Conspiracies, § 286. Money-laundering conspiracy มี รายละเอียดเกี่ยวกับการสมคบกันฟอกเงิน ดังนี้⁸⁷

“กฎหมายของรัฐบาลกลางเกี่ยวกับการกระทำผิดฐานฟอกเงิน ได้รวมถึงการสมคบของ บุคคลต่าง ๆ ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งบุคคลที่สมคบกันจะต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกับ บุคคลผู้กระทำความผิด กรณีการพิสูจน์ว่าจำเลยการสมคบกันในการฟอกเงิน รัฐจะต้องสร้างหลัก กฏไถ่เรื่อง

- (1) ข้อตกลงระหว่างบุคคลสองคนขึ้นไปเพื่อกระทำการฟอกเงิน
- (2) จำเลยเข้าร่วมข้อตกลงด้วยความสมัครใจ
- (3) จำเลยรู้วัตถุประสงค์ของข้อตกลง และถือว่าจำเลยมีเจตนาต่อวัตถุประสงค์ที่ผิด

กฎหมาย

⁸⁷ From **Conspiracy**, Retrieved April 1, 2014, from http://web2.westlaw.com/find/default.wl?fn=_top&carerlt=CLID_CARE_282224043_32210_CaRE_0_N_1&sp=LICDhurak-4&rpat=AMJ&ncare=5&utid=1&rs=WLW14.0&tc=5&tf=779&vr=2.0&mt=WestlawInternational09&sv=Split&serialnum=0107403330&care=Y53A Am. Jur.

ความเชื่อมั่นของศาลสำหรับแผนการที่จำเลยกระทำการฟอกเงิน ศาลไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานการกระทำที่โจ่งแจ้งในการผลักดันการสมคบ แต่ศาลเห็นว่า หลักฐานของการกระทำที่ชัดเจนจะมีประโยชน์สำหรับวัตถุประสงค์อื่น ๆ

ทั้งนี้ จำเลยต้องรู้ถึงการทำธุรกรรมทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินการที่ผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ โดยจำเลยมีเจตนาปกปิดหรืออำพรางแหล่งที่มาหรือความเป็นเจ้าของของเงิน ดังนั้นจะถือได้ว่า มีเหตุผลว่าจำเลยมีส่วนร่วมในการสมคบกันฟอกเงิน

กรณีของหลักฐานที่มีเพียงพอหรือไม่เพียงพอ จะสามารถสนับสนุนความเชื่อที่ว่า จำเลยสมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือไม่ รัฐมีภาระที่จะต้องพิสูจน์ว่า

- (1) การทำธุรกรรมทางการเงินเกิดขึ้นจริง หรือมีความพยายามที่จะการทำธุรกรรมทางการเงิน
- (2) ธุรกรรมทางการเงินนั้นเกี่ยวข้องกับการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้
- (3) จำเลยรู้เกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินของการดำเนินการที่ผิดกฎหมายบางอย่าง และ

(4) จำเลยรู้ว่าการทำธุรกรรมได้รับการออกแบบทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อปกปิดลักษณะ สถานที่ตั้ง แหล่งที่มา ของความเป็นเจ้าของ หรือการควบคุมการเงินของการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้

มีตัวอย่างของหลักฐานที่แสดงโดยปริยายว่ามีการฟอกเงิน และถือเป็นหลักฐานที่เพียงพอต่อการพิสูจน์เรื่องการสมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน อาทิเช่น เปิดบัญชีธนาคารเพื่อความสะดวกในการค้าขายยาเสพติด หรือมีการนำฝากผลกำไรผิดกฎหมายเข้าบัญชีธนาคารธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือมีเอกสารการลงทุนปลอม เช่นนี้ถือเป็นการนำเสนอหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์เจตนาการปกปิดเงินทุนของอาชญากรการฟอกเงิน ซึ่งสามองค์ประกอบที่สำคัญของการสมคบกันในการฟอกเงินคือ (1) ข้อตกลงในการฟอกเงิน (2) จำเลยกำหนดประเด็นความสมัครใจของสัญญา และ (3) จำเลยรู้กำหนดประเด็นของข้อตกลง

ส่วนการลงโทษจำเลยคดีฟอกเงิน คณะลูกขุนจะต้องพบว่า เกินกว่าเหตุอันควรสงสัยว่า (1) มีส่วนร่วมหรือพยายามมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมทางการเงิน (2) ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดมีมูลค่าอย่างน้อย 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ (3) ทรัพย์สินได้มาจากการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย และ (4) ทรัพย์สินในความเป็นจริงได้มาจากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้

ข้อกล่าวหาในคำฟ้องว่าจำเลยรู้และเจตนาสมคบมีความสำคัญมาก กฎหมายป้องกันการฟอกเงินไม่ได้เป็นเรื่องของการใช้จ่ายเงินของการดำเนินการผิดกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นเรื่องเจตนาที่จะปกปิดเงินนั้น กฎหมายต้องมีหลักฐานที่แสดงถึงเจตนาที่จะปกปิด”

และผู้วิจัยได้ทำการศึกษา American Jurisprudence, Second Edition Database updated August 2014 Money Jeffrey J. Shampo, J.D. V. Criminal Offenses Involving Money A. Money Laundering 2. Laundering of Monetary Instruments Under 18 U.S.C.A § 1956⁸⁸ พบว่า

“ศาลสหรัฐอเมริกาตีความกฎหมายฟอกเงินว่า เป็นกฎหมายปกปิดแหล่งที่มาของเงินทุน ส่วนเงินที่เกี่ยวกับการฟอกเงินหมายความว่า ทั้งรายรับและผลกำไรจากการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย อาชญากรจะต้องมีการเข้าถึงการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ และมีเจตนาปกปิดเงินด้วย

กฎหมายฟอกเงินหาได้มีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษเพียงการใช้จ่ายเงินที่ได้รับจากการดำเนินการที่ผิดกฎหมายไม่ วัตถุประสงค์ของกฎหมายฟอกเงินที่แท้จริงนั้น คือ

(1) การเข้าถึงการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ ที่อาชญากรเจตนาจะปกปิดความสัมพันธ์ของสินค้าที่อาชญากรซื้อกับตัวอาชญากร หรือเจตนาจะปกปิดว่าเงินที่ใช้ในการซื้อสินค้าได้รับจากการดำเนินการผิดกฎหมาย

(2) กรณีที่อาชญากรหลีกเลี่ยงการรายงานเกี่ยวกับสกุลเงินอันเกี่ยวกับ โครงสร้างธุรกรรมทางการเงิน หรือเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินทุน

(3) กรณีที่อาชญากรกระทำการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย และมีการทำธุรกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้

(4) กรณีที่อาชญากรต้องการปิดช่องว่างในกฎหมายทางอาญาเกี่ยวกับการหลบซ่อนตัวของเงินร้อน”

ผู้วิจัยพบว่า ข้อสังเกตที่ศาลและหน่วยงานของรัฐวิเคราะห์ว่า บุคคลเป็นผู้กระทำ ความผิดฐานฟอกเงินในสหรัฐอเมริกา ได้แก่

(1) ผู้กระทำผิดให้การสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือยของตน รวมทั้งการซื้อที่อยู่อาศัยราคาแพงและยานพาหนะ

(2) ผู้กระทำผิดมีเงินได้ผิดปกติ ไม่ตรงกับอาชีพที่ทำอยู่

(3) ผู้กระทำผิดสมคบและมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมทางการเงิน จากสถานที่ให้บริการซึ่งได้รับเงินจากอาชญากรความผิดมูลฐาน เพื่อส่งเสริมธุรกิจของอาชญากรความผิดมูลฐาน และปกปิดแหล่งที่มาที่แท้จริงของทรัพย์สิน

⁸⁸ From **Laundering of Monetary Instruments**, Retrieved April 1, 2014, from http://web2.westlaw.com/find/default.wl?fn=_top&carerlt=CLID_CARE2822_240433221_CaRE_0_N_&sp=LICDhurak-4&rpat=AMJ&ncare=5&utid=1&rs=WLW14.0&tc=5&tf=779&vr=2.0&mt=Westlaw International09&sv=Split&serialnum=0107403330&care=Y53A Am. Jur.

(4) ผู้กระทำผิดซื้อทรัพย์สิน โดยใช้จำนวนและปริมาณของสกุลเงิน ใช้รูปแบบเพื่อปกปิดหรืออำพรางแหล่งที่มาที่แท้จริงของเงินทุน

(5) ผู้กระทำผิดหลีกเลี่ยงบทบังคับกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

(6) ผู้กระทำผิดมีความพยายามรักษาเงินร้อน

3.1.2 ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory)

คำนิยามของอาชญากรรมทางการเงิน (finance crime) อธิบายได้ดังนี้⁸⁹

“ไม่มีชนชาติใดให้คำนิยามของคำว่าอาชญากรรมทางการเงิน แต่ในอังกฤษและเวลส์ อาชญากรรมทางการเงินหมายความรวมถึง ความผิดฐานฉ้อโกงหรือหลอกลวง การประพฤติมิชอบหรือการใช้ข้อมูลในทางที่ผิด เกี่ยวกับตลาดการเงิน การฟอกเงิน และเงินทุนเกี่ยวกับการก่อการร้าย (any offence involving fraud or dishonesty; misconduct in, or misuse of information relating to, a financial market; money laundering and terrorist funding) ฉะนั้น บุคคลที่กระทำความผิดดังกล่าว นั้น จะถูกเรียกว่าเป็นอาชญากรทางการเงิน (a financial criminal)” ส่วนวัตถุประสงค์ในการลงโทษอาชญากรรมทางการเงินคือ⁹⁰ “อาชญากรรมที่แท้จริงซึ่งมีอยู่ในเวลานี้จักได้ถูกพิจารณาทบทวนโดยศาลที่พิพากษาคดีได้เป็นผลสำเร็จ”

3.1.3 ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory)

นักวิชาการไทยที่กล่าวถึงทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายของต่างประเทศ คือ ศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งกล่าวว่า⁹¹

“ความผิดอาญาโดยทั่วไป มักจะมีผู้เสียหายเป็นหลักในการเริ่มคดี ไม่ว่าจะเป็นการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ และติดตามเรื่องของตนจนความผิดนั้นได้ยุติไปในทางใดทางหนึ่ง แต่ก็มีหลายกรณีที่มีความผิดทางอาญาไม่มีผู้เสียหายที่เดือดร้อนโดยตรง กลับกลายเป็นความสนใจหรือลงตัวด้วยกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ความผิดชนิดนี้เรียกกันว่า ความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes หรือ Crimes without Victims) ซึ่งความผิดชนิดนี้ทำให้การเริ่มดำเนินคดี การแสวงหาพยานหลักฐาน และความร่วมมือต่าง ๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เป็นไปด้วยความ

⁸⁹ From **Financial crime in the 21 st century: law and policy** (p. 252), by Ryder, N., 2011, UK: Edward Elgar. Copyright 2011 by Edward Elgar Publishing Limited.

⁹⁰ From **Financial crime in the 21 st century: law and policy** (p. 256). Op.cit.

⁹¹ จาก บทความกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ: ข้อสังเกตเรื่องกฎหมายฟอกเงิน ในวารสารวิชาการหนังสือรวมบทความทางวิชาการเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม (น. 446-447), โดย ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2538, กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน. ลิขสิทธิ์ 2538 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชุมชน.

ลำบากยากยิ่ง เพราะเมื่อไม่มีผู้เสียหายเป็นตัวเป็นตนอย่างชัดเจนแล้ว ก็ไม่มีใครร้องเรียนให้ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด แม้รัฐจะเข้าดำเนินคดีให้ ก็ไม่ใส่ใจที่จะเป็นพยาน หรือร่วมมือหาพยานหลักฐาน หรือสนใจที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามกฎหมาย กลับกลายเป็นว่า การร่วมมือกับรัฐเพื่อจัดการกับผู้กระทำความผิด ทำให้ตนเองเดือดร้อนเสียหาย เสียผลประโยชน์ไปด้วย เพราะฉะนั้นจึงต้องหามาตรการที่จะจัดการกับ Victimless Crimes โดยเฉพาะเจาะจง มิใช่นำมาตราการทั่ว ๆ ไปมาใช้เหมือนเป็นกรณีความผิดอาญาอื่น ๆ ที่ไม่มีลักษณะพิเศษ มิฉะนั้นกฎหมายก็จะใช้ไม่ได้ผลเลย นอกจากนั้น เนื่องจากการฟอกเงินมีลักษณะเป็น victimless crimes การพิสูจน์ความผิดจึงยากมาก ๆ และมีเรื่องความลับของผู้มีวิชาชีพหรือธนาคารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงจำเป็นต้องผลักดันการพิสูจน์ไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ร่ำรวยผิดปกติ ธนาคาร บุคคล บริษัท หรือสถาบันใด ๆ ที่ได้ประโยชน์อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะผ่านมือมาที่ทอดต่อกี่ทอดแล้วก็ตาม”

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ความผิดฐานฟอกเงินจะเป็นความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes) แต่อาชญากรรมที่ว่านี้ก็ไม่ได้ไร้ซึ่งเหยื่อแห่งกรรมชั่ว หมายความว่าเงินหลายพันล้านที่ถูกฟอกอย่างต่อเนื่องทั่วโลก มาจากความทุกข์ทรมาน และบ่อยครั้งที่แลกด้วยชีวิตของผู้คนที่มึนเลือดเนื้อจริง ๆ⁹² ฉะนั้นจึงควรหามาตรการทางกฎหมาย โดยเฉพาะ เพื่อจัดการกับคดีฟอกเงินซึ่งเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย

3.2 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายระหว่างประเทศ

รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

3.2.1 การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา (The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988; the Vienna Convention) (ข้อ 1 ข้อ 7 และข้อ 11)

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนานั้น ถือเป็นอนุสัญญาต้นแบบในความร่วมมือระหว่างกันของนานาประเทศในระดับสากล จากต้นกำเนิดของอนุสัญญานี้ ภายหลังจึงได้มีการพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือระหว่างกันในทางอาญาด้านอื่น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความร่วมมือในการต่อต้านการฟอกเงินก็มีจุดเริ่มต้นจากอนุสัญญาฯ นี้ด้วยเช่นกัน

⁹² จาก เป็ดโปงวงจรรการฟอกเงิน (น. 9), โดย ปีเตอร์ ลิลลีย์, 2548, กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊ก. ลิขสิทธิ์ 2548 โดยสำนักพิมพ์ปาเจรา.

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมาตรการด้านกฎหมายในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน อธิบายได้ดังนี้

3.2.1.1 คำนิยามของการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (ข้อ 1)

อนุสัญญาฯ ข้อ 1 เรื่องคำนิยาม ข้อ ๑) ได้กล่าวถึงคำนิยามของคำว่า การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ไว้ว่า หมายถึง⁹³

วิธีการยินยอมให้สิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องสงสัย ซึ่งเป็นยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท หรือสารเสพติดตามบัญชีแนบท้ายที่หนึ่งและบัญชีแนบท้ายที่สองในอนุสัญญาฉบับนี้ และรวมถึงสารทดแทนสารเสพติดดังกล่าวนั้น สามารถกระจาย ผ่าน หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรัฐ ภายใต้ความรู้และการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อเฝ้าติดตามตรวจสอบบุคคลที่กำลังถูกพิสูจน์ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามข้อ 3 วรรคแรกของอนุสัญญาฉบับนี้⁹⁴

3.2.1.2 การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (ข้อ 11)

อนุสัญญาฯ ข้อ 11 ระบุว่าละเอียดเรื่องการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) วรรคแรกถึงวรรคสาม ไว้ว่า⁹⁵

1. ในกรณีที่หลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของแต่ละรัฐเหล่านั้น อนุญาตให้รัฐภาคีใช้มาตรการที่จำเป็นทั้งหลายเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีความเป็นไปได้ที่จะยินยอมให้มีการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมอย่างเหมาะสมตามระดับมาตรฐานสากล อันเป็นไปได้

⁹³ From **The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988** (p. 2), by United Nations, 1988, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf.

⁹⁴ “Article 1 DEFINITIONS

Except where otherwise expressly indicated or where the context otherwise requires, the following definitions shall apply throughout this Convention:

g) Controlled delivery means the technique of allowing illicit or suspect consignments of narcotic drugs, psychotropic substances, substances in Table I and Table II annexed to this Convention, or substances substituted for them, to pass out of, through or into the territory of one or more countries, with the knowledge and under the supervision of their competent authorities, with a view to identifying persons involved in the commission of offences established in accordance with article 3, paragraph 1 of the Convention;”.

⁹⁵ From **The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988** (p. 11). Op.cit.

ตามหลักพื้นฐานแห่งสัญญาหรือข้อสัญญาที่มีการตกลงยินยอมร่วมกัน ด้วยการติดตามตรวจสอบบุคคลที่กำลังถูกพิสูจน์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามข้อ 3 วรรคแรก รวมถึงการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด

2. การตัดสินใจที่จะใช้การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมจกต้องกระทำบนหลักการพื้นฐานเป็นรายคดีแต่ละคดีไป หากมีความจำเป็น จกต้องกระทำการพิจารณาข้อตกลงและความเข้าใจทางการเงินที่เกี่ยวกับการใช้เขตอำนาจศาลของรัฐภาคีที่มีความเกี่ยวข้องด้วย

3. สิ่งของผิดกฎหมายซึ่งถูกเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมจกต้องได้รับความยินยอมจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการสกัดกั้นและยินยอมให้มีการดำเนินการต่อไป ในเรื่องของยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ซึ่งจกต้องมีการคงสภาพเดิม การถูกเคลื่อนย้าย หรือการถูกแทนที่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน⁹⁶

3.2.1.3 ความช่วยเหลือในทางกฎหมายร่วมกัน (ข้อ 7)

ข้อ 7 ความช่วยเหลือในทางกฎหมายร่วมกัน (Mutual Legal Assistance) เฉพาะในวรรคแรกถึงวรรคหก มีรายละเอียดคือ⁹⁷

1. รัฐภาคีจกต้องให้การช่วยเหลือรัฐอีกรัฐหนึ่ง ซึ่งกำลังดำเนินการตามข้อนี้ โดยมีมาตรการที่ครอบคลุมมากที่สุดในเรื่องความช่วยเหลือในทางกฎหมายร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนสอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดี และการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาตามข้อ 3 วรรคแรก

⁹⁶ “Article 11 CONTROLLED DELIVERY

1. If permitted by the basic principles of their respective domestic legal systems, the Parties shall take the necessary measures, within their possibilities, to allow for the appropriate use of controlled delivery at the international level, on the basis of agreements or arrangements mutually consented to, with a view to identifying persons involved in offences established in accordance with article 3, paragraph 1, and to taking legal action against them.

2. Decisions to use controlled delivery shall be made on a case-by-case basis and may, when necessary, take into consideration financial arrangements and understandings with respect to the exercise of jurisdiction by the Parties concerned.

3. Illicit consignments whose controlled delivery is agreed to may, with the consent of the Parties concerned, be intercepted and allowed to continue with the narcotic drugs or psychotropic substances intact or removed or replaced in whole or in part.”.

⁹⁷ From **The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988** (p. 8-10). Op.cit.

2. ความช่วยเหลือในทางกฎหมายร่วมกันตามความในข้อนี้ อาจเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่กันตามการร้องขอ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หนึ่งวัตถุประสงค์ใด ดังต่อไปนี้

- ก) การนำพยานหลักฐานหรือข้อความแถลงจากบุคคล
- ข) การก่อให้เกิดผลดีจากการมอบเอกสารทางการศาล
- ค) การดำเนินการค้นและการจับ
- ง) การตรวจสอบวัตถุสิ่งของและสถานที่
- จ) การจัดหาข้อมูลและรายการสิ่งของที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้
- ฉ) การจัดหาเอกสารต้นฉบับหรือเอกสารฉบับสำเนาที่รับรองความถูกต้อง ซึ่งเป็นเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นในคดี การจัดหาบันทึกใด ๆ ซึ่งรวมถึงบันทึกทางการธนาคาร บันทึกทางการเงิน บันทึกของบริษัท และบันทึกทางธุรกิจ
- ช) การพิสูจน์หรือการติดตามแกะรอย รายได้ ทรัพย์สิน เครื่องมือ หรือสิ่งอื่นใด เพื่อวัตถุประสงค์ในการนำมาใช้เป็นพยานหลักฐาน

3. รัฐภาคีจักต้องให้ความช่วยเหลือแก่รัฐอีกรัฐหนึ่ง ด้วยรูปแบบอื่นใดของความช่วยเหลือในทางกฎหมายร่วมกัน อันเป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐภาคีที่ร้องขอ

4. รัฐภาคีจักต้องให้ความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือตามที่ได้มีการร้องขอ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายภายในและแนวปฏิบัติประเทศของรัฐภาคีทั้งหลายเหล่านั้น และภายใต้การปรากฏตัวของบุคคลใด ๆ หรือการหาตัวบุคคลเหล่านั้นมาได้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวหมายความรวมถึงผู้ต้องขังที่ยินยอมให้การช่วยเหลือในเรื่องการสืบสวนสอบสวนกับการมีส่วนร่วมในการพิจารณาคดี

5. รัฐภาคีจักต้องไม่ปฏิเสธในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายร่วมกันตามข้อนี้ ภายใต้เรื่องพื้นฐานความลับทางการธนาคาร

6. บทบัญญัติในข้อนี้จักต้องไม่กระทบกระเทือนกับพันธกรณีใด ๆ ภายใต้สนธิสัญญาฉบับอื่น ทั้งในระดับทวิภาคีหรือระดับพหุภาคี ซึ่งวางกฎเกณฑ์หรือจะวางกฎเกณฑ์ไว้ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือแต่บางส่วน อันเป็นความช่วยเหลือทางกฎหมายร่วมกันในภารกิจด้านอาญา⁹⁸

⁹⁸ “Article 7 MUTUAL LEGAL ASSISTANCE

1. The Parties shall afford one another, pursuant to this article, the widest measure of mutual legal assistance in investigations, prosecutions and judicial proceedings in relation to criminal offences established in accordance with article 3, paragraph 1.

2. Mutual legal assistance to be afforded in accordance with this article may be requested for any of the following purposes:

3.2.2 การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมและวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลอโม (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000; Palermo Convention) (ข้อ 2 และข้อ 20)

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 2 กล่าวถึงความหมายของคำว่าเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม และข้อ 20 กล่าวถึง วิธีพิเศษในการสืบสวนสอบสวน

3.2.2.1 คำนิยามของการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (ข้อ 2)

ข้อ 2 คำนิยาม (Use of terms) ข้อ (i) บัญญัติว่า⁹⁹

การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม หมายถึง วิธีการยินยอมให้สิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องสงสัย สามารถกระจาย ผ่าน หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่ง

-
- a) Taking evidence or statements from persons;
 - b) Effecting service of judicial documents;
 - c) Executing searches and seizures;
 - d) Examining objects and sites;
 - e) Providing information and evidentiary items;
 - f) Providing originals or certified copies of relevant documents and records, including bank, financial, corporate or business records;
 - g) Identifying or tracing proceeds, property, instrumentalities or other things for evidentiary purposes.
3. The Parties may afford one another any other forms of mutual legal assistance allowed by the domestic law of the requested Party.
4. Upon request, the Parties shall facilitate or encourage, to the extent consistent with their domestic law and practice, the presence or availability of persons, including persons in custody, who consent to assist in investigations or participate in proceedings.
5. A Party shall not decline to render mutual legal assistance under this article on the ground of bank secrecy.
6. The provisions of this article shall not affect the obligations under any other treaty, bilateral or multilateral, which governs or will govern, in whole or in part, mutual legal assistance in criminal matters...”

⁹⁹ From **The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto** (p. 6), by United Nations, 2004, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf.

รัฐ ภายใต้ความรับรู้และการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อเฝ้าติดตาม ตรวจสอบต่อการสืบสวนสอบสวนความผิด และการพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา¹⁰⁰

3.2.2.2 วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน (ข้อ 20)

อนุสัญญาฯ ข้อ 20 บัญญัติเรื่องวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน (Special investigative techniques) รายละเอียดปรากฏตามวรรคหนึ่งถึงวรรคสี่ ดังต่อไปนี้¹⁰¹

1. กรณีที่หลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในประเทศของแต่ละรัฐ ได้อนุญาตให้รัฐภาคีแต่ละรัฐสามารถใช้มาตรการที่จำเป็นทั้งหลาย เพื่อยินยอมให้มีการใช้การเคลื่อนย้าย ภายใต้การควบคุมเท่าที่มีความเหมาะสม ซึ่งมีความเป็นไปได้และอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่บัญญัติโดยกฎหมายภายในประเทศของรัฐนั้น และรัฐนั้นจักถือว่ามีความเหมาะสม หากมีการใช้วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนโดยประการอื่น อาทิเช่น การสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางรูปแบบอื่น และการใช้วิธีการสืบสวนทางลับ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้อาณาเขตของรัฐ ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดที่ครอบคลุมตามอนุสัญญานี้ รัฐภาคีจักต้องช่วยกระทำการตัดสินใจ ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อการทำความตกลงหรือทำข้อตกลงระดับทวิภาคีหรือระดับพหุภาคีซึ่งมีความเหมาะสม เกี่ยวกับการใช้วิธีการในการสืบสวนสอบสวนพิเศษภายใต้บริบทแห่งความร่วมมือระหว่างกันในระดับมาตรฐานสากล ความตกลงหรือข้อตกลง เช่นว่านี้ จักช่วยตัดสินใจและดำเนินการให้ความยินยอมอย่างเต็มที่ภายใต้หลักการความเสมอภาคแห่งรัฐเอกราช และจักช่วยทำให้บังเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริงตามเงื่อนไขแห่งความตกลงหรือข้อตกลงทั้งหลายเหล่านั้น

3. กรณีไม่ปฏิบัติตามความตกลงหรือข้อตกลงตามความในวรรคสองข้างต้นแห่งอนุสัญญาข้อนี้ การตัดสินใจที่จะใช้วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนในระดับสากลเช่นว่านั้น

¹⁰⁰ “Article 2. Use of terms

For the purposes of this Convention:

(i) Controlled delivery shall mean the technique of allowing illicit or suspect consignments to pass out of, through or into the territory of one or more States, with the knowledge and under the supervision of their competent authorities, with a view to the investigation of an offence and the identification of persons involved in the commission of the offence;”.

¹⁰¹ From **The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto** (p. 26). Op.cit.

จัดตั้งกระทำบนหลักการพื้นฐานเป็นรายคดีแต่ละคดีไป หากมีความจำเป็น จัดตั้งกระทำการพิจารณาข้อตกลงและความเข้าใจทางการเงินที่เกี่ยวกับการใช้เขตอำนาจศาลของรัฐภาคีที่มีความเกี่ยวข้องด้วย

4. การตัดสินใจใช้การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในระดับมาตรฐานสากล จัดตั้งได้รับความยินยอมจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิธีการเช่นการสกัดกั้นและยินยอมให้สิ่งของดำเนินการต่อไป โดยการคงสภาพเดิม การถูกเคลื่อนย้าย หรือการถูกแทนที่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน¹⁰²

¹⁰² “Article 20. Special investigative techniques

1. If permitted by the basic principles of its domestic legal system, each State Party shall, within its possibilities and under the conditions prescribed by its domestic law, take the necessary measures to allow for the appropriate use of controlled delivery and, where it deems appropriate, for the use of other special investigative techniques, such as electronic or other forms of surveillance and undercover operations, by its competent authorities in its territory for the purpose of effectively combating organized crime.

2. For the purpose of investigating the offences covered by this Convention, States Parties are encouraged to conclude, when necessary, appropriate bilateral or multilateral agreements or arrangements for using such special investigative techniques in the context of cooperation at the international level. Such agreements or arrangements shall be concluded and implemented in full compliance with the principle of sovereign equality of States and shall be carried out strictly in accordance with the terms of those agreements or arrangements.

3. In the absence of an agreement or arrangement as set forth in paragraph 2 of this article, decisions to use such special investigative techniques at the international level shall be made on a case-by-case basis and may, when necessary, take into consideration financial arrangements and understandings with respect to the exercise of jurisdiction by the States Parties concerned.

4. Decisions to use controlled delivery at the international level may, with the consent of the States Parties concerned, include methods such as intercepting and allowing the goods to continue intact or be removed or replaced in whole or in part.”.

3.2.3 วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (The United Nations Convention against Corruption 2003) (ข้อ 50)

รายละเอียดของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 50¹⁰³ มีดังนี้¹⁰⁴

ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ชาติ ชัยเดชสุริยะ และฉัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์ คณะผู้แปล อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 กล่าวถึง ข้อ 50 วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ความว่า¹⁰⁵

“ข้อ 50 วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน

¹⁰³ From **The United Nations Convention against Corruption 2003** (p. 41), by United Nations, 2003, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.

¹⁰⁴ “Article 50. Special investigative techniques

1. In order to combat corruption effectively, each State Party shall, to the extent permitted by the basic principles of its domestic legal system and in accordance with the conditions prescribed by its domestic law, take such measures as may be necessary, within its means, to allow for the appropriate use by its competent authorities of controlled delivery and, where it deems appropriate, other special investigative techniques, such as electronic or other forms of surveillance and undercover operations, within its territory, and to allow for the admissibility in court of evidence derived therefrom.

2. For the purpose of investigating the offences covered by this Convention, States Parties are encouraged to conclude, when necessary, appropriate bilateral or multilateral agreements or arrangements for using such special investigative techniques in the context of cooperation at the international level. Such agreements or arrangements shall be concluded and implemented in full compliance with the principle of sovereign equality of States and shall be carried out strictly in accordance with the terms of those agreements or arrangements.

3. In the absence of an agreement or arrangement as set forth in paragraph 2 of this article, decisions to use such special investigative techniques at the international level shall be made on a case-by-case basis and may, when necessary, take into consideration financial arrangements and understandings with respect to the exercise of jurisdiction by the States Parties concerned.

4. Decisions to use controlled delivery at the international level may, with the consent of the States Parties concerned, include methods such as intercepting and allowing the goods or funds to continue intact or be removed or replaced in whole or in part.”

¹⁰⁵ จาก **อนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการทุจริต** (น. 156), โดย กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ, และฉัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์, 2548, กรุงเทพฯ: เดือนตุลา. ลิขสิทธิ์ 2548 โดยสำนักพิมพ์เดือนตุลา.

1. เพื่อการปราบปรามการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประเทศภาคีแต่ละประเทศพึงดำเนินการที่จำเป็นดังกล่าวภายในขอบเขตที่กระทำได้ตามหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของประเทศนั้น โดยสอดคล้องกับเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกฎหมายภายในของประเทศนั้นและภายในวิธีการของประเทศนั้น เพื่อให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องของประเทศนั้นได้ใช้วิธีการที่สมควรในเรื่องการส่งของที่ถูกควบคุม ตลอดจนหากเห็นเป็นการสมควรก็อาจใช้วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน เช่น การสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางรูปแบบอื่น และการใช้วิธีการสืบสวนทางลับภายในอาณาเขตของประเทศนั้น และเพื่อให้ศาลสามารถยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากวิธีการดังกล่าวได้

2. โดยวัตถุประสงค์ของการสืบสวนสอบสวนความผิดประเภทที่อยู่ในบังคับของอนุสัญญาฉบับนี้ ประเทศภาคีทั้งหลายได้รับการส่งเสริมให้จัดทำข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติที่สมควรในระดับทวิภาคีหรือพหุภาคีตามที่จำเป็นเพื่อการใช้วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวอันเป็นการร่วมมือกันในระดับระหว่างประเทศนั้น ข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติดังกล่าวพึงมีการจัดทำและปฏิบัติตามด้วยความเคารพอย่างสมบูรณ์ในหลักการว่าด้วยความเสมอภาคในอธิปไตยของแต่ละประเทศ และพึงมีการดำเนินการ โดยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติดังกล่าวโดยเคร่งครัด

3. ในกรณีที่ไม่ใช่ข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติดังกล่าวในวรรค 2 ของข้อนี้ การตัดสินใจที่จะใช้วิธีการพิเศษดังกล่าวในระดับระหว่างประเทศนั้นพึงกระทำเป็นรายคดีไป และในกรณีที่ทำเป็นอาจพิจารณาถึงแนวทางปฏิบัติและแนวความเข้าใจทางการเงินสำหรับการที่จะใช้เขตอำนาจการดำเนินคดีโดยประเทศภาคีที่เกี่ยวข้องนั้น

4. การตัดสินใจที่จะใช้มาตรการเรื่องการส่งของซึ่งถูกควบคุมนั้นในระดับระหว่างประเทศโดยความยินยอมของประเทศภาคีที่เกี่ยวข้องอาจรวมถึงวิธีการที่ได้แก่การคัดตรวจและการยอมให้สินค้าหรือเงินทุนนั้นยังคงอยู่อย่างเดิมหรือเคลื่อนที่หรือถูกแทนที่ทั้งหมดหรือบางส่วนนั้น”

3.3 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) เป็นองค์กรอิสระระหว่างประเทศ ได้ก่อตั้งขึ้นในปี 1989 เพื่อวัตถุประสงค์ในความร่วมมือระหว่างกันในการเสริมสร้างและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมีการจัดการประชุมขึ้นในกรุงปารีส วัตถุประสงค์ในการประชุมในครั้งนั้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมยุทธศาสตร์ระดับชาติและระดับนานาชาติในการต่อต้านการฟอกเงิน ส่วนในเรื่องการจัดทำนโยบายนั้น มีความพยายามที่จะสร้าง

นโยบายทางการเงินเมืองที่มีความจำเป็นในการนำไปสู่การบัญญัติกฎหมายระดับชาติและหลักเกณฑ์เรื่องการปฏิรูปการต่อต้านการฟอกเงิน คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงินได้มีความพยายามในระดับลึกทั้งในกฎหมายระดับชาติและระดับนานาชาติในการต่อสู้กับการฟอกเงิน¹⁰⁶

มาตรฐานสากลด้านการต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่อาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation) กล่าวถึง ข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (The FATF Recommendations) ดังต่อไปนี้

3.3.1 ข้อเสนอแนะที่ 30 หน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน (Responsibilities of law enforcement and investigative authorities)

ข้อเสนอแนะที่ 30 ระบุว่า¹⁰⁷

แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ได้รับมอบหมายต้องรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยอยู่ภายในกรอบของนโยบายการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายแห่งชาติ อย่างน้อย ในทุกคดีที่เกี่ยวกับความผิดที่สร้างรายได้จำนวนมาก เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเหล่านี้ควรทำการสืบสวนสอบสวนทางการเงินเชิงรุกควบคู่ไปด้วยเมื่อติดตามทำคดีเรื่องการฟอกเงิน ความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย การสืบสวนสอบสวนดังกล่าวนี้ควรรวมคดีที่ความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องนั้นเกิดขึ้นนอกเขตอำนาจของตน แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ของตนมีหน้าที่รับผิดชอบในการระบุถึงเบาะแส ตลอดจนติดตามร่องรอยและริเริ่มกระทำการยึดและอายัดทรัพย์สินซึ่งกำลังจะ หรือตกอยู่ในข่ายจะถูกยึด หรือต้องสงสัยว่าเป็นรายได้จากการก่ออาชญากรรม หากจำเป็นแต่ละประเทศอาจใช้กลุ่มสหวิชาชีพเฉพาะกิจ หรือกลุ่มที่ตั้งขึ้นเป็นทางการที่มีความเชี่ยวชาญในการสืบสวนสอบสวนทางการเงินหรือทรัพย์สิน แต่ละ

¹⁰⁶ From **Money laundering: a concise guide for all business** (p. 8), by Hopton, D., 2009, England: Ashgate. Copyright 2009 by Ashgate Publishing Limited.

¹⁰⁷ From **International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations** (pp. 24-25), by Financial Action Task Force, 2012, Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

ประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่า เมื่อถึงเวลาจำเป็น ควรดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศได้¹⁰⁸

3.3.2 คำอธิบายเพิ่มเติมข้อแนะนำที่ 30 หน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและสืบสวนสอบสวน (Interpretive note to recommendation 30 Responsibilities of law enforcement and investigative authorities)

คำอธิบายเพิ่มเติมข้อแนะนำที่ 30 ระบุว่า¹⁰⁹

1. ควรจะมีเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ได้รับมอบหมายให้มีความรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ความผิดมูลฐานและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอย่างถูกต้องด้วยวิธีการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน นอกจากนี้แต่ละประเทศควรมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ 1 คน หรือมากกว่านั้น ให้ทำหน้าที่ระบุตัวตน ติดตามร่องรอยและริเริ่มการอายัดและยึดทรัพย์สินที่อยู่ในข่ายจะถูกริบ หรือกำลังตกอยู่ในข่ายจะถูกริบ

2. การสืบสวนทางการเงิน หมายถึง การสืบสวนให้ทราบถึงกิจการทางการเงินที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เป็นอาชญากรรม โดยมีเจตนาที่จะดำเนินการ

- ระบุทราบถึงขอบเขตของเครือข่ายอาชญากรรมและ/หรือขนาดของอาชญากรรม
- ระบุทราบและติดตามร่องรอยของรายได้จากอาชญากรรม เงินของผู้ก่อการร้ายหรือทรัพย์สินอื่นที่ตกอยู่ในข่ายหรืออาจจะตกอยู่ในข่ายการถูกริบ และ
- พัฒนาหลักฐานที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา

¹⁰⁸ “30. Responsibilities of law enforcement and investigative authorities

Countries should ensure that designated law enforcement authorities have responsibility for money laundering and terrorist financing investigations within the framework of national AML/CFT policies. At least in all cases related to major proceeds-generating offences, these designated law enforcement authorities should develop a pro-active parallel financial investigation when pursuing money laundering, associated predicate offences and terrorist financing. This should include cases where the associated predicate offence occurs outside their jurisdictions. Countries should ensure that competent authorities have responsibility for expeditiously identifying, tracing and initiating actions to freeze and seize property that is, or may become, subject to confiscation, or is suspected of being proceeds of crime. Countries should also make use, when necessary, of permanent or temporary multi-disciplinary groups specialised in financial or asset investigations. Countries should ensure that, when necessary, cooperative investigations with appropriate competent authorities in other countries take”.

¹⁰⁹ From **International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations** (pp. 100-101). Op.cit.

3. การสืบสวนสอบสวนทางการเงินคู่ขนานกันไป หมายถึง การสืบสวนทางการเงินไปพร้อม ๆ กันกับการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรม (แบบเดิม) เกี่ยวกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และ/หรือความผิดมูลฐาน เจ้าหน้าที่สืบสวนฝ่ายบังคับใช้กฎหมายที่สืบสวนสอบสวนความผิดมูลฐานควรได้รับมอบหมายให้ติดตามการสืบสวนสอบสวนความผิดที่เกี่ยวกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายใด ๆ ในระหว่างที่มีการสืบสวนสอบสวนไปพร้อมกัน หรือสามารถส่งต่อคดีไปยังอีกหน่วยงานหนึ่งเพื่อให้มีการติดตามการสืบสวนสอบสวนดังกล่าว

4. แต่ละประเทศควรพิจารณาที่จะใช้มาตรการซึ่งรวมถึงมาตรการทางนิติบัญญัติในระดับชาติเพื่ออนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่กำลังสืบสวนคดีการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย สามารถเลื่อนหรือละเว้นในการจับกุมผู้ต้องสงสัย และ/หรือละเว้นในการยึดเงิน ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการระบุนทรานบุคคลที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมเช่นว่านั้น หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในการรวบรวมหลักฐาน ถ้าปราศจากมาตรการดังกล่าวแล้วก็จะไม่สามารถใช้กระบวนการในการดำเนินงาน เช่น การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมใฝ่ดู และปฏิบัติการลับได้

5. ข้อแนะนำที่ 30 ยังใช้กับพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นซึ่งไม่ใช่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายโดยตรง แต่เป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนทางการเงินที่เกี่ยวกับความผิดมูลฐานถึงขั้นที่ว่าหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่เหล่านี้สามารถทำหน้าที่ที่ระบุไว้ในข้อแนะนำที่ 30

6. เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ทำหน้าที่ต่อต้านการทุจริต ซึ่งมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย อาจได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินและความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่เกิดจากหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความผิดฐานทุจริตตามข้อแนะนำที่ 30 และเจ้าหน้าที่เหล่านี้ควรมีอำนาจอย่างเพียงพอด้วย เพื่อระบุนทรานตัวตน ติดตามร่องรอยและริเริ่มการอายัดและยึดทรัพย์สิน

7. ควรมีการพิจารณาถึงขอบข่ายของจำนวนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กล่าวถึงข้างต้น เมื่อแต่ละประเทศใช้ประโยชน์จากกลุ่มสหวิชาชีพ ในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

8. เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่ฝ่ายอัยการควรมีทรัพยากรทางการเงิน บุคลากร และความรู้ทางวิชาการอย่างเพียงพอ แต่ละประเทศควรมีกระบวนการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการให้มั่นใจว่า เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพพระดับสูง รวมถึงมาตรฐาน

เกี่ยวกับการรักษาความลับ และควรมีความซื่อสัตย์สุจริตในระดับสูง อีกทั้งควรมีทักษะที่ได้รับการฝึกมาแล้วอย่างถูกต้องเหมาะสม¹¹⁰

¹¹⁰ “Interpretive note to recommendation 30 (Responsibilities of law enforcement and investigative authorities)

1. There should be designated law enforcement authorities that have responsibility for ensuring that money laundering, predicate offences and terrorist financing are properly investigated through the conduct of a financial investigation. Countries should also designate one or more competent authorities to identify, trace, and initiate freezing and seizing of property that is, or may become, subject to confiscation.

2. A ‘financial investigation’ means an enquiry into the financial affairs related to a criminal activity, with a view to:

- identifying the extent of criminal networks and/or the scale of criminality;
- identifying and tracing the proceeds of crime, terrorist funds or any other assets that are, or may become, subject to confiscation; and
- developing evidence which can be used in criminal proceedings.

3. A ‘parallel financial investigation’ refers to conducting a financial investigation alongside, or in the context of, a (traditional) criminal investigation into money laundering, terrorist financing and/or predicate offence(s). Law enforcement investigators of predicate offences should either be authorised to pursue the investigation of any related money laundering and terrorist financing offences during a parallel investigation, or be able to refer the case to another agency to follow up with such investigations.

4. Countries should consider taking measures, including legislative ones, at the national level, to allow their competent authorities investigating money laundering and terrorist financing cases to postpone or waive the arrest of suspected persons and/or the seizure of the money, for the purpose of identifying persons involved in such activities or for evidence gathering. Without such measures the use of procedures such as controlled deliveries and undercover operations are precluded.

5. Recommendation 30 also applies to those competent authorities, which are not law enforcement authorities, per se, but which have the responsibility for pursuing financial investigations of predicate offences, to the extent that these competent authorities are exercising functions covered under Recommendation 30.

6. Anti-corruption enforcement authorities with enforcement powers may be designated to investigate money laundering and terrorist financing offences arising from, or related to, corruption offences under Recommendation 30, and these authorities should also have sufficient powers to identify, trace, and initiate freezing and seizing of assets.

7. The range of law enforcement agencies and other competent authorities mentioned above should be taken into account when countries make use of multi-disciplinary groups in financial investigations.

3.3.3 ข้อแนะนำที่ 31 อำนาจของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน
(Powers of law enforcement and investigative authorities)

ข้อแนะนำที่ 31 ระบุว่า¹¹¹

เมื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการฟอกเงิน ตลอดจนความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ควรสามารถขอรับและเข้าถึงเอกสารและข้อมูลที่เป็นทั้งหมดเพื่อใช้ในการสืบสวนสอบสวนดังกล่าว และเพื่อใช้ในการดำเนินคดีและเพื่อกระทำอย่างอื่นที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการดังกล่าว ควรรวมถึงอำนาจในการใช้มาตรการบังคับให้รวบรวมหลักฐานที่สถาบันการเงิน ธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลมีอยู่ ตลอดจนอำนาจในการตรวจค้นตัวบุคคลและสถานที่ อำนาจในการจัดบันทึกคำให้การของพยาน และอำนาจในการยึดและขอรับหลักฐาน แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนนั้นสามารถใช้เทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เทคนิคในการสืบสวนสอบสวนเหล่านี้รวมถึงปฏิบัติการลับ การดักฟังการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ และการควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเผ้าดู นอกจากนี้แต่ละประเทศควรมีกฎหมายเพื่อระบุให้ทันต่อเวลว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลมีบัญชีหรือควบคุมบัญชีหรือไม่ นอกจากนี้ แต่ละประเทศควรมีกฎหมายที่จะดำเนินการให้มั่นใจว่าพนักงานเจ้าหน้าที่มีกระบวนการในการที่จะระบุทราบทรัพย์สินโดยไม่ต้องแจ้งให้เจ้าของทราบล่วงหน้า เมื่อทำการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน คดีความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้อง และคดีการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ควรมีอำนาจขอข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องที่หน่วยข่าวกรองทางการเงินมีอยู่¹¹²

8. Law enforcement authorities and prosecutorial authorities should have adequate financial, human and technical resources. Countries should have in place processes to ensure that the staff of these authorities maintain high professional standards, including standards”.

¹¹¹ From **International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations** (p. 25). Op.cit.

¹¹² “31. Powers of law enforcement and investigative authorities When conducting investigations of money laundering, associated predicate offences and terrorist financing, competent authorities should be able to obtain access to all necessary documents and information for use in those investigations, and in prosecutions and related actions. This should include powers to use compulsory measures for the production of records held by financial institutions, DNFBPs and other natural or legal persons, for the search of persons and premises, for taking witness statements, and for the seizure and obtaining of evidence. Countries should ensure that

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ข้อแนะนำที่ 31 อำนาจของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) นี้ได้กล่าวถึง

3.3.3.1 การปฏิบัติการลับ (Undercover Operations)

ถือเป็นมาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามข้อแนะนำที่ 31 นี้

3.3.3.2 การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications)

ถือเป็นมาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามข้อแนะนำที่ 31 นี้

3.3.3.3 การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems)

ถือเป็นมาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามข้อแนะนำที่ 31 นี้

3.3.3.4 การควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเฝ้าดู (Controlled Delivery)

ถือเป็นมาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามข้อแนะนำที่ 31 นี้

3.3.4 วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

รายงานของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน: คำแนะนำในประเด็นการปฏิบัติการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน (FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance) กล่าวถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการสืบสวนสอบสวนทางการเงินว่า¹¹³

“ประเทศต่าง ๆ ควรมั่นใจว่า การสืบสวนสอบสวนทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานของคดีที่ก่อให้เกิดรายได้หลักทั้งหมดและคดีการเงินที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย ซึ่งวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญมีดังนี้

- พิสูจน์รายได้ของอาชญากรรม การแกะรอยทรัพย์สินและมาตรการการยึดทรัพย์สินในช่วงเริ่มแรก การใช้มาตรการชั่วคราว อาทิเช่น การยึดทรัพย์สินเมื่อมีความเหมาะสม

competent authorities conducting investigations are able to use a wide range of investigative techniques suitable for the investigation of money laundering, associated predicate offences and terrorist financing. These investigative techniques include: undercover operations, intercepting communications, accessing computer systems and controlled delivery. In addition, countries should have effective mechanisms in place to identify, in a timely manner, whether natural or legal persons hold or control accounts. They should also have mechanisms to ensure that competent authorities have a process to identify assets without prior notification to the owner. When conducting investigations of money laundering, associated predicate offences and terrorist financing”.

¹¹³ From **FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance** (pp. 6-7), by Financial Action Task Force, 2012, Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf.

- การเริ่มต้นการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินเมื่อมีความเหมาะสม

- เปิดเผยโครงสร้างเศรษฐกิจและการเงิน ขัดขวางเครือข่ายข้ามชาติ และรวบรวมองค์ความรู้เรื่องแบบแผนขององค์กรอาชญากรรม

การสืบสวนสอบสวนทางการเงินเกี่ยวข้องกับ การเก็บรวบรวม การตรวจเอกสาร และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นการช่วยการฟ้องร้องคดีอาญาโดยตรง อีกทั้งยังเป็นการช่วยตัดรายได้และเครื่องมือในการประกอบอาชญากรรม โดยทั่วไปอาชญากรนิยมที่จะรักษาทรัพย์สินของพวกเขา ผลจากการแกะรอยเอกสาร โดยทั่วไปจะหวนไปสู่บุคคลผู้กระทำความผิด การแกะรอยเอกสารนั้นสามารถติดตามผู้กระทำความผิดคนอื่นได้ และสามารถติดตามที่ตั้งของพยานหลักฐานและเครื่องมือที่เคยใช้ในการประกอบอาชญากรรมได้ ความสามารถของผู้บังคับใช้กฎหมายในการสืบสวนสอบสวนทางการเงินและการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ จำเป็นกับการต่อสู้กับการฟอกเงิน การกระทำความผิดมูลฐาน และความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอย่างมีประสิทธิภาพ การสืบสวนสอบสวนดังกล่าวจะช่วยให้ทราบถึงการกระทำความผิดอาญาที่มีเคยรับทราบมาก่อน และทราบถึงทรัพย์สินซึ่งซื้อมาจากรายได้จาก การกระทำความผิดอาญา ด้วยเหตุนี้เอง ทรัพย์สินเหล่านี้จะต้องถูกริบ

การสืบสวนสอบสวนทางการเงินถูกใช้เป็นเครื่องมือเปิดโปงความผิดมูลฐานที่ไม่เคยถูกค้นพบมาก่อนและพิสูจน์บุคคลหรือบริษัท ดังนั้น จึงมีความจำเป็นสำหรับประเทศที่ใช้ข่าวกรองทางการเงินแบบทวนกระแสและแบบตามกระแสภายใต้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันอย่างมีคุณค่า สิ่งนี้หมายความว่า การไหลของข่าวกรองทางการเงินระหว่างผู้มีอำนาจทางกฎหมาย ผู้บริหารหน่วยข่าวกรองทางการเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้บังคับใช้กฎหมายอื่น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันอย่างมีคุณค่า อาจถูกไหลเวียนอย่างอิสระจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมดตามกฎหมาย นโยบาย วิธีพิจารณาความที่มีอยู่ภายในประเทศ และควรถูกขับเคลื่อนในผลลัพธ์ มิใช่ขับเคลื่อนแต่เพียงในกระบวนการ หากระบบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเงินไหลเวียนและข่าวกรองได้ถูกสร้างขึ้นแล้ว ประเทศจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการใช้ข้อมูลทางการเงิน ทั้งนี้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นในการต่อสู้กับการฟอกเงิน การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และความผิดที่ก่อให้เกิดรายได้หลัก

ประเทศต่าง ๆ ควรนำมาตรการที่เหมาะสมมาคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้เป้าหมายการสืบสวนสอบสวนของตน บ่อยครั้งที่การสืบสวนทางการเงินถูกล่วงล้ำ ส่งผลต่อการได้รับข้อมูลส่วนบุคคลของปัจเจกชน พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนทางการเงินต้องตระหนักเรื่องบทบัญญัติสิทธิมนุษยชนของประเทศในการคุ้มครองสิทธิส่วนตัวที่มีความเกี่ยวข้อง ผู้สืบสวนสอบสวนควรพิสูจน์การสืบสวนสอบสวนอย่างได้สัดส่วน ไม่เลือกปฏิบัติ ถูกต้องตาม

กฎหมาย และถือเป็นภาระที่จำเป็นจะต้องสืบสวนสอบสวน กฎเกณฑ์นั้นอย่างเช่น มาตรการที่ทำให้มั่นใจในเป้าหมายของการสืบสวนสอบสวนว่า มีสิทธิที่จะเข้าถึงคดีอย่างเป็นธรรม การสนับสนุนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และการคุ้มครองทรัพย์สิน”

3.3.5 วิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

รายงานของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน: คำแนะนำในประเด็นการปฏิบัติการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน (FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance) กล่าวถึงวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงินว่า¹¹⁴

“ในส่วนนี้จะขอบรรยายถึงวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีความหลากหลาย ซึ่งใช้ในการสืบสวนสอบสวนด้านการเงิน วิธีการสืบสวนสอบสวนทั้งหมดนี้หาได้มีความสมบูรณ์ในตนเองไม่ แต่ทว่าวิธีการแต่ละอันต่างก็มีจุดเด่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสืบสวนสอบสวนด้านการเงิน ข้อแนะนำที่ 31 กล่าวว่า นานาประเทศจำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีขอบเขตโดยกว้างขวาง ซึ่งประกอบไปด้วยการปฏิบัติการลับ การดักฟังการติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม นานาประเทศจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขภายใต้ระบบกฎหมายของตน ข้อแนะนำนี้ยินยอมให้ประเทศทั้งหลายสามารถใช้กลไกที่แตกต่างกันได้ ซึ่งผู้สืบสวนสอบสวนสามารถใช้บันทึกที่มีอยู่แล้ว เพื่อการสืบสวนสอบสวนด้านการเงิน ยกตัวอย่างเช่น บางประเทศอาจใช้ใบสั่งการผลิต หมายศาล คำสั่งที่ออกโดยพนักงานอัยการ คำสั่งที่ออกโดยศาล เพื่อการสืบสวนสอบสวน เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึงเครื่องมือหรือกระบวนการที่เคยใช้มาก่อนหน้านี้ อนึ่ง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สืบสวนสอบสวนด้านการเงินจะต้องมีอำนาจที่สมบูรณ์ในการเข้าถึงการรับทราบข้อมูลซึ่งมีความจำเป็น”

3.3.5.1 การสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical surveillance)

การสอดส่องตรวจตราวัตถุ มีรายละเอียดดังนี้¹¹⁵

“การสอดส่องตรวจตราเป็นวิธีการที่มีประโยชน์เพื่อรับทราบภูมิหลัง ข่าวสาร และข้อมูลโดยทั่วไป ที่เกี่ยวกับบุคคลและการทำธุรกิจของบุคคล กิจกรรมประจำวัน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้ต้องสงสัย การสอดส่องตรวจตรามีประโยชน์มากเป็นพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีด้านการเงิน รวมถึงความเคลื่อนไหวด้านการเงินที่มีอยู่ในปริมาณมาก โดยสามารถนำไปใช้เชื่อมโยงกับกับบุคคลผู้เก็บรักษา (gatekeeper) การพัฒนาและการทำตามแผนจัดการการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย บ่อยครั้งที่เป้าหมายของการสอดส่องตรวจตราสามารถเชื่อมโยงกับบันทึกทางการเงินและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเงินว่า เงินถูกเก็บไว้ในที่ใด

¹¹⁴ From **FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance** (p. 25). Op.cit.

¹¹⁵ Ibid.

และนำไปสู่การค้นพบทรัพย์สินอื่น นอกจากนี้ การสอดส่องตรวจตราช่วยสนับสนุนข้อมูลทางการเงิน เชื่อมโยงกับเป้าหมายอื่นรวมทั้งตัวการร่วมคนอื่นได้”

3.3.5.2 การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs)

การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า มีรายละเอียดดังนี้¹¹⁶

“อาจเรียกได้ว่า การค้นหาสิ่งไร้ค่าที่ผู้สงสัยทิ้ง เพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐาน วิธีการนี้เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอันนำไปสู่การได้รับทรัพย์สินที่ยังคงดำรงอยู่ และเป็นการช่วยพัฒนาเหตุอันสมควรในการใช้มาตรการที่เป็นการบีบบังคับมากขึ้นและพยานหลักฐานเพื่อใช้กับรูปคดีบ่อยครั้งที่ผู้ต้องสงสัยละทิ้งพยานหลักฐาน บันทึกทางการเงิน รวมถึงการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ซึ่งอาจมีคุณค่ากับการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน”

3.3.5.3 มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence)

มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน มีรายละเอียดคือ¹¹⁷

“มาตรการเหล่านี้หมายความว่ารวมถึง การใช้หมายค้นและเครื่องมืออย่างอื่น เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของการกระทำความผิดทางอาญาที่มีอาจได้รับโดยการใช้มาตรการอย่างอื่น การใช้อำนาจเหล่านี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างทันที่ซึ่งช่วยลดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะทำลายบันทึกและพยานหลักฐาน ในการยึดพยานเอกสารนั้น ผู้สืบสวนสอบสวนควรยึดและตรวจสอบระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย การบังคับใช้อำนาจเหล่านี้ควรวางแผนอย่างเหมาะสมและดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แนวโยบายและกระบวนการวิธีพิจารณาความ นอกเหนือไปจากนั้น การคุ้มครองพยานหลักฐานให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้สืบสวนสอบสวนควรปฏิบัติตามแนวโยบายและกระบวนการวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวกับการจัดการพยานหลักฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง หากไม่มีแนวโยบายและกระบวนการวิธีพิจารณาความ ประเทศต่าง ๆ ก็ควรพิจารณาแนวโยบายและกระบวนการวิธีพิจารณาความที่มีความเหมาะสม ซึ่งทำให้มั่นใจเรื่องการจัดการพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม การปฏิบัติตามโยบายวิธีพิจารณาความเช่นนี้จะช่วยคุ้มครองพยานหลักฐานให้มีความสมบูรณ์ เมื่อเข้าไปสู่การดำเนินคดีตามกฎหมายของศาล หากผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินพบว่าคอมพิวเตอร์หรือสื่อดิจิทัลอื่นใดอยู่ในระหว่างเส้นทางการสืบสวนสอบสวน ต้องพิจารณาความมีคุณค่าของพยานหลักฐานซึ่งมีอยู่ด้วย ตัวอย่างเช่น การคำนึงถึงผู้เชี่ยวชาญด้านพยานหลักฐานคอมพิวเตอร์ซึ่งถูกฝึกฝนมา หรือผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคที่มีความเหมาะสม อนึ่ง การพยายามเข้าถึงข้อมูลหรือการถ่ายโอนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์และการเก็บ

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ From **FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance** (pp. 25-26). Op.cit.

พยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ของบุคลากรด้านการสืบสวนสอบสวนที่ไม่ได้รับการฝึกฝน โดยปราศจากเครื่องมือที่จำเป็น อาจจะเป็นผลให้เป็นการก่อกวนพยานหลักฐานโดยมิได้ตั้งใจ และ/หรือ ทำให้พยานหลักฐานที่ทรงคุณค่าสูญหายเป็นการถาวร ในตัวอย่างทั้งหมดนี้ พยานหลักฐานดิจิทัลแบบดั้งเดิมอาจถูกเก็บไว้ในสถานที่ที่เก็บพยานหลักฐานซึ่งมีความเหมาะสม และการเขียนความเชื่อมโยงของพยานหลักฐานจะถูกเตรียมในเวลาเดียวกัน การวิเคราะห์พยานหลักฐานนี้จะถูกนำไปสู่ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์”

3.3.5.4 การสอบปากคำ (Interviews)

การสอบปากคำ มีรายละเอียดดังนี้¹¹⁸

“ผู้สืบสวนสอบสวนควรใช้วิธีการสอบปากคำเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและข้อมูลนอกเหนือจากการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ในอันดับแรก ผู้สืบสวนสอบสวนควรพยายามที่จะรับฟังคำแถลงโดยสมัครใจจากผู้ต้องสงสัยและพยานบุคคล อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ต้องสงสัยหรือพยานบุคคลไม่สมัครใจในการให้ปากคำนั้น อาจมีการบีบบังคับเพื่อให้มีคำให้การตามกฎหมาย นโยบาย และวิธีพิจารณาความที่มีอยู่ การสอบปากคำดังกล่าวยังไม่ควรเริ่มต้น จนกว่าจะมีการเรียกร้องความร่วมมือจากผู้ต้องสงสัยและพยานบุคคลและได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบเรื่องผลกระทบของการสืบสวนสอบสวนเสียก่อน ควรจัดทำรายละเอียดรายงานการสืบสวนสอบสวนและผลของการสอบปากคำให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้สามารถใช้เป็นพยานเอกสารได้ ผู้สืบสวนสอบสวนควรพิจารณาการได้รับพยานหลักฐานทางกฎหมายทั้งหมด อันจะเป็นการช่วยยืนยันในเรื่องคำให้การและคำแถลง รายงานการสอบปากคำมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการเพิ่มความจำของผู้สืบสวนสอบสวนและความตรงใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของพยานบุคคล ในระหว่างการดำเนินคดีตามกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง”

3.3.5.5 การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery)

การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม มีรายละเอียดว่า¹¹⁹

“การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขนส่งสิ่งของผิดกฎหมาย สกุดเงินหรือตราสารทางการเงินของผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิด วิธีการนี้อยู่ภายใต้คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายการสอดส่องตรวจตรา สิ่งของผิดกฎหมาย สกุดเงินหรือตราสารทางการเงินอาจถูกค้นพบได้ และต่อมามีการยึดทรัพย์สินเหล่านี้ได้ที่ด่านตรวจการเข้าเมือง หรืออาจมีการยึดทรัพย์สินได้ผ่านวิธีการสืบสวน

¹¹⁸ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (p. 26). Op.cit.

¹¹⁹ Ibid.

สอบสวนอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติการลับ เป็นต้น การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมจะนำไปสู่

- การระบุดำเนินการ การจับกุม และการลงโทษผู้กระทำความผิด
- การทำลายและการถอดโครงสร้างองค์กรอาชญากรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการลักลอบนำสิ่งของผิดกฎหมาย สกุลเงินหรือตราสารทางการเงินข้ามพรมแดน
- การขยายขอบเขตของการสืบสวนสอบสวน การระบุดำเนินการผู้กระทำความผิดในระดับที่สูงขึ้นและเพิ่มมากขึ้น และการได้รับพยานหลักฐานที่กว้างขวางมากขึ้น
- การพิสูจน์พยานหลักฐานให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์ว่า ผู้ต้องสงสัยครอบครองสิ่งของผิดกฎหมายหรือสกุลเงินโดยเจตนา

แม้ว่าการนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมจะเป็นวิธีการที่ทำให้ประสบความสำเร็จอย่างไรก็ดี ยังคงมีความเสี่ยงในเรื่องการใช้ทักษะอย่างมีความเหมาะสม ยกตัวอย่างเช่น มีความเสี่ยงในเรื่องพยานหลักฐานสูญหายระหว่างการใช้วิธีการนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม ประเทศต่าง ๆ ควรมีความมั่นใจว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ของตนได้ถูกฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดีเพื่อใช้วิธีการนี้ ควรสร้างและติดตามนโยบายที่มีความชัดเจนและข้อเสนอแนะที่เป็นกระบวนการในทางปฏิบัติการมองถึงการปฏิบัติการที่เหมาะสมจะนำไปสู่ระดับในการจัดการ”

3.3.5.6 การดักฟังการติดต่อสื่อสาร (Intercepting communications)

การดักฟังการติดต่อสื่อสาร อธิบายได้ว่า¹²⁰

“วิธีการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ ยกตัวอย่างเช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ อิเล็กทรอนิกส์ การติดต่อสื่อสารด้วยวาจา ด้วยสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ และการใช้แผนการสะกดรอย มีประโยชน์เป็นอย่างมากในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน วิธีการเหล่านี้สามารถช่วยในการระบุดำเนินการผู้สมคบ ช่วยวินิจฉัยเกี่ยวกับการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรม ช่วยจัดหาข้อมูลหรือพยานหลักฐานซึ่งถูกกระทำขึ้นตามเวลาที่แท้จริง โดยขึ้นอยู่กับการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนอื่น ๆ ร่วมด้วย และช่วยนำไปสู่การค้นพบทรัพย์สิน บันทึกทางการเงิน และพยานหลักฐานอื่น ๆ

ประเทศต่าง ๆ ควรฝึกฝนพนักงานเจ้าหน้าที่ของตน ที่จะดำเนินการดักฟังการติดต่อสื่อสารอย่างเหมาะสม เพื่อความคืบหน้าในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ตามหลักการพื้นฐานของกฎหมาย นโยบายและวิธีพิจารณาความภายในประเทศของตน ประเทศทั้งหลายควรสร้างความมั่นใจว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ของเขาเป็นทรัพยากรที่เหมาะสม การปฏิบัติการดังกล่าวจึงจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่นั้น มีวิธีการสืบสวนสอบสวนที่ทำให้ตนเองอยู่รอดได้ อย่งไรก็ตาม

¹²⁰ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (p. 26-27). Op.cit.

การดักฟังการติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องของการแทรกแซง การบีบบังคับ และมาตรการเชิงลึกเกี่ยวกับทรัพยากร ด้วยเหตุนี้เอง ประเทศต่าง ๆ ควรจะเสนอกฎที่สร้างความมั่นใจว่า เป็นการใช่วิธีการนี้ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล”

3.3.5.7 การปฏิบัติการลับ (Undercover operation)

รายละเอียดของการปฏิบัติการลับคือ¹²¹

“การปฏิบัติการลับเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพและเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน แต่ทว่าก็มีความเสี่ยงร่วมอยู่ด้วย การปฏิบัติการลับเป็นวิธีการที่อนุญาตให้ผู้สืบสวนสอบสวนเข้าถึงพยานหลักฐานที่มีความสำคัญ ซึ่งมีอาจได้รับด้วยวิธีการอื่น การปฏิบัติการลับเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนซึ่งผู้บังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีอำนาจปฏิบัติการตามกฎหมายภายใต้อำนาจบังคับใช้กฎหมาย ได้ปฏิบัติการในการได้รับข้อมูลหรือพยานหลักฐานบ่อยครั้งที่การปฏิบัติการลับด้วยการดำเนินการอย่างเหมาะสม ได้เรียกร้องให้มีทรัพยากรจำนวนมาก การฝึกฝนอย่างครอบคลุม และการเตรียมความพร้อมที่สำคัญ ทรัพยากรที่มีลักษณะเฉพาะและมีความหลากหลายได้เรียกร้องทั้งชุดทักษะและความเสี่ยง ทำให้วิธีการนี้เป็นวิธีการสุดท้ายที่จะถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ ภายหลังจากวิธีการสืบสวนสอบสวนแบบดั้งเดิมที่ไม่ประสบความสำเร็จ การกระทำอันเป็นการบังคับใช้กฎหมายในระหว่างการปฏิบัติการลับ ควรจะเป็นไปตามหลักพื้นฐานของกฎหมาย นโยบายและวิธีพิจารณาความที่มีอยู่ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการลับควรถูกฝึกฝนอย่างหนักก่อนเข้าไปพัวพันกับการปฏิบัติการเช่นนั้น

เมื่อมีการพิจารณาการใช้วิธีการปฏิบัติการลับ ควรพิจารณาปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างหลากหลาย ผู้สืบสวนสอบสวนควรสร้างแรงจูงใจหรือทำให้ผู้ให้ข้อมูลไว้วางใจ วิจัยกฎหมายและนโยบายที่ใช้บังคับ นำไปสู่การสืบสวนสอบสวนในประเด็นกฏมิหลังที่อาจนำมาใช้ได้ และกำหนดการปฏิบัติการลับที่น่าจะให้ผลลัพธ์ในทางที่ดี ผู้สืบสวนสอบสวนควรประเมินถึงความจำเป็นต่อการปฏิบัติการลับอีกครั้งหนึ่งอย่างต่อเนื่อง และอาจเตรียมการสิ้นสุดการปฏิบัติการเมื่อมีความเหมาะสม ทรัพยากรที่ถูกจ้างจกต้องนำมาพิจารณาด้วย ยกตัวอย่างเช่น บุคคลซึ่งเคยมีความสามารถในการปฏิบัติการลับ เจ้าหน้าที่คนอื่นที่มีความจำเป็นต่อการสนับสนุนการปฏิบัติการ เครื่องมือที่มีความจำเป็น การวางแผนเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง และการประมาณค่าใช้จ่าย ผู้สืบสวนสอบสวนควรสร้างหลักเกณฑ์การสิ้นสุดด้วย สร้างความมั่นใจให้พนักงานอัยการ และรับการอนุมัติตามกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายของประเทศ

ความเสี่ยงที่มาพร้อมวิธีการนี้ ข้อเสนอการปฏิบัติการลับควรถูกทบทวน และต้องให้อำนาจกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยอำนาจบังคับใช้กฎหมาย พนักงานเหล่านี้ควรมี

¹²¹ Ibid.

ความรู้ครอบคลุมทุกแง่มุมของการปฏิบัติการลับ นอกจากนั้น ข้อเสนอควรบ่งชี้ว่า วิธีการสืบสวนสอบสวนแบบดั้งเดิมก็เคยถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ และการปฏิบัติการลับน่าจะเป็นวิธีการเดียวที่มีอยู่ในการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ต้องสงสัย ผู้ปฏิบัติการลับจะต้องฝึกฝนตนเองอย่างหนักเพื่อใช้ในการปฏิบัติการลับ”

3.3.5.8 วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of proving income)

วิธีการพิสูจน์รายได้ มีรายละเอียดดังนี้¹²²

“องค์ประกอบสำคัญในการสืบสวนสอบสวนทางการเงินคือ การคำนวณรายรับหรือผลกำไรที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน บ่อยครั้งที่รายได้ผิดกฎหมายจำนวนมากเป็นแรงจูงใจให้เกิดการก่ออาชญากรรมขึ้น และรายได้ผิดกฎหมายนั้นเองก็ถือเป็นพยานแวดล้อมของการกระทำความผิดมูลฐาน มีเหตุผลจำเป็นที่ผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินควรมีวิธีการที่ชำนาญและหลากหลายในการพิสูจน์รายได้ และควรกำหนดวิธีการที่เหมาะสมโดยยึดหลักข้อเท็จจริงและสถานการณ์ของการสืบสวนสอบสวนพิเศษ

คำแนะนำนี้ประกอบด้วยวิธีการพิสูจน์รายได้ให้มีความชัดเจน 2 วิธี คือ วิธีการพิสูจน์โดยทางตรง อาทิเช่น วิธีการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพิเศษ และวิธีการพิสูจน์โดยทางอ้อม 3 ประการย่อยได้แก่ (1) การได้มาและการใช้ไปซึ่งสิ่งมีค่า (2) แหล่งที่มาและการนำไปใช้ (3) การฝากเงินผ่านทางธนาคาร วิธีการเหล่านี้จะช่วยพิสูจน์รายละเอียดในรายงาน

หากผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินวิเคราะห์การกระทำความผิดทางการเงินด้วยวิธีการพิสูจน์โดยทางอ้อม ผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินอาจมีข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลทางอ้อมทั้งหมด วิธีการสืบสวนสอบสวนนั้นขึ้นอยู่กับความยากของรวบรวมพยานหลักฐานให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสม ด้วยขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนดังต่อไปนี้

- ตรวจสอบบัญชีของแหล่งเงินทุนทั้งหมด ตัวอย่างเช่น มรดก เงินกู้ การโอนผ่านบัญชี ฯลฯ ในกรณีการหลีกเลี่ยงภาษีเงินได้ หรือรายได้ที่มีแหล่งที่มาผิดกฎหมายในการกระทำความผิดมูลฐานอื่นนั้น จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ถึงแหล่งที่มาต่าง ๆ ที่มีใ้ช้รายรับ เพื่อการคำนวณถึงรายได้ที่ยังไม่ได้ถูกรายงานอย่างแม่นยำ

- พิสูจน์การแก้ข้อกล่าวหาของผู้ต้องสงสัย ซึ่งเป็นวิธีการพิสูจน์โดยอ้อมซึ่งขึ้นอยู่กับพยานแวดล้อม การพิสูจน์การแก้ข้อกล่าวหาของผู้ต้องสงสัยนี้ จำเป็นต้องสืบสวนสอบสวนผู้ต้องหาว่า มีเหตุผลอันควรและมีความถูกต้องหรือไม่

¹²² From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (pp. 27-28). Op.cit.

- สร้างแหล่งที่มาของรายได้ให้มีความเหมาะสม ในการสืบสวนสอบสวนการหลีกเลี่ยงภาษี หรือการสืบสวนสอบสวนความผิดมูลฐานซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่ไม่อาจอธิบายได้ มักตรวจพบรายได้ที่น้อยกว่าความเป็นจริง

- เมื่อมีวิธีการพิสูจน์ด้วยการฝากเงินผ่านทางธนาคาร ผู้สืบสวนสอบสวนจะต้องพิสูจน์ทราบเชิงลึกทุกใบที่สามารถขึ้นเงินสดได้ และค้นหาว่ามีเช็คที่ผิดพลาดหรือไม่ ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่า เช็คที่สามารถขึ้นเงินสดได้และเช็คที่ผิดพลาดจะสามารถพิจารณาถึงแหล่งเงินที่มีการฝาก การสะสมหรือการใช้จ่ายได้ แม้ว่าจะมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากมาพิสูจน์หักล้างก็ตาม”

3.4 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของธนาคารโลก (The World Bank)

คู่มือประมวลการฝึกอบรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เล่ม 7 การสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing) อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

3.4.1 การวางแผนการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน (Planning a money laundering investigation)

การวางแผนการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน มีรายละเอียดดังนี้¹²³

“นักสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนการหนี โกงด้านการเงินที่มีความร้ายแรง อาทิเช่น การขักขอกด้านการธนาคาร หรือการหลอกลวงด้วยเช็คนั้น ก็สามารถกระทำการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินได้ ความแตกต่างระหว่างการฟอกเงินและการหนี โกงทางการเงินอื่น คือเรื่องของเวลาในการสืบสวนสอบสวนแผนการชั่วร้ายในการฟอกเงินซึ่งเป็นสาเหตุของการดำเนินการกระทำความคิดทางอาญาที่ก่อให้เกิดแหล่งเงินทุน การวางแผนการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินนั้นอาจใช้เวลามากมาย

การสืบสวนสอบสวนด้านการเงินรวมถึงการฟอกเงิน ต้องใช้เวลาเพื่อให้ได้มาซึ่งบันทึกของธนาคารและบันทึกของภาคธุรกิจ ในกรณีที่บันทึกนั้นอยู่ในต่างประเทศต้องใช้เวลามาก การวางแผนอย่างเหมาะสมจะให้นักสืบสวนสอบสวนต้นตัวในการสืบหาบันทึกจากต่างประเทศ

¹²³ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 20-21), by The World Bank, 2009, Retrieved December 1, 2016, from <http://elib.peaceland.edu.ng:8383/greenstone3/sites/localsite/collect/peacelan/index/assoc/HASH01b3.dir/doc.pdf>.

ก่อนเวลาการสืบสวนสอบสวน และจักทำให้เป็นการเริ่มต้นในการติดต่อสอบถามคำถามต่าง ๆ กับประเทศภาคีอื่น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าธนาคารและภาครัฐกิจจักมีตัวเลขทางบัญชีในการสืบสวนสอบสวนทางการเงินที่มากที่สุด พยานหลักฐานนั้นก็ยิ่งหาได้ยากและยังไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจพิพากษาคดีว่าจำเลยได้กระทำความผิด

ในการวางแผนการสืบสวนสอบสวน คดีฟอกเงินมีแผนการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้

- การติดต่อสื่อสารกับพยานบุคคล
- ความต้องการบันทึกทางการเงินทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- กระบวนการจัดการกับเอกสาร
- ความต้องการการสอดส่องตรวจตรา
- ความต้องการพยานหลักฐานเกี่ยวกับการดำเนินการกระทำความผิดอาญาและรายได้

จากการกระทำความผิดอาญา

- การวิเคราะห์พยานหลักฐาน การสรุปพยานหลักฐาน การนำเสนอที่ชัดเจนเกี่ยวกับพยานหลักฐาน

- ความต้องการวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน

ระยะเวลาเริ่มแรกของการสืบสวนสอบสวนจักต้องเริ่มดำเนินการอย่างรอบคอบเท่าที่จะเป็นไปได้ การสอดส่องตรวจตราในประเด็นต่าง ๆ รวมถึงสอดส่องตรวจตรากุศลผู้เป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิดก่อนการสืบสวนสอบสวน เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งพยานหลักฐานที่มีคุณค่ายิ่ง แต่ทว่ามีข้อควรระวังที่ว่า การเปิดเผยการสืบสวนสอบสวนก่อนล่วงหน้า อาจทำให้ประเด็นแห่งคดีและตัวการร่วมนั้น ไหวตัวทันเป็นสาเหตุให้การสอดส่องตรวจตรานั้นไร้ค่า และอาจเป็นสาเหตุให้ผู้ต้องสงสัยหรือพยานบุคคลที่สำคัญในคดี ได้ทำลายหรือทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบันทึกนั้น

นักสืบสวนสอบสวนอาจได้บันทึกของธนาคารมาก่อนอย่างมีความรอบคอบ โดยปกติบันทึกหนึ่งชุดนั้นจะทำให้ นักสืบสวนสอบสวนสามารถค้นหาบันทึกฉบับอื่นต่อไปได้ หากนักสืบสวนสอบสวนต้องการบันทึกที่มาจากต่างประเทศ อาจต้องพบความล่าช้าในเวลาหลายเดือน ความล่าช้าในการได้รับบันทึกนั้นอาจชะลอการสืบสวนสอบสวน ดังนั้นการเก็บรวบรวมบันทึกเหล่านั้นในขั้นเริ่มต้นจักต้องกระทำก่อนการสืบสวนสอบสวน

ในส่วนของการวางแผนการใช้หมายค้นนั้น ช่วงเวลาระหว่างการบังคับใช้หมายค้นช่วยเพิ่มโอกาสในการได้รับพยานหลักฐานที่มากที่สุด การสอดส่องตรวจตราช่วยให้ข้อมูลถูกนำมาใช้ และต้องจับเวลาในการสืบค้นภายหลังจากการส่งมอบ ภายหลังจากการนัดประชุม ในระหว่างการนัดประชุมหรือในเวลาอื่น บางครั้งอาจถือเป็นการปฏิบัติการที่ดี หากจะมีการสอบปากคำผู้ต้องสงสัย-

หรือพยานบุคคลในเวลาที่ยังคับใช้หมายค้น

กรณีที่เกิดหมายอนุญาตให้ใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษเพื่อช่วยในการรวบรวมพยานหลักฐาน การใช้การปฏิบัติการลับ การดักฟังทางโทรศัพท์ การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกที่เห็นชอบด้วยกันทั้งสองฝ่ายอาจช่วยแสดงให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่มีคุณค่า”

3.4.2 วิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน (Methods of gathering evidence)

วิธีการรวบรวมพยานหลักฐานของธนาคารโลก ได้แก่ การสอบปากคำด้านการเงิน หมายค้น การสอดส่องตรวจตรา การเก็บสิ่งไว้ค่า การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร นิติวิทยาศาสตร์

3.4.2.1 การสอบปากคำด้านการเงิน (Financial interviews)

การสอบปากคำด้านการเงิน มีรายละเอียดคือ¹²⁴

“ข้อมูลทางการเงินอาจได้มาจากตัวจำเลย พยานบุคคล และบุคคลผู้ให้ข้อมูล ซึ่งจะเป็นตัวช่วยในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินรวมถึงการสืบสวนสอบสวนการเงินเกี่ยวกับการก่อการร้าย

ประเภทของการสอบปากคำ

(1) การสอบปากคำจำเลย

โดยปกติ การสอบปากคำจำเลยที่เป็นประเด็นของการสืบสวนสอบสวนนั้น จำเลยมักจะต้องตอบคำถามในประเด็นด้านการเงิน เนื่องจากการถามคำถามเหล่านั้นจะช่วยทำให้จำเลยรู้สึกว่าคุณไม่มีพิษภัย คำถามดังกล่าวนี้ ได้แก่คำถามที่ว่า

- คุณใช้บริการของธนาคารใด
- คุณมีบัญชีประเภทใดบ้าง
- คุณมีบัญชีการลงทุนกับตัวแทนในการซื้อขายหุ้นหรือไม่
- คุณมีบัญชีในต่างประเทศหรือไม่
- ผู้ใดเป็นนักการบัญชีให้กับคุณ

บ่อยครั้งที่การถามคำถามที่คุณเป็นธรรมชาติในเรื่องของการเงิน มากกว่าการถามคำถามในเรื่องของการดำเนินการกระทำความผิดทางอาญาจะช่วยทำให้จำเลยไม่โกรธเคืองหรือไม่ต่อต้านในประเด็นที่พูดคุยกันและนำไปสู่การเจรจาที่ดี

(2) การสอบปากคำพยานบุคคลและผู้ให้ข้อมูล

การสอบถามพยานบุคคลและผู้ให้ข้อมูลเรื่องการดำเนินการทางการเงินในการสืบสวนสอบสวน มีดังนี้

¹²⁴ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (p. 22). Op.cit.

- ผู้ใดทำหน้าที่เก็บเงินและเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสืบสวนสอบสวน
- เงินถูกเก็บรักษาไว้ที่ใด
- ใช้ธนาคารอะไร
- ใครเป็นนายธนาคารที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- คุณมีการใช้จ่ายอย่างไรและใครเป็นผู้รับเงิน

หากคุณเพิ่งคำถามในเรื่องธุรกรรมการเงิน การจัดการเรื่องการเงิน และการดำเนินงานของธนาคาร ภาพของวิธีการจัดการทางการเงินของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจักปรากฏออกมาให้เห็นในไม่ช้า รวมถึงวิธีการในการฟอกเงินด้วย”

3.4.2.2 หมายค้น (Search warrants)

หมายค้น มีรายละเอียดว่า¹²⁵

“ในกรณีที่ถูกกฎหมายของท้องถิ่นอนุญาต อาจใช้หมายค้นเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ซึ่งพยานหลักฐานที่มีคุณค่าอย่างยิ่งอาจถูกเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้กระทำความผิดทางอาญาและองค์กรอาชญากรรม และอาจถูกค้นพบเมื่อมีการใช้หมายค้น บ่อยครั้งที่สถานที่เหล่านี้มีเอกสารการธนาคาร เอกสารการเดินทาง และบันทึกอีกมากมาย ซึ่งจะพิสูจน์การกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือพิสูจน์ความเคลื่อนไหวทางการเงิน ทั้งนี้ จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของท้องถิ่น

จากกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติของท้องถิ่นตามรูปการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้มีการค้นและการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนนั้นต้องเป็นไปตามกฎหมายแห่งท้องถิ่น

โดยปกติแล้ว การสืบสวนสอบสวนทางอาญานั้นมักจะใช้หมายค้นกันอยู่เสมอ หากกฎหมายของท้องถิ่นอนุญาตให้มีการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินและการเงินเกี่ยวกับการก่อการร้าย และพนักงานสืบสวนสอบสวนทราบว่าหลักฐานต่าง ๆ เกิดขึ้นในสถานที่ใด ยกตัวอย่างเช่น มีหนังสือ บันทึก หรือเอกสารอื่น ที่สามารถใช้พิสูจน์การฟอกเงินหรืออาชญากรรมทางการเงินแก่ผู้ก่อการร้าย บ่อยครั้งที่หมายค้นจะต้องถูกใช้อยู่เป็นประจำ โดยปกติศาลจะทำหน้าที่ออกหมายค้นโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการทำการลงนาม หมายค้นนั้นได้ให้อำนาจแก่ผู้มีอำนาจในการค้น โดยมีรายละเอียดในหมายค้นเป็นการเฉพาะ อาทิเช่น บ้าน สถานที่ทำธุรกิจ รถยนต์ เรือ เป็นต้น ซึ่งสิ่งของเหล่านี้จะมีพยานหลักฐานที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น บันทึกการธนาคาร บันทึกของภาคธุรกิจ เครื่องนับเงิน กระดาษห่อเงินตรา เงินตรา หรือบันทึกซึ่งมีข้อมูล

¹²⁵ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 23, 46). Op.cit.

เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเงิน การค้นจะนำไปสู่การสืบสวนสอบสวน พยานหลักฐาน สินค้าที่ลักลอบนำเข้า สินค้าที่มีคุณภาพสูง และไม่เว้นแม้แต่เงินสด เวลาที่ใช้สำหรับการค้นเป็นสิ่งสำคัญมาก หมายค้นอาจอาจมีผลบังคับใช้ก่อนหรือหลังการสืบสวนสอบสวน สถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานที่ถูกค้นอาจจะไม่พบสิ่งใดเลย การค้นอาจกระทำเมื่อมีบุคคลที่ต้องสงสัย และอาจกระทำในเวลากลางคืนหรือในเวลาระหว่างวัน คำตอบของแต่ละคำถามเหล่านี้มีความหลากหลายมากโดยขึ้นอยู่กับรูปการณ์ในแต่ละคดี บ่อยครั้งมีความจำเป็นในการปกป้องคุ้มครองพยานหลักฐานซึ่งจะมีการดำเนินการเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม หมายค้นจะต้องกระทำตามกฎหมายแห่งท้องถิ่นในทุก ๆ คดี”

3.4.2.3 การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance)

การสอดส่องตรวจตรา มีรายละเอียดว่า¹²⁶

“การสอดส่องตรวจตรามุบุคคลและสถานที่ที่จะนำไปสู่พยานหลักฐานที่ทรงคุณค่าในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น การสอดส่องตรวจตราผู้ต้องสงสัยในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน รวมถึงลูกจ้างของผู้ต้องสงสัย สามารถเชื่อมโยงกับธนาคาร การมีตัวแทนการขนส่งเงิน ทัศนคติที่ปรึกษาการบัญชี สถานที่ที่เก็บเงิน ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งเงิน เส้นทางบินซึ่งใช้ในการลำเลียงเงิน และอื่น ๆ หากธนาคารหรือสถาบันทางการเงินมีความสงสัยเกี่ยวกับการฟอกเงิน การสอดส่องตรวจตราธนาคารนั้นจักสามารถเชื่อมโยงกับบุคคลผู้ใช้ธนาคารสำหรับวัตถุประสงค์ในการฟอกเงินดังกล่าว

การสอดส่องตรวจตราเส้นทางการบินจากจุดศูนย์กลาง อาจนำไปสู่ผู้เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนเงินข้ามพรมแดน

หากกฎหมายท้องถิ่นอนุญาต การสอดส่องตรวจตราอาจนำพยานหลักฐานที่ทรงคุณค่าในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินและการเงินที่ใช้ในการก่อการร้าย มีข้อแนะนำในการสืบสวนสอบสวนว่า ควรทำการสอดส่องตรวจตราผู้ต้องสงสัย ลูกจ้างของผู้ต้องสงสัย ตัวการร่วม สถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน ซึ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญ หากธนาคาร สถาบันการเงิน หรือตัวแทนในการขนส่งเงิน ถูกสงสัยว่า มีความเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินหรือการดำเนินการทางการเงินแก่การก่อการร้าย การสอดส่องตรวจตราสถาบันเหล่านี้จะช่วยค้นหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน ในกรณีที่บุคคลหรือองค์กรใช้สถาบันเหล่านี้ในการฟอกเงิน

¹²⁶ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 24, 46). Op.cit.

การดำเนินการสอดส่องตรวจตราจะต้องถูกดำเนินการ โดยทีมงานที่ผ่านการฝึกฝนมาแล้ว การดำเนินการดังกล่าวจะสร้างทักษะเรื่องวิธีการสอดส่องตรวจตรา การสอดส่องตรวจตราทางวัตถุและการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ในสถานที่ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เป็นการแกะรอยผู้ต้องสงสัย ผู้ถือเอกสาร ตัวการร่วมในการกระทำความผิด ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ กระเป๋าเดินทาง ทรัพย์สิน ซึ่งซื้อมาจากรายได้จากการกระทำความผิด”

3.4.2.4 การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup)

การเก็บสิ่งไร้ค่า มีรายละเอียดคือ¹²⁷

“หากกฎหมายของท้องถิ่นอนุญาตให้สามารถเก็บรวบรวมสิ่งของไร้ค่าจากสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้ต้องสงสัย สิ่งนี้จะนำไปสู่การสืบสวนสอบสวนที่ทรงคุณค่าและพยานหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน สิ่งไร้ค่าอาจประกอบด้วยเอกสารที่ถูกทิ้ง บันทึกรายการธนาคาร หรือสิ่งอื่นใดซึ่งบ่งชี้ถึงการดำเนินการฟอกเงิน

วัตถุใดที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าเป็นการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็นบันทึกการโอนเงินผ่านทางธนาคาร ใบเสร็จรับเงินของการส่งเอกสารซื้อขายกันทางไปรษณีย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับธนาคารที่ขึ้นทะเบียนในต่างประเทศ ทนายความ นักบัญชี ใบเสร็จรับเงินของการสั่งซื้อสินค้าต่าง ๆ แคชเชียร์ เช็ค เช็คของนักเดินทางที่มีจำนวนเงินที่สูง ใบเสร็จรับเงินค่าตัวเครื่องบิน ที่บินไปมาจากต่างประเทศหรือศูนย์กลางทางการเงินต่าง ๆ

การเก็บสิ่งไร้ค่าเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ได้รับพยานหลักฐานหรือนำไปสู่การสืบสวนสอบสวน บ่อยครั้งที่การทิ้งสิ่งไร้ค่าอาจมีสิ่งของซึ่งอาจถูกใช้เป็นพยานหลักฐานหรือนำไปสู่การฟอกเงินในคดีอาญา

การวางแผนและการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า

- ค้นหาที่ตั้งของสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน อันจะนำไปสู่พยานหลักฐาน
- ติดต่อบริษัทที่ทำการส่งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้น หรือใช้การสอดส่องตรวจตรา เพื่อระบุวันเวลาในการเก็บสิ่งไร้ค่านั้น
- ในขณะที่สอดส่องตรวจตรา ให้เรียนรู้การทิ้งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นตามถังหรือกล่องต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานที่เหล่านั้น

¹²⁷ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 24-25, 46-47). Op.cit.

- ในขณะที่สอดส่องตรวจตรา ให้ระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวนที่ดีที่สุด เพื่อเก็บสิ่งไว้ค่าจากสถานที่เหล่านั้น โดยปราศจากการถูกเฝ้าจับตามอง เวลาในช่วงเช้าหรือตอนเย็นถือเป็นเวลาที่ดีที่สุด

การปฏิบัติการเก็บ จำต้องเข้ามาใกล้ที่หมายด้วยการเดินเท้าและเก็บสิ่งไว้ค่าไว้ในกระเป๋า ใช้ระยะทางที่สั้นที่สุดจากสถานที่เก็บ ใช้ผู้สืบสวนสอบสวนคนที่สองที่อยู่ในรถยนต์หรือรถตู้ให้ปฏิบัติการเก็บกระเป๋าที่ใส่สิ่งไว้ค่าจากผู้สืบสวนสอบสวนคนแรก เมื่อมาถึงสถานที่ที่ปลอดภัย คัดแยกสิ่งไว้ค่าเหล่านั้นตามประเภทโดยสวมถุงมือยาง เพื่อค้นหาสิ่งที่ไม่ต้องการซึ่งอาจเป็นพยานที่ทรงคุณค่า สิ่งของเช่นว่านั้นรวมถึงใบฝากเงินของธนาคาร ต้นข้าวของตัวเครื่องบินที่ได้ใช้แล้ว ใบเสร็จรับเงินของโรงแรม และอื่น ๆ”

3.4.2.5 การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records)

การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร มีรายละเอียดคือ¹²⁸

“บ่อยครั้งที่บันทึกของธนาคารทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นเอกสารที่ทรงคุณค่ามากที่สุดในทุกคดีที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินและการเงินเกี่ยวกับการก่อการร้าย เอกสารเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานขั้นต้น ซึ่งเป็นพยานหลักฐานแนะนำรายได้ของอาชญากรรมที่เข้าสู่ระบบการธนาคาร และความเคลื่อนไหวของรายได้ทั้งหลายระหว่างธนาคารหลายแห่ง รวมถึงพยานหลักฐานประเภทนี้ถือเป็นหัวใจของรูปแบบในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินและการเงินเกี่ยวกับการก่อการร้าย

โดยปกติ บันทึกของธนาคารมีความจำเป็นต่อการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินหรือการเงินเกี่ยวกับการก่อการร้าย บัญชีธนาคารถูกใช้เพื่อรองรับรายได้จากอาชญากรรม เงินสกปรกจะถูกเชื่อมโยงกับการบันทึกบัญชีเหล่านั้นแล้วทำการวิเคราะห์ ขั้นตอนทางกฎหมายของการได้รับบันทึกของธนาคารมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยทั่วไปผู้สืบสวนสอบสวนจะได้รับบันทึกโดยทางคำสั่งศาล หมายศาล การสืบสวนสอบสวนของศาล หรือการฟ้องร้องดำเนินคดี ในหลายประเทศบันทึกของธนาคารจะถูกแนบไปกับรายงานของหน่วยข่าวกรองทางการเงิน (FIU) ในนามของรายงานการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย (Suspicious Activity Report : SAR) หรือ STRs ซึ่งถูกส่งไปยังผู้สืบสวนสอบสวน การพิจารณากฎหมายของท้องถิ่นหรือแนวทางปฏิบัตินั้นจะเป็นตัวกำหนดวิธีการในการได้มาซึ่งบันทึกของธนาคาร เงินที่เข้าสู่บัญชีทั้งหมดจะถูกเชื่อมโยงกัน ความเคลื่อนไหวทางการเงินจะถูกแกะรอย เงินจะต้องถูกแกะรอยจากบัญชีธนาคารหนึ่งไปสู่อีก

¹²⁸ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 25-26, 47). Op.cit.

บัญชีธนาคาร และบัญชีธนาคารภายในประเทศไปสู่บัญชีธนาคารต่างประเทศ บันทึกของบัญชีธนาคารต่างประเทศที่ได้มาจะถูกทำการวิเคราะห์

การวิเคราะห์บันทึกธนาคาร

ผู้สืบสวนสอบสวนต้องเริ่มต้นจากเอกสารที่ได้มา ซึ่งเกี่ยวข้องกับบัญชีธนาคาร โดยเฉพาะ ภายในเวลาที่ถูกต้องตรวจตรา สิ่งนี้รวมถึงเอกสารซึ่งใช้ในการเปิดบัญชี การใช้บัญชี สำเนาบัตรที่มีลายเซ็น สำเนาเอกสารหลักฐานประจำตัวเพื่อใช้เปิดบัญชี ข้อความลายลักษณ์อักษรของการส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญ หรือการแนะนำและอื่น ๆ ซึ่งเอกสารอื่น ๆ อาจรวมถึงรายงานทางการเงินประจำเดือน เช็คซึ่งถูกยกเลิก ตั๋วเงินฝาก สำเนาเช็คเงินฝาก หนี้ในบัญชี เงินในบัญชี คำสั่งและเอกสารบันทึกการโอนเงินทางโทรศัพท์ หรือเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางบัญชี

ในส่วนการวิเคราะห์บันทึกธนาคารนั้น ผู้สืบสวนสอบสวนจำเป็นต้องกระทำการทบทวนและบันทึกการดำเนินการทางการเงิน โดยนำเสนอในรูปแบบการบันทึกบัญชีธนาคาร เริ่มจากรูปแบบการหายอดเงินฝากรวมในแต่ละสัปดาห์ เรื่อยไปจนเป็นเดือน เป็นปี

พิจารณาตั๋วเงินฝากและสิ่งของที่ทำขึ้นมาเกี่ยวกับการฝากเงิน ไม่ว่าจะเป็นเงินสดหรือเช็ค พิจารณาสัดส่วนร้อยละของเงินสดและร้อยละของเช็ค รูปแบบการฝากเงินเช่นใดที่มีความผิดปกติและน่าสงสัย เงินทุนนั้นถูกส่งเข้ามาหรือออกนอกบัญชีไปเช่นใด การโอนที่ผิดปกติหรือธุรกรรมที่ต้องสงสัยเป็นเช่นไร

ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์บันทึกของธนาคารที่ได้รับมาจะให้รายชื่ชื่ของพยานลูกจ้างของธนาคาร และช่วยในการสอบถามถึงธุรกิจต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน ทำให้ได้รับข้อมูลที่ขยายผลมากขึ้นดังนี้

- สามารถกำหนดการไหลเวียนของเงินและปริมาณจำนวนเงิน
- สามารถเชื่อมโยงกับบุคคลผู้ฟอกเงิน”

3.4.2.6 นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science)

นิติวิทยาศาสตร์ อธิบายได้ดังต่อไปนี้¹²⁹

“ช่วงเวลาระหว่างการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินและการเงินที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย การวิเคราะห์พยานโดยนิติวิทยาศาสตร์มีความจำเป็นมาก บ่อยครั้งที่การวิเคราะห์ลายนิ้วมือหรือการวิเคราะห์ลายมือมีความจำเป็นและเป็นตัวกำหนดผู้เตรียมการหรือผู้จัดการเอกสาร ซึ่งอาจเป็นลูกจ้างของผู้ฟอกเงิน นายธนาคาร หรือนักบัญชี

¹²⁹ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 26, 47). Op.cit.

ในบางครั้งการวิเคราะห์น้ำหมึก หรือการวิเคราะห์กระดาษก็มีความจำเป็นในการระบุวันที่ที่มีอยู่ในเอกสาร หรืออาจทำให้สามารถระบุถึงประเทศที่เตรียมการเอกสารนั้น ผู้สืบสวนสอบสวนอาจต้องพิจารณาเอกสารซึ่งอาจเป็นพยานหลักฐานได้ เมื่อมีการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์

บางครั้งนิติวิทยาศาสตร์ก็มีความจำเป็นต่อการวิเคราะห์พยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน และคดีการเงินเกี่ยวกับการก่อการร้าย เอกสารฉบับหนึ่งอาจถูกวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงกับบุคคลที่เตรียมการเอกสารนั้น บุคคลผู้ลงนามในเอกสารนั้น บุคคลผู้ซึ่งจัดการเอกสารนั้น

ประเภทของการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบไปด้วย

- การวิเคราะห์ลายมือ
- การวิเคราะห์น้ำหมึก
- การวิเคราะห์กระดาษ
- การวิเคราะห์เครื่องพิมพ์ดีดหรือเครื่องพิมพ์
- การวิเคราะห์ลายพิมพ์นิ้วมือ”

3.4.3 วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน (Special investigative technique)

3.4.3.1 การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring)

มีคำอธิบายว่า¹³⁰

“การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอมนี้ถือเป็นการดักฟัง การแอบฟัง หรือการบันทึกบทสนทนาของบุคคล โดยการใช้อุปกรณ์เครื่องกล อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งประดิษฐ์อื่นใด โดยมีอย่างน้อยหนึ่งฝ่ายได้ให้ความยินยอม การฟังและการบันทึกบทสนทนาการพูดคุยกันของผู้กระทำความผิดที่ได้ดำเนินการมาแล้วในอดีตหรือในอนาคต จะถือเป็นพยานหลักฐานที่ทรงคุณค่าต่อการสืบสวนสอบสวน ประเภทของการใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอมนี้ ได้แก่ การสนทนากันทางโทรศัพท์ การสนทนากันในชีวิตประจำวันซึ่งเกิดขึ้นในสถานที่สาธารณะหรือสถานที่ของปัจเจกชน และการฝากข้อความทางอินเทอร์เน็ต

กฎหมายของท้องถิ่นจะระบุว่าภายใต้สถานการณ์เช่นไรที่จะสามารถใช้วิธีการใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอมนี้ การใช้วิธีการนี้จะต้องเป็นไปตามกฎหมายของท้องถิ่น”

¹³⁰ From Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing (p. 27). Op.cit.

3.4.3.2 การปฏิบัติการลับ (Undercover operations)

การปฏิบัติการลับ มีเนื้อหาว่า¹³¹

“การปฏิบัติการลับเป็นการแฝงตัวหรือการเข้าเป็นสมาชิกของการประกอบอาชญากรรมโดยผู้ให้ข้อมูลหรือเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านข้อมูลของความมั่นคงปลอดภัยหรือพยานหลักฐานของการดำเนินคดีในทางอาญา กฎหมายท้องถิ่นและแนวปฏิบัติมักจัดการกับปัญหาด้วยการใช้การปฏิบัติการลับ กฎหมายท้องถิ่นจรรยาบรรณถึงรูปการณ์ที่อาจใช้การปฏิบัติการลับได้ และมีข้อเรียกร้องดังต่อไปนี้

การปฏิบัติการลับสามารถช่วยให้การสืบสวนสอบสวนทางอาญานั้น มีวิธี

- กำหนดการดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดเงินรายได้
- เชื่อมโยงกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จัก รวมทั้งผู้ฟอกเงิน การเงินที่เกี่ยวข้อง

ผู้ก่อการร้ายหรือองค์กรก่อการร้าย

- เชื่อมโยงกับผู้สมคบร่วมกัน และพยานบุคคลสำคัญ
- เชื่อมโยงและสะกดรอยรายได้จากอาชญากรรมหรือเงินทุนที่ถูกใช้เกี่ยวกับการก่อการ

ร้าย

การสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินด้วยการปฏิบัติการลับ มีทั้งสิ้น 2 รูปแบบ คือ

- เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอาจกระทำการฟอกเงิน เพื่ออาชญากรรมหรือองค์กรอาชญากรรม

- องค์กรการฟอกเงินอาจถูกคัดเลือกให้เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของรัฐ เพื่อกระทำการฟอกเงิน

เป้าหมายของการปฏิบัติการลับเช่นนี้ กระทำเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีต่อบุคคลในด้านการเงิน อาทิเช่น นายธนาคาร ทนายความ นักบัญชี หรืออื่น ๆ หรือเพื่อการค้นพบความเคลื่อนไหวทางการเงิน ซึ่งมาหรือไปยังธนาคาร ธุรกิจ หรือประเทศต่าง ๆ”

รายการการสืบสวนสอบสวน (Investigation Checklist) รายละเอียดดังนี้¹³²

“การเชื่อมโยงและการพัฒนาอันนำไปสู่การสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินและการเงินเกี่ยวกับการก่อการร้าย

¹³¹ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (p. 28). Op.cit.

¹³² From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (p. 28-30). Op.cit.

1. หน่วยข่าวกรองทางการเงิน

- หน่วยข่าวกรองทางการเงินส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

2. การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

- จากหน่วยข่าวกรองทางการเงินภายในประเทศ
- จากหน่วยข่าวกรองทางการเงินต่างประเทศ
- การวิเคราะห์กิจวัตรประจำวัน
- การวิเคราะห์เป็นกรณีพิเศษ
- สภาพทางภูมิศาสตร์
- อุตสาหกรรม
- ผลิตภัณฑ์
- การบริการ

3. เปิดการสืบสวนสอบสวน

- เริ่มต้นการสืบสวนสอบสวนทางการเงินในลักษณะการสืบสวนสอบสวนแบบคู่ขนาน เพื่อเปิดการสืบสวนสอบสวนให้เป็นที่เรียบร้อย
- เปิดการสืบสวนสอบสวนทางการเงินของอาชญากรให้เป็นที่รู้จัก ซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

4. การส่งข้อมูลจากธนาคารหรือภาคธุรกิจการเงิน ไปยังผู้มีอำนาจตามระเบียบหรือผู้ตรวจสอบ

- ข้อมูลจะถูกค้นพบระหว่างการตรวจสอบโดยทั่วไปของธนาคารและสถาบันการเงิน
- การวิเคราะห์การหมุนเวียนทางการเงินในระบบการเงิน ยกตัวอย่างเช่น ความเป็นไปได้ที่สถาบันการเงินจะเกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน
- ข้อมูลการแกะรอยทางการเงิน

5. ผู้ให้ข้อมูล

- คู่ค้าและเชื่อมโยงกับผู้จัดการการฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรม
- ทราบเรื่องการเงินและการจัดการทางการเงิน
- ทราบเรื่องการค้าเงินที่ผิดกฎหมาย

6. จำเลยร่วม

- จัดหาข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ซึ่งจำเลยร่วมเคยมีความเกี่ยวข้อง รวมถึงการฟอกเงินเพื่อองค์กรอาชญากรรม

7. การดำเนินการตรวจจับความเคลื่อนไหวของเงินสดบริเวณพรมแดน

- รายงานสกุลเงินหรือตราสารทางการเงินของผู้ถือ ซึ่งนำสกุลเงินหรือตราสารทางการเงินนั้นออกไปนอกประเทศหรือนำเข้ามาในประเทศ อันเป็นรูปแบบที่เคยใช้ในการเข้าหรือออกนอกประเทศ

วิธีการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน รายละเอียดดังนี้

1. การสอบปากคำด้านการเงิน

- จำเลยหรือเป้าหมาย
- พยานบุคคล
- ผู้ให้ข้อมูล
- สถาบันการเงิน

2. หมายค้น

- ออกโดยศาล
- ให้อำนาจในการค้น นอกจากนั้น บันทึกการจับกุมจะช่วยเปิดเผยวิธีการฟอกเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นพยานหลักฐานของการกระทำความผิดอาญา สินค้าที่ลักลอบนำเข้า รายได้ของอาชญากรรม เครื่องมือหรือสิ่งของที่ตกอยู่ภายใต้การกระทำความผิดทางอาญา

3. การสอดส่องตรวจตรา

- ได้รับความข้อมูลหรือพยานหลักฐาน
- เหตุอันสมควรในการออกหมายค้น
- ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายถูกดำเนินการจับกุม
- พัฒนาและนำไปสู่การสืบสวนสอบสวน

4. การเก็บสิ่งไว้ค่า

- เชื่อมโยงกับการนำไปสู่
- การรวบรวมพยานหลักฐาน

5. การวิเคราะห์บันทึกธนาคารหรือบันทึกทางการเงิน

- เป็นตัวกำหนดการหมุนเวียนของเงินและจำนวนเงิน
- เชื่อมโยงกับบุคคลที่ทำการฟอกเงิน

6. นิติวิทยาศาสตร์

- การวิเคราะห์ลายมือ
- การวิเคราะห์น้ำหนักและกระดาษ
- การวิเคราะห์เครื่องพิมพ์
- ลายพิมพ์นิ้วมือ

- คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

7. การวิเคราะห์พยานเอกสารของธุรกรรมทางการเงิน

- ธุรกรรมของธนาคารทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ
- การฝากเงิน
- การถอนเงิน
- บันทึกความน่าเชื่อถือทางการเงินและบันทึกหนี้สิน
- เชื่อกของธนาคารหรือคำสั่งทางการเงิน

8. พยานเอกสารอื่น ๆ ที่มาจาก

- ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น
- ธุรกรรมทางการเงิน
- การโอนเงินทางโทรศัพท์
- เครื่องรับฝากเงินที่มีความปลอดภัย
- การแลกเปลี่ยนเงินตรา
- บันทึกของบัตรเครดิต
- บริษัทบริหารจัดการ
- ตัวแทนในการซื้อขายหุ้น หรือบริษัทประกัน
- บริษัทประกันภัย
- กลุ่มผู้โอนเงิน อาทิเช่น เวสเทิร์นยูเนียนและมันนี่แกรม
- บ่อนกาสิโน
- ผู้ประกอบการค้ารถยนต์ เรือ และเครื่องบิน
- เงินลงทุน
- บริษัทให้เช่า
- องค์กรหรือการบริการอื่นใด อันเป็นการรับ การขนส่ง การส่ง การแลกเปลี่ยน หรือ

การรักษาเงินกองทุน

- สำนักงานซึ่งดำเนินการตามกฎหมาย บุคคลที่มีอำนาจกระทำการที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือบริการประเภทการบัญชี การเงิน การธนาคาร”

3.5 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)

จอห์น มาดิงเกอร์ (John Madinger) พนักงานสืบสวนสอบสวนพิเศษอาวุโสแผนกการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของหน่วยสรรพากร (A senior special agent with the Criminal Investigation Division of the Internal Revenue Service) ของประเทศสหรัฐอเมริกา เขียนหนังสือเรื่องการฟอกเงิน: คำแนะนำแก่พนักงานสืบสวนสอบสวนคดีอาญา (Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators) ซึ่งเป็นทรัพยากรทางความรู้และความคิดที่ผู้วิจัยเห็นว่าดีที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของโลกในศตวรรษนี้

จอห์น มาดิงเกอร์ กล่าวถึงการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน (Investigating Money Laundering Cases) มีรายละเอียดคือ¹³³

“แท้จริงแล้วการสืบสวนสอบสวนทางการเงินเป็นเพียงการสืบสวนสอบสวนซึ่งใช้วิธีการทางการเงินบางอย่างรวมเข้าไปด้วย นายริชาร์ด นอสเซน (Richard Nossen) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่พิเศษของหน่วยสรรพากร (The Internal Revenue Service; IRS) คนก่อน ได้พัฒนาและเขียนวิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนเจ็ดประการที่มีความครอบคลุม นายนอสเซนได้ให้ความเห็นว่า การวิเคราะห์ทางการเงินเป็นเพียงหนึ่งในเครื่องมือซึ่งถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนทางอาญา

แม้ว่านายนอสเซนมิได้กล่าวถึงการฟอกเงินเป็นการพิเศษ การวิเคราะห์ทางการเงินเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการปฏิบัติที่รวมเป็นหนึ่งเดียวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการฟอกเงิน นายนอสเซนเขียนหนังสือคู่มือที่มีชื่อว่า วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนเจ็ดประการ (The Seventh Basic Investigative Technique)

หลายปีเหลือคณานับ ผู้สืบสวนสอบสวนคดีอาญาได้พึ่งพาวิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนหกประการ เพื่อแก้ไขปัญหาอาชญากรรม วิธีการนั้นได้แก่

1. การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล (The development of informants)
2. การใช้ตัวแทนในการปฏิบัติการลับ (Use of undercover agents)
3. พยานวัตถุอันเป็นพยานหลักฐานของการปฏิบัติการ (Laboratory evidence of physical evidence)
4. การสอดส่องตรวจตราวัตถุและการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Physical and electronic surveillance)

¹³³ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 301), by Madinger, J., 2012, US: CRC Press. Copyright 2012 by CRC Press.

5. การสอบปากคำ (Interrogation)

6. การดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณีที่ถูกกฎหมายอนุญาต (Where permitted by law, wiretapping)

แต่ละวิธีการมีการใช้และผลลัพธ์ในความสำเร็จที่แตกต่างกันไป วัตถุประสงค์ของหนังสือคู่มือเล่มนี้แนะนำผู้สืบสวนสอบสวนคดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องมือการสืบสวนสอบสวนในขั้นตอนอย่างกว้าง วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนทั้งเจ็ดมักใช้ในการสืบสวนสอบสวนผู้ฝ่าฝืนกฎหมายภาษีเงินได้ของรัฐเป็นอันดับแรก หากนำเครื่องมือนี้มาปรับใช้อย่างเหมาะสมจะช่วยยกระดับความสำเร็จของการสืบสวนสอบสวนคดีให้มากขึ้น เมื่อผลกำไรที่ผิดกฎหมายและความมั่งคั่งอันเกิดจากความละโมภเป็นเหตุจูงใจหลักของผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย

หากนายอชเชนคิดถูกต้อง วิธีการสืบสวนสอบสวนทางการเงินไม่เพียงแต่นำมาซึ่งประสิทธิผล แต่ยังมีผลจำเป็นต่อคดีฟอกเงินอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีฟอกเงินเหล่านี้ มีอาจใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนทางการเงินแต่เพียงอย่างเดียว การสืบสวนสอบสวนทางการเงินนั้นเป็นส่วนหลักในการสืบสวนสอบสวน แต่ทว่าการสืบสวนสอบสวนทางการเงินก็อาจทำงานทั้งหมดได้

เป็นความท้าทายที่จะนำคดีตัวอย่างในหนังสือเล่มนี้หรือพิจารณาคดีฟอกเงินมากมายที่พบในหน้าหนังสือพิมพ์ นำมาวิเคราะห์คดีโดยประเภทของวิธีการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อสรุป นายอชเชนกล่าวว่า จักพบว่าในเกือบทุกตัวอย่างต้องใช้วิธีการอย่างน้อยสามวิธีการ และวิธีการทั้งเจ็ดนั้นจะต้องถูกใช้ไปเป็นครั้งคราว นี่เป็นความจริงเป็นพิเศษในคดีฟอกเงิน เนื่องจากว่าผู้สืบสวนสอบสวนจะต้องพิสูจน์สองสิ่งภายใต้กฎหมายระดับสหพันธรัฐ คือธุรกรรมทางการเงิน (Financial transaction) และการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (Specified Unlawful Activity; SUA)

แม้ว่าจะพยายามอย่างหนักจริง ๆ หากใช้เพียงวิธีการสืบสวนสอบสวนทางการเงินเท่านั้น ก็ยังมีอาจมั่นใจถึงวิธีการพิสูจน์บุคคลในธุรกิจยาเสพติดได้ สิ่งนี้หมายความว่า คดีฟอกเงินอย่างน้อยครั้งหนึ่งจำเป็นต้องใช้ทุกวิธีการเหล่านั้น ในความจริงคดีครั้งหนึ่งพึงพาดิจกรรมสืบสวนสอบสวนประเภทเดียวกันที่มีความแม่นยำ ซึ่งคดียาเสพติดควรจะสืบสวนสอบสวนเช่นนั้น การพิสูจน์การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ การขาดนัดให้การของพยาน ผู้ให้ข้อมูลหรือการปราศจากตัวแทนของการปฏิบัติการลับ ควรเป็นเช่นไร อนึ่ง การสอดส่องตรวจตราวัตถุเป็นส่วนสำคัญของการสืบสวนคดีอาญามากมาย และมีความสำคัญมาก เพราะจะนำมาสู่การจับกุมและการวิเคราะห์พยานวัตถุ ฉะนั้นอย่ากังวล หากไม่ยอมแพ้ งานของคุณจะช่วยคุณตัดสินใจในการให้ความสำคัญต่อการสืบสวนสอบสวนทางการเงินอย่างคร่าว ๆ

ข้อเตือนใจถึงการยอมรับในวิธีปฏิบัติงานที่ประสานกันในคดีฟอกเงินคือ ตระหนักว่า คดีนั้นมีสองส่วนด้วยกัน ซึ่งทั้งสองส่วนจะต้องถูกพิสูจน์มากกว่าเหตุอันควรสงสัย และตระหนักว่า จักไม่ได้รับการถูกพิสูจน์จากที่ไหน ๆ เลย หากปราศจากการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนที่ประสม กลมกลืนกัน รูปแบบหนึ่งในวิธีการเหล่านี้คือการวิเคราะห์ทางการเงิน ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการนำไป ซึ่งการพิสูจน์ส่วนหนึ่งของคดี แต่เป็นการนำไปซึ่งการเตรียมพยานที่มีน้ำหนักมากที่น่าดึงดูด แก่ศาลในการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้”

3.5.1 การตัดสินใจพิพากษาคดีของศาล (Decisions)

จอห์น มาดิงเจอร์ (John Madinger) กล่าวถึงการตัดสินใจพิพากษาคดีของศาลว่า¹³⁴

“การสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินทุกอย่างล้วนมีความแตกต่างกันนับแต่ครั้งในอดีต การสืบสวนสอบสวนทางอาญาที่น่าดึงดูดใจประเภทหนึ่งคือ อาชีพนั้นมีความท้าทายโดยประชาชน คนรุ่นใหม่ ข้อเท็จจริง และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในแต่ละรูปคดี แม้ว่าในทุกคดีจะมีความ แตกต่างกัน แต่ก็มักมีกฎเกณฑ์เดียวกันในการสืบสวนสอบสวนแต่ละคดี

กระบวนการสืบสวนสอบสวนในแต่ละคดีซึ่งถูกกระทำโดยผู้สืบสวนสอบสวน ถือเป็น จุดหนึ่งของการตัดสินใจพิพากษา ภายหลังจากการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาล บุคคลใดจะถูก สัมภาษณ์เป็นพยานคนถัดไป จะได้รับหมายศาลเมื่อใด มีความพยายามที่จะฟังผู้ชายที่พูด คล่องแคล่วแต่ไม่จริงใจหรือไม่ ในคดีที่ซับซ้อนเหล่านี้หลายคดีของคำพิพากษาทำให้เส้นทาง หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง

ไม่มีความแตกต่างกันในคดีฟอกเงิน คดีฟอกเงินเพียงแค่ตัดสินว่าคำพิพากษาบางคดี เกี่ยวข้องกับพยานทางการเงิน เนื่องจากการฟอกเงินมีทางเลือกอย่างไม่มีขีดจำกัด เพื่อการปรับให้ เข้ากับแผนการอันชั่วร้ายของผู้ฟอกเงิน ทางเลือกในการสืบสวนสอบสวนเส้นทางดังกล่าวอาจถูก ทำให้สับสน แต่ทว่าผู้ฟอกกำลังปฏิบัติการภายใต้ข้อจำกัดอยู่นั่นเอง ซึ่งทำให้ทางเลือกในการ สืบสวนสอบสวนเส้นทางนั้นง่ายขึ้น และกฎหมายจะระบุถึงทางเลือกที่มีอยู่อย่างมากมาย

มีคำถามว่าต้องสืบสวนสืบสวนสอบสวนการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้หรือ ธุรกรรมทางการเงินหรือไม่ หากมีการพิสูจน์ทั้งสองอย่างนั้น ก็จะทำให้มีการตัดสินว่ามีการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงิน คำพิพากษานั้นง่าย และเป็นวิธีซึ่งนำไปสู่การยุติคืออย่างกระฉับกระช่าย หากนำ วิธีปฏิบัติทั้งสองแนวความคิดมาใช้ แนวความคิดแรกจะช่วยพิสูจน์การดำเนินการผิดกฎหมาย ตามที่ระบุไว้ ส่วนแนวความคิดที่สองจะเชื่อมต่อการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้มาสู่การ ทำธุรกรรมทางการเงิน การสืบสวนสอบสวนเหล่านี้มีอาจจะแยกออกจากกันได้ แต่จะต้องประสาน รวมซึ่งกันและกัน ดังนั้นข้อมูลที่ถูกพัฒนาแล้วในแนวความคิดหนึ่งจะช่วยจะพัฒนาอีก

¹³⁴ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (pp. 301-302). Op.cit.

แนวความคิดหนึ่ง การประสานสอดคล้องกันในรูปแบบนี้ จะช่วยขยายโอกาสในการปฏิบัติการตั้งข้อหาทางอาญา”

แผนภาพตัวอย่างการเริ่มต้นคดี มีดังนี้¹³⁵

การสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินมีการเริ่มต้น ณ จุดเหล่านี้ เพื่อพิจารณาจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยขึ้นอยู่กับ (ก) คุณเริ่มต้นที่ไหน (ข) คุณมีคำพิพากษาตามแนวทางใด

ข้อมูลตั้งต้น (Initial Information)	
ข้อมูลจากแหล่งที่มาทางการเงิน (Financial Sources)	ข้อมูลจากแหล่งที่มาของการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (Specified Unlawful Activity Sources)
แบบฟอร์มตามกฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความลับของการธนาคาร (BSA Forms)	ผู้ให้ข้อมูล (Informants)
ผู้ให้ข้อมูล (Informants)	พยานบุคคล (Witnesses)
ข้อมูลทางการเงินอื่น (Other Financial)	ทายาท (Case Offshoot)
หลักการสืบสวนสอบสวนขั้นพื้นฐาน (Basis for the Investigation)	
การแกะรอยทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรมไปสู่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (Tracing Assets or Transactions to SUA)	การเชื่อมโยงการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ไปสู่ทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรม (Linking SUA to Assets or Transactions)
การจัดการคดีให้เป็นระบบ (Case Organization)	
การบริหารโดยทั่วไปและการจัดการให้เป็นระบบ (General Administration and Organization)	
การพัฒนาแผนการสืบสวนสอบสวน (Developing an Investigative Plan)	
การรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence Collection)	
ด้านการเงิน (Financial)	ด้านการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA)
การวิเคราะห์ด้านการเงิน (Financial Analysis)	การนำมาประยุกต์ใช้กับคดีการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (Application to SUA Cases)
คดีที่ใช้วิธีโดยทางอ้อม (Indirect Methods Case)	การนำมาประยุกต์ใช้กับคดีด้านการเงิน (Application to Financial Cases)
การนำเสนอ (Presentation)	
การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา (Criminal Prosecution)	
การฟอกเงิน (Money Laundering)	
การมีรากฐานมาจากการดำเนินการกระทำความผิดทางอาญา (Underlying Criminal Activity)	

ภาพที่ 3.1 แผนภาพตัวอย่างการเริ่มต้นคดีของประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

¹³⁵ From *Money laundering: A guide for criminal investigators* (pp. 302-303). Op.cit.

การริบทรัพย์สิ้น (Forfeiture)
การฟอกเงิน (Money Laundering)
พระราชบัญญัติว่าด้วยผู้มีอิทธิพลที่ประกอบกรผิดกฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวกับการทุจริต มาตรา 21 (RICO, Title 21)

ภาพที่ 3.1 (ต่อ)

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

จากแผนภาพดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า¹³⁶

“จากข้อมูลตั้งต้น การนำเสนอด้วยทางเลือกที่หนึ่ง แหล่งที่มาอาจจะระบุถึงวิธีปฏิบัติ
คำถามแรกที่ต้องถามคือคำถามดังต่อไปนี้

แหล่งที่มาของข้อมูลนี้คืออะไร

ข้อมูลอาจจะมาจากข้อมูลการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้หรือข้อมูลด้านการเงินของบ้านหลังนั้นอย่างเฉพาะเจาะจง ยกตัวอย่างเช่น รายงานข้อมูลลับเฉพาะซึ่งมีประเด็นเรื่องเงินจำนวนมากในธุรกิจค้าโคเคน ความมีเหตุมีผลจะบ่งบอกถึงประเด็นเรื่องของการกระทำบางสิ่งบางอย่างทางการเงิน การสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินจะต้องกระทำเพื่อจับให้ได้ว่าเงินกำลังจะไปที่ไหน

แหล่งข้อมูลตั้งต้นตามตารางนี้มาจากส่วนหนึ่งของการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ วิธีปฏิบัติในคดีฟอกเงินจะต้องแกะรอยจากการดำเนินการกระทำความผิดอาญา เพื่อกำหนดว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างกับเงินนั้น อาจต้องพยายามค้นหาที่ตั้งของทรัพย์สินซึ่งเป็นพยานหลักฐานและการดำเนินการด้านการเงิน แล้วจึงค่อยแกะรอยย้อนกลับไปที่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้

ในอีกทางหนึ่ง คดีฟอกเงินอาจพัฒนาผ่านแบบฟอร์มรายงานการดำเนินการสิ่งต้องสงสัย (Suspicious Activity Reports; SARs) ตามพระราชบัญญัติการรักษาความลับของการธนาคาร (Bank Secrecy Act; BSA) หรือผ่านงานข่าวกรองทางการเงิน (Financial Intelligence) ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารอาจมีการเก็บแฟ้มข้อมูลรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินอยู่สองสามชุด (Currency Transaction Reports; CTRs) และรายงานการดำเนินการสิ่งต้องสงสัยได้รายงานว่า บุคคลได้ฝากเงินสดซึ่งมีโครงสร้างซับซ้อน ไม่มีข้อมูลใดเกี่ยวกับการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ แต่

¹³⁶ From *Money laundering: A guide for criminal investigators* (pp. 303-304). Op.cit.

วิธีการที่ดีที่สุดในคดีนี้คือ พิสูจน์โดยเอกสารการทำธุรกรรมทางการเงิน ซึ่งจะต้องเคลื่อนไหวด้วยการแกะรอยแบบคู่ขนาน เพื่อพิสูจน์ถึงแหล่งที่มาผิดกฎหมายในโครงสร้างเงินฝาก

แหล่งที่มาของข้อมูลจะระบุถึงวิธีการปฏิบัติในคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการแกะรอยเงินย้อนกลับไปยังการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ หรือแกะรอยจากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ไปยังทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรม

คำถามต่อไปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามสถานภาพทางกฎหมายของการดำเนินการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้หรือการทำธุรกรรมทางการเงิน คำถามนั้นคือ

การดำเนินการนั้นยังดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่องหรือสิ้นสุดลงแล้ว

การตอบคำถามนี้จะระบุวิธีปฏิบัติในคดี หากปรากฏข้อมูลว่า การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ยังดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง จะต้องเริ่มที่วิธีการสืบสวนสอบสวนด้วยการตรวจจับไปที่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้เหล่านั้น สิ่งนี้อาจรวมถึงวิธีการสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical Surveillance) การเชื่อมต่อด้วยการปฏิบัติการลับ (Undercover Contacts) การใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers) การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretaps) หมายค้น (Search Warrants)

หากผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงกลุ่มบุคคลซึ่งยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการที่ยังไม่ยาวนานนัก การใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนแบบการเข้าแทรกแซงเพื่อป้องกันเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์นั้น (Proactive Investigative Techniques) ไม่ใช่วิธีการที่ดี ประเด็นคือการสอดส่องตรวจตราจะทำให้เกิดความคับข้องใจในเรื่องการเพิกเฉยกับผลกำไรที่ผิดกฎหมาย อนึ่ง สภาพแวดล้อมในอดีตที่ผ่านมา มีความต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงินให้ถูกต้อง และพยายามตั้งต้นค้นหาสถานที่ตั้งของพยานบุคคล ผู้ซึ่งจะสามารถบ่งบอกประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ในอดีต

ในสถานการณ์ที่ผู้ปฏิบัติการลับมีความยืดหยุ่นที่จะใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด หากสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวยที่จะใช้วิธีการปฏิบัติด้วยการแกะรอยทั้งสองวิธี ก็ควรเริ่มต้นแกะรอยด้วยวิธีการอย่างหนึ่งก่อน มีความแตกต่างในเชิงเนื้อหาสาระคือ เมื่อการดำเนินกิจกรรมทางการเงินยังดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องแม้ว่าการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้จะได้หยุดลงไปแล้ว ในเหตุการณ์เช่นนี้ การแนะนำนี้จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติเพื่อเริ่มต้นในคดี”

3.5.2 หลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation)

จอห์น มาดิงเกอร์ (John Madinger) กล่าวถึงหลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation) ว่า¹³⁷

“ในการตัดสินใจที่จะกระทำการบางสิ่งบางอย่าง ต้องประมาณการหลักพื้นฐานแห่งคดี ซึ่งเป็นความยุ่งยากที่ต้องกระทำในขั้นตอนที่รวดเร็วที่สุด หากไม่อาจเริ่มต้นเก็บรวบรวมพยานหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีได้ หลังจากนั้นสิ่งต่าง ๆ มากมายก็อาจจะมีความเปลี่ยนแปลงไป

มีทางเลือกในการติดตามประเภทของคดีอยู่ 2 ทางเลือกคือ

- (1) การแกะรอยทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรมทางการเงินไปสู่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้
- (2) การเชื่อมโยงการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ไปยังทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรม”

ฉะนั้น แผนภาพแสดงหลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน มีดังนี้

หลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation)	
การแกะรอยทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรมทางการเงินไปสู่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (Tracing assets or transactions to the SUA)	การเชื่อมโยงการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ไปยังทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรม (Linking the SUA to assets or transactions)

ภาพที่ 3.2 แผนภาพแสดงหลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

¹³⁷ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (pp. 304-305). Op.cit.

ส่วนแผนภาพแสดงการจัดการคดีให้เป็นระบบ เป็นดังนี้

การจัดการคดีให้เป็นระบบ (Case Organization)
การบริหารโดยทั่วไปและการจัดการให้เป็นระบบ (General Administration and Organization)
การพัฒนาแผนการสืบสวนสอบสวน (Developing an Investigative Plan)

ภาพที่ 3.3 แผนภาพแสดงการจัดการคดีให้เป็นระบบ (Case Organization) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

จากการค้นคว้าของผู้วิจัยสามารถอธิบายการจัดการคดีให้เป็นระบบได้เป็น 4 ประการ ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คำถามเกี่ยวกับพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง คำถามเกี่ยวกับการเก็บแฟ้มข้อมูลคดี การพิจารณาข้อกฎหมาย สามารถอธิบายเป็นลำดับดังนี้

คำถามเกี่ยวกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

จอห์น มาคินเกอร์อธิบายว่า¹³⁸

“บุคคลใดจะเข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้นั้น ต้องเปรียบเทียบกับคดีฟอกเงินสองสามคดีที่ทำสำเร็จไปแล้วโดยเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติกรลับ คดีส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับบุคลากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนตั้งแต่สองคนขึ้นไปได้นาคดีไปสู่พนักงานอัยการ การพิจารณาในเรื่องนี้จะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละคนถูกนำไปสู่กระบวนการตามตารางดังกล่าว ทั้งนี้ การพิจารณาประกอบด้วย

- **หน่วยงานที่มีเขตอำนาจ** เขตอำนาจศาลยุติความผิดฐานการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) หรือความผิดฐานฟอกเงิน ในหลายคดีเขตอำนาจศาลเกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาภายในเขตอำนาจศาลท้องถิ่นหรือภายในเขตอำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับมลรัฐ

- **หน่วยงานแหล่งที่มา** บุคลากร เงิน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการลับ เครื่องมือในการสอดส่องตรวจตรา และอื่น ๆ

- **หน่วยงานที่มีทักษะที่เชี่ยวชาญ** โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิหลังเรื่องการบัญชีหรือการเงิน เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งต่อคดี นอกจากนี้ ทักษะที่เชี่ยวชาญ ตัวอย่างเช่น องค์กรความรู้ของหน่วย-

¹³⁸ Ibid.

งานบังคับการด้านยาเสพติด (The Drug Enforcement Administration; DEA) ในเรื่องรูปแบบของการค้ายาเสพติดนั้นมีประโยชน์เป็นอย่างมาก

- **ข้อมูล** ข้อมูลด้านการเงินหรือหน่วยข่าวกรองเกี่ยวกับการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ เป็นสิ่งซึ่งตัวแทนของมลรัฐหรือตัวแทนของท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติการในคดีฟอกเงิน

การเกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ มีความจำเป็นต้องเร่งตัดสินใจ เนื่องจากหากผู้เกี่ยวข้องเข้าปฏิบัติการไล่ล่าช้า จะเกิดคำถามเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ที่ประสบความสำเร็จไปแล้ว อันเป็นความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างแท้จริงในคดี ซึ่งหน่วยงานจะต้องปฏิบัติการภายใต้พื้นฐานเดียวกัน

หากมีการแต่งตั้งทีมงานผู้ปฏิบัติการในคดี ต้องมีความแน่ใจเรื่องทักษะความเชี่ยวชาญของบุคคลที่จะปฏิบัติการดังกล่าว นั้น ผู้เชี่ยวชาญซึ่งอาจใช้วิธีปฏิบัติการที่ดี มีดังต่อไปนี้

- ผู้ปฏิบัติการลับที่มีพื้นฐานด้านการเงิน
- ผู้ตรวจสอบบัญชี
- นักวิเคราะห์ของหน่วยข่าวกรอง
- ผู้ช่วยการสืบสวนสอบสวน หรือนักการบัญชี
- ผู้ประสานงานการริบทรัพย์ หรือบุคคลผู้มีหน้าที่จัดการทรัพย์สิน

การตัดสินใจเกี่ยวกับการริบทรัพย์โดยหน่วยงานมาร์แชลเซอร์วิสหรือโดยบุคคลซึ่งปฏิบัติการริบทรัพย์ เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงด้วย”

คำถามเกี่ยวกับพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง
มีคำอธิบายว่า¹³⁹

“แท้จริงแล้วคดียังมีอาจตัดสินใจได้ นอกเสียจากว่าพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาหรือพนักงานอัยการระดับมลรัฐนั้นจะเข้ามาเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีเสียตั้งแต่ที่แรก จะต้องมีการนำพนักงานอัยการเข้าสู่ประเด็นแห่งคดี รวมไปถึงวิธีการใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers) การมีอำนาจในการดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretap Authorizations) หมายค้น (Search Warrants) ความช่วยเหลือจากพยานบุคคลทางด้านตัวจำเลย (Assistance with Defendant Witnesses) รวมถึงหมายเรียกพยานของคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury Subpoenas)

คดีฟอกเงินนั้นมีโอกาสสำเร็จได้โดยปราศจากบันทึกทางการเงิน ซึ่งเป็นความควบคุมดูแลของธนาคาร หรือบุคคลอื่นใดผู้รักษายันติกเหล่านั้น หากพนักงานอัยการมีอำนาจโดย

¹³⁹ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 305). Op.cit.

ผ่านคณะลูกขุนใหญ่ ในการบังคับให้มีการนำบันทึกนั้นออกมาเป็นพยาน และมีวิธีพิจารณาความที่เป็นแนวคิดที่ดีในการใช้อำนาจเช่นนั้น

อีกหนึ่งปัญหาซึ่งจะต้องแก้ไขโดยพนักงานอัยการคือเรื่องบทบาทหน้าที่ของนักกฎหมายที่จะทำการริบทรัพย์ทางแพ่งในคดี พนักงานอัยการคนหนึ่งอาจจะจัดการทั้งในทางแพ่งและทางอาญาของคดีฟอกเงิน หรืออาจใช้นักกฎหมายคนอื่นในการจัดการริบทรัพย์สินก็ได้ สิ่งนี้ไม่เป็นข้อเรียกร้องจากผู้สืบสวนสอบสวน แต่ถึงกระนั้นก็จะต้องกระทำการตามความเหมาะสมอยู่นั่นเอง”

คำถามเกี่ยวกับการเก็บเพิ่มข้อมูลคดี

มีคำอธิบายว่า¹⁴⁰

“เชื่อหรือไม่ว่า การเก็บเพิ่มข้อมูลคดีนั้นก็ปัญหา จึงควรจัดการแยกประเภทเรียบเรียงให้เป็นลำดับข้อมูลให้ดีเท่าที่จะเป็นไปได้ คดีเหล่านี้มีเอกสารเป็นจำนวนมากและจำเป็นต้องอยู่ในสถานที่หนึ่ง เอกสารบางประเภทมีเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องสำคัญของคณะลูกขุนใหญ่ ต้องการการปกป้องเอกสารนั้นมากเป็นพิเศษ หรือบันทึกเรื่องภายในซึ่งเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนมาก

การเก็บเพิ่มข้อมูลคดีเป็นเรื่องที่บุคคลใดก็ได้ที่เกี่ยวข้องกับคดีจะสามารถเข้าถึง โดยง่ายและพบเห็นได้หากพวกเขาต้องการ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการเก็บรักษาอย่างแน่นหนาเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปริมาณของคดีและความซับซ้อนของคดี ซึ่งอาจจะต้องมีการรักษาในตู้เก็บเพิ่มข้อมูลคดีที่มากมาย ในคดีที่ใหญ่มาก ผู้สืบสวนสอบสวนต้องมีอำนาจในการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บเอกสารทั้งหลายเหล่านั้น”

การพิจารณาข้อกฎหมาย

มีคำอธิบายว่า¹⁴¹

“การพิจารณาข้อกฎหมายต้องพิจารณาตามสถานที่และข้อจำกัดตามบทบัญญัติของกฎหมาย

พิจารณาถึงสถานที่ของอาชญากรรมการฟอกเงินหรือการทำธุรกรรมทางการเงินซึ่งอาจมีความแตกต่างไปจากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUAs)

การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUAs) บางอย่างหรือการทำธุรกรรมทางการเงินที่เกิดขึ้นเกินกว่าห้าปีขึ้นไปนั้น อาจมีข้อจำกัดของกฎหมายที่ทำให้คดีนั้นหมดอายุความในการฟ้องร้อง ทั้งที่การฟอกเงินนั้นยังคงดำเนินการต่อไป อย่างไรก็ตาม เงินสกปรกก็ยังคงไม่กลายมาเป็นเงินที่สะอาด เงินสกปรกก็ยังคงเป็นอยู่เช่นนั้น”

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Ibid.

3.5.3 การวางแผนเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน (The Investigative Plan)

จอห์น มาคินเกอร์ให้คำอธิบายว่า¹⁴²

“มีคำกล่าวที่ว่า การวางแผนที่ดีที่สุดก็อาจจะไม่ทำให้มีชีวิตรอดจากการเผชิญหน้ากับศัตรู ก็คงจะเป็นเรื่องจริงแต่ทว่าก็ไม่ใช่เหตุผลที่จะไม่กระทำการสิ่งใดเลย ในความเป็นจริงการวางแผนที่ดีจะช่วยเป็นอย่างมากในการจัดการคดีและเป็นการจัดลำดับความสำคัญในสิ่งที่ต้องการในคดีทางการเงินนั้น ความจริงมีหลายสิ่งที่สามารถวางแผนและคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าจะประสบความสำเร็จ

แผนการนี้ถูกขับเคลื่อนไปด้วยประเภทคดีซึ่งสามารถคาดการณ์ได้หรือคาดหวังได้ว่า จะนำไปสู่การตั้งข้อหาของคดีได้ในตอนจบ ไม่จำเป็นต้องวางแผนทั้งหมดในคดีที่มีผู้สมคบกัน กระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากประเด็นซึ่งเกี่ยวกับตัวเงินนั้นมาจากการหลอกลวงผ่านจดหมายทางอิเล็กทรอนิกส์ คดีฟอกเงินคดีหนึ่งอาจจะไม่ทราบว่าการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) แหล่งใดเป็นแหล่งเงินทุน ดังนั้น คดีฟอกเงินในแต่ละคดีจะต้องวางแผนดำเนินการแกะรอยสองวิธีการ นั่นก็คือการพิสูจน์การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) และการพิสูจน์การดำเนินการทางการเงิน (The Financial Activity)

เพื่อกระทำในสิ่งที่สำคัญที่สุดในการวางแผน การสืบสวนสอบสวนอาจจะถูกเลื่อนให้กระทำในภายหลัง เมื่อได้กระทำสิ่งอื่นใดอันจำเป็นอย่างถูกต้องผ่านพ้นไปแล้ว การสืบสวนสอบสวนทางอาญาต้องขับเคลื่อนพยานหลักฐาน หากมีหลักฐานอยู่ ก็จำเป็นต้องมุ่งเข้าสู่พยานหลักฐานนั้นโดยตรง หากไม่มีพยานหลักฐานใด ๆ เลย คดีก็ต้องหยุดชะงักลงกลางคัน

คดีฟอกเงินมีขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานที่หลากหลาย การวางแผนการสืบสวนสอบสวนจะต้องคำนวณในทุกขั้นตอน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีเงื่อนไขเกี่ยวข้องกับประเภทของการนำไปสู่การพัฒนาและผลกระทบจากการเปิดประเด็น วัตถุประสงค์ของการวางแผนนั้น ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานจะถูกจำแนกออกเป็น

- การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling)
- การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering)
- การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering)
- การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering)

รายละเอียดของการจำแนกประเภทเหล่านี้ จะได้กล่าวถึงในตอนต่อไป แต่วัตถุประสงค์ในการวางแผนคดีนั้นคือ การทำงานจากขั้นตอนแรกที่ได้จัดบันทึกลงไป”

¹⁴² From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (pp. 305-306). Op.cit.

3.5.3.1 การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence Collection)

รายละเอียดมีดังนี้¹⁴³

“ทางเลือกในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีคือ การจินตนาการถึงหน่วยงานต่าง ๆ แล้วกระชับพื้นที่ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ อาจสันนิษฐานถึงผู้สืบสวนสอบสวนคดีอาญา วิธีการสืบสวนสอบสวนแบบดั้งเดิมในอดีตในคดี คือดำเนินการด้วยวิธีหมายค้นหรือสอบปากคำผู้ให้ข้อมูล อาจกล่าวได้ว่า การสืบสวนสอบสวนเหล่านี้เคยถูกใช้ในคดีทางการเงิน

การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence Collection)	
ด้านการเงิน (Financial)	ด้านการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA)
ผู้ให้ข้อมูล (Informants)	ผู้ให้ข้อมูล (Informants)
การปฏิบัติการลับ (Undercover)	การปฏิบัติการลับ (Undercover)
หมายเรียกพยาน (Subpoenas)	การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance)
การสอบปากคำ (Interviews)	การสอบปากคำ (Interviews)
เอกสารที่ได้จากการค้น โดยมีหมาย (Document Search Warrants)	หมายค้น (Search Warrants)
อื่น ๆ (Other)	การสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance)

ภาพที่ 3.4 แผนภาพการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence Collection) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

อาจคาดได้ว่า พยานบุคคลด้านการเงิน ตัวอย่างเช่น ผู้ให้ข้อมูลของธนาคารอาจจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับการฝากเงินสดได้ แต่ก็มีอาจชี้ขาดถึงความเป็นไปได้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดอาญาที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับธนาคาร และผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการผิดกฎหมายจะต้องถูกถามเกี่ยวกับกิจกรรมประจำวันเรื่องการเงินที่เป็นประเด็นแห่งคดี การใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Register) ทางโทรศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็น จะบ่งชี้ถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดทางอาญา อาจเป็นการให้รายชื่อของธนาคารที่มีความเกี่ยวข้องกับ-

¹⁴³ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 306). Op.cit.

ประเด็น ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความจริงตามวิธีการดั้งเดิม ดังนั้น จึงควรใช้เส้นทางการแกะรอยทั้งสองประการในการสืบสวนสอบสวน

จากที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น คดีฟอกเงินโดยทั่วไปจะเป็นไปตามรูปแบบหนึ่ง การเคลื่อนไหวด้วยวิธีการสืบสวนสอบสวนที่สุขุมรอบคอบมากขึ้น จะทำให้มีความชัดเจนจนเป็นที่ประจักษ์ คดีเกือบทั้งหมดเริ่มต้นด้วยการเก็บรวบรวมชั้นต้นของหน่วยข่าวกรองที่เกี่ยวข้องกับประเด็นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี น่าประหลาดใจว่าข้อมูลจำนวนมากนั้นหาได้จากประชาชนซึ่งเปิดเผยแหล่งข้อมูลและมาจากระบบการบันทึกของรัฐ”

3.5.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling)

มีรายละเอียดว่า¹⁴⁴

“การใช้ชื่อว่า Profiling นั้น เป็นการให้แนวคิดด้วยชื่อที่ไม่ค่อยจะเหมาะสมนัก Profiling เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีจากแหล่งข้อมูลที่สามารถได้อย่างเปิดเผย และเป็นการสร้างความเข้าใจขั้นพื้นฐานของบุคคลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี รวมถึงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติของบุคคลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ภายใต้การสืบสวนสอบสวน

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) นี้ ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องกระทำบางสิ่งบางอย่างให้สำเร็จเสียก่อน ชื่อใหม่ทุกชื่อในคดีมีความสำคัญต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ไม่มีสิ่งใดจะต้องวิตก เมื่อเป้าหมายของผู้ประกอบการเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดทางอาญาคือ การปกปิดความเป็นเจ้าของหรือการควบคุมเงินสกปรก ไม่มีวิธีที่จะทราบว่าบุคคลที่มีรายชื่อเข้ามาใหม่นั้น เป็นผู้ฟอกเงินที่มีแผนการดูน่าจะเป็นอันตราย หรือเป็นเพียงผู้เห็นเหตุการณ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยนี้ ควรถูกพัฒนาอย่างเป็นระบบ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อยในคดีที่พัฒนาไปและรับข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น อย่างน้อยที่สุด วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยนี้ ควรจะประกอบด้วย

- การตรวจสอบฐานข้อมูลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Database Checks)
- การสืบสวนบันทึกสาธารณะ (Public Records Inquiries)
- การตรวจสอบฐานข้อมูลด้านการค้า (Commercial Database Checks)

ก่อนเริ่มต้น ควรสร้างแผ่นรายชื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลทั้งหมดซึ่งจะถูกใช้กับวิธีการนี้ รายชื่อใหม่จะถูกเผยออกมา การใช้แผ่นรายชื่อนี้จะเป็นการตรวจสอบที่สร้างความแน่ใจว่า บุคคลใหม่นี้จะถูกพิสูจน์ถึงความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเขา

¹⁴⁴ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (pp. 306-307). Op.cit.

ตัวอย่างแบบฟอร์มการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยที่เกี่ยวข้องกับคดี
(Subject Profile Form)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยที่เกี่ยวข้องกับ คดี (Subject Profile)	รายชื่อ (Name)
ฐานข้อมูลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Databases)	
ระบบการสื่อสารเพื่อการบังคับใช้ในการคลัง (Treasury Enforcement Communications System; TECS)	
ระบบข้อมูลยาเสพติดและสารที่เป็นอันตราย (The Narcotics and Dangerous Drugs Information System; NADDIS)	
ระบบการค้นหาข้อมูลทางการเงินและการธนาคาร-พระราชบัญญัติความลับการธนาคาร (The Currency and Banking Retrieval System; CBRS-Bank Secrecy Act ;BSA)	
ระบบโทรคมนาคมเพื่อการบังคับใช้กฎหมายแห่งชาติ (The National Law Enforcement Telecommunications System ; NLETS)	
ศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมแห่งชาติ (National Crime Information Center; NCIC)	
ตำรวจ-ประวัติอาชญากรรม (Police-Criminal History)	
ตำรวจ-การรายงานของตำรวจ (Police-Police Report)	
ตำรวจ-หมายต่าง ๆ (Police-Warrants)	
Other LE	
ระบบบันทึกของรัฐ (Government Records Systems)	
ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ (Driver's license)	
ทะเบียนรถยนต์ (Motor vehicle registration)	
ทะเบียนเรือ (Boat registration)	
สิทธิครอบครองอาวุธปืน (Firearms ownership)	
ใบอนุญาตทางวิชาชีพ (Professional licensing)	
ความเกี่ยวเนื่องกับบริษัท (Corporate affiliations)	
การจดทะเบียนธุรกิจ (Business registration)	
เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน (Land ownership)	
ดรกรชนผู้รับ-ผู้ให้ (Grantee-Grantor Index)	
ดรกรชนผู้ให้-ผู้รับ (Grantor-Grantee Index)	
การจัดเก็บเอกสารตามกฎหมายประมวลกฎหมายการค้าในรูปแบบเดียวกัน (The Uniform Commercial Code; UCC) (UCC Filings)	
การเก็บรายได้จากการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ABC/Liquor Commission)	
การประเมินราคาภาษีอสังหาริมทรัพย์ (Real Property Tax Assessment)	
ใบอนุญาตเรียกเก็บภาษีโดยทั่วไป/ใบอนุญาตเรียกเก็บภาษีสรรพสามิต (General Excise/Use Tax License)	

ภาพที่ 3.5 แผนภาพตัวอย่างแบบฟอร์มการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยที่เกี่ยวข้อง
กับคดี (Subject Profile Form) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

ข้อมูลการทำงานหรือการจ้างแรงงานระดับมลรัฐ (State Labor/ Employment Data)
บันทึกของศาลเซอิต (Court records-Circuit)
บันทึกของศาลแขวง (Court records-District)
บันทึกของศาลจราจร (Court records-Traffic)
บันทึกของศาลล้มละลาย (Court records-Bankruptcy)
ฐานข้อมูลด้านการค้า (Commercial Databases)
LEXIS-NEXIS-อสังหาริมทรัพย์ (Real Property)
LEXIS-NEXIS-ความเกี่ยวข้องกับบริษัท (Corporate Affiliation)
LEXIS-NEXIS- การจัดเก็บเอกสารตามกฎหมายประมวลกฎหมายการค้าในรูปแบบเดียวกัน (UCC Filings)
LEXIS-NEXIS-อากาศยาน (Aircraft)
LEXIS-NEXIS-ใบอนุญาต (Licenses)
LEXIS-NEXIS-P-Trak

ภาพที่ 3.5 (ต่อ)

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

ตารางดังกล่าวนี้แสดงแผ่นรายการการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (a profile sheet) รายการตรวจสอบของกรมการสืบสวนสอบสวนเพื่อความยุติธรรมนี้มีตัวแบบที่ดี ทุกรายชื่อของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยล้วนแล้วแต่มีความยุ่งยาก แต่ทว่าก็ทำให้การสืบสวนสอบสวนประสบความสำเร็จภายในเวลาต่อมา

ข้อมูลของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย จะแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของบุคคลแต่ละคน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของบุคคลในแผนการทั้งหมดที่ถูกสร้างขึ้น หากปรากฏว่าบุคคลใดเป็นบุคคลสำคัญ ก็สามารถใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยทั้งหมดนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสืบสวนเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยนี้ เป็นหนึ่งในการปฏิบัติงานของเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมายอาชญากรรมทางการเงิน (The Financial Crimes Enforcement Network; FinCEN) สิ่งนี้จะเป็นเครื่องช่วยประหยัดเวลาเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลของพระราชบัญญัติความลับการธนาคาร ด้วยเหตุผลในข้อนี้อาจนำแผ่นรายการการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (profile sheet) ของเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมายอาชญากรรมทางการเงิน (The Financial Crimes Enforcement Network; FinCEN) มาสำเนาเพื่อใช้ คำตอบจากเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมายอาชญากรรมทางการเงินอาจช่วยการทำงานได้ผลดี”

3.5.3.3 การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering)

รายละเอียดดังนี้¹⁴⁵

“การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering) เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) วิธีการนี้มีความเสี่ยงอยู่บ้าง หรืออาจไม่มีความเสี่ยงเลยที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นแห่งคดี การสอดส่องตรวจตรา ไม่ว่าจะเป็นการสอดส่องตรวจตราวัตถุ และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล การปฏิบัติการลับ วิธีการเช่นนี้เปรียบเสมือนเป็นจดหมายทางไปรษณีย์ และสิ่งไร้ค่าที่ถูกปกปิดอยู่ก็จะเป็นความเสี่ยงที่คล้ายกันกับการรวบรวมพยานประเภทนี้

การพิสูจน์เส้นทางของคดีฟอกเงินจะต้องใช้ทั้งสองวิธีการ การสอดส่องตรวจตราสามารถเชื่อมโยงประเด็นเรื่องการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย การเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การทำธุรกรรมที่ผิดกฎหมายโดยเฉพาะ และการสอดส่องตรวจตราสามารถตรวจจับการดำเนินการทางการเงินได้ หรืออย่างน้อยก็สามารถเชื่อมโยงกับทรัพย์สินได้

การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิดต้องกระทำก่อนการใช้หมายค้นซึ่งต้องกระทำต่อหน้าและก่อนวิธีการอื่น เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนต้องถูกเปิดเผย ประเด็นอาจมีความเป็นไปได้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำธุรกิจ”

3.5.3.4 การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering)

รายละเอียดคือ¹⁴⁶

“การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering) มีความเกี่ยวข้องกับคนที่อยู่นอกคดีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลรักษาบันทึกของบุคคลอื่น การใช้กระบวนการที่เป็นทางการด้วยขั้นตอนการออกหมายเรียกพยานหรือขั้นตอนของคณะลูกขุนใหญ่ ทำให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้ แม้ว่าหมายเรียกพยานจะเป็นคำสั่งที่อาจไม่เปิดเผย แต่ก็อาจรับรองได้ว่า ถ้อยคำของพยานจะย้อนกลับมาที่ประเด็นในคดีหรือไม่

หมายเรียกของคณะลูกขุนใหญ่เปรียบเสมือนเครื่องมืออันทรงพลังในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางการเงิน หากจะอธิบายให้มีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เป็นช่วงเวลาเหมาะสม ซึ่งหมายเรียกจะก่อให้เกิดข้อมูลขึ้นเป็นจำนวนมาก การนำมาซึ่งข้อมูลใหม่ ๆ มากมายเหล่านี้มาจากบัญชีธนาคารเพียงอย่างเดียว และการสอบปากคำซึ่งติดมากับหมายเรียกของคณะลูกขุนใหญ่ก็

¹⁴⁵ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 308). Op.cit.

¹⁴⁶ Ibid.

สามารถถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสอบปากคำตัวแทนซึ่งเป็นบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกัน (identifying nominees) หรือแ่งมุมอื่นของการฟอกเงิน”

3.5.3.5 การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering)

อธิบายได้ว่า¹⁴⁷

“การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering) นั้น รวมถึงเอกสารที่ได้จากการค้นโดยมีหมายและการสอบปากคำในประเด็นของคดีหรือการสอบปากคำผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในขั้นตอนนี้ความแนบเนียนอาจนำไปให้มีการหลงประเด็นได้ ฉะนั้น จงอย่าใช้เวลานานเกินไป ไม่ว่าประเด็นนั้นจะก้าวหน้าไปหรือไม่ แต่ในความเป็นจริง การสอบปากคำหรือการบังคับใช้กฎหมายมักกระทำด้วยความมุ่งมั่นบนบรรทัดฐานของการคัดค้านประเด็น การสอบปากคำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั้น ก็อาจเป็นกุญแจสำคัญในการรับทราบว่า มีเงินที่ถูกซ่อนไว้ ในผู้เก็บเงินที่มีความปลอดภัยเมื่อก่อนหน้านี้

การสืบสวนสอบสวนอาจทำให้ขั้นตอนของคดีพัฒนาไปมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น อาจได้รับข้อมูลว่า ประเด็นนั้นกำลังถูกวางแผน เพื่อการเคลื่อนย้ายเงินในปริมาณมากออกนอกบัญชีธนาคาร หากมีการจับกุมเงินทุนเหล่านั้น ได้ก่อน อาจมีความจำเป็นต้องเร่งรัดคดี”

3.5.3.6 การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis)

รายละเอียดมีดังนี้¹⁴⁸

“เมื่อพยานหลักฐานมีมากขึ้น ควรใช้ให้เป็นประโยชน์ ผู้เริ่มต้นควรใช้พยานหลักฐานที่มีมากมายเหล่านั้น และใช้เวลาในการทำความเข้าใจว่า พยานหลักฐานแต่ละชิ้นหมายความว่าอะไร การวิเคราะห์แบบฟอรัมของบันทึกที่มีอย่างมากมาย การฝากเงินธนาคารก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะสามารถใช้ในการประเมินต้นทุนและการใช้เงินทุนว่าตั้งอยู่ที่ใด หรือสามารถใช้เชื่อมโยงกับรายได้ที่ยังมีอาจอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 309). Op.cit.

การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis)	
ด้านการเงิน (Financial)	ด้านการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA)
การวิเคราะห์ด้านการเงิน (Financial Analysis)	การนำมาประยุกต์ใช้กับคดีสำคัญที่มีอยู่มากมาย (Application to Substantive Cases)
คดีที่ใช้วิธีโดยทางอ้อม (Indirect Methods Case)	การนำมาประยุกต์ใช้กับคดีด้านการเงิน (Application to Financial Cases)

ภาพที่ 3.6 แผนภาพการวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

เมื่อได้รับพยานหลักฐานทางการเงิน ผู้สืบสวนจะต้องมีความคิดเป็นวิธีการที่เหมาะสม และสามารถปรับใช้กับคดีได้โดยเฉพาะ หากพบประเด็นการฝากเงินในธนาคารเป็นจำนวนมาก แต่ไม่พบทรัพย์สินใด ๆ เลย คดีนั้นก็อาจจะไม่ต้องวิเคราะห์สิ่งใดสิ่งหนึ่งเชื่อมโยงกับการฝากเงินในธนาคาร การเก็บพยานหลักฐานจากวิธีการนี้ จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญเร่งด่วนที่ต้องจัดการทันที อาจต้องรอข้อเท็จจริงเข้ามาเพื่อให้คดีประสบความสำเร็จ

การวิเคราะห์บันทึกทางการเงินจะนำไปสู่บัญชีมากมาย รวมถึงการทำธุรกรรม และเชื่อมโยงไปสู่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) โปรดระลึกไว้เสมอว่า คำพิพากษาของศาลมีผลผูกพันบุคคลโดยทางอ้อม หมายความว่า มีการติดตามซึ่งนำไปสู่การคำนวณรายได้ของบุคคลอย่างเหมาะสม บัญชีธนาคารทุกประเภทจะต้องถูกทบทวน และแหล่งที่มาของรายได้ก็จะต้องถูกพิสูจน์โดยทันที

วิธีการที่หลากหลายนั้นถูกใช้กับธุรกิจที่มีความชาญฉลาดมาอย่างยาวนาน วิธีการดังกล่าวนี้ใช้ได้ผลดีกับคดีที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การวิเคราะห์เชื่อมโยงด้วยแผนภาพซึ่งแสดงถึงโครงสร้างระบบการบริหารจัดการและกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี (diagramming the organizational structure and associations of the subject's group) เป็นวิธีการที่มีประโยชน์มาก แผนภาพสรุปประเด็น (a link chart outline) ผู้เกี่ยวข้องทางการเงินทั้งหมดจะเป็นส่วนหนึ่งของการเก็บเพิ่มข้อมูลคดี (the case file) และควรจะต้องปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

อาจต้องเขียนระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดี (a time line for the case) บันทึกถึงเหตุการณ์หลักทั้งหมดและการทำธุรกรรมทางการเงินที่สำคัญ การวิเคราะห์พยานทั้งสองประเภทนี้มีคุณค่ามากในการสอบปากคำพยาน และทำให้เข้าใจพยานหลักฐานที่มีรูปแบบแตกต่างกัน และเมื่อมี

ข้อมูลเข้ามาใหม่ในการสืบสวนสอบสวน พยานหลักฐานนั้นควรจะทำให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ คดีฟอกเงินอาจมีการทำธุรกรรมหลายร้อยเหตุการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทของการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) หรือเกี่ยวข้องกับประชาชนคนอื่นหรือสถานการณ์อื่น รายการในคอมพิวเตอร์ (computer programs) อาจช่วยให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลตามแผนภาพ (charts) กับระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดี (timelines) เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินเป็นอย่างดี

การสืบสวนสอบสวนการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) ต้องนำไปเชื่อมโยงกับพยานหลักฐานด้านการเงิน และในทางกลับกัน ในบางครั้งพยานหลักฐานด้านการเงินก็ช่วยพิสูจน์การกระทำความผิดทางอาญาอื่นที่เป็นรากฐานของการฟอกเงินได้

การใช้เครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในส่วนของคดีก็เป็นอีกแผนภาพหนึ่งที่จะเชื่อมโยงกับการสืบสวนสอบสวนที่ครอบคลุมมากขึ้น การมีเพียงแผนภาพหนึ่งอาจช่วยแยกแยะรอยเส้นทางแต่ละประเภท จดจำไว้ว่า ข้อมูลด้านหนึ่งสามารถนำมาใช้กับข้อมูลอีกด้านหนึ่งได้เสมอ

การวิเคราะห์พยานหลักฐานเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง พยานหลักฐานอย่างหนึ่งก่อการนำไปสู่พยานหลักฐานที่เพิ่มมากขึ้น รายชื่อพยานหลักฐานใหม่ ๆ แต่ละอันควรถูกเก็บในแฟ้มข้อมูลคดี อาจเรียกได้ว่า พยานหลักฐานนี้ทำให้การสืบสวนสอบสวนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์พยานหลักฐานคือ สามารถคลี่คลายแผนการความตั้งใจในการฟอกเงินที่เคยถูกซ่อนหรือปกปิดไว้ได้ เป็นการทำลายสิ่งซึ่งผู้กระทำความผิดได้สร้างขึ้นด้วยความระมัดระวังทั้งหมด ทำให้สามารถจัดการกับสิ่งที่ผู้ฟอกเงินได้ทำขึ้นอย่างเป็นระบบ เพิ่มโอกาสกับการประสพผลสำเร็จ”

3.5.3.7 การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation)

รายละเอียดคือ¹⁴⁹

“การนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน (Presentation) มิอาจเป็นสิ่งที่ทำสำเร็จได้ด้วยพนักงานอัยการในคดีอาญาอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ว่า พนักงานอัยการต้องคำนึงถึงทุกขั้นตอนของการฟอกเงินที่เกิดขึ้นเท่าที่จะทำได้ แต่ถึงกระนั้น คดีจำเป็นต้องถูกนำเสนอรวมกันเป็นชุดอย่างมีทักษะความเชี่ยวชาญ (a professional package) เพื่อตอบคำถามต่าง ๆ ทั้งหมดที่มีความเกี่ยวข้อง

โดยปกติมีการนำเสนอพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมสองด้าน ด้านที่หนึ่งเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาและด้านที่สองเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายของการสืบสวนสอบสวน ดังนี้

¹⁴⁹ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 310). Op.cit.

การนำเสนอ (Presentation)
การฟอกเงิน (Money Laundering)
การมีรากฐานมาจากการดำเนินการกระทำผิดทางอาญา (Underlying Criminal Activity)

ภาพที่ 3.7 แผนภาพการนำเสนอพยานหลักฐาน (Evidence Presentation) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Madinger, John. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators*.

บางครั้งมีการเรียกร้องให้หลายฝ่ายจัดการกับปัญหามากกว่าการใช้ทนายความผู้ช่วยหรือพนักงานอัยการของสหรัฐอเมริกาเพียงคนเดียว (one assistant US attorney or prosecutor) ในการจัดการกับปัญหา ในคดีอาญามีสองประเด็นคำถาม ประเด็นคำถามแรกเป็นประเด็นเกี่ยวกับการตั้งข้อหาตีฟอกเงิน ได้แก่ คำถามที่ว่า พบองค์ประกอบของคดีทั้งหมดแล้วหรือไม่ มีการเชื่อมโยงกับการทำธุรกรรมหรือไม่ มีจำนวนเงินมากเท่าไร (คำถามนี้ส่งผลต่อแนวทางในการตัดสินพิพากษาคดี) มีการพิสูจน์การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) แล้วหรือไม่ การเชื่อมโยงทั้งหมดมีความสมบูรณ์แล้วหรือไม่

ประเด็นคำถามที่สอง เป็นประเด็นเกี่ยวกับการมีรากฐานมาจากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (the underlying SUA) หากอาชญากรรมทั้งหลายเหล่านี้มีการถูกตั้งข้อหาไปด้วย พนักงานอัยการจะมีความเชื่อมั่นในการนำเสนอพยานหลักฐาน ซึ่งพยานหลักฐานจะช่วยสนับสนุนข้อหาทั้งหมดได้เป็นอย่างดี

การฟอกเงินเปรียบเสมือนการยิงปืนใหญ่ (big gun) หรือการนับผลขึ้นสูงสุด (top count) ของข้อกล่าวหาหรือไม่ ในบางครั้ง คดีการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) ก็มีมากกว่าคดีอาชญากรรม ประเด็นข้อเท็จจริงนี้จะถูกใช้วิธีการต่อรองคำรับสารภาพ (plea bargaining) ซึ่งจำเลยมักยอมให้การเพื่อให้ตนเองไม่ต้องรับโทษหนักที่สุดในตลอดยี่สิบปีที่ผ่านมาในคดีฟอกเงิน”

3.5.4 การปฏิบัติการลับเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Money Laundering Undercover Operations)

จอห์น มาคินเกอร์ ให้คำอธิบายเรื่องปฏิบัติการลับเกี่ยวกับการฟอกเงินว่า¹⁵⁰

“การฟอกเงินเป็นการดำเนินการโดยทางลับซึ่งเสี่ยงอันตรายเป็นอย่างมาก การปฏิบัติการลับที่ประสบความสำเร็จมากมายนับแต่อดีต เป็นผลมาจากการริบทรัพย์หลายร้อยล้าน

¹⁵⁰ From *Money laundering: A guide for criminal investigators* (pp. 310-311). Op.cit.

ครั้งของจำเลยหลายร้อยคน อันที่จริงชื่อรหัสที่มีความไพเราะนั้น มีชื่อว่า ซอร์ดฟิช (Swordfish) และ ดายนิโร (Dinero) ประเภทของคดีเหล่านี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยที่มากที่สุดเพื่อการประสบความสำเร็จ

มีสองแนวทางในการปฏิบัติการลับเกี่ยวกับการฟอกเงิน จะปฏิบัติการอย่างไรให้สมเจตนาธรรม์เพื่อการตั้งข้อหาคดีในตอนท้าย และต้องคำนึงถึงคำพิพากษาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการ คำถามสำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การฟอกเงินนี้เป็นการฟอกเงินของผู้อื่นหรือเป็นการฟอกเงินของผู้กระทำความผิดเอง”

3.5.4.1 การฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) ตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 มาตรา 1956 (a) (1) (A), (a) (1) (B), or (a) (2) (Undercover Operations Title 18 U.S.C. § 1956 (a) (1) (A), (a) (1) (B), or (a) (2))

จอห์น มาดินเกอร์ ให้คำอธิบายเรื่องการฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) รายละเอียดมีอยู่ว่า¹⁵¹

“การฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money)

ในการสืบสวนสอบสวน บางครั้งผู้ปฏิบัติการลับจกต้องกระทำการเป็นอาชญากร ครั้งหนึ่งในขั้นตอนของการวางเงินสด (placing) หรือขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงเงินสด (layering) ซึ่งเป็นเงินสกปรกเหล่านั้น คดีจำนวนมากใช้วิธีการเก็บ (pickups) ซึ่งผู้ปฏิบัติการจะต้องรวบรวมเงินสดจากผู้ต้องสงสัยและเคลื่อนย้ายเงินนั้นผ่านช่องทางลับ ไปยังบัญชีธนาคารหรือปลายทางอื่น ๆ ที่อาชญากรกำหนดไว้ คดีเหล่านี้ถือเป็นการฟอกเงินของผู้อื่นอย่างแท้จริง หรืออย่างน้อยก็ถือเป็นการเกิดขึ้นเช่นนั้น การปรากฏสิ่งคืออย่างหนึ่งคือ อาชญากรมักจ่ายค่าธรรมเนียมของการบริการนี้ตามความเป็นจริง เป็นการกระทำเพื่อไม่ให้เกิดความน่าสงสัย ซึ่งก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ค่อนข้างโง่เขลาในกาลต่อมา

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการประเภทนี้คือ เพื่อพิสูจน์ (ก) บัญชีธนาคารหรือปลายทางอื่นของเงินทุน และ (ข) จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดทางอาญามากเท่าที่จะเป็นไปได้ การพิสูจน์บัญชีธนาคารมีคุณค่าอย่างมาก ไม่ว่าจะป็นธนาคารในสหรัฐอเมริกาเองหรือธนาคารที่จดทะเบียนในต่างประเทศ เนื่องจากบันทึกของบัญชีเหล่านี้ช่วยแกะรอยเส้นทางการเงินที่นักฟอกเงินฝากไว้ และยังช่วยติดตามเงินของบุคคลและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมได้เป็นจำนวนมาก บัญชีธนาคารจะแสดงให้เห็นถึงการหยุดพักของเส้นทางการเงิน ซึ่งเมื่อตรวจสอบ จะช่วยติดตามทุกประเภทของสถานที่ที่มีส่วนได้เสีย

¹⁵¹ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (pp. 311-312). Op.cit.

ส่วนได้เสียมักเป็นของผู้กระทำความผิดคนอื่นในแผนการนี้ด้วย ไม่เพียงแต่จะเป็นการพิสูจน์การกระจายตัวเงินย่อย ๆ (smurf) หรือพิสูจน์การเป็นลูกจ้างในลำดับการบังคับบัญชาชั้นที่ต่ำลงไป แต่ในขั้นตอนสูงสุด จะช่วยสนับสนุนหลักฐานผลกำไรจากการอาชญากรรมซึ่งมีการไหลเวียนของเงินผ่านใบเสร็จรับเงินของเงินทุนอีกด้วย

ตัวอย่างของการปฏิบัติการที่ประสบความสำเร็จด้วยแนวทางนี้มีมากมาย นโยบายปัจจุบันคือการถูกจำกัดขอบเขตและระยะเวลา จึงทำให้ไม่พึงประสงค์ที่จะพอกเงินที่มาจากกรอดโกงนี้ (crooks' money) ในปริมาณมากเกินไป เพราะไม่ว่าจะอย่างไรก็ต้องมีการใช้จ่ายเงินนั้น

ตัวอย่างของการสืบสวนสอบสวนที่มีความมุ่งมั่นทะเยอทะยานมากก็คือ ปฏิบัติการคายนิโร (Dinero) ซึ่งรัฐบาลได้ถ้วยรางวัลทองเหลืองจากธนาคารเอกชนที่จดทะเบียนในต่างประเทศ สิ่งนี้เป็นปฏิบัติการขั้นสูงสุด ซึ่งมีศักยภาพด้านการพัฒนาที่เชื่อมโยง สำหรับความเข้าใจการทำงานธนาคารภายใต้แผนการพอกเงินที่ชั่วร้ายตามความเป็นจริง

การตั้งข้อกล่าวหาคดีอาญาในการปฏิบัติการลับนี้ต้องมีความเหมาะสมภายใต้ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 มาตรา 1956 (a) (1) (A), (a) (1) (B), or (a) (2) เงินที่ถูกพอกเป็นรายได้ของการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) ผู้ปฏิบัติการลับจะถูกร้องขอให้ดำเนินการธุรกรรมทางการเงินหรือการขนส่งทางการเงิน โดยมีเจตนาเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานที่รัฐมีความต้องการ การหลบเลี่ยงภาษี การส่งเสริมการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) หรือการปกปิดการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ของแหล่งเงินทุน

คดีเหล่านี้มีปัญหากเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับเงินที่มีเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงมีความกังวลเคร่งเครียดเรื่องความปลอดภัยของเงิน บันทึกทางการเงินของปฏิบัติการจำเป็นต้องมีความสมบูรณ์ เนื่องจากจะมีการถามคำถามในการพิจารณาคดี เป็นเรื่องจริงที่ว่า การปฏิบัติการในเหตุการณ์นี้มีการถูกทำให้ปั่นป่วนจากการดำเนินการ

ในคดีทั้งหลาย ผู้มีอำนาจจะต้องรับเงินจากอาชญากรซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติการ แน่แน่นอนว่า การเป็นผู้ชำระภาษีถือเป็นความยุ่งยากมากที่บุคคลต้องมีการตรวจนับเงินทุก ๆ เหรียญ โดยผู้สอบบัญชีจะต้องสอบบัญชีอย่างอิสระ ในคดีของแผนกสืบสวนสอบสวนด้านอาญาของหน่วยสรรพากร (The Internal Revenue Service Criminal Investigations Division; IRSCID) ในทุกเดือนหรือทุกสองเดือน เพื่อสืบหาสถานการณ์ที่เป็นปัญหาล่วงหน้า และพิจารณาความถูกต้องของบัญชีก่อนจะหมดภาระหน้าที่

งานที่มีความพิเศษทั้งหมด ซึ่งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในคดีเหล่านี้ จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ แต่ทว่าการสนับสนุนทุกรายละเอียดอย่างครอบคลุม ทำให้คดีเหล่านี้ยากที่จะเอาชนะในชั้นศาล”

ผู้วิจัยขอยกหลักกฎหมายตามที่จอห์น มาคินเกอร์ อ้างถึง ดังนี้

ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา (U.S. Code) ลักษณะ 18 การกระทำความผิดอาญา และวิธีพิจารณาความอาญา (Title 18 Crimes and Criminal Procedure) มาตรา 1956 การฟอกตราสารทางการเงิน (§ 1956 Laundering of monetary instruments)¹⁵² ข้อ (a) (1) (a) (2) บัญญัติว่า¹⁵³

¹⁵² From **United State Code Title 18 Crimes and Criminal Procedure § 1956 Laundering of monetary instruments**, 2016, Retrieved November 3, 2016, from <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1956>.

¹⁵³ U.S. Code Title 18 Crimes and Criminal Procedure § 1956 Laundering of monetary instruments (a) (1) (a) (2)

“(a)

(1) Whoever, knowing that the property involved in a financial transaction represents the proceeds of some form of unlawful activity, conducts or attempts to conduct such a financial transaction which in fact involves the proceeds of specified unlawful activity-

(A)

(i) with the intent to promote the carrying on of specified unlawful activity; or

(ii) with intent to engage in conduct constituting a violation of section 7201 or 7206 of the Internal Revenue Code of 1986; or

(B) knowing that the transaction is designed in whole or in part-

(i) to conceal or disguise the nature, the location, the source, the ownership, or the control of the proceeds of specified unlawful activity; or

(ii) to avoid a transaction reporting requirement under State or Federal law,

shall be sentenced to a fine of not more than \$500,000 or twice the value of the property involved in the transaction, whichever is greater, or imprisonment for not more than twenty years, or both. For purposes of this paragraph, a financial transaction shall be considered to be one involving the proceeds of specified unlawful activity if it is part of a set of parallel or dependent transactions, any one of which involves the proceeds of specified unlawful activity, and all of which are part of a single plan or arrangement.

(2) Whoever transports, transmits, or transfers, or attempts to transport, transmit, or transfer a monetary instrument or funds from a place in the United States to or through a place outside the United States or to a place in the United States from or through a place outside the United States-

(A) with the intent to promote the carrying on of specified unlawful activity; or

(B) knowing that the monetary instrument or funds involved in the transportation, transmission, or transfer represent the proceeds of some form of unlawful activity and knowing that such transportation, transmission, or transfer is designed in whole or in part-

“(a)

(1) ผู้ใดรู้ว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องในการทำธุรกรรมทางการเงินเป็นรายได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายบางประการ และดำเนินการหรือพยายามดำเนินการเช่น การทำธุรกรรมทางการเงินที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวข้องกับรายได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้-

(A)

(i) มีเจตนาที่จะสนับสนุนให้มีการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ได้ระบุไว้ หรือ

(ii) มีเจตนาที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสรรพากร ค.ศ. 1986 มาตรา 7201 หรือมาตรา 7206 หรือ

(B) รู้ว่าการทำธุรกรรมนั้นถูกออกแบบมาทั้งหมดหรือบางส่วน-

(i) เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง ที่ตั้ง แหล่งที่มา การเป็นเจ้าของ หรือการควบคุมรายได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ หรือ

(ii) เพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานการทำธุรกรรมภายใต้กฎหมายระดับมลรัฐหรือสหพันธรัฐ

ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือโทษปรับสองเท่าของมูลค่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องในการทำธุรกรรม แล้วแต่กรณีว่าจำนวนใดจะมากกว่ากัน หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ วัตถุประสงค์ของวรรคนี้คือ การทำธุรกรรมทางการเงินควรถูกพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเงินได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ หากการทำธุรกรรมทางการเงินเป็นส่วนหนึ่งของชุดการทำธุรกรรมคู่ขนานกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกับรายได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของแผนการแยกเดี่ยวหรือการเตรียมการทั้งหมด

(2) ผู้ใดลำเลียง ส่ง โอน หรือพยายามที่จะลำเลียง ส่ง หรือโอน ซึ่งตราสารทางการเงินหรือเงินทุน จากสถานที่แห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือผ่านสถานที่แห่งหนึ่งออกนอก

(i) to conceal or disguise the nature, the location, the source, the ownership, or the control of the proceeds of specified unlawful activity; or

(ii) to avoid a transaction reporting requirement under State or Federal law,

shall be sentenced to a fine of not more than \$500,000 or twice the value of the monetary instrument or funds involved in the transportation, transmission, or transfer, whichever is greater, or imprisonment for not more than twenty years, or both. For the purpose of the offense described in subparagraph (B), the defendant's knowledge may be established by proof that a law enforcement officer represented the matter specified in subparagraph (B) as true, and the defendant's subsequent statements or actions indicate that the defendant believed such representations to be true.”.

ประเทศสหรัฐอเมริกา ไปยังสถานที่แห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือผ่านสถานที่แห่งหนึ่ง
ออกนอกประเทศสหรัฐอเมริกา

(A) มีเจตนาที่จะสนับสนุนให้มีการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ได้ระบุไว้ หรือ

(B) รู้ว่าตราสารทางการเงินหรือเงินทุนนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลำเลียง การส่ง หรือ
การโอน และเป็นเงินได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายบางประการ และรู้ว่าการลำเลียง การส่ง
หรือการโอนเช่นว่านั้น ถูกออกแบบมาทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

(i) เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง ที่ตั้ง แหล่งที่มา การเป็นเจ้าของ หรือการ
ควบคุมรายได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ หรือ

(ii) เพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานการทำธุรกรรมภายใต้กฎหมายระดับมลรัฐหรือสหพันธ-
รัฐ

ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือโทษปรับสองเท่าของมูลค่า
ตราสารทางการเงินหรือเงินทุนที่เกี่ยวข้องกับการลำเลียง การส่ง หรือการ โอน แล้วแต่กรณีว่า
จำนวนใดจะมากกว่ากัน หรือจำคุกไม่เกินยี่สิบปี หรือทั้งจำทั้งปรับ วัตถุประสงค์ของการกระทำ
ความผิดตามอนุมาตรา (B) คือ การพิสูจน์การรู้ของจำเลยว่าเป็นความจริง โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้
กฎหมายที่ดำเนินการในประเด็นเฉพาะตามอนุมาตรา (B) และคำให้การหรือการกระทำของจำเลย
จะแสดงว่า จำเลยดำเนินการแทนดังกล่าวจริง”

3.5.4.2 การฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings: laundering
our money) ตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 มาตรา 1956 (a) (3) (Sting Operations
Title 18 U.S.C. § 1956 (a) (3))

นายจอห์น มาดินเกอร์ ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการฟอกเงินของผู้กระทำความผิดเอง ด้วย
วิธีการหลอกลวง (Stings: laundering our money) ดังนี้¹⁵⁴

**“การฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings: laundering our
money)**

อีกประเภทหนึ่งของการปฏิบัติการลับคือ ประเด็นที่ผู้กระทำความผิดกระทำการฟอก
เงินเอง คดีประเภทนี้ประกอบด้วยนักฟอกเงินที่มีทักษะความชำนาญเป็นมืออาชีพ เป็นนักฟอกเงิน
ซึ่งว่าจ้างผู้ปฏิบัติการลับ อาจใช้ลูกค้าคนอื่น ๆ หรือผู้ประกอบการทางธุรกิจบางราย ให้เป็นผู้จัดการ
เงินสกปรกและสร้างผลกำไร

การปฏิบัติการด้วยการหลอกลวงประเภทนี้ (Sting operation) อาจก่อให้เกิดการตั้ง
ข้อหาตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 มาตรา 1956 ข้อ (a) (3) บทบัญญัตินี้ถูก

¹⁵⁴ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 312). Op.cit.

บัญชีขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อจัดการกับคดีฟอกเงินเป็นการเฉพาะ ซึ่งแท้จริงแล้วเงินที่ถูกฟอกมิได้เป็นรายได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) แต่ทว่าผู้ปฏิบัติการลับได้แสดงให้เห็นถึงการกระทำที่มีความหลอกลวงเช่นนั้น

หนึ่งคำถามสำคัญในคดีนี้คือ จะได้รับเงินที่ถูกฟอกกลับคืนมาได้หรือไม่ โดยทั่วไปรัฐบาลมักแสดงอาการหวั่นวิตกที่ผู้ปฏิบัติการลับเปิดเผยเงินจำนวนมากของผู้ชำระภาษี ดังนั้นจึงมีการเรียกร้องความเชื่อมั่นที่ว่า ควรพิจารณาเงินทุนเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่ง ที่จุดจบของท่อลำเลียงการฟอกเงิน หากเป็นเช่นนั้น หน่วยข่าวกรองควรปฏิบัติการเช่นนั้นอย่างครอบคลุม หากประเด็นเป็นผู้ฟอกเงินมืออาชีพ ไม่เพียงแต่คุณจะรู้ว่าเขาทำอะไรกับเงินของคุณ แต่คุณจะมีความคิดที่ดีว่า เขากำลังทำอะไรกับเงินของคุณบ้าง

ความเป็นไปได้ประการอื่นคือ ผู้ประกอบการทางธุรกิจมักฟอกเงินด้วยรูปแบบที่เป็นระบบและกำลังเป็นที่นิยมลดน้อยลง จำนวนของการปฏิบัติการลับโดยหลอกลวงมักเกี่ยวข้องกับตัวแทนจำหน่ายรถยนต์และผู้ค้าบัตรเครดิต ซึ่งเชื่อได้ว่าบุคคลเหล่านั้นได้นำเงินจากการค้าขายเสพติดมาแลกเปลี่ยนให้กลายเป็นทรัพย์สินของต่าง ๆ

ในการปฏิบัติการลับโดยหลอกลวงนี้ ผู้ปฏิบัติการลับต้องแสดงให้เห็นว่า เงินทุนเป็นรายได้ของการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) และต้องแสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติการต้องการหลีกเลี่ยงการรายงาน ต้องการปกปิดความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ การควบคุมเงิน หรือการดำเนินการผิดกฎหมาย ขณะที่เครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติตามข้อบังคับการรายงานเงินสดคือการคำนึงถึงกลุ่มผู้ค้าในอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน ซึ่งเป็นคู่ความที่ต้องถูกจับกุม ทำให้การปฏิบัติการลับเหล่านี้ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

กฎเกณฑ์ทั้งหมดซึ่งใช้กับการปฏิบัติการลับในคดีอาญาอื่น อาจประยุกต์ใช้กับอาชญากรรมฟอกเงินได้เป็นอย่างดี ผู้ปฏิบัติการลับต้องมีภูมิหลังและการฝึกฝน เพื่อให้สามารถประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ ในการปฏิบัติการดาเงิน (Operation Dinero) รัฐบาลได้ทำสัญญากับผู้เชี่ยวชาญสาขาการธนาคารเอกชน เพื่อรับผลประโยชน์ของประสบการณ์ของทั้งสองฝ่ายอย่างแท้จริง

ตัวอย่างของแผนการซับซ้อนในการฟอกเงินเหล่านี้ อาชญากรที่ประสบความสำเร็จนั้นก็เหมือนกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในทุกที่ คือประสบความสำเร็จเนื่องจาก อาชญากรเรียนรู้ที่จะใช้วิธีการอย่างมืออาชีพ เป็นไปได้ว่าอาชญากรมีแผนการฟอกเงินที่บริบูรณ์มาก มีการเตรียมความพร้อมเสมอในการรับมือกับเรื่องบางสิ่งบางอย่างดีมาก ผู้ปฏิบัติการลับต้องเข้าไปในสภาพแวดล้อมที่เปี่ยมด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อให้อาชญากรขายกับดักที่ดี โดยปราศจากการให้เข้า ซึ่งถือว่าเป็นกับดักจริง ๆ

สิ่งนี้ไม่ใช่้งานง่ายเลย การสืบสวนสอบสวนอาจก้าวหน้าโดยใช้ระยะเวลาหลายเดือนหรือหลายปีต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดครั้งหนึ่ง ต้องมีการพิจารณาอย่างระมัดระวังในเรื่องความเสี่ยงและสิ่งตอบแทนที่อาจเป็นไปได้ ซึ่งต้องพิจารณาก่อนการติดต่อสื่อสารของผู้ปฏิบัติการลับในครั้งแรก

ข้อความสุดท้ายคือ ผู้สืบสวนสอบสวนอาจไม่ทำให้คดีเหล่านี้จบลง เนื่องจากรัฐบาลมีความจำเป็นต้องปกป้องตนเองในทุกกรณีเท่าที่จะเป็นไปได้ งานเอกสารเป็นส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับคดีเหล่านี้อย่างไม่น่าเชื่อ ปริมาณของพยานหลักฐานประเภทนี้ ยกตัวอย่างเช่น บทสนทนาที่ถูกบันทึกเทปซึ่งอาจเข้าถึงได้โดยการใช้อำนาจ อย่างไรก็ตาม เงินทั้งหมดยังคงออกจากสถานที่นั้น และมีวิธีการที่ดีกว่าที่จะค้นหาเงินเหล่านี้”

ผู้วิจัยขอยกหลักกฎหมายตามที่จอห์น มาคินเกอร์ อ้างถึง ดังนี้

ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา (U.S. Code) ลักษณะ 18 การกระทำความผิดอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา (Title 18 Crimes and Criminal Procedure) มาตรา 1956 การฟอกตราสารทางการเงิน (§ 1956 Laundering of monetary instruments)¹⁵⁵ ข้อ (a) (3) บัญญัติว่า¹⁵⁶

“(a)

(3) ผู้ใดมีเจตนา

¹⁵⁵ From **United State Code Title 18 Crimes and Criminal Procedure § 1956 Laundering of monetary instruments**, Op.cit.

¹⁵⁶ U.S. Code Title 18 Crimes and Criminal Procedure § 1956 Laundering of monetary instruments (a) (3)

“(a)

(3) Whoever, with the intent—

(A) to promote the carrying on of specified unlawful activity;

(B) to conceal or disguise the nature, location, source, ownership, or control of property believed to be the proceeds of specified unlawful activity; or

(C) to avoid a transaction reporting requirement under State or Federal law,

conducts or attempts to conduct a financial transaction involving property represented to be the proceeds of specified unlawful activity, or property used to conduct or facilitate specified unlawful activity, shall be fined under this title or imprisoned for not more than 20 years, or both. For purposes of this paragraph and paragraph (2), the term “represented” means any representation made by a law enforcement officer or by another person at the direction of, or with the approval of, a Federal official authorized to investigate or prosecute violations of this section.”.

- (A) เพื่อสนับสนุนให้มีการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้
- (B) เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง ที่ตั้ง แหล่งที่มา การเป็นเจ้าของ หรือการควบคุมทรัพย์สินที่เชื่อว่าเป็นรายได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ หรือ
- (C) เพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานการทำธุรกรรมภายใต้กฎหมายระดับมลรัฐหรือสหพันธรัฐ

การทำหรือการพยายามทำธุรกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เป็นรายได้จากการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ หรือเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ใช้ในการดำเนินการหรืออำนวยความสะดวกในการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ ต้องระวางโทษปรับหรือระวางโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปี หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา ๖ วัตถุประสงค์ของวรรคนี้และวรรค (2) คำว่า ตัวแทน หมายถึง กรณีที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายหรือการมอบหมายบุคคลอื่นใดโดยตรง หรือการได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการจากสหพันธรัฐ ให้มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนหรือฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๖”

3.6 สรุปมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล

ผู้วิจัยขอสรุปมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากลดังต่อไปนี้

- (1) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล มีทั้งสิ้น 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory)

ทฤษฎีสมคบ (Conspiracy Theory) ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโยภาสกล่าวว่า ทฤษฎีการสมคบเป็นหลักกฎหมายหนึ่งของระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ตามหลักพื้นฐานของความผิดฐานสมคบอยู่และผู้สมคบทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เข้าร่วมสมคบได้ตกลงกัน หลักการสมคบกันกระทำผิดคือว่า การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกันเพื่อจะกระทำการใด ๆ ย่อมเป็นความผิดแล้ว เนื่องจากกฎหมายต้องการที่จะเข้าไปแทรกแซงขั้นตอนการตกลงซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มแรกที่คิดจะกระทำความผิด เพื่อป้องกันยังยั้งมิให้มีการกระทำความผิดตามที่ตกลงกันต้องเกิดขึ้นจริง โดยเป็นการพิจารณาจากเจตนาที่ไม่ดีของผู้ที่ร่วมสมคบกันเท่านั้น ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่าการตกลงกันดังกล่าวจะเป็นการกระทำที่ใกล้ชิดต่อผลถึงขั้นการเตรียมการ หรือพยายามกระทำความผิดหรือไม่แต่อย่างใด

ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) ในอังกฤษและเวสต์ อาชญากรรมทางการเงินหมายความรวมถึง ความผิดฐานฉ้อโกงหรือหลอกลวง การประทุมิชอบ หรือการใช้ข้อมูลในทางที่ผิด เกี่ยวกับตลาดการเงิน การฟอกเงิน และเงินทุนเกี่ยวกับการก่อการร้าย ฉะนั้น บุคคลที่กระทำความผิดดังกล่าวนี้ จะถูกเรียกว่าเป็นอาชญากรทางการเงิน ส่วน วัตถุประสงค์ในการลงโทษอาชญากรรมทางการเงินคืออาชญากรรมที่แท้จริงซึ่งมีอยู่ในเวลานี้จักได้ ถูกพิจารณาบททวน โดยศาลที่พิพากษาคดีได้เป็นผลสำเร็จ

ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory) ศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ กล่าวไว้ว่า ความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes หรือ Crimes without Victims) ทำให้การเริ่มดำเนินคดี การแสวงหาพยานหลักฐาน และความร่วมมือต่าง ๆ ของผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เป็นไปด้วยความลำบากยากยิ่ง เพราะไม่มีผู้เสียหายเป็นตัวเป็นตน อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นจึงต้องหามาตรการที่จะจัดการกับ Victimless Crimes โดยเฉพาะเจาะจง มิใช่นำมาตราการทั่ว ๆ ไปมาใช้เหมือนเป็นกรณีความผิดอาญาอื่น ๆ ที่ไม่มีลักษณะพิเศษ นอกจากนั้น เนื่องจากการฟอกเงินมีลักษณะเป็น victimless crimes การพิสูจน์ความผิดจึงยากมาก ๆ และมีเรื่องความลับของผู้มีวิชาชีพหรือธนาคารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงจำเป็นต้องผลักภาระการ พิสูจน์ไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่รั่วรายผิดปกติ ธนาคาร บุคคล บริษัท หรือสถาบันใด ๆ ที่ ได้ประโยชน์อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะผ่านมือมากี่ทอดต่อกี่ทอดแล้วก็ตาม

(2) มาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายระหว่างประเทศ พิจารณาตาม กฎหมายระหว่างประเทศมีทั้งสิ้น 3 ฉบับ ได้แก่

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต ประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา (The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988; the Vienna Convention) ได้กล่าวถึงการ เคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมและความช่วยเหลือในทางกฎหมายร่วมกัน

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรือ อนุสัญญาพาเลโอ โม (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000; Palermo Convention) ได้กล่าวถึงการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมและวิธีการพิเศษในการ สืบสวนสอบสวน

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (The United Nations Convention against Corruption 2003) ได้กล่าวถึงวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน

(3) มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนิน มาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินได้ระบุถึงข้อแนะนำที่ 30 เรื่องหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน (Responsibilities of law enforcement and investigative authorities) คำอธิบายเพิ่มเติมข้อแนะนำที่ 30 หน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและสืบสวนสอบสวน (Interpretive note to recommendation 30 Responsibilities of law enforcement and investigative authorities) ข้อแนะนำที่ 31 อำนาจของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน (Powers of law enforcement and investigative authorities) ได้ระบุถึงการปฏิบัติการลับ (Undercover Operations) การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications) การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems) การควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเฝ้าดู (Controlled Delivery) นอกจากนี้ คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน และวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ซึ่งแบ่งออกเป็นการสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical surveillance) การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence) การสอบปากคำ (Interviews) การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) การดักฟังการติดต่อสื่อสาร (Intercepting communications) การปฏิบัติการลับ (Undercover operation) และวิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of proving Income)

(4) มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของธนาคารโลก (The World Bank)

ธนาคารโลกได้กล่าวถึงการวางแผนการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน (Planning a money laundering investigation) วิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน (Methods of gathering evidence) ซึ่งแบ่งออกเป็นการสอบปากคำด้านการเงิน (Financial interviews) หมายค้น (Search warrants) การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup) การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records) นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science) นอกจากนี้ ธนาคารโลกได้กล่าวถึงวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน (Special investigative technique) ซึ่งแบ่งออกเป็นการใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring) การปฏิบัติการลับ (Undercover operations)

(5) มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)

ผู้วิจัยศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา ตามแนวทางของนายจอห์น มาดิงเจอร์ (John Madinger) พนักงานสืบสวนสอบสวนพิเศษอาวุโสแผนกการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของหน่วยสรรพากร (A senior special agent with

the Criminal Investigation Division of the Internal Revenue Service) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ตามหนังสือเรื่องการฟอกเงิน: คำแนะนำแก่พนักงานสืบสวนสอบสวนคดีอาญา (Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators)

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กล่าวถึงการตัดสินใจพิพากษาคดีของศาล (Decisions) หลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation) การวางแผนเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน (The Investigative Plan) โดยแบ่งออกเป็น การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence Collection) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering) การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering) การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering) การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis) การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation) นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกายังกล่าวถึงการปฏิบัติการลับเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Money Laundering Undercover Operations) โดยแบ่งออกเป็น การฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) ตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 มาตรา 1956 (a) (1) (A), (a) (1) (B), or (a) (2) (Undercover Operations Title 18 U.S.C. § 1956 (a) (1) (A), (a) (1) (B), or (a) (2)) และการฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings: laundering our money) ตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะ 18 มาตรา 1956 (a) (3) (Sting Operations Title 18 U.S.C. § 1956 (a) (3))

ในบทที่ 4 บทถัดไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย

บทที่ 4

ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและ การค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย

ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน (Money-laundering Investigation Problems) และปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล (Money-laundering Hearing Problems)

ผู้วิจัยสามารถแสดงอรรถาธิบายได้ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน (Money-laundering Investigation Problems)

แท้จริงปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยมีต้นตอมาจากปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินที่เป็นไปได้อย่างยากลำบาก ส่วนปัญหาที่ตามมาคือ ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาลถือเป็นปัญหาที่เพียงปลายเหตุ

องค์กรในต่างประเทศเคยให้แง่คิดเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินว่า ประเทศไทยมีการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีฟอกเงินมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับความเสียหายหรือไม่ มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยมีหลักฐานเพียงพอหรือไม่ ศาลมีการตัดสินอย่างไร เข้าใจความเสียหายหรือไม่¹⁵⁷

คำตอบคือประเทศไทยมีการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีฟอกเงินทางด้านอาญาน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย ไม่สอดคล้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมความผิดมูลฐานหรือ

¹⁵⁷ จาก สรุปการบรรยายเรื่อง การเตรียมความพร้อมรับการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดย Mr. David Shannon สำนักงานเลขาธิการ APG (น. 5), โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2558, สืบค้น 2 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-04-04-48-38/2016-05-22-10-06-42>.

ความผิดร้ายแรงประเภทต่าง ๆ ส่วนการนำคดีขึ้นสู่ศาล ศาลเชื่อว่าพยานหลักฐานมีไม่เพียงพอ จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย และศาลตัดสินพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป

ตามทฤษฎีของผู้วิจัย ปัญหาเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินมีดังต่อไปนี้

4.1.1 ปัญหาการร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีฟอกเงินอันเป็นคดีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย

อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบันนั้น มีทั้งอาชญากรรมธรรมดา (Street Crimes) อย่างเช่นอาชญากรรมท้องถนนทั่วไป เช่น การลักทรัพย์ การปล้นทรัพย์ ฯลฯ หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crimes) ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำความผิดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการพาณิชย์ที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ¹⁵⁸ และคดีฟอกเงินนี้ก็ถือเป็นคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจคดีหนึ่ง แต่เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่ามิ้นักวิชาการที่เคยศึกษาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและได้แสดงอธิบายเรื่องนี้เอาไว้อย่างถ่องแท้และละเอียดแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเทศไทยมีฐานข้อมูลในเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจแล้ว จึงมิได้นำเอาแนวคิดพื้นฐานของคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมารวบรวมไว้ในงานวิจัยชิ้นนี้อีก

นอกเหนือไปจากนั้น คดีฟอกเงินถือเป็นคดีที่มีลักษณะเฉพาะตัว ซับซ้อน พิเศษ และโดดเด่นยิ่งกว่าคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทอื่น ๆ เนื่องจากเป็นคดีที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอาชญากรรมร้ายแรงหรือที่เรียกว่าคดีความผิดมูลฐาน (Predicate offences) ซึ่งแต่ละประเทศก็จะมีจำนวนคดีความผิดมูลฐานในประเทศของตนไม่เท่ากัน แล้วแต่มุมมองและการบัญญัติฐานความผิดในเรื่องความผิดมูลฐานนี้ และคดีฟอกเงินก็ถือเป็นคดีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes) ด้วย ซึ่งประเทศไทยไม่มีกฎหมายต้นแบบที่จะดำเนินคดี และรวบรวมพยานหลักฐานจากคดีฟอกเงินซึ่งเป็นคดีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายประเภทนี้ ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องยากมากที่จะมีการร้องทุกข์ของผู้เสียหายหรือการกล่าวโทษของบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายในคดีฟอกเงิน เพราะยังมีค่านิยมที่ยังคงไม่ตระหนักว่า การฟอกเงินเป็นพิษภัยแก่สังคมไทย

อีกทั้งผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า คดีฟอกเงินนั้นเป็นคดีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crimes) เพราะเป็นเรื่องของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเงิน และการสืบสวนสอบสวนก็ต้องแกะรอยทางการเงินของผู้ต้องสงสัย และถอดรหัสออกมาว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงในคดีความผิดใด

และข้อควรพิจารณาประการสุดท้าย การดำเนินคดีอาญาฐานฟอกเงินยังมีทฤษฎีเบื้องหลังกฎหมายที่ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ของไทยอีกด้วย คือทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy

¹⁵⁸ จาก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (น. 14-15), โดย วีระพงษ์ บุญโญภาส, 2549, กรุงเทพฯ: นิติธรรม. ลิขสิทธิ์ 2549 โดยสำนักพิมพ์นิติธรรม.

Theory) หมายความว่า ผู้กระทำความผิดที่สมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ก็จะต้องถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้สมคบ มีระวางโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งการพิสูจน์เจตนาของการสมคบนี้ ก็ยังไม่มีผลเป็นที่ปรากฏเชิงประจักษ์ในสังคมไทย

การไม่มีการร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีฟอกเงินอันเป็นคดีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องหาทางออกของปัญหา

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรพัฒนาหลักกฎหมายในเรื่องการร้องทุกข์กล่าวโทษ ซึ่งตามปกติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็พอจะมีหลักการเดิมอยู่แล้ว คือ ให้ประชาชนทั่วไป แจ้งเบาะแสหรือแจ้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือให้ประชาชนเข้าร่วม โครงการสายลับปง. และหลักการที่บังคับให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ฟอกเงินซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ธนาคารหรือสถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน ฯลฯ ต้องรายงานธุรกรรมและธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยเข้ามายังสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หลักการที่สำคัญเหล่านี้เองจะช่วย โยงใยข้อมูลทุกอย่างเข้าสู่ หน่วยงานของรัฐ ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้รับ ข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ อีกทั้งสามารถวิเคราะห์เส้นทางทางการเงินที่เกี่ยวข้องกันกับการกระทำที่ มิชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงวิเคราะห์ผู้กระทำความผิดและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิด รวมไปถึงวิเคราะห์การกระทำความผิดฐานฟอกเงินและการกระทำความผิดมูลฐานด้วย

และถึงแม้ว่าในปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะมีใช้พนักงานสอบสวนโดยตรง แต่ทว่าก็มีองค์ความรู้และทักษะความเชี่ยวชาญที่จะสามารถติดตาม ความเคลื่อนไหวทางการเงินของผู้กระทำความผิดคดีฟอกเงินได้ดีกว่าหน่วยงานอื่น ๆ พนักงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เปรียบเสมือนเป็นต้นน้ำในการ เริ่มต้นคดีฟอกเงิน เพราะมีความเข้าใจในธรรมชาติลักษณะของคดีฟอกเงินก่อนหน่วยงานอื่น มี องค์ความรู้และการวินิจฉัยที่จะสามารถชี้ชัดได้ถึงลักษณะการกระทำที่เป็นการฟอกเงิน แต่ทว่าไม่มี อำนาจในการเป็นพนักงานสอบสวน ฉะนั้น บุคลากรในหน่วยงานสำนักงานป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงินจึงมีอำนาจเพียงการร้องทุกข์กล่าวโทษไปยังพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างเช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ ฯลฯ เพื่อประสานให้มีการ สอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา และการพิพากษาคดีฟอกเงินต่อไป ตามขั้นตอนของ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย

สรุปว่า ต้นน้ำของอำนาจในการร้องทุกข์กล่าวโทษคดีฟอกเงิน อยู่ที่องค์กรของรัฐใน ปัจจุบันคือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เกี่ยวกับการสอบสวนคดีฟอกเงิน พบว่า¹⁵⁹ “สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีฟอกเงิน เพราะอำนาจในการสอบสวนเป็นของพนักงานสอบสวนในคดีอาญาซึ่งมีการสอบสวน หรืออาจเป็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษในคดีบางประเภท แต่ทว่าสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็มีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตราต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เว้นเสียแต่ว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายเสียใหม่ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจสอบสวนได้ ซึ่งการสอบสวนตามความหมายที่นักกฎหมายเข้าใจตามปกติคือการสอบสวนในคดีอาญา การสอบสวนในคดีอาญาเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ต้องหา นั้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ว่า การสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลง แต่ทว่าสิ่งที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกระทำนั้นเป็นเรื่องการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยใช้มาตรการการสืบสวน ซึ่งก็คือการรวบรวมพยานหลักฐาน ในต่างประเทศเรียกว่า Financial Investigation เป็นเรื่องการสืบสวนของพนักงานสืบสวน ถ้ากล่าวแบบสากลคือการสืบสวนคดีอาญา แต่ถ้ากล่าวแบบไทยเรียกว่า การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำไปสู่มาตรการการยึดอายัดทรัพย์สิน หรือเพื่อนำไปสู่การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ฉะนั้นผู้วิจัยจึงสมควรกล่าวหรืออธิบายในประเด็นดังกล่าวนี้ เพื่อให้ นักวิชาการและผู้มีวิชาชีพเกี่ยวข้อง ได้มีความเข้าใจที่ตรงกันในบริบทการทำงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับองค์กรอื่น ๆ ในปัจจุบัน”

4.1.2 ปัญหาการกำหนดมาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

จากข้อมูลในบทที่ 2 ของงานวิจัย ทำให้ทราบถึงกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของประเทศไทย และทำให้ทราบว่ามาตรการทางอาญาที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีทั้งสิ้น 5 ประการ และจากการสัมภาษณ์นักสืบสวนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ก็พบว่า บางมาตรการก็แทบไม่ได้ใช้จริงในทางปฏิบัติ มาตรการทางกฎหมายทั้ง 5 ประการนั้น ได้แก่

¹⁵⁹ จาก สีนหาท ประยูรรัตน์. (14 ธันวาคม 2559). ที่ปรึกษาประจำสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

(1) มาตรการคุ้มครองบุคคล

(2) มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน ได้แก่ (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐาน มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย

(3) มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น

(4) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน ได้แก่ (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์

(5) มาตรการอำพรางตน

ซึ่งมาตรการทางกฎหมายเหล่านี้ แม้จะเป็นมาตรการทางอาญาแต่ก็มีความเกี่ยวข้องกับการนำไปสู่การยึดอายัดทรัพย์สินทางแพ่งของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในหัวข้อก่อน

และมาตรการอาญาที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายอาญาฉบับอื่น อีก 2 มาตรการ ที่มีอาจใช้ได้ ในคดีฟอกเงินทุกคดีเพราะมีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่

(6) มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

(7) มาตรการสะกดรอย

และจากข้อมูลในบทที่ 3 ของงานวิจัย ทำให้ทราบว่ามาตรการสืบสวนสอบสวนตามหลักสากลที่สากลประเทศเรียกร้องให้ใช้กับคดีฟอกเงิน ได้แก่

(1) การสอบปากคำ การสอบปากคำด้านการเงิน การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล

(2) หมายเรียกพยานบุคคล ความช่วยเหลือจากพยานบุคคลทางด้านตัวจำเลย

(3) หมายค้น เอกสารที่ได้จากการค้น

(4) การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร

(5) การดักฟังการสื่อสาร การดักฟังทางโทรศัพท์

(6) การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์

(7) การปฏิบัติการลับ

(8) การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

(9) การสอดส่องตรวจตรา ทั้งการสอดส่องตรวจตราวัตถุ และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม

(10) การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า

(11) วิธีการพิสูจน์รายได้

(12) นิติวิทยาศาสตร์

(13) การใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง

(14) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย

(15) การวิเคราะห์พยานหลักฐาน

(16) การนำเสนอพยานหลักฐาน

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ประเทศไทยขาดมาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามแบบอย่างของมาตรฐานสากลหลายมาตรการ ซึ่งถือว่า ยังเหลื่อมล้ำกับมาตรการที่ต่างประเทศเรียกร่อง

นอกจากนั้น จากการสืบค้นข้อมูลของผู้วิจัย พบว่า กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้ให้คำแนะนำด้านกฎหมายว่า

“- ควรแก้ไขกฎหมายให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่จำเป็นต้องใช้การสืบสวนสะกดรอย และการส่งภายใต้การควบคุมได้¹⁶⁰

- ต้องมีการร่วมมือกันด้านการสืบสวนและการดำเนินคดี ในกลุ่มหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อเพิ่มจำนวนการดำเนินคดีและการลงโทษในคดีฟอกเงิน

- ประเทศไทยควรมีมาตรการในการตรวจจับหรือเฝ้าระวังการขนเงินตราต่างประเทศ นอกจากเงินบาท เข้าออกประเทศ และการขนส่งตราสารทางการเงินเปลี่ยนมือได้

- ควรสนับสนุนให้มีและเพิ่มการร่วมมือกันระหว่างสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และหน่วยบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ และสำนักงานอัยการสูงสุดตั้งแต่ระยะแรกของคดี

- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ควรปรับปรุงระบบการจัดการคดี และการติดตามพยานหลักฐาน¹⁶¹”

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ทำตารางเปรียบเทียบมาตรการของไทยและของต่างประเทศทั้งหมดอย่างละเอียดในบทที่ 5

¹⁶⁰ จาก รายงานผลการประเมินประเทศไทยด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (น. 32), โคย กองทุนการเงินระหว่างประเทศ, 2550, ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

¹⁶¹ จาก รายงานผลการประเมินประเทศไทยด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (น. 33). เล่มเดิม.

4.1.3 ปัญหาการกำหนดกฎหมายวิธีสบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีฟอกเงิน

ตามความเห็นของผู้วิจัย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรมีการกำหนดกฎหมายวิธีสบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องการให้อำนาจสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเข้าไปช่วยพนักงานสอบสวนในคดีอาญาได้ หรือประเด็นอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์พบว่า ในปัจจุบันสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีหน่วยงานหนึ่งชื่อว่า Digital Detection Unit อยู่แล้ว ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รวบรวมพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์¹⁶² ซึ่งอยู่ภายใต้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ¹⁶³

หรือในกรณีที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีวิสัยทัศน์หรือแนวโน้มที่จะขยายโครงสร้างองค์กรให้อำนาจในการสอบสวนคดีฟอกเงินได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีเหตุผลมาจากคดีฟอกเงินเป็นคดีที่ยุ่งยากและซับซ้อน ต้องใช้หน่วยงานเฉพาะทางในการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน วิเคราะห์และนำเสนอพยานหลักฐานในคดีอาญา และต้องเชื่อมโยงกับการสืบสวนสอบสวนทางการเงินด้วย จึงจะตัดวงจรการกระทำความผิดร้ายแรงที่เป็นคดีความผิดมูลฐานและคดีฟอกเงินได้ ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจากองค์กรสากลระหว่างประเทศ ก็ต้องย้อนกลับไปหาองค์กรหลักที่ทำหน้าที่คือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นอกจากนี้ คดีฟอกเงินเป็นคดีอาชญากรรมทางการเงิน จึงเหมาะสมที่จะให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินบริหารจัดการคดี ส่วนงานคดีประเภทอื่นก็ให้อำนาจตำรวจ ตำรวจเศรษฐกิจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งมีภาระหน้าที่มากอยู่แล้วปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารจัดการคดีอาญาตามขอบอำนาจเดิมของกฎหมาย

4.1.4 ปัญหาข้อเท็จจริงในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

ปัญหาข้อเท็จจริงในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินในทางปฏิบัติมีมากมาย ยกตัวอย่างเช่น

4.1.4.1 ปัญหาการไม่แจ้งข้อหาการกระทำความผิดฐานฟอกเงินแก่ผู้ต้องสงสัย

ผลสืบเนื่องมาจากปัญหาการกำหนดกฎหมายวิธีสบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีฟอกเงิน ส่งผลให้พนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานสอบสวนเช่นตำรวจ ตำรวจเศรษฐกิจ ฯลฯ หรือองค์กรที่

¹⁶² จาก สิทนาท ประยูรรัตน์. (14 ธันวาคม 2559). ที่ปรึกษาประจำสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

¹⁶³ จาก พงษ์ธร ทองค้ำวง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

เกี่ยวข้องกับ เช่น พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ฯลฯ ไม่แจ้งข้อหาการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงินแก่ผู้ต้องสงสัย จึงดำเนินการในคดีอาญาเฉพาะคดีอาญาทั่วไป คดีอาญา ความผิดมูลฐาน คดีอาญาที่เป็นคดีเศรษฐกิจ หรือคดีอาญาที่เป็นคดีพิเศษ ฯลฯ เท่านั้น

นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน พบว่า¹⁶⁴ “ปัญหาที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งข้อหาการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงินแก่ผู้ ต้องสงสัยที่หน่วยงานสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินค้นพบคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ บังคับใช้กฎหมายยังไม่ทราบเลยด้วยซ้ำว่า รูปแบบการฟอกเงินที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำตาม ความในบทบัญญัติกฎหมายอาญาสารบัญญัติเป็นเช่นไร เจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่ชัดเจนในข้อ กฎหมายว่า การตีความหมายของคำว่าฟอกเงินมีการตีความกันความแคไหน อย่างไร นั่นเป็นปัญหา ที่แท้จริงและเป็นปัญหาขั้นพื้นฐาน”

4.1.4.2 ปัญหาการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินควบคู่กับความผิดมูลฐาน

ปัญหาเรื่องพนักงานสอบสวนไม่สอบสวนความผิดฐานฟอกเงินควบคู่กับความผิดมูล ฐาน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการไม่มีบทบัญญัติกฎหมายวิธีสบัญญัติเรื่องการดำเนินการทางอาญาใน คดีฟอกเงินที่มีความชัดเจนเช่นเดียวกัน ฉะนั้น ประเทศไทยควรมีบทบัญญัติในระดับ พระราชบัญญัติที่มีความชัดเจนว่า ให้พนักงานสอบสวนสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินควบคู่กับ การสอบสวนความผิดมูลฐาน

จากการสืบค้น ผู้วิจัยพบว่า บทบัญญัติของการสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินควบคู่กับ ความผิดมูลฐาน มิได้มีหลักการปรากฏอยู่ในบทบัญญัติกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติอย่าง เด่นชัด หากแต่มีหลักการอยู่ในกฎหมายลำดับรองคือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ ประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ซึ่งในความเป็นจริงอาจไม่สามารถใช้บังคับหลักการนี้อย่างได้ผลเท่าใดนัก

รายละเอียดของหลักการดังกล่าวอยู่ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ ประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544¹⁶⁵ ข้อ 4 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิด มูลฐานให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนใน ความผิดดังกล่าวดำเนินการสืบสวนสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดฐาน ฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามี การกระทำความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวน

¹⁶⁴ จาก แหล่งเดิม.

¹⁶⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118/ตอนพิเศษ 14 ง/หน้า 9/ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544.

สอบสวนในความผิดฐานนั้น ๆ ด้วย แล้วให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้นรับรายงานสำนักงานตามแบบท้ายระเบียบนี้

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ใดหรือหน่วยงานใด ได้ทำการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งอยู่แล้วก็ให้ถือปฏิบัติตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

นอกจากการรายงานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว เมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานอาจขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนแจ้งหรือรายงานข้อเท็จจริงเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาอีกก็ได้

ลักษณะคดีที่ต้องรายงานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามข้อตกลงที่ทำขึ้นตามข้อ 16 แห่งระเบียบนี้”

และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557¹⁶⁶ ข้อ 3 ซึ่งบัญญัติว่า “ให้ยกเลิกความในข้อ 4 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ข้อ 4 ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐานให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าวดำเนินการสืบสวนสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีกระทำความผิดฐานฟอกเงินฐานหนึ่งฐานใดดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานนั้นแล้วให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้นรับรายงานสำนักงานตามแบบที่เลขวิธีการประกาศกำหนด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ใดหรือหน่วยงานใด ได้ทำการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานฟอกเงินฐานหนึ่งฐานใดอยู่แล้วก็ให้ถือปฏิบัติตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

นอกจากการรายงานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว เมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานอาจขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนแจ้งหรือรายงานข้อเท็จจริงเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาอีกก็ได้

ลักษณะคดีที่ต้องรายงานตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการตามข้อ 16 แห่งระเบียบนี้”

¹⁶⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 131/ตอนพิเศษ 202 ง/หน้า 1/8 ตุลาคม 2557.

ฉะนั้น จึงสรุปใจความสำคัญได้ว่า

(1) กรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐาน ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานนั้น

(2) ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้น รีบรายงานสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตามแบบฟอร์มที่กำหนดไว้¹⁶⁷ ดังนี้

<u>แบบรายงาน</u>	
ใช้สำหรับ หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ [] หัวหน้าหน่วยงาน []	
1. แบบรายงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 4	
กรณี ร้องทุกข์ [] กล่าวโทษ [] จับกุม [] ผู้ต้องหาชื่อ.....	
ที่อยู่.....	โทร.....
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน/บัตรข้าราชการ.....	หมายเลขหนังสือเดินทาง.....
อื่น ๆ.....	
2. ร้องทุกข์ [] กล่าวโทษ [] จับกุม [] เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา..... น.	
พนักงานเจ้าของเรื่องชื่อ.....	โทร..... โทรสาร.....
3. ของกลางหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ดังต่อไปนี้ (บอกรายละเอียด ของกลางหรือทรัพย์สินฯ อาทิ ประเภท ชนิด น้ำหนัก ขนาด จำนวน ราคา).....	
.....	
4. พฤติกรรมของผู้ต้องหา/ความสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง/พฤติกรรมแห่งคดี.....	
.....	

ภาพที่ 4.1 แบบรายงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 4

¹⁶⁷ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557 ข้อ 5 ซึ่งบัญญัติว่า

“แบบทำระยะเบียบและลักษณะคดีที่ต้องรายงานตามข้อตกลงที่ทำขึ้นตามข้อ 4 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับให้คงมีผลใช้บังคับได้ต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีประกาศกำหนดแบบและลักษณะคดีที่ออกตามระเบียบนี้”.

5. การดำเนินการของพนักงาน หรือการสืบสวน หรือการสอบสวน.....
6. ความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542..... ความผิดฐานฟอกเงิน.....
7. พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่รวบรวมได้.....
8. ความเห็นของพนักงานเจ้าของเรื่อง (เห็นควรดำเนินคดีในความผิดฐานฟอกเงินหรือดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน).....
9. ความเห็นของหัวหน้าพนักงานสอบสวน/หน่วยงาน (เห็นควรดำเนินคดีในความผิดฐานฟอกเงินหรือดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน).....
(ลงชื่อ)
()
ตำแหน่ง
หัวหน้าพนักงานสอบสวน/หน่วยงาน
หมายเหตุ: ให้ทำเครื่องหมาย/ใน ตามแบบนี้ สำหรับกรณีอื่น ๆ
หากไม่เติมคำในช่องว่างให้ขีดเส้น () และหากคำที่จะเติมในช่องว่างมากให้ทำเป็นเอกสารแนบท้าย

ภาพที่ 4.1 (ต่อ)

(3) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อาจขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน แจ้งหรือรายงานข้อเท็จจริงเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลา

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า หลักการดังกล่าวในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ มีข้อดีอย่างมาก เพราะจะทำให้พยานหลักฐานของคดีความผิดมูลฐานและคดีความผิดฐานฟอกเงิน ถูกรวบรวมไปพร้อมกันทีเดียว และเป็นการเริ่มต้นคดีที่หน่วยงานราชการต้องทำไปพร้อม ๆ กัน

4.1.4.3 ปัญหาการประสานงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

ปัญหาการประสานงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนไม่สอดคล้องกัน ยกตัวอย่างเช่น

(ก) เรื่องการเข้าร่วมฟังการสอบสวนและการซักถามข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญของคดีในคดีความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน

การเข้าร่วมฟังการสอบสวน เป็นกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมาย เข้าร่วมฟังการสอบสวนกับ

พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน คำว่าร่วมฟังการสอบสวนหมายความว่า ร่วมฟังการสอบสวนตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่มดำเนินการสอบสวน จนกว่าทำการสอบสวนเสร็จสิ้น รวมทั้งกรณีการสอบสวนเพิ่มเติมด้วย

ส่วนการซักถามข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญแห่งคดี เป็นกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายขอให้พนักงานสอบสวนซักถามในประเด็นข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญแห่งคดี

การเข้าร่วมฟังการสอบสวนและการซักถามข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญแห่งคดีนี้ มิได้มีหลักการปรากฏอยู่ในบทบัญญัติกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติอย่างเด่นชัด หากแต่มีหลักการอยู่ในกฎหมายลำดับรองคือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 5 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินที่สำนักงานได้รับรายงานตามข้อ 4 หากเลขาธิการเห็นสมควรอาจขอเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยตนเองหรือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้”

เมื่อเลขาธิการเห็นสมควรจะเข้าร่วมฟังการสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ทำหนังสือแจ้งหัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนทราบก่อนว่าจะเข้าร่วมฟังการสอบสวน และให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานที่ได้รับแจ้งนั้นรีบทำหนังสือแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการสอบสวนไปให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายทราบล่วงหน้าก่อนทุกครั้งที่จะทำการสอบสวนโดยให้มีวันเวลาเพียงพอแก่การเดินทางด้วย เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนจะแจ้งทางโทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นก็ได้

ในกรณีที่เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย ไม่อาจเข้าร่วมฟังการสอบสวนตามที่ได้แจ้งไว้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวน แล้วให้ดำเนินการสอบสวนต่อไปได้”

และข้อ 6 บัญญัติว่า “เมื่อเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวนเห็นว่าข้อเท็จจริงใดเป็นสาระสำคัญแห่งคดี อาจขอให้พนักงานสอบสวนซักถามในประเด็นนั้น ๆ ด้วยก็ได้ ถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วย ให้เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวนนั้น ทำบันทึกความเห็นพร้อมเหตุผลรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการต่อไป

เมื่อเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวนเห็นว่า ยังมีพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความผิดในคดี ให้แจ้งพนักงานสอบสวน

ดำเนินการ และเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการแล้ว ให้แจ้งเลขอาชญากรรมหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขอาชญากรรมมอบหมายทราบโดยเร็ว ถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วย ให้เลขอาชญากรรมหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขอาชญากรรมมอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวนนั้นทำบันทึกความเห็นพร้อมเหตุผลรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการต่อไป”

บทบัญญัติที่กล่าวมาในเรื่องนี้ เป็นความพยายามของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ประสงค์สร้างกลไกการทำงานด้านคดีอาญาประสานกับองค์กรอื่นที่มีบทบาทหน้าที่เสมือนเข้าไปมีบทบาทหน้าที่ช่วยดูแลเรื่องการสอบสวนคดีอาญารวมถึงความผิดมูลฐานตั้งแต่ต้น และเป็นเสมือนพี่เลี้ยงในการร่วมสอบสวน แต่ปัญหาอยู่ตรงที่ว่าในความเป็นจริง บุคคลจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจไม่ได้มีการเข้าร่วมฟังการสอบสวนจริง ๆ ในความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินในทุก ๆ คดี จึงอาจพลาดการซักถามข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญแห่งคดีต่าง ๆ เนื่องจากพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ ตัวอย่างเช่น ตำรวจนครบาล และตำรวจภูธรภาคต่าง ๆ หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนก็อาจมิได้มีทักษะความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีฟอกเงิน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในประเด็นปัญหาเรื่องการประสานงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนไม่สอดคล้องกัน พบว่า¹⁶⁸ “การประสานงานระหว่างองค์กรนั้น จะต้องเข้าใจว่า เป็นเรื่องของการทำงานเพียงแค่การรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวน ฉะนั้น องค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องเริ่มต้นคดีไปพร้อม ๆ กัน ทั้งการทำคดีความผิดมูลฐาน และการทำคดีฟอกเงิน รวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน จึงจะทำให้การยึดอายัดทรัพย์สินเกิดสัมฤทธิ์ผล ยกตัวอย่างการเกิดสัมฤทธิ์ผลเช่น เมื่อมีการดำเนินคดีแล้วมีการยึดทรัพย์สินเกิดขึ้นจริง มิใช่ในธนาคารมีตัวเลขขึ้นสิบล้านยี่สิบล้าน แต่วันเวลาที่เข้าตรวจค้นจริง ๆ ไม่เหลืออะไรเลย องค์กรของรัฐจะต้องยึดอายัดทรัพย์สินได้พร้อม ๆ กับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น”

(ข) เรื่องการส่งสำเนารายงานการสอบสวนให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ปัญหาของการส่งสำเนารายงานการสอบสวนให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ปรากฏอยู่ในกฎหมายลำดับรองเช่นกัน คือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 7 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีที่ไม่มีการเข้าร่วมฟังการสอบสวนตามข้อ 5 แต่เป็นคดีที่ต้องรายงานตามข้อ 4 หากเลขอาชญากรรมเห็นสมควรอาจขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือ

¹⁶⁸ จาก สืบหาท ประยูรรัตน์. (14 ธันวาคม 2559). ที่ปรึกษาประจำสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

หน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนในคดีนั้นให้สำนักงานภายในเวลาที่กำหนดก็ได้”

ฉะนั้น กฎหมายข้อนี้อาจหมายความได้ว่า หากเป็นคดีที่ไม่มีการเข้าร่วมฟังการสอบสวน แต่เป็นคดีที่ต้องรายงานสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตามแบบฟอร์มที่กำหนดไว้ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน มีหน้าที่ส่งสำเนารายงานการสอบสวนในคดีนั้น ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ในความเป็นจริงอาจพบปัญหาว่า สภาพการบังคับใช้กฎหมายตรงจุดนี้ยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าใดนัก พนักงานสอบสวนมิได้ส่งสำเนารายงานการสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานและคดีความผิดฐานฟอกเงินแก่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นผลให้ศูนย์รวมข้อมูลคือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอาจเก็บรวบรวมพยานหลักฐานได้โดยง่ายอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ความเสี่ยงในอาชญากรรมที่มีความร้ายแรง ตลอดจนการวิเคราะห์กลไกการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล

(ค) เรื่องการแจ้งให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ข้อ 9 ซึ่งบัญญัติว่า “เลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบหมายอาจแจ้งให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ทำการสืบสวนสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินก็ได้”

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบหมายอาจขอเข้าไปสอบถามหรือตรวจสอบยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคดี หรือเข้าไปซักถามผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังในสถานที่ควบคุมหรือเรือนจำ โดยแจ้งให้หัวหน้าสถานทีนั้นทราบก่อน”

ฉะนั้น กฎหมายข้อนี้อาจหมายความได้ว่า เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมาย อาจแจ้งให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ทำการสืบสวนสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินได้ ปัญหาอยู่ที่ว่า ในทางปฏิบัติสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจไม่ได้รับความร่วมมือในการทำการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดมูลฐานหรือคดีฟอกเงินนั้น

นอกจากนั้น การดำเนินการในเรื่องนี้ ยังมีกรณีการขอเข้าไปสอบถามหรือตรวจสอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคดี หรือเข้าไปซักถามผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังในสถานที่ควบคุมหรือเรือนจำ

อีกด้วย ซึ่งถือเป็นความยากลำบากอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

(ง) เรื่องการประสานการปฏิบัติการระหว่างองค์กรไม่สอดคล้องกันอื่น ๆ

การปฏิบัติการเพื่อการสืบสวนและสอบสวนคดีฟอกเงินนี้ มีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานขององค์กรหลายองค์กรในประเทศไทยเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน รวมถึงภาคประชาชนด้วย ฉะนั้น จึงต้องมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่อย่างไรก็ตาม มีความเป็นไปได้ที่การประสานการปฏิบัติการระหว่างองค์กรจะไม่สอดคล้องกัน

การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินในปัจจุบัน ต้องบริหารงานภายใต้ศักยภาพของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งทั้งสององค์กรได้ดำเนินงานไปตามศักยภาพของบทบัญญัติกฎหมายและข้อตกลงที่มีผลผูกพันระหว่างองค์กรในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อขับเคลื่อนการบังคับใช้กฎหมายให้สมเจตนารมณ์ของกฎหมาย

อนึ่ง จากการสัมภาษณ์ความเห็นทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่องอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน พบว่า¹⁶⁹

“ปัจจุบันสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน ในความเป็นจริง คดีฟอกเงินของประเทศไทยควรมีสุนัขร่วมอำนาจในการทำงานเพื่อการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ซึ่งอาจจัดตั้งคณะกรรมการสอบสวนคดีฟอกเงินหรือรูปแบบอื่นใดที่มีความเหมาะสม กอปรกับควรพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการสืบสวนสอบสวนให้มีความหลากหลาย เพื่อให้สามารถดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างรูปแบบมาตรการในการสืบสวนสอบสวน อาทิ เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ การอำพราง การสะกดรอย การมีเอกสิทธิ์ในการออกเอกสารราชการปลอม เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการในการสืบสวนสอบสวนเหล่านี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งประสงค์ที่จะใช้รูปแบบมาตรการเหล่านี้ในการสืบสวนสอบสวนก็กระทำไป แต่ทว่าผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดอาญามูลฐานและการฟอกเงิน โดยเจตนาที่จะได้รับเงินซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทน ฉะนั้นมาตรการที่มีความเด็ดขาดที่สุดก็คือมาตรการยึดอายัดทรัพย์สินของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่หากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนร่วมด้วยก็จะดี เพราะการประสานด้านเส้นทางการเงินต้องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลัก หน่วยงานอื่นๆ อาทิเช่น กรม

¹⁶⁹ พีระพัฒน์ อิงพงษ์พันธ์. (31 มกราคม 2560). ผู้บัญชาการสำนักบริหารกลาง กรมสอบสวนคดีพิเศษ. สัมภาษณ์.

สอบสวนคดีพิเศษไม่มีกฎหมายที่มีสภาพบังคับใช้เกี่ยวกับการขอให้มีการรายงานธุรกรรมเข้ามาที่หน่วยงาน แต่ทว่าสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีกฎหมายที่สามารถจะใช้บังคับได้ และมีมาตรการต่าง ๆ ที่สามารถควบคุมสถาบันการเงินธนาคารต่าง ๆ ได้

อนึ่ง ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเห็นว่า โดยหลักกรมสอบสวนคดีพิเศษทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน โดยมีกระบวนการย่อยดังนี้ เมื่อกรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับเรื่องมาและคดีเข้าเกณฑ์บัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กรมสอบสวนคดีพิเศษจะทำเรื่องสืบสวนก่อน โดยตั้งเลขสืบสวนขึ้นมา เมื่อสืบสวนแล้วพบว่าคดีนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์และขอบข่ายที่กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถทำได้ ก็จะรับเป็นคดีพิเศษ แล้วทำการสอบสวน การสืบสวนในตอนแรกจะไม่ใช่การสอบสวน ในภายหลังจึงเป็นการสอบสวนและดำเนินคดีส่งไปยังพนักงานอัยการ แต่หากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีแนวคิดที่สามารถจะมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินเองได้ในอนาคต เห็นว่า ก็จักส่งผลให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไม่ต้องไปกล่าวโทษที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ และสามารถส่งเรื่องให้พนักงานอัยการได้ด้วยตนเอง หากเป็นเช่นนั้น อำนาจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะทับซ้อนกันกับอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษก็ไม่อยากที่จะถูกลดทอนอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน หน่วยงานราชการอื่น ๆ ก็คงไม่อยากถูกลดทอนอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินเช่นเดียวกัน เพราะโดยปกติแล้ว สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ต้องกล่าวโทษในหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอำนาจในการสอบสวน เช่น มากกล่าวโทษที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ กองปราบ สถานีตำรวจหรือ โรงพักทั่ว ๆ ไปที่อยู่ในเขตอำนาจ”

อย่างไรก็ตาม มิได้มีเพียงการบูรณาการระหว่างองค์กรทั้งสองตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องมีการบูรณาการร่วมกับองค์กรอื่นอีกมากมาย ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ จากผลการดำเนินการแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่สำคัญตามแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่าย งบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2559 พบว่า

“- งานดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีปัญหาข้อขัดข้องเนื่องจากผู้ต้องหาตามหมายจับบางรายเป็นชาวต่างด้าวทำให้มีความยากต่อการ

จับกุม แนวทางปรับปรุงแก้ไขคือ ควรประสานไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่สามารถดำเนินการได้เพื่อบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกัน¹⁷⁰

- โครงการสืบสวนปราบปรามเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินหรือผู้กระทำความผิดมูลฐาน ยาเสพติดตามกฎหมายฟอกเงิน ปัญหาข้อขัดข้อง คือ 1. ขาดพฤติการณ์ทางคดีที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปขยายผล 2. มีข้อจำกัดในการเข้าถึงฐานข้อมูลของหน่วยงานภายนอก เช่น ทะเบียนประวัติอาชญากร ข้อมูลตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น แนวทางปรับปรุงแก้ไขคือ ควรประสานงานไปยังหน่วยงานภายนอกเพื่อขอสิทธิในการเข้าถึงระบบฐานข้อมูลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน¹⁷¹”

นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทย พบว่า “ประเทศไทยมีปัญหาสำคัญคือ ฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐยังมีการแชร์กันได้ จึงควรมีสวนกลางข้อมูลสักแห่งในการแชร์ฐานข้อมูล”¹⁷² และ “ฐานข้อมูลออนไลน์อาจเป็นการนำฐานข้อมูลทั้งหมดมาเชื่อมโยงกัน เช่น ฐานข้อมูลรหัสประจำตัวประชาชน สิทธิทะเบียนอาวุธปืน กรรมการบริษัทหรือนิติบุคคล เป็นต้น ปัจจุบันประเทศไทยเริ่มมีฐานข้อมูลออนไลน์แล้ว ยกตัวอย่างเช่น ฐานข้อมูลสรรพากร ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ฐานข้อมูลทะเบียนพาณิชย์ ฐานข้อมูลทะเบียนยาเสพติดเบื้องต้น ฐานข้อมูลประวัติอาชญากร ฐานข้อมูลขนส่ง ฐานข้อมูลการเดินทางเข้าออก ฐานข้อมูลแรงงานของกระทรวงยุติธรรมที่เป็นฐานข้อมูลกลางออนไลน์ ฐานข้อมูลทางการเงินที่รายงานออนไลน์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 13 และมาตรา 16 เป็นต้น”¹⁷³

¹⁷⁰ จาก ผลการดำเนินการแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่สำคัญตามแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2559 (น. 25), โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2559, สืบค้น 3 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-22-11-23-55/2016-05-22-11-31-06>.

¹⁷¹ จาก ผลการดำเนินการแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่สำคัญตามแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2559 (น. 27). เล่มเดิม.

¹⁷² พงศ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

¹⁷³ ชลธิชา ดาเวียง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

4.1.4.4 ปัญหาการรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐาน ในชั้นสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

ประเทศไทยไม่เคยมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่องการรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีฟอกเงินมาก่อน จึงต้องอาศัยวิธีการของต่างประเทศมาเทียบเคียงในการตรากฎหมายอาญาวิธีสบัญญัติคดีฟอกเงิน และควรส่งพนักงานสอบสวนไปศึกษาดูงานในต่างประเทศด้วย

การวิเคราะห์ด้วยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานก่อนนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลมีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยประเมินสถานการณ์ได้ว่าพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังได้หรือไม่ และมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด เพราะพยานหลักฐานจะส่งผลกระทบต่อรูปคดีโดยตรง และควรมีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือในระดับหนึ่งว่าจะสามารถเอาผิดกับผู้ต้องสงสัยได้ เพราะถ้าพยานหลักฐานไม่หนักแน่นเพียงพอ ศาลจะพิพากษายกฟ้องจำเลยในคดีฟอกเงิน แล้วรัฐก็มีอาจฟ้องจำเลยคดีฟอกเงินซ้ำได้อีกในการกระทำคราวเดียวกันของจำเลย ตามหลัก Double Jeopardy

4.1.4.5 ปัญหาการนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นฟ้องร้องคดีฟอกเงิน

การนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นฟ้องร้องคดีฟอกเงินของพนักงานอัยการต่อศาลเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะศาลต้องเห็นฟ้องด้วยกับพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการนำเสนอมาก่อน ศาลจึงจะสามารถลงโทษทางอาญาแก่จำเลยในคดีได้ ด้วยเหตุนี้เอง จึงเป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องเร่งสร้างมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงแนวใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่ศาลเรียกร้องเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน

4.2 ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล (Money-laundering Hearing Problems)

ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล รายละเอียดอธิบายได้ดังนี้

4.2.1 ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้สืบค้นปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินในประเทศไทยจากระบบสืบค้นคำพิพากษาคำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกาแล้วพบว่า¹⁷⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยเรียงคำพิพากษาศาลฎีกาตามกาลเวลา นับแต่ปัจจุบันไปสู่ออดีต มีดังนี้

¹⁷⁴ จาก คำพิพากษาศาลฎีกา, โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา, 2559, สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search/section>.

ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินในประเทศไทย

คำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงิน	มาตราที่มีความเกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542	หมายเหตุ
1. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13467/2557	มาตรา 3 (1), 3 (7)	-
2. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 16132/2556	มาตรา 53	-
3. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5289-5290/2555	มาตรา 3, 51 วรรคสอง	
4. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11711-11712/2554	มาตรา 50 วรรคหนึ่ง, 59 วรรคสอง	-
5. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554	มาตรา 3, 5, 9, 10, 60	มาตรา 5, 9, 10, 60 เชื่อมโยงกับประเด็นในงานวิจัย
6. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554	มาตรา 3, 5, 60	มาตรา 5, 60 เชื่อมโยงกับ ประเด็นงานวิจัย
7. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6052/2554	มาตรา 3, 51	-
8. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5118/2554	มาตรา 3 วรรคหนึ่ง (7)	-
9. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 27-28/2554	มาตรา 49, 51 วรรคหนึ่ง	-
10. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13537/2553	มาตรา 3 (7), 36	-
11. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13536/2553	มาตรา 3 (7), 36	-
12. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11725/2553	มาตรา 51	-
13. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9783/2553	มาตรา 3 (1), 3 (5), 48, 49, 51, 51/1, 57	-
14. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9783/2553	มาตรา 3 (1), 3 (5), 48 วรรคหนึ่ง, 49, 51 วรรคหนึ่ง, 51/1 วรรคหนึ่ง, 57 วรรคสอง, 57 วรรคสี่	-
15. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9783/2553	มาตรา 3, 48, 49, 51, 51/1, 57	-
16. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553	มาตรา 5 (1), 60	มาตรา 5 (1), 60 เชื่อมโยง กับประเด็นงานวิจัย
17. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9089/2553	มาตรา 49	-
18. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2928/2551	มาตรา 51 และมาตรา 59 วรรคสอง	-
19. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6602/2550	มาตรา 3, 49, 50, 51, 59	-
20. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6602/2550	มาตรา 59 วรรคสอง	-
21. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4428/2550	มาตรา 51 วรรคสอง, 59	-
22. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4175/2550	มาตรา 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59	-
23. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4175/2550	มาตรา 3, 51	-
24. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4074/2550	มาตรา 59, 70	-

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงิน	มาตราที่มีความเกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542	หมายเหตุ
25. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550	มาตรา 5 (2)	มาตรา 5 (2) เชื่อมโยงกับประเด็นงานวิจัย
26. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550	มาตรา 60	มาตรา 60 เชื่อมโยงกับประเด็นงานวิจัย
27. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1814/2543	เหตุผลในคำพิพากษากล่าวแต่เพียงว่า “อาจต้องพิจารณาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย”	-

หมายเหตุ. จากระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา บางคดีอาจมีหมายเลขคำพิพากษาเดียวกัน แต่มีชื่อผู้คัดค้านหรือรายละเอียดแตกต่างกัน

ที่มา: ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา

จากตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินในประเทศไทย สามารถวิเคราะห์ได้ว่า มีปริมาณคดีฟอกเงินที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาจำนวนน้อยมากแค่เพียง 27 คดีเท่านั้น แต่หากพิจารณาตามหมายเลขคำพิพากษาศาลฎีกาจะพบว่า

ลำดับที่ 13 14 และ 15 ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9783/2553 เป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ซ้ำกัน

ลำดับที่ 19 และ 20 ในคำพิพากษาศาลฎีกา 6602/2550 เป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ซ้ำกัน
ลำดับที่ 22 และ 23 ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4175/2550 เป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ซ้ำกัน

ฉะนั้น จากข้อมูลตามตารางดังกล่าวพบว่า เหลือคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับคดีฟอกเงินทั้งหมดเพียง 23 คำพิพากษาศาลฎีกาเท่านั้น

4.2.2 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประเด็นทางกฎหมาย และจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประเด็นทางกฎหมาย และจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา โดยเรียงลำดับตาม-

เลขมาตรา ปรากฏข้อมูลดังนี้¹⁷⁵

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประเด็นทางกฎหมาย และจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา

ลำดับที่	มาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	ประเด็นทางกฎหมาย	จำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา
1.	3	คำนิยามความผิดมูลฐาน ธุรกรรม ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด สถาบันการเงิน ฯลฯ	12
2.	4	นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศฯ	1
3.	5	ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน	3
4.	6	ฟอกเงินนอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร	0
5.	7	ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
6.	8	ผู้พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
7.	9	ผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
8.	10 และ 11	เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
9.	36	การยับยั้งการทำธุรกรรมไว้ชั่วคราว	2
10.	37/1	มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ฯ	0
11.	38	มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยฯ	0
12.	46	การเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์	0
13.	46/1	การจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตน	0
14.	48	การสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว	4
15.	49	การยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน	6
16.	50	การยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้เห็นว่า ตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ	3
17.	51	ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน	12

¹⁷⁵ จาก แหล่งเดิม.

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลำดับที่	มาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	ประเด็นทางกฎหมาย	จำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา
18.	51/1	ศาลเห็นว่าทรัพย์สินตามคำร้องไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้น	3
19.	52	ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ และหากผู้รับประโยชน์เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผลประโยชน์ที่มีอยู่หรือได้มาโดยไม่สุจริต	1
20.	53	ปรากฏในภายหลัง เห็นว่า กรณีต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา 50 ศาลสั่งคืนทรัพย์สินหรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิได้ให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน	1
21.	54	ปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก	1
22.	55	อาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อน	1
23.	56	การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่ง พร้อมประเมินราคาทรัพย์สิน	1
24.	57	การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สิน	4
25.	58	กรณีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการ หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้	1
26.	59	การดำเนินการทางศาลตามหมวด 6 การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินให้ยื่นต่อศาลแพ่ง และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม	7
27.	60	บทกำหนดโทษบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน	3
28.	61	บทกำหนดโทษนิติบุคคลกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
29.	64	บทกำหนดโทษผู้ไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 38 (1) หรือ (2) หรือขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา 38 (3) ฯ	0

ที่มา: ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประเด็นทางกฎหมาย และจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา สามารถวิเคราะห์ได้ว่า

ประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินคดีทางแพ่งในคดีฟอกเงินนั้นประสบความสำเร็จมากกว่ากระบวนการดำเนินคดีทางอาญา

นอกจากนั้น มาตราและประเด็นทางกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาศาลฎีกามากที่สุดคือ

(1) มาตรา 3 คำนียามความผิดมูลฐาน ธุรกรรม ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด สถาบันการเงิน ฯลฯ จำนวน 12 คำพิพากษาศาลฎีกา และมาตรา 51 ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน จำนวน 12 คำพิพากษาศาลฎีกา

(2) มาตรา 59 การดำเนินการทางศาลตามหมวด 6 (การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน) ให้ยื่นต่อศาลแพ่ง และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม จำนวน 7 คำพิพากษาศาลฎีกา

(3) มาตรา 49 การยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน จำนวน 6 คำพิพากษาศาลฎีกา

4.2.3 ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย กล่าวถึงมาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประเด็นทางกฎหมาย และจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา โดยเรียงจากจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกาจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

ลำดับที่	มาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	ประเด็นทางกฎหมาย	จำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา
1.	5	ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน	3
2.	60	บทกำหนดโทษบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน	3
3.	6	ฟอกเงินนอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร	0
4.	7	ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
5.	8	ผู้พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
6.	9	ผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
7.	10 และ 11	เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
8.	37/1	มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ข้อมูล หรือผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ฯ	0
9.	38	มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาให้ข้อมูลฯ เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยฯ	0
10.	46	การเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์	0
11.	46/1	การจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตน	0
12.	61	บทกำหนดโทษนิติบุคคลกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	0
13.	64	บทกำหนดโทษผู้ไม่มาให้ข้อมูลฯ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 38 (1) หรือ (2) หรือขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา 38 (3) ฯ	0

ที่มา: ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำตั้งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา

จากตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย สามารถวิเคราะห์ได้ว่า

มาตราและประเด็นทางกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาศาลฎีกามากที่สุด คือ

มาตรา 5 ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน จำนวน 3 คำพิพากษาศาลฎีกา และมาตรา 60 บทกำหนดโทษบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน จำนวน 3 คำพิพากษาศาลฎีกา สำหรับมาตราและประเด็นทางกฎหมายอื่น ๆ นั้น ไม่เคยปรากฏอยู่ในคำพิพากษาศาลฎีกาในประเทศไทย

4.2.4 คำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

อธิบายดังนี้

4.2.4.1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554

มาตราที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 3, 5, 9, 10, 60 รายละเอียดความว่า¹⁷⁶

“คดีก่อน แม้โจทก์จะบรรยายฟ้องว่า เมื่อระหว่างวันที่ 17 มีนาคม 2547 ถึงวันที่ 26 พฤษภาคม 2547 เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยนำเงิน 29,400,000 บาท ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ซึ่งจำเลยรู้อยู่แล้วว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของเจ้าพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น โอน รับ โอน เปลี่ยนสภาพไปหรือกระทำการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวของจำเลยเพื่อชุกซ่อน ปกปิด แห่่งที่มาของทรัพย์สินนั้น เพื่อปกปิดอำพรางไม่ให้ผู้ใดพบเห็นและทราบถึงลักษณะที่แท้จริง ตลอดจนทั้งการได้มาซึ่งทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด อันเป็นการกระทำความผิดฐานฟอกเงินโดยฝ่าฝืนกฎหมาย แต่คำขอท้ายฟ้องของโจทก์ นอกจากจะขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว โจทก์ยังขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 4 มาด้วย ส่วนคดีนี้ โจทก์บรรยายฟ้องว่า เมื่อระหว่างวันที่ 17 มีนาคม 2547 ถึงวันที่ 13 พฤษภาคม 2547 จำเลยซึ่งเป็นพนักงานบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด และเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน กล่าวคือ จำเลยได้เบิกเงินของบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด จากธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาสว่างแดนดินไปรวม 22 ครั้ง รวมเป็นเงิน 29,400,000 บาท แล้วไม่นำมาเก็บรักษาไว้ในที่ทำการไปรษณีย์สว่างแดนดิน หรือนำไปใช้จ่ายในกิจการของที่ทำการไปรษณีย์สว่างแดนดิน แต่กลับเบียดบังเอาไปเป็นของตนเองหรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ขอให้ลงโทษเฉพาะตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 4 และมาตรา 11 เห็นได้ว่า วันเวลา สถานที่รวมถึงการกระทำที่กล่าวอ้างว่าจำเลย

¹⁷⁶ จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554, โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา, 2559, สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.

กระทำความผิดในคดีนี้เป็นวันเวลา สถานที่เดียวกัน และเป็นการกระทำในคราวเดียวกันกับคดีก่อนของศาลชั้นต้น เมื่อศาลชั้นต้น ได้มีคำพิพากษาและวินิจฉัยถึงการกระทำความผิดของจำเลยต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 ในคดีดังกล่าวแล้วว่า แม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่าการทุจริตขอกเงินถึง 22 ครั้ง แต่เมื่อโจทก์มิได้บรรยายมาในฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมมิได้เพราะต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคหนึ่ง ทั้งศาลชั้นต้นก็มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 ตามคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ และโจทก์ก็ได้อุทธรณ์โต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้น เช่นนี้ถือได้ว่าศาลชั้นต้นในคดีก่อน ได้วินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาการกระทำความผิดของจำเลยและมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในคดีนี้จึงระงับไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 4 และมาตรา 11 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 กับให้จำเลยคืนหรือใช้เงินจำนวน 29,400,000 บาท แก่ผู้เสียหาย และนับโทษจำเลยต่อจากโทษของจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1147/2547 ของศาลชั้นต้น

จำเลยให้การปฏิเสธ แต่รับว่าเป็นบุคคลคนเดียวกับจำเลยในคดีที่โจทก์ขอให้นับโทษต่อ

ระหว่างพิจารณา บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ศาลชั้นต้นอนุญาต

ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1147/2547 ของศาลชั้นต้นแล้ว แต่โจทก์กลับมาฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้อีกโดยอาศัยการกระทำของจำเลยในคราวเดียวกัน และคดีดังกล่าวอยู่ในระหว่างการพิจารณา ฟ้องของโจทก์จึงต้องห้ามไม่ให้โจทก์ยื่นคำฟ้องเรื่องเดียวกันนั้นต่อศาลเดียวกันหรือศาลอื่นอีกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 4 พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา โดยอัยการสูงสุดรับรองให้ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่โจทก์และจำเลยรับกันและไม่ได้โต้แย้งกันรับฟังได้ว่า โจทก์ฟ้องว่าจำเลยซึ่งเป็นพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

และเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายกระทำความผิดฐานฟอกเงิน อันเป็นความผิดและขอให้ลงโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3, 5, 9, 10, 60 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 4 ศาลชั้นต้นพิจารณาและพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 4 ให้ลงโทษจำคุก จำเลย 15 ปี เมื่อรวมโทษจำคุกกับความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้วจำคุกจำเลยมีกำหนด 31 ปี โจทก์และจำเลยมิได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น คดีดังกล่าวจึงเป็นอันถึงที่สุด ตามสำเนาคำฟ้อง สำเนาคำพิพากษาของศาลชั้นต้นคดีอาญาหมายเลข คำที่ 1147/2547 หมายเลขแดงที่ 2105/2552 และสำเนาหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด ท้ายคำแก้ฎีกาของ จำเลย คดีจึงมีปัญหาที่ศาลฎีกาเห็นสมควรหยิบยกขึ้นวินิจฉัยก่อนว่าการกระทำของจำเลยในคดีนี้ เป็นกรรมเดียวกับการกระทำในคดีที่จำเลยถูกฟ้องในคดีอาญาหมายเลขคำที่ 1147/2547 หมายเลข แดงที่ 2105/2552 ของศาลชั้นต้น อันทำให้สิทธินำคดีนี้มาฟ้องของโจทก์ระงับไปตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) หรือไม่ เห็นว่า ตามสำเนาคำฟ้องคดีอาญาหมายเลข คำที่ 1147/2547 หมายเลขแดงที่ 2105/2552 ของศาลชั้นต้น แม้โจทก์จะบรรยายฟ้องว่า เมื่อระหว่าง วันที่ 17 มีนาคม 2547 ถึงวันที่ 26 พฤษภาคม 2547 เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกันจำเลยนำ เงิน 29,400,000 บาท ของบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ซึ่งจำเลยรู้อยู่แล้วว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของเจ้าพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐหรือความผิดต่อตำแหน่ง หน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น โอน รับโอน เปลี่ยนสภาพ ไปหรือกระทำการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวของจำเลยเพื่อชุกชอน ปกปิด แห่่งที่มาของทรัพย์สินนั้น เพื่อปกปิด อำพรางไม่ให้ผู้ใดพบเห็นและทราบถึงลักษณะที่ แท้จริง ตลอดจนทั้งการได้มาซึ่งทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด อันเป็นการกระทำความผิด ฐานฟอกเงิน โดยฝ่าฝืนกฎหมาย แต่คำขอท้ายฟ้องของโจทก์ นอกจากจะขอให้ลงโทษจำเลยตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว โจทก์ยังขอให้ลงโทษตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 4 มาด้วย ส่วนคดีนี้โจทก์บรรยายฟ้องว่าเมื่อระหว่างวันที่ 17 มีนาคม 2547 ถึงวันที่ 13 พฤษภาคม 2547 จำเลยซึ่งเป็นพนักงานบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด และเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำความผิด หลายกรรมต่างกัน กล่าวคือ จำเลยได้เบิกเงินของบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด จากธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาสว่างแดนดิน ไปรวม 22 ครั้ง รวมเป็นเงิน 29,400,000 บาท แล้วไม่นำเอาเก็บ รักษาไว้ในที่ทำการไปรษณีย์สว่างแดนดินหรือนำไปใช้จ่ายในกิจการของที่ทำการไปรษณีย์สว่าง แแดนดิน แต่กลับเบียดบังเอาไปเป็นของตนเองหรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต เป็นการปฏิบัติหรือละ

เว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 4 และมาตรา 11 เห็นได้ว่า วันเวลา สถานที่รวมถึงการกระทำที่กล่าวอ้างว่า จำเลยกระทำความผิดในคดีนี้เป็นวันเวลา สถานที่เดียวกัน และเป็นการกระทำในคราวเดียวกันกับ คดีอาญาหมายเลขคำที่ 1147/2547 หมายเลขแดงที่ 2105/2552 ของศาลชั้นต้น และศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยถึงการกระทำความผิดของจำเลยต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 ในคดีดังกล่าวแล้วว่า แม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่ามีการทุจริตยกออกเงินถึง 22 ครั้ง แต่เมื่อโจทก์มิได้บรรยายมาในฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมมิได้เพราะต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคหนึ่ง ทั้งศาลชั้นต้นก็มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 ตามคำขอท้ายฟ้องของโจทก์และโจทก์ก็ได้อุทธรณ์โต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้น เช่นนี้ถือได้ว่าศาลชั้นต้นในคดีก่อนได้วินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาการกระทำความผิดของจำเลยและมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในคดีนี้ จึงระงับไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลฎีกามีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225 ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 4 พิพากษามา นั้น ศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วยในผล เมื่อวินิจฉัยดังนี้แล้ว ปัญหาตามฎีกาของโจทก์ว่าฟ้องคดีนี้เป็นฟ้องเรื่องเดียวกันกับฟ้องในคดีอาญาหมายเลขคำที่ 1147/2547 ของศาลชั้นต้น อันต้องห้ามมิให้โจทก์ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 หรือไม่ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย

พิพากษายืน

หมายเหตุ หลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ที่บัญญัติให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องนั้น เป็นหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำสองแก่จำเลย (ฎีกาที่ 664/47) และมุ่งหมายถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดความผิดอันหนึ่ง ๆ ในคราวเดียวกัน (ฎีกาที่ 4105/41) ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมิให้จำเลยต้องได้รับความเดือดร้อนต้องถูกดำเนินคดีซ้ำสองจากการกระทำในครั้งเดียว หรือคราวเดียวกันเป็นสำคัญ (ตามหลัก Double Jeopardy; The act of putting a person through a second trial for an offense for which he or she has already been prosecuted or convicted.) โดยไม่ต้องคำนึงว่าขณะยื่นฟ้องคดีนี้ คดีก่อนศาลจะต้องมีคำพิพากษาแล้ว จึงเป็นไปได้ว่า แม้ขณะยื่นฟ้องคดีนี้ คดีก่อนยังมีได้

มีคำพิพากษา แต่หากภายหลังคดีก่อนศาลมีคำพิพากษาแล้ว และศาลในคดีนี้ย่อมจะหยิบยกประเด็นตามหลัก Double Jeopardy ขึ้นมาพิจารณาและมีคำพิพากษาได้ หรือในทำนองกลับกัน ดังนั้นกฎหมายจึงใช้คำว่า “สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ...” ซึ่งน่าจะมีความหมายว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องอาจรงับไปเมื่อใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าคดีก่อนศาลได้มีคำพิพากษาแล้วหรือไม่ หากไม่มีข้อจำกัดว่าต้องพิจารณาขณะที่มีการยื่นฟ้องคดีนี้เท่านั้น (ซึ่งความหมายดังกล่าวแตกต่างไปจากคดีแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 ที่บัญญัติว่า “คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีก...”) ความเห็นดังกล่าวนี้เทียบเคียงได้ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2152/2537 และฎีกาที่หมายเหตุนี้เป็นการตัดสินยืนยันตามหลักการข้างต้น”

ผู้วิจัยขอวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554 ว่า

คดีนี้เป็นคดีที่โจทก์ฟ้องว่า จำเลยซึ่งเป็นพนักงานบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด และเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3, 5, 9, 10, 60 โดยศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดจริงในคดีความผิดฐานและคดีความผิดฐานฟอกเงิน และพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย 31 ปี โจทก์และจำเลยมิได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น คดีจึงเป็นอันถึงที่สุดตามสำเนาคำพิพากษาของศาลชั้นต้น คดีอาญาหมายเลขดำที่ 1147/2547 หมายเลขแดงที่ 2105/2252 ต่อมามีการฟ้องซ้ำในคดีเดียวกันอีก ฉะนั้น จึงมีอาจพิพากษาลงโทษจำเลยซ้ำสองจากการกระทำในคราวเดียวกันได้ตามหลัก Double Jeopardy สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในคดีนี้จึงระงับไป

4.2.4.2 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554

มาตราที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 3, 5, 60 รายละเอียดความว่า¹⁷⁷

“ความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ซึ่งต้องระวางโทษตามมาตรา 60 โจทก์จะต้องนำสืบให้ได้ความว่า เงินของกลางเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำที่เป็นความผิดฐานอันเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ความผิดฐานที่โจทก์ฟ้องเป็นความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ข้อเท็จจริงที่โจทก์นำสืบไม่ปรากฏว่าจำเลยได้นำของอะไรเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงศุลกากร จนเป็นเหตุให้มีเงินของกลางดังกล่าว การที่จำเลยจะนำเงินของกลางเพื่อออกนอกราชอาณาจักร จำเลยจะมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรหรือไม่นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เงินของกลางอาจเป็นเพียงของที่ใช้ในการกระทำความผิดฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยศุลกากรเท่านั้น ไม่อยู่ในนิยามคำว่า ทรัพย์สินที่

¹⁷⁷ จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554, โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา, 2559, สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.

เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

การซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นเหตุให้ได้เงินของกลางมานั้น เป็นความผิดต่อกฎหมายควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน โดยเฉพาะ ไม่อยู่ในนิยามความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3

โจทก์ฟ้องและแก้ไขฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3, 5, 6, 60 และนับโทษจำเลยต่อจากโทษของจำเลยในคดีอาญาหมายเลขคำที่ 2098/2546 ของศาลชั้นต้น

จำเลยให้การปฏิเสธ แต่รับว่าเป็นบุคคลคนเดียวกับจำเลยในคดีที่โจทก์ขอให้ปรับโทษต่อ

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา โดยอัยการสูงสุดรับรองให้ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงในชั้นนี้รับฟังเป็นยุติว่า เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2544 เจ้าพนักงานตรวจยึดเงินจากจำเลยเป็นเงินตราต่างประเทศจำนวน 12 สกุล คิดเป็นเงินไทย 25,602,000 บาท ขณะที่จำเลยบรรจุไว้ในกระเป๋าเดินทางแบบล้อลากเพื่อจะเดินทางโดยสายการบินคาเธ่ย์แปซิฟิก เที่ยวบินที่ ซีอีคัส 700 จากท่าอากาศยานกรุงเทพไปยังเมืองฮ่องกง คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ว่า จำเลยกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือไม่ เห็นว่า การที่จำเลยจะมีความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ซึ่งต้องระวางโทษตามมาตรา 60 นั้น โจทก์จะต้องนำสืบให้ได้ความประการแรกว่า เงินของกลางเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งมีความผิดมูลฐานอันเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ในกรณีนี้โจทก์ฟ้องนี้คือ ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ตามมาตรา 3 (7) แต่โจทก์ก็นำสืบได้ความแต่เพียงว่า ก่อนตรวจยึดเงินของกลางจำเลยเดินทางไปเมืองฮ่องกงและประเทศสิงคโปร์รวม 110 ครั้ง เท่านั้น โดยข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าจำเลยได้นำของอะไรเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงศุลกากรจนเป็นเหตุให้มีเงินของกลางดังกล่าว การที่จำเลยจะนำเงินของกลางเพื่อออกไปนอกราชอาณาจักร จำเลยจะมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรหรือไม่นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เงินของกลางอาจเป็นเพียงของที่ใช้ในการกระทำความผิดคดีฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยศุลกากรเท่านั้น ไม่อยู่ในนิยามคำว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตามความในมาตรา

3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ส่วนการที่จำเลยซื้อขาย แลกเปลี่ยนเงินตราโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นเหตุให้ได้เงินของกลางมานั้น ก็เป็นความผิดต่อ กฎหมายควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินโดยเฉพาะ ไม่อยู่ในนิยาม ความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ดังนั้นการกระทำของจำเลยจึงไม่เป็ นความผิดฐานฟอกเงิน ศาลล่างทั้งสองพิพากษาชอบแล้ว ฎีกาของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน”

ผู้วิจัยขอวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554 ดังนี้

ข้อเท็จจริงพบว่า จำเลยบรรจุนเงินตราต่างประเทศจำนวน 12 สกุลเงินในกระเป๋าเดินทาง แบบล้อลากเพื่อเดินทางขึ้นเครื่องบินจากประเทศไทยไปยังประเทศฮ่องกง คิดเป็นเงินไทย 25,602,000 บาท ซึ่งประวัติที่ผ่านมาจำเลยเดินทางไปประเทศฮ่องกงและประเทศสิงคโปร์รวม 110 ครั้งมาก่อนหน้านี้ คดีเช่นนี้ ถือเป็นพฤติกรรมที่น่าสงสัยเกี่ยวกับอาชีพและเงินรายได้ที่จำเลยมี ครอบครอง ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน หากมีการสืบสวนสอบสวน โดยใช้มาตรการพิเศษที่ เหมาะสมก็จะทำให้ทราบว่าจำเลยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานและการฟอกเงินเช่นไร แต่การไม่มีมาตรการสืบสวนสอบสวนที่เหมาะสม ทำให้ข้อเท็จจริงดังกล่าวคลุมเครือว่าเงินของ กลางที่เจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจยึดได้ เป็นเงินที่จำเลยมีอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือเป็นเงินที่ได้มา จากการกระทำผิดกฎหมาย

ผู้พิพากษาศาลฎีกาในคดีนี้ได้พยายามวางแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไว้เพิ่มเติมไปจาก หลักกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่า ความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ซึ่งต้องระวางโทษตามมาตรา 60 โจทก์ จะต้องนำสืบให้ได้ความว่า เงินของกลางดังกล่าวเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำที่เป็นความผิดมูลฐานอันเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิด ซึ่งการเรียกร้องการนำสืบหรือการพิสูจน์ของศาลเช่นนี้ใกล้เคียงกับหลัก มาตรการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งต้องหาข้อเท็จจริงจาก 2 ส่วน เพื่อมาพิสูจน์ความจริง คือการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ (SUA) กับการฟอกเงิน และต้อง เชื่อมโยงข้อมูลทั้งสองส่วนให้ศาลเห็นอย่างชัดเจน เพื่อการตีความว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ฐานฟอกเงินของการกระทำความผิดมูลฐาน ซึ่งในคดีนี้ความเป็นจริงอาจเกี่ยวข้องกับคดีความผิด มูลฐานอื่นนอกเหนือจากการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

4.2.4.3 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553

มาตราที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 5 (1), 60 รายละเอียดความว่า¹⁷⁸

“เมื่อรับฟังข้อเท็จจริงในคดีนี้ว่าจำเลยกระทำความผิดฐานร่วมกับพวกฟอกเงินตามฟ้อง ศาลก็พิพากษาลงโทษจำเลยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องอาศัยความผิดมูลฐานเป็นเงื่อนไขว่าจะต้องมีการดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐานหรือมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดมูลฐานเสียก่อน จึงจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานได้ ทั้งในการพิพากษาคดีอาญาก็ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาคดีอื่น

โจทก์ฟ้องและแก้ไขคำฟ้องว่า เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2545 เวลากลางวัน นายวิสูตร ซึ่งหลบหนีนำเงินจำนวน 1,000,000 บาท อันเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่จำเลยและนายวิสูตรกับพวกอีก 2 คน ซึ่งหลบหนี และนายรัชชัย ซึ่งถึงแก่ความตายแล้ว ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดฐานจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 (เมทแอมเฟตามีน) โดยฝ่าฝืนกฎหมาย โอนเข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขา โพนพิสัย ของจำเลย โดยจำเลยรับโอนเงินจำนวนดังกล่าวจากนายวิสูตร อันเป็นการกระทำด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว เพื่อชุกซ่อนปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และมีให้ผู้ใดพบเห็นและทราบถึงลักษณะที่แท้จริง ตลอดจนทั้งการได้มาซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด อันเป็นการร่วมกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3, 5, 60 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 และนับโทษจำเลยต่อจากโทษจำคุกของจำเลยในคดีอื่นเรื่องหนึ่งดังกล่าว

จำเลยให้การปฏิเสธ แต่รับว่าเป็นบุคคลคนเดียวกับจำเลยในคดีที่โจทก์ขอให้นับโทษต่อ

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 (ที่ถูกลบ) มาตรา 5 (1), 60 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ลงโทษจำคุก 6 ปี นับโทษต่อจากโทษจำคุกของจำเลยในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 519/2548 ของศาลจังหวัดหนองคาย

จำเลยอุทธรณ์

¹⁷⁸ จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553, โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา, 2559, สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.

ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาขึ้น

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงตามที่คู่ความไม่ได้เถียงกันในชั้นนี้รับฟังได้ว่าในวัน เวลา และสถานที่เกิดเหตุตามฟ้อง นายวิสูตร นำเงินจำนวน 1,000,000 บาท ฝากที่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาซีคอนสแควร์ไอออน ไปเข้าบัญชีเงินฝากของจำเลยที่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาโพธิ์พิสัย มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยว่า จำเลยกับนายวิสูตรร่วมกันกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามคำพิพากษาศาลล่างทั้งสองหรือไม่ เห็นว่า การลักลอบจำหน่ายยาเสพติดให้โทษเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ ผู้กระทำความผิดต้องปกปิดเป็นความลับวางแผนการติดต่อซื้อขายรับส่ง ยาเสพติดและชำระเงินกันอย่างละเอียด ทั้งหลีกเลี่ยงการยึดถือยาเสพติดและเงินที่ได้มาจากการขาย ใ้เอง จึงยากแก่การหาพยานหลักฐานที่ชัดเจนมั่นคงมานำสืบเอาผิดกับคนร้ายได้ จำเป็นต้องอาศัย เหตุผลจากพยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณีและพิรุณในการกระทำของผู้นั้น แม้ไม่มีการดำเนินคดีแก่นายวิสูตรในข้อหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษโดยตรงและความผิดฐานฟอกเงินของนายวิสูตรยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา แต่ข้อเท็จจริงซึ่งเจ้าพนักงานสืบสวนได้ความมาตามคำเบิกความของพันตำรวจโทอิทธิวัฒน์และคำให้การในชั้นสอบสวนของนายรุ่งธรรมซึ่งเป็นพยานบอกเล่า มีสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มาและข้อเท็จจริงแวดล้อมซึ่งทำให้น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ เมื่อพิจารณาประกอบกับที่พนักงานสอบสวนสอบปากคำนางสาวรัตนา นายสุวิทย์ และนายนิยม ซึ่งเป็นพี่น้องและบิดาของนายวิสูตรได้ความตรงกันว่า นายวิสูตรไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นใด นอกจากเปิดคู่อุ่นสี ดำรงรถตามบันทึกคำให้การ ซึ่งไม่น่าจะทำให้มีรายได้อีกมาก ทั้งนายวิสูตรไม่ใช่คนมีฐานะดีมาก่อน แต่เจ้าพนักงานยึดทรัพย์สินของนายวิสูตรได้มากมาย ทั้งเงินสด เงินฝากธนาคาร ที่ดิน รถยนต์และทรัพย์สินอื่น ๆ ตามบัญชีของกลางคดีอาญา เห็นได้ชัดว่ามีมากเกินฐานะและความสามารถในการหามาได้หากประกอบอาชีพสุจริต ขณะเจ้าพนักงานเข้าตรวจยึดทรัพย์สินของนายวิสูตรและของนายวิสูตร นายวิสูตรก็ไม่อยู่เพื่อแสดงหลักฐานพิสูจน์ถึงที่มาของทรัพย์สินของตน กลับหลบหนีไปอยู่จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของนางสายทองภริยา เพียงพอให้รับฟังข้อเท็จจริงได้ว่านายวิสูตรเกี่ยวข้องและมีรายได้จำนวนมาก จากการลักลอบจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนในละแวกจังหวัดสมุทรปราการ ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าก่อนการโอนเงินรายนี้ 2 เดือน เจ้าพนักงานตำรวจตรวจค้นบ้านของนายวิสูตรที่จังหวัดเพชรบูรณ์และยึดทรัพย์สินหลายรายการรวมทั้งเงินสดจำนวนมากถึง 1,350,000 บาท แม้ในเวลาต่อมานางสายทองจะได้เงินจำนวนดังกล่าวคืนไป แต่เชื่อว่าเป็นเหตุให้นายวิสูตรต้องรีบยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินให้พ้นจากการตรวจยึด สอดคล้องกับเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2545 นางสาวรัตนาน้องของนายวิสูตรนำเงินจำนวน 500,000 บาท ฝากที่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาดอนนสายลวด เพื่อโอนไปเข้าบัญชีของจำเลยใน

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาโพนพิสัย จึงมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าเงินจำนวน 1,000,000 บาท ที่นายวิสูตร โอนให้แก่จำเลยเป็นเงินที่นายวิสูตรได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ข้ออ้างของจำเลยที่ว่าเลิกจ้างนายวิสูตรแล้วฟังไม่ขึ้นเพราะขัดแย้งกับที่ให้การไว้ในชั้นสอบสวนดังที่วินิจฉัยมา จำเลยซึ่งยังเป็นภริยาของนายวิสูตร อยู่กินด้วยกันมานานถึงสิบกว่าปีและมีบุตรด้วยกันสองคน ย่อมต้องทราบว่านายวิสูตรได้เงินจำนวนดังกล่าวมาอย่างไร ประกอบกับที่ฟังได้ว่า หลังเกิดเหตุเพียง 3 วัน จำเลยก็ถอนเงินจำนวน 1,500,000 บาท ออกจากบัญชีเงินฝากดังกล่าวล้วนเป็นพิรุณที่ทำให้รับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า จำเลยทราบว่าเงินที่รับโอนจากนายวิสูตรเป็นเงินที่นายวิสูตรได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ การกระทำของจำเลยย่อมเป็นความผิดตามฟ้อง ที่จำเลยกล่าวในฎีกาว่า คดีความผิดมูลฐาน ไม่มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยหรือนายวิสูตรในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษก็ดี ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 3227/2548 ของศาลชั้นต้นที่นายวิสูตรถูกฟ้องในความผิดฐานฟอกเงินจำนวนนี้ ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องแล้วก็คั่นเห็นว่า เมื่อรับฟังข้อเท็จจริงในคดีนี้ว่าจำเลยกระทำความผิดฐานร่วมกับพวกฟอกเงินตามฟ้อง ศาลก็พิพากษาลงโทษจำเลยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องอาศัยความผิดมูลฐานเป็นเงื่อนไขว่าจะต้องมีการดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐานหรือมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดมูลฐานเสียก่อน จึงจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานได้ ทั้งในการพิพากษาคดีอาญาก็ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาคดีอื่น ที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาลงโทษจำเลยมาจึงชอบแล้ว ศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วย ฎีกาของจำเลยทุกข้อฟังไม่ขึ้น

พิพากษาขึ้น”

ผู้วิจัยขอวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553 ดังนี้

คดีความผิดมูลฐานในคดีนี้เป็นคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีผู้กระทำความผิดหลายคนด้วยกันในลักษณะเครือข่าย ข้อเท็จจริงพบว่า จำเลยรับโอนเงินจากกลุ่มผู้กระทำความผิดรายหนึ่งเข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของจำเลย ซึ่งศาลถือว่า เป็นการกระทำด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และมีให้ผู้ใดพบเห็นและทราบถึงลักษณะที่แท้จริง ตลอดทั้งการได้มาซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด อันเป็นการร่วมกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ในคดีนี้มีการนำสืบที่ดีและฟังพยานหลักฐานจากคำเบิกความของเจ้าหน้าที่ตำรวจและคำให้การในชั้นสอบสวนของบุคคลรอบข้าง เช่น บิดา พี่น้องผู้กระทำความผิด รวมทั้งศาลยังคำนึงถึงเหตุผลจากพยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณีและพิรุณในการกระทำอีกด้วย

ผู้พิพากษาศาลฎีกาในคดีนี้ได้พยายามวางแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ดีเอาไว้ กล่าวคือ วางหลักว่าศาลสามารถพิพากษาลงโทษจำเลยฐานฟอกเงินได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 5 และมาตรา 60 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 เรื่องตัวการร่วม ทั้งนี้ การลงโทษจำเลยฐานฟอกเงิน ก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยความผิดมูลฐานเป็นเงื่อนไขว่าจะต้องมีการดำเนินคดีอาญาหรือมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดมูลฐานเสียก่อน จึงจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ นอกจากนั้น ผู้พิพากษาศาลฎีกายังให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า การพิพากษาคดีอาญาไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาคดีอื่น นับเป็นก้าวใหม่แห่งการตัดสินใจฟอกเงินที่ระบุชัดว่าสามารถตัดสินคดีฟอกเงินได้แยกเดี่ยวจากคดีความผิดมูลฐาน

4.2.4.4 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550

มาตราที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 5 (2) รายละเอียดความว่า¹⁷⁹

“ตามมาตรา 5 (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ บัญญัติว่าการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้ที่กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ในข้อนี้แม้ข้อเท็จจริงจะรับฟังได้ว่าจำนวนเงิน 710,000 บาท ดังกล่าว จำเลยที่ 1 ได้มาจากการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน แต่ข้อเท็จจริงตามทางนำสืบของโจทก์ได้ความเพียงว่าเจ้าพนักงานตำรวจไปจับกุมจำเลยที่ 1 และตรวจค้นพบเงินจำนวนดังกล่าวบรรจุอยู่ในกล่องสุราที่จำเลยที่ 1 ถืออยู่ และจำเลยที่ 1 รับว่าเป็นเงินที่ได้มาจากการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนเท่านั้น ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ได้กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาของเงินจำนวนนี้ในลักษณะที่เป็นการฟอกเงิน กล่าวคือ ทำให้เงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวแปรสภาพเป็นเงินที่ได้มาโดยเสมือนหนึ่งถูกต้องตามกฎหมาย การกระทำของจำเลยที่ 1 ดังกล่าวจึงไม่เป็นความผิดฐานฟอกเงินตามฟ้อง

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4, 7, 8, 15, 66, 97, 100/1, 102 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 7, 72 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3, 5, 60 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33, 83, 91, 92 ริบเมทแอมเฟตามีนและกระสุนปืน เพิ่มโทษจำเลยที่ 1 ตามกฎหมายและนับโทษจำเลยที่ 1 ต่อจากโทษของจำเลยที่ 2 ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 1238/2546 ของศาลจังหวัดอ่างทอง

¹⁷⁹ จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550, โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา, 2559, สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ แต่จำเลยที่ 1 รับว่าเคยต้องโทษและพ้นโทษตามฟ้องและรับว่าเป็นบุคคลคนเดียวเกี่ยวกับจำเลยในคดีที่โจทก์ขอให้นับโทษต่อ

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 66 วรรคสาม (ที่ถูก มาตรา 15 วรรคสาม (2) ด้วย), 97, 101/1, 102 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 และจำเลยที่ 1 มีความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 7, 72 วรรคสอง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 60 การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้เรียงกระทงลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ฐานร่วมกันมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ให้จำคุกจำเลยทั้งสองคนตลอดชีวิตและปรับอีกสถานหนึ่ง เมื่อพิเคราะห์ถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ฐานะของจำเลยทั้งสองและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว เห็นสมควรปรับคนละ 100,000 บาท ฐานมีเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ปรับจำเลยที่ 1 จำนวน 3,000 บาท ฐานฟอกเงิน จำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 1 ปี เนื่องจากลงโทษจำเลยที่ 1 จำคุกตลอดชีวิตแล้วจึงไม่อาจเพิ่มโทษและนำโทษจำคุกฐานฟอกเงินมารวมอีกได้ คำรับสารภาพชั้นจับกุมและทางนำสืบของจำเลยทั้งสองเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้หนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 ประกอบมาตรา 53 คงจำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 33 ปี 4 เดือน และปรับ 68,666 บาท ริบเมทแอมเฟตามีนและกระสุนปืน นับโทษจำเลยที่ 1 ต่อจากโทษของจำเลยที่ 2 ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 1238/2546 ของศาลจังหวัดอ่างทอง หากไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30

จำเลยทั้งสองอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาแก้เป็นว่า ยกฟ้องสำหรับจำเลยที่ 1 ในความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และลดมาตราส่วนโทษให้จำเลยที่ 2 หนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 เป็นจำคุก 33 ปี 4 เดือน และปรับ 66,666 บาท ลดโทษให้หนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุกจำเลยที่ 2 เป็นเวลา 22 ปี 2 เดือน 20 วัน และปรับ 44,444 บาท ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์และจำเลยที่ 2 ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงในเบื้องต้นรับฟังได้ว่า ในวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุตามฟ้อง ร้อยตำรวจเอกพิระพงษ์ ชูเกียรติชาติ กับพวก จับกุมจำเลยทั้งสองโดยยึดได้เมทแอมเฟตามีน 1,983 เม็ด น้ำหนัก 208.38 กรัม คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ 52.37 กรัม กระสุน

ปีนลูกกรดขนาด .22 จำนวน 50 นัด โทศัพท์เคลื่อนที่ 3 เครื่อง รถจักรยานยนต์ 1 คัน และเงินสด 710,000 บาท เป็นของกลาง สำหรับความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และฐานมีเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับใบอนุญาต โจรทักและจำเลยที่ 1 ไม่ฎีกา การกระทำของจำเลยที่ 1 เกี่ยวกับความผิดดังกล่าวจึงยุติไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 คงมี ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ว่า จำเลยที่ 1 กระทำความผิดฐานฟอกเงินตามฟ้องหรือไม่ โดยโจทก์ฎีกาว่าการที่จำเลยที่ 1 นำเงินจำนวน 710,000 บาท ซึ่งได้มาจากการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน ไปซุกซ่อนไว้ในกล่องสุรานั้นเป็นการกระทำอันเป็นความผิดฐานฟอกเงินตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 (2) แล้ว เห็นว่า ตามมาตรา 5 (2) ดังกล่าวบัญญัติว่า การกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการ ได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการทำความผิด ผู้ที่กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ในข้อนี้แม้ข้อเท็จจริงจะรับฟังได้ว่าจำนวนเงิน 710,000 บาท ดังกล่าว จำเลยที่ 1 ได้มาจากการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน แต่ข้อเท็จจริงตามทางนำสืบของโจทก์ ได้ความเพียงว่าเจ้าพนักงานตำรวจไปจับกุมจำเลยที่ 1 และตรวจค้นพบเงินจำนวนดังกล่าวบรรจุอยู่ในกล่องสุราที่จำเลยที่ 1 ถืออยู่และจำเลยที่ 1 รับว่าเป็นเงินที่ได้มาจากการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน เท่านั้น ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ได้กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มาของเงินจำนวนนี้ในลักษณะที่เป็นการฟอกเงิน กล่าวคือ ทำให้เงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วย กฎหมายดังกล่าวแปรสภาพเป็นเงินที่ได้มาโดยเสมือนหนึ่งถูกต้องตามกฎหมาย การกระทำของ จำเลยที่ 1 ดังกล่าวจึงไม่เป็นความผิดฐานฟอกเงินตามฟ้อง ฎีกาของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปตามฎีกาของจำเลยที่ 2 มีว่า จำเลยที่ 2 ร่วมกระทำความผิด ฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายกับจำเลยที่ 1 หรือไม่ ฯลฯ พยานหลักฐานของ โจทก์ยังไม่มั่นคงพอให้รับฟังได้โดยสนิทใจ คดียังมีความสงสัยตามสมควรว่า จำเลยที่ 2 ได้ร่วม กระทำความผิดกับจำเลยที่ 1 หรือไม่ ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยข้อนี้ให้จำเลยที่ 2 ฯลฯ

พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่ 2 นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำ พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1”

ผู้วิจัยขอวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550 ดังนี้

ข้อเท็จจริงพบว่า ในคดีนี้ตำรวจจับผู้กระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ใน ครอบครองเพื่อจำหน่าย และยึดยาเสพติดดังกล่าว เงินสด 710,000 บาท รวมทั้งสิ่งของอื่นไว้เป็น ของกลาง จากการนำสืบพบว่า ขณะจับกุมจำเลย ตำรวจตรวจค้นพบเงินบรรจุอยู่ในกล่องสุราที่ จำเลยถืออยู่ และจำเลยรับว่าเป็นเงินที่ได้มาจากการขายยาเสพติด แต่ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้กระทำ การเพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาของเงินจำนวนนี้ในลักษณะที่เป็นการฟอก

เงิน โดยศาลให้คำอธิบายต่อไปว่า การฟอกเงินเป็นการทำให้เงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายแปรสภาพเป็นเงินที่ได้มาโดยเสมือนหนึ่งถูกต้องตามกฎหมาย ฉะนั้น การกระทำของจำเลยจึงไม่มีความผิดฐานฟอกเงิน

จึงถือว่า ศาลได้ตีความพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 (2) ว่า พฤติกรรมการเก็บเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติดไว้ในกล่องในขณะที่ตำรวจจับกุมได้ มิใช่เป็นการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จึงมิใช่การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

4.2.4.5 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550

มาตราที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 60 รายละเอียดความว่า¹⁸⁰

“โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 60 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติว่ามิได้บัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่นำสืบในการกระทำความผิดดังกล่าวไว้โดยเฉพาะ โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบเพื่อให้รับฟังได้โดยปราศจากสงสัยว่า จำเลยทั้งสองเป็นผู้กระทำความผิดจริง เมื่อโจทก์ไม่ได้นำสืบให้เห็นพฤติการณ์ของจำเลยทั้งสองก่อนถูกจับกุมว่า จำเลยทั้งสองมีพฤติการณ์จำหน่ายเมทแอมเฟตามีนจนมีรายได้นำไปซื้อทรัพย์สินของกลาง ถ้าฟังจากการสอบสวนพบว่าจำเลยที่ 1 ไม่ได้ประกอบอาชีพ และจำเลยที่ 2 ประกอบอาชีพขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง จะสันนิษฐานว่าจำเลยทั้งสองไม่มีรายได้เพียงพอที่จะซื้อทรัพย์สินของกลาง ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ย่อมเป็นผลร้ายแก่จำเลยทั้งสอง พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมีความสงสัยตามสมควรว่า จำเลยทั้งสองรับโอนหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินหรือไม่ จึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลยทั้งสองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3, 5, 60 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 เพิ่มโทษจำเลยทั้งสองตามกฎหมายและนับโทษจำเลยทั้งสองในคดีนี้ต่อจากโทษในคดีอาญาหมายเลขคำที่ 4876/2544 ของศาลชั้นต้น

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ แต่รับว่าเป็นบุคคลคนเดียวเกี่ยวกับจำเลยในคดีที่โจทก์ขอให้นับโทษต่อ และเคยต้องโทษและพ้นโทษมาแล้วตามฟ้องจริง

¹⁸⁰ จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550, โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา, 2559, สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษากลับว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 (1), 60 จำคุกคนละ 3 ปี เพิ่มโทษหนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 เป็นจำคุกคนละ 4 ปี นับโทษต่อจากโทษของจำเลยทั้งสองในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 4876/2544 ของศาลชั้นต้น

จำเลยทั้งสองฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า ตามวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุในฟ้อง ร้อยตำรวจเอกเดชากับพวกจับกุมจำเลยทั้งสองพร้อมยึดได้เมทแอมเฟตามีน 45,800 เม็ด เงินจำนวน 21,000 บาท โทรศัพท์เคลื่อนที่ 1 เครื่อง รถยนต์หมายเลขทะเบียน รฐน 1161 กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 1 เครื่อง เครื่องปรับอากาศ 1 เครื่อง และตู้เย็น 1 ตู้ เป็นของกลาง มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยทั้งสองว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดฐานโอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินหรือไม่ เห็นว่า คดีนี้ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 60 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมิได้บัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่นำสืบในการกระทำความผิดดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อคดีนี้เป็นคดีอาญา โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบเพื่อให้รับฟังได้โดยปราศจากสงสัยว่าจำเลยทั้งสองเป็นผู้กระทำความผิดจริง แต่โจทก์มีเพียงร้อยตำรวจเอกเดชาผู้ร่วมจับกุมเบิกความเป็นพยานว่า เหตุที่ยึดทรัพย์สินของกลางเพราะฐานะของจำเลยทั้งสองไม่น่าที่จะมีทรัพย์สินของกลางได้ และสันนิษฐานว่าเงินจำนวน 21,000 บาท เป็นเงินที่จำเลยทั้งสองได้มาจากการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน ซึ่งเป็นเพียงความเข้าใจของพยานโจทก์เอง แม้จำสืบตำรวจกิติศักดิ์ผู้ร่วมจับกุม และพันตำรวจโทณรงค์พนักงานสอบสวนเบิกความเป็นพยานโจทก์ว่า จำเลยทั้งสองรับว่าใช้เงินที่ได้จากการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษซื้อทรัพย์สินของกลางก็ตาม แต่ร้อยตำรวจเอกเดชาก็มิได้เบิกความถึงคำรับของจำเลยทั้งสองและ ไม่มีการบันทึกคำรับของจำเลยทั้งสองไว้ในบันทึกการตรวจยึดทรัพย์สินเพื่อตรวจสอบเพื่อใช้เป็นหลักฐานดำเนินคดีแก่จำเลยทั้งสอง ส่วนพันตำรวจโทณรงค์ก็เบิกความลอย ๆ โดยโจทก์มิได้อ้างส่งบันทึกคำให้การของจำเลยทั้งสองเป็นพยาน คำเบิกความของจำสืบตำรวจกิติศักดิ์และพันตำรวจโทณรงค์จึงไม่มีน้ำหนักรับฟัง เมื่อโจทก์ไม่ได้นำสืบให้เห็นพฤติการณ์ของจำเลยทั้งสองก่อนถูกจับกุมว่า จำเลยทั้งสองมีพฤติการณ์จำหน่ายเมทแอมเฟตามีนจนมีรายได้นำไปซื้อทรัพย์สินของกลางและเป็นเหตุให้มีการไปตรวจค้นจับกุมจำเลยทั้งสองในวันเกิดเหตุ ลำพังจากการสอบสวนพบว่าจำเลยที่ 1 ไม่ได้ประกอบอาชีพและจำเลยที่ 2 ประกอบอาชีพขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง จะสันนิษฐานว่าจำเลยทั้งสองไม่มีรายได้เพียงพอที่จะซื้อ

ทรัพย์สินของกลาง ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ย่อมเป็นผลร้ายแก่จำเลยทั้งสอง ทั้งจำเลยทั้งสองก็นำสืบว่าจำเลยทั้งสองมีรายได้จากการขายข้าวแกง การเล่นแชร์ การให้ผู้อื่นกู้ยืมเงิน รับจ่านำรถยนต์และกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่น พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยทั้งสองรับ โอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินหรือไม่ จึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลยทั้งสอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสองนั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย ฎีกาของจำเลยทั้งสองฟังขึ้น

พิพากษากลับ ให้ยกฟ้อง”

ผู้วิจัยขอวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550 ดังนี้

ในคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ศาลวางแนวบรรทัดฐานไว้ว่า กฎหมายมิได้บัญญัติเรื่องหน้าที่นำสืบในการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเอาไว้โดยเฉพาะ เป็นธรรมดาที่โจทก์ในคดีอาญาจะต้องมีหน้าที่นำสืบให้ศาลรับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด

ศาลเรียกร้องให้โจทก์นำสืบให้เห็นพฤติการณ์ของจำเลย ความเชื่อมโยงระหว่างการค้ายาเสพติดกับเงินรายได้ที่จำเลยนำไปซื้อทรัพย์สินของกลาง (มิใช่ให้นำสืบแต่เพียงว่าจำเลยไม่ได้ประกอบอาชีพหรือประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อย แล้วสันนิษฐานว่า จำเลยไม่มีรายได้เพียงพอที่จะซื้อทรัพย์สินของกลาง ซึ่งเป็นผลร้ายแก่จำเลย)

ฉะนั้น หากการนำสืบของโจทก์มีความสงสัยตามสมควรในเรื่องการรับ โอนหรือการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สิน ศาลจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย

4.2.5 บทวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาลของประเทศไทย

วิเคราะห์ได้ดังนี้

4.2.5.1 ปริมาณสถิติคำพิพากษาคดีฟอกเงิน

อธิบายได้ดังนี้

(1) ปริมาณสถิติคำพิพากษาคดีฟอกเงินที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา มีจำนวนเพียง 23 คดี เท่านั้น นับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในปีพุทธศักราช 2542 จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2559 ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 17 ปี

(2) ปริมาณสถิติคำพิพากษาคดีฟอกเงินที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา ส่วนใหญ่มักเป็นการดำเนินคดีทางแพ่ง ยกตัวอย่างเช่น การยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (ตามมาตรา 49) ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (ตามมาตรา 51) การดำเนินการทางการศาลตามหมวด 6 การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (ตามมาตรา 59) เป็นต้น

สอดคล้องกับข้อมูลเรื่องสถานะการดำเนินการกับทรัพย์สินของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นับตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคม 2543 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2554 พบว่า¹⁸¹ “มีจำนวนคดีที่ดำเนินการรวมทั้งสิ้น 701 คดี ตีราคาเป็นมูลค่าทรัพย์สินรวม 4,127,664,518.97 บาท”

แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินคดีทางแพ่งในคดีฟอกเงินของประเทศไทยนั้น ประสบผลสำเร็จมากกว่ากระบวนการดำเนินคดีทางอาญา

(3) ปริมาณสถิติคำพิพากษาคดีฟอกเงินเฉพาะทางอาญาที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา สามารถแสดงอรรถาธิบายได้ว่า

(3.1) ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีความผิดฐานฟอกเงิน จำนวนเพียง 5 คดี เท่านั้น ซึ่งปริมาณสถิตินี้ แสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อสังคมไทยว่า กระบวนการทางอาญาตามกฎหมายฟอกเงินที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถตรวจจับการประกอบอาชญากรรมร้ายแรงต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงินทุน บุคคล ระยะเวลา และองค์กรอาชญากรรม ฯลฯ แสดงให้เห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินด้านอาญานั้นยังต้องประสิทธิภาพ รวมถึงยังมีเคยปรากฏการพิพากษาคดีฟอกเงินในลักษณะเกี่ยวข้องกับคดีอาชญากรรมข้ามชาติแต่ประการใด

(3.2) ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีความผิดฐานฟอกเงินแต่เพียงฐานความผิดเดียวแยกเดี่ยว โดยไม่พิพากษาควบคู่กับการกระทำความผิดมูลฐาน เพียง 1 คดี เท่านั้น

(3.3) ศาลฎีกาพิพากษาลงโทษทางอาญาแก่จำเลยฐานฟอกเงิน เพียง 1 คดี คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 9092/2553 และศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษทางอาญาแก่จำเลยฐานฟอกเงิน อีก 1 คดี ตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นคดีอาญาหมายเลขคำที่ 1147/2547 หมายเลขแดงที่ 2105/2552 รวมทั้งสิ้น ประเทศไทยเคยลงโทษจำเลยฐานฟอกเงินในความเป็นจริง เพียง 2 คดี เท่านั้น

(3.4) ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 เพียง 12 คดี เท่านั้น

(3.5) ศาลฎีกามักมีการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดมูลฐาน โดยไม่มีการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดฐานฟอกเงินคู่เคียงกัน ทั้งที่ความผิดฐานฟอกเงินต้องติดอยู่กับความผิดหลักเสมอ และผู้กระทำความผิดมูลฐานจำเป็นต้องมีการปกปิดหรืออำพรางทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเสมอ

4.2.5.2 แนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาอรรถาธิบายได้ดังนี้

¹⁸¹ โดย รายงานประจำปี 2554 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (น. 44-45), โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2554, กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. ลิขสิทธิ์ 2554 โดยคณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

(1) ศาลวางแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาฐานฟอกเงิน ไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกา จำนวนทั้งสิ้น 5 คดี สามารถแสดงอรรถาธิบายได้ดังนี้

(1.1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554

คดีนี้เป็นคดีของพนักงานบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ศาลชั้นต้นมีการจำคุกจำเลยในความผิดฐานฟอกเงินและความผิดมูลฐาน โจทก์และจำเลยมิได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นคดีถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นคดีอาญาหมายเลขคำที่ 1147/2547 หมายเลขแดงที่ 2105/2252

ศาลวางแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาฐานฟอกเงินว่า เมื่อมีการฟ้องซ้ำจึงมีอาจพิพากษาลงโทษจำเลยซ้ำสองได้อีก และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554 นี้ เป็นคำพิพากษาที่ตัดสินตามหลักกฎหมายเรื่องคำนิยาม (ตามมาตรา 3) ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ตามมาตรา 5) ผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ตามมาตรา 9) เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ตามมาตรา 10) และบทกำหนดโทษบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ตามมาตรา 60)

บทสรุปในคดีนี้คือ ศาลชั้นต้นตัดสินลงโทษจำเลยฐานฟอกเงิน

(1.2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554

คดีนี้เป็นคดีที่จำเลยบรรจุนเงินตราต่างประเทศ 12 สกุลเงินใส่กระเป๋าเดินทางแบบสไลด์ลากคิดเป็นเงินไทย 25,602,000 บาท เพื่อเดินทางขึ้นเครื่องบินจากประเทศไทยไปยังประเทศฮ่องกง

ศาลวางแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาฐานฟอกเงินว่า โจทก์ต้องนำสืบให้ได้ความว่า เงินของกลางดังกล่าวเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำที่เป็นความผิดมูลฐานอันเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554 นี้ เป็นคำพิพากษาที่ตัดสินตามหลักกฎหมายเรื่องคำนิยาม (ตามมาตรา 3) ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ตามมาตรา 5) และบทกำหนดโทษบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ตามมาตรา 60)

บทสรุปในคดีนี้คือ ศาลฎีกามีได้ตัดสินลงโทษจำเลยฐานฟอกเงิน เพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอ

(1.3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553

คดีนี้เป็นการพิพากษาคัดสินการรับ โอนเงินจากกลุ่มเครือข่ายผู้กระทำความผิดในความผิดมูลฐานยาเสพติด เข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของจำเลย โดยศาลคำนึงถึงเหตุผลจากพยานพดฺติเหตุแวดล้อมกรณีและพิรุณในการกระทำ

ศาลวางแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาคืออาญาฐานพอกเงินว่า การลงโทษจำเลยฐานพอกเงิน ไม่จำเป็นต้องอาศัยความผิดมูลฐานเป็นเงื่อนไขว่าจะต้องมีการดำเนินคดีอาญาหรือมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดมูลฐานเสียก่อน จึงจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานพอกเงินได้ และการพิพากษาคืออาญาไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคืออาญาคดีอื่น ฉะนั้น จึงนับเป็นก้าวใหม่แห่งการตัดสินคดีพอกเงินที่ระบุว่าสามารถตัดสินคดีพอกเงินได้แยกเดี่ยวจากคดีความผิดมูลฐาน และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553 นี้ เป็นคำพิพากษาที่ตัดสินตามหลักกฎหมายเรื่องผู้กระทำความผิดฐานพอกเงิน (ตามมาตรา 5 (1)) และบทกำหนดโทษบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานพอกเงิน (ตามมาตรา 60)

บทสรุปในคดีนี้คือ ศาลฎีกาตัดสินลงโทษจำเลยฐานพอกเงิน

(1.4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550

คดีนี้ จำเลยมีพฤติกรรมการเก็บเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติดไว้ในกล่องในขณะที่ตำรวจจับกุมได้

ศาลวางแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาคืออาญาฐานพอกเงินว่า พฤติกรรมการเก็บเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติดไว้ในกล่องในขณะที่ตำรวจจับกุมได้ของจำเลยนั้น มิใช่เป็นการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จึงมิใช่การกระทำความผิดฐานพอกเงิน และศาลให้คำอธิบายต่อไปว่า การพอกเงินต้องเป็นการทำให้เงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แปรสภาพเป็นเงินที่ได้มาโดยเสมือนหนึ่งถูกต้องตามกฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550 นี้ เป็นคำพิพากษาที่ตัดสินตามหลักกฎหมายเรื่องผู้กระทำความผิดฐานพอกเงิน (ตามมาตรา 5 (2))

บทสรุปในคดีนี้คือ ศาลฎีกามีได้ตัดสินลงโทษจำเลยฐานพอกเงิน

(1.5) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550

คดีนี้เกี่ยวข้องกับคดีความผิดมูลฐานยาเสพติด

ศาลวางแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาคืออาญาฐานพอกเงินว่า โจทก์ต้องนำสืบให้เห็นพฤติการณ์ของจำเลย ความเชื่อมโยงระหว่างการค้ายาเสพติดกับเงินรายได้ที่จำเลยนำไปซื้อทรัพย์สินของกลาง มิใช่ให้นำสืบแต่เพียงว่าจำเลยไม่ได้ประกอบอาชีพหรือประกอบอาชีพที่มีรายได้ก็น้อย แล้วสันนิษฐานว่า จำเลยไม่มีรายได้เพียงพอที่จะซื้อทรัพย์สินของกลาง ซึ่งเป็นผลร้ายแก่จำเลย การนำสืบของโจทก์มีความสงสัยตามสมควรในเรื่องการรับโอนหรือการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของ

ทรัพย์สิน ศาลจึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550 นี้ เป็นคำพิพากษาที่ตัดสินตามหลักกฎหมายเรื่องบทกำหนดโทษบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ตามมาตรา 60)

บทสรุปในคดีนี้คือ ศาลฎีกามีได้ตัดสินลงโทษจำเลยฐานฟอกเงิน

(2) ศาลฎีกายังไม่เคยวางแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและยังไม่เคยวางเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาคืออาญาฐานฟอกเงิน ในคำพิพากษาศาลฎีกาของประเทศไทย ในประเด็นดังต่อไปนี้

- ฟอกเงินนอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร (มาตรา 6)
- ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 7)
- ผู้พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 8)
- ผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 9)
- เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 10 และมาตรา 11)
- มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ฯ (มาตรา 37/1)
- มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ เข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยฯ (มาตรา 38)
- การเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ (มาตรา 46)
- การจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตน (มาตรา 46/1)
- บทกำหนดโทษนิติบุคคลกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 61)
- บทกำหนดโทษผู้ไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 38 (1) หรือ (2) หรือขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา 38 (3) ฯ (มาตรา 64)

4.2.5.3 การประเมินผลการดำเนินการด้านคดีอาญาฟอกเงินขององค์กรสากลระหว่างประเทศ

การที่สถิติคำพิพากษาในคดีฟอกเงินมีอยู่ในปริมาณน้อยมาก ทำให้คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ซึ่งถือเป็นองค์กรสากลระหว่างประเทศ อาจทำการประเมินผลการดำเนินการด้านคดีฟอกเงินของประเทศไทยว่าไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประเทศสมาชิกที่มีผลการประเมินไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลจึงต้องเข้าสู่กระบวนการติดตามอย่างเข้มข้น (Enhance Follow up) ต้องรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขข้อบกพร่องทุกไตรมาสหรือทุกเดือน และต้องตอบคำถามประชาคมโลกเกี่ยวกับศักยภาพในการดำเนินงานด้านคดีฟอกเงินและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

4.3 สรุปปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย

ผู้วิจัยขอสรุปปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย ซึ่งมีทั้งสิ้น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน (Money-laundering Investigation Problems)

ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ได้แก่ ปัญหาการร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีฟอกเงินอันเป็นคดีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย ปัญหาการกำหนดมาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ปัญหาการกำหนดกฎหมายวิธีสบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีฟอกเงิน ปัญหาข้อเท็จจริงในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาการไม่แจ้งข้อหาการกระทำความผิดฐานฟอกเงินแก่ผู้ต้องสงสัย ปัญหาการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินควบคู่กับความผิดมูลฐาน ปัญหาการประสานงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน เป็นต้น ปัญหาการรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ปัญหาการนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นฟ้องร้องคดีฟอกเงิน เป็นต้น

(2) ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล (Money-laundering Hearing Problems)

ในส่วนปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาลนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินในประเทศไทย ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตราตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประเด็นทางกฎหมายและจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกา ตารางแสดงปริมาณคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย คำพิพากษาศาลฎีกาคดีฟอกเงินเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 5 คดี ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550

และผู้วิจัยยังได้อธิบายเรื่องบทวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาลของประเทศไทย โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ปริมาณสถิติคำพิพากษาคดีฟอกเงิน แนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษา การประเมินผลการดำเนินการดำเนินคดีอาญาฟอกเงินขององค์กรสากลระหว่างประเทศ

ในบทที่ 5 บทถัดไป ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงบทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมาย
ในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยและหลัก
สากล

บทที่ 5

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยและหลักสากล

ในบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยขอเสนอบทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยและ หลักสากล พร้อมทั้งแสดงอรรถาธิบายการใช้มาตรการทั้ง 11 ประการซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการวิจัย

5.1 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงิน

พิจารณาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ตารางเปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาฉบับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
1. มาตรการคุ้มครองบุคคล	มาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองพยาน	-	-	-	โดยปกติประเทศสหรัฐอเมริกามีมาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา	สามารถใช้มาตรการคุ้มครองพยานได้ในคดีฟอกเงิน

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงิน อธิบายได้ว่า

มาตรการคุ้มครองบุคคลมิใช่มาตรการหลักของการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน ด้วยเหตุนี้เอง กฎหมายขององค์กรสากลระหว่างประเทศจึงมิได้เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรการดังกล่าวในคดีฟอกเงิน โดยเฉพาะเจาะจง

มาตรการคุ้มครองบุคคลถือเป็นเพียงมาตรการอาญาเสริมของการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินเท่านั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันก็มีมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งอิทธิพลของกฎหมายสหรัฐอเมริกานี้ส่งผลโดยตรงกับการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองพยานบุคคลของประเทศไทย แต่โดยหลักการทั่วไป การคุ้มครองพยานมิได้ใช้กับคดีฟอกเงินเพียงคดีเดียวเท่านั้น แต่ใช้ได้กับคดีอาญาอื่น ๆ ด้วย

ตามทฤษฎีของผู้วิจัย เห็นว่า กลไกของมาตรการคุ้มครองบุคคลตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 37/1 เป็นมาตรการที่ได้อยู่แล้ว สอดคล้องกับหลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ที่มีอยู่เดิมของประเทศไทย ซึ่งมีมาตรการสองมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน และมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

มาตรการทั่วไป ได้แก่ การอยู่ในความคุ้มครองเพื่อให้ได้รับความปลอดภัย การขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้

มาตรการพิเศษ ได้แก่ การย้ายที่อยู่หรือการจัดหาที่พักอันเหมาะสม การจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน การดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม การช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ การดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น และการดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองพยานคือ สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือหน่วยงานราชการอย่างอื่น

ฉะนั้น ผู้ให้ข้อมูลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งถือเป็นพยานบุคคลในคดีฟอกเงิน มีสิทธิตามกฎหมายในการได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยจากรัฐตามกฎหมายใดดังกล่าว และการสอบปากคำจากพยานบุคคลในคดีฟอกเงินจะช่วยเพิ่มความสามารถของรัฐในการแกะรอยเส้นทางทางการเงินและเชื่อมโยงกับผู้กระทำความผิดคดีฟอกเงินได้

5.2 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน

พิจารณตารางเปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินดังนี้

ตารางที่ 5.2 ตารางเปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญานับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
2. มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน ได้แก่ (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ข้อมูล ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อ	มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอื่น ๆ ปรากฏอยู่ใน (1) กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด (2) กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ (3) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการข้ามชาย	-	(1) การสอบปากคำ (Interviews) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน (2) มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence)	(1) การสอบปากคำด้านการเงิน (Financial interviews) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน (2) การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records) เป็นวิธีการ	(1) การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล (The development of informants) (2) พยานวัตถุอันเป็นพยานหลักฐานของการปฏิบัติการ (Laboratory evidence of physical evidence)	(1) หมายเรียกพยาน (Subpoenas) กับหมายเรียกพยานจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury Subpoenas) (2) ผู้ให้ข้อมูล (Informants) (3) พยานบุคคล (Witnesses) (4) ทายาท (Case

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญา ฉบับอื่น	องค์การ สหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงาน เฉพาะกิจเพื่อ ดำเนิน มาตรการทาง การเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวน สอบสวน	การสืบสวน สอบสวนคดี ฟอกเงิน
ตรวจสอบหรือ เพื่อ ประกอบการ พิจารณา (ข) มาตรการเข้าไป ในเคหสถาน สถานที่หรือ ยานพาหนะที่มี เหตุอันควร สงสัย	(4) กฎหมาย ป้องกันและ ปราบปรามการ มีส่วนร่วมใน องค์การ อาชญากรรม ข้ามชาติ		หมายความ รวมถึง การใช้หมายค้น และเครื่องมือ อย่างอื่น ฯลฯ เป็นวิธีการใน การสืบสวน สอบสวน ทางการเงิน	รวบรวม พยานหลักฐาน (3) หมายค้น (Search warrants) เป็น วิธีการรวบรวม พยานหลักฐาน		Offshoot) (5) ความ ช่วยเหลือจาก พยานบุคคล ทางด้านตัว จำเลย (Assistance with defendant Witnesses) (6) การ สอบปากคำ (Interviews) (5) หมาย ค้น (Search Warrants) (6) เอกสาร ที่ได้จากการ ค้นโดยมี หมาย (Document Search Warrants)

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน ได้แก่ มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา หรือมาตรการเข้าไปใน

เคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย ของประเทศไทย ต้องเปรียบเทียบกับ มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินตามหลักสากล ได้แก่ มาตรการ Interviews, Compulsory measures to obtain evidence, Financial Interviews, Analysis of bank records, The development of informants, Laboratory evidence of physical evidence, Subpoenas, Grand Jury Subpoenas, Informants, Witnesses, Case Offshoot, Assistance with defendant Witnesses, Search warrants, Document Search Warrants ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถแสดงอรรถาธิบายได้ว่า

มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา หรือเข้าไปใน เคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 นี้ เป็นมาตรการที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะ นำมาซึ่งพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินที่มีความชัดเจน และเป็นมาตรการในหลักกฎหมายของไทยที่มีความสอดคล้องกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ

มาตรการนี้ของประเทศไทยมีจุดเน้นอยู่ 2 ประการคือ (1) การเรียกให้บุคคลมาพบกับ การเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง และ (2) การตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้ ซึ่งความมุ่งหมายจากการกระทำของรัฐตามมาตรานี้คือ เป็นการสืบสวนคดีฟอกเงิน และเป็นการ รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการฟอกเงิน

ผู้วิจัยขออธิบายประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) การเรียกให้บุคคลมาพบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง มาตรการใน ประเทศไทยคือ มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ตามมาตรา 38 (1) และมาตรา 38 (2) มาตรการดังกล่าวมีบทกำหนดโทษในกรณีที่บุคคลไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐ คือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในทางปฏิบัติผู้วิจัยพบว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีแนวปฏิบัติที่ดีในการเรียกให้บุคคลมาพบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง ส่วนใหญ่องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน ก็มักยินยอมในการให้ความร่วมมือกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นอย่างดี การใช้มาตรการนี้ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงินมีทั้งมาตรการเชิงรุกและเชิงรับ กล่าวคือมีการลงพื้นที่ไปเพื่อรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่ ต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมถึงมีการเรียกบุคคลหรือองค์กรสถาบันอื่น ๆ มาเพื่อให้ข้อมูลกับทาง สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย โดยหน่วยงานย่อยที่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรการ นี้ได้แก่ กองข่าวกรองทางการเงินและกองคดี ซึ่งโดยปกติ กองข่าวกรองทางการเงินทำหน้าที่

ตรวจสอบและรอยเส้นทางการเงิน โดยอาศัยการวิเคราะห์จากการรายงานธุรกรรมและการตรวจสอบเพิ่มเติมกับสถาบันการเงิน ส่วนกองคดีทำหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สิน ไปสอบปากคำรวบรวมพยานหลักฐาน นำมาสู่การดำเนินการทางทรัพย์สินคือการยึดอายัดทรัพย์สิน โดยทำหน้าที่ประสานงานกับตำรวจในพื้นที่ การดำเนินการดังกล่าวนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ

ส่วนในต่างประเทศนั้น พบว่า คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ใช้วิธีการสอบปากคำ (Interviews) ซึ่งกระทำเหมือนกับวิธีการในประเทศไทย การสอบปากคำถือเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อมูลนอกเหนือจากการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ผู้สืบสวนสอบสวนต้องรับฟังคำแถลงโดยสมัครใจจากผู้ต้องสงสัยและพยานบุคคล และเมื่อสอบปากคำแล้ว ต้องจัดทำรายงานการสืบสวนสอบสวนและผลของการสอบปากคำเพื่อใช้เป็นพยานเอกสารในคดีฟอกเงิน¹⁸²

ส่วนธนาคารโลก (The World Bank) นั้น ก็มุ่งเน้นการสอบปากคำด้านการเงิน (Financial Interviews) จากตัวจำเลย พยานบุคคล และบุคคลผู้ให้ข้อมูล คล้ายคลึงกันกับคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน กล่าวคือมุ่งเน้นการสอบปากคำ โดยการตั้งคำถามที่แลดูสุภาพและดูเป็นธรรมชาติในเรื่องการเงินมากกว่าการตั้งคำถามเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดทางอาญา เพื่อนำไปสู่การเจรจาที่ดีโดยไม่มีพฤติกรรมการต่อต้านจากคู่สนทนา ตัวอย่างการตั้งคำถามกับจำเลย เช่น คุณใช้บริการของธนาคารใด คุณมีบัญชีประเภทใดบ้าง คุณมีบัญชีการลงทุนกับตัวแทนในการซื้อขายหุ้นหรือไม่ คุณมีบัญชีในต่างประเทศหรือไม่ ผู้ใดเป็นนักการบัญชีให้กับคุณ เป็นต้น และตัวอย่างการตั้งคำถามกับพยานบุคคลและผู้ให้ข้อมูล เช่น ผู้ใดทำหน้าที่เก็บเงินและเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสืบสวนสอบสวน เงินถูกเก็บรักษาไว้ที่ใด ใช้ธนาคารอะไร ใครเป็นนายธนาคารที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คุณมีการใช้จ่ายอย่างไรและใครเป็นผู้รับเงิน เป็นต้น ธนาคารโลกนั้นกล่าวว่า การตั้งคำถามเหล่านี้ทำให้เห็นถึงภาพจน์เรื่องธุรกรรมการเงิน การจัดการทางการเงิน การดำเนินงานของธนาคาร วิธีการจัดการทางการเงินของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล รวมถึงวิธีการในการฟอกเงินด้วย¹⁸³

¹⁸² From **FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance** (p. 26), by Financial Action Task Force, 2012, Retrieved December 1, 2016, from [http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations %20Guidance.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf).

¹⁸³ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (p. 22), by The

และธนาคารโลก (The World Bank) ยังกล่าวถึง การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records) ว่า บันทึกของธนาคารทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นเอกสารที่มีคุณค่าที่สุดในทุกคดีเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน เป็นพยานหลักฐานขั้นต้นซึ่งแนะนำรายได้ของอาชญากรรมที่เข้าสู่ระบบการธนาคาร ความเคลื่อนไหวของรายได้ทั้งหลายระหว่างธนาคารหลายแห่ง รวมถึงถือเป็นหัวใจของรูปแบบในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์บันทึกของธนาคารที่ได้รับมา จะให้รายนามของพยาน ลูกจ้างของธนาคาร และช่วยในการสอบถามถึงธุรกิจต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน ทำให้ได้รับข้อมูลที่ขยายผลมากขึ้น ในเรื่องการไหลเวียนของเงิน ปริมาณจำนวนเงิน และการเชื่อมโยงกับบุคคลผู้ฟอกเงิน¹⁸⁴

จะเห็นได้ว่า ธนาคารโลกใช้วิธีการสอบปากคำด้านการเงินมาใช้ควบคู่กับการวิเคราะห์รายงานของธนาคาร ซึ่งวิธีนี้ใกล้เคียงกับวิธีการของประเทศไทย

นอกจากนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) มีข้อแนะนำที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 38 ของกฎหมายไทยว่า วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนของสหรัฐอเมริกาคือ การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล (The development of informants) และ พยานวัตถุอันเป็นพยานหลักฐานของการปฏิบัติการ (Laboratory evidence of physical evidence)¹⁸⁵ สองมาตรการนี้มักใช้ในการสืบสวนสอบสวนผู้ฝ่าฝืนกฎหมายภาษีเงินได้ของรัฐเป็นอันดับแรก และนำเครื่องมือนี้มาปรับใช้อย่างเหมาะสมเพื่อช่วยยกระดับความสำเร็จของการสืบสวนสอบสวนคดีให้มีมากขึ้น ส่วนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของสหรัฐอเมริกานั้น มาตรการเรื่องหมายเรียกพยาน (Subpoenas)¹⁸⁶ กับหมายเรียกพยานจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury Subpoenas)¹⁸⁷ ผู้ให้ข้อมูล (Informants)¹⁸⁸ พยานบุคคล (Witnesses)¹⁸⁹ ทายาท (Case Offshoot)¹⁹⁰ ความช่วยเหลือจากพยาน

World Bank, 2009, Retrieved December 1, 2016, from <http://elib.peaceland.edu.ng:8383/greenstone3/sites/localsite/collect/peacelan/index/assoc/HASH01b3.dir/doc.pdf>.

¹⁸⁴ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 25-26, 47). Op.cit.

¹⁸⁵ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 301), by Madinger, J., 2012, US: CRC Press. Copyright 2012 by CRC Press.

¹⁸⁶ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 306). Op.cit.

¹⁸⁷ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 305). Op.cit.

¹⁸⁸ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (pp. 302-303). Op.cit.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Ibid.

บุคคลทางด้านตัวจำเลย (Assistance with defendant Witnesses)¹⁹¹ การสอบปากคำ (Interviews)¹⁹² จะเห็นได้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นการเรียกให้บุคคลมาพบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง เพื่อเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานคดีฟอกเงินเช่นเดียวกัน และเน้นการสอบปากคำจากผู้ให้ข้อมูล พยานบุคคลและทนายทเป็นสำคัญ แต่ที่ผู้วิจัยเห็นอย่างชัดเจนว่า ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความแตกต่างกันก็คือ ประเทศไทยไม่มีการใช้คณะลูกขุนในชั้นศาล ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีการใช้คณะลูกขุนในชั้นศาล

(2) การตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้

มาตรการในประเทศไทยคือ การเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย ตามมาตรา 38 (3) มาตรการดังกล่าวมีบทกำหนดโทษในกรณีที่ไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐ คือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในทางปฏิบัติผู้วิจัยพบว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีแนวปฏิบัติในการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามมาตรา 38 (3) ดังนี้

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 (1) และ (2) ในประเด็นของการเรียกให้บุคคลมาพบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่งเสียก่อน หากใช้แล้วไม่ได้ผล จึงจะบังคับใช้กฎหมายตามมาตรา 38 (3) ในประเด็นของการเข้าตรวจค้นเพื่อสามารถยึดพยานหลักฐานได้ เรียกได้ว่าเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ละขั้นตอนตามรูปการณ์แห่งคดี

และเมื่อมีการเข้าตรวจค้น แม้หลักกฎหมายฟอกเงินจะเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า¹⁹³ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย เพื่อทำการตรวจค้น โดยไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ถึงกระนั้นก็

¹⁹¹ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 305). Op.cit.

¹⁹² From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 306). Op.cit.

¹⁹³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 38 (3) บัญญัติว่า

“เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นชักว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม”.

ดี ในทางปฏิบัติก็มักมีการใช้หมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาควบคู่กันกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 (3) เหตุผลเนื่องจากการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรืออาจคาดหมายได้ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีการชี้แจงเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ว่า ได้กระทำภายใต้ขอบอำนาจที่ถูกต้องหรือไม่ เป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐถูกร้องเรียนและฟ้องร้องจากเอกชนและประชาชน ซึ่งมักสร้างความยุ่งยากเกี่ยวกับการชี้แจงในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโดยส่วนใหญ่การตรวจค้นก็จะเป็นการเข้าตรวจค้นพร้อมกับหน่วยงานราชการอื่น อาทิเช่น พนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่จากกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นต้น เพื่อให้การเข้าตรวจค้นในครั้งนั้นเกิดสัมฤทธิ์ผลเต็มที่ เมื่อพบเจอการกระทำผิดความผิดอาญาอื่นใดนอกเหนือจากการฟอกเงิน เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยราชการอื่นก็จะสามารถดำเนินการได้โดยฉับพลันทันที ทั้งการเข้าจับกุมบุคคลและการเข้ายึดอายัดทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ฉะนั้น ในภาพรวม สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 (3) นี้ควบคู่กันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเสมอ¹⁹⁴

เมื่อพิจารณาเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศพบว่า คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) กล่าวว่า การใช้หมายค้นเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานของการกระทำความผิดทางอาญา ถือเป็นมาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence) เป็นการใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างทันท่วงที ตลอดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะทำลายบันทึกและพยานเอกสาร การยึดพยานเอกสารในต่างประเทศควรยึดและตรวจสอบระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย¹⁹⁵ ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยขออธิบายเพิ่มเติมในประเด็นการตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้ของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน โดยมีรายละเอียดว่า ในส่วนของการยึดพยานเอกสาร เฉพาะการยึดเพียงพยานเอกสารที่เป็นแผ่นกระดาษเท่านั้นยังไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องยึดพยานหลักฐานที่เป็นพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อีกด้วย ซึ่งอาจมีข้อมูลต่าง ๆ ปრაกฏอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ และในประเด็นนี้มีความใกล้เคียงกับมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) ของต่างประเทศที่ได้กล่าวถึงการแสวงหาพยานหลักฐานในคอมพิวเตอร์หรือการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยการกู้คืนข้อมูลที่ถูกลบทิ้งไปในคอมพิวเตอร์อีกด้วย

¹⁹⁴ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

¹⁹⁵ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (pp. 25-26). Op.cit.

ในเรื่องพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์นี้ กฎหมายไทยได้กล่าวถึงคำนิยามของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์¹⁹⁶ และได้กล่าวว่า¹⁹⁷

¹⁹⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 4 บัญญัติว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

ธุรกรรม หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด 4

อิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้น โดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

ข้อความ หมายความว่า เรื่องราว หรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า อักษร อักษรระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ระบบข้อมูล หมายความว่า กระบวนการประมวลผลด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับสร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การส่งหรือรับข้อความด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า...”

¹⁹⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 7 บัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์”

และมาตรา 11 บัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใดนั้น ให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการ

(1) ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใด เพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ

(2) ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีอาญา เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ด้วยเหตุนี้เอง พยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในคดีฟอกเงินจึงเป็นพยานหลักฐานที่ศาลไทยสามารถรับฟังได้

ธนาคารโลก (The World Bank) กล่าวว่า **หมายค้น (Search warrants)** ต้องเป็นไปตามอำนาจของกฎหมายแต่ละท้องถิ่น หากกฎหมายของท้องถิ่นอนุญาต ก็อาจใช้หมายค้นเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ซึ่งเมื่อใช้หมายค้นแล้ว อาจพบพยานหลักฐานที่ถูกเก็บไว้ในสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้กระทำความผิดทางอาญารวมถึงองค์กรอาชญากรรม ตัวอย่างพยานหลักฐานที่สามารถพบได้เมื่อมีการใช้หมายค้น เช่น เอกสารการธนาคาร เอกสารการเดินทาง และบันทึก เป็นต้น ซึ่งจะช่วยพิสูจน์การกระทำความผิดฐานฟอกเงินและความเคลื่อนไหวทางการเงิน นอกจากนี้ ธนาคารโลกยังกล่าวอีกด้วยว่า เวลาที่ใช้สำหรับการค้นเป็นสิ่งสำคัญมาก การค้นอาจกระทำเมื่อมีบุคคลที่ต้องสงสัย และอาจกระทำในเวลากลางคืนหรือในเวลาระหว่างวัน โดยขึ้นอยู่กับรูปการณ์ของแต่ละคดี¹⁹⁸

ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) กล่าวว่า การเลือกใช้วิธีการ **หมายค้น (Search Warrants)** และ **เอกสารที่ได้จากการค้นโดยมีหมาย (Document Search Warrants)** เป็นหลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation) คดีฟอกเงิน การตัดสินใจที่จะกระทำการบางอย่าง ต้องกระทำในขั้นตอนที่รวดเร็วที่สุด หากมีอาจเริ่มต้นเก็บรวบรวมพยานหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีได้ หลังจากนั้นสิ่งต่าง ๆ มากมายก็อาจจะมี ความเปลี่ยนแปลงไป ฉะนั้น มีทางเลือกในการติดตามประเภทของคดีอยู่ 2 ทางเลือกคือ การแกะรอยทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรมทางการเงินไปสู่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ และ การเชื่อมโยงการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ไปยังทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรม¹⁹⁹

เก็บรักษา ความครบถ้วน และ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งปวง

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย”.

¹⁹⁸ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 23, 46). Op.cit.

¹⁹⁹ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (pp. 304-305). Op.cit.

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า (1) การเรียกให้บุคคลมาพบ กับการเรียกให้บุคคลเอา พยานหลักฐานมาส่ง และ (2) การตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้ เป็นการสืบสวนคดี ฟอกเงินที่มีความสำคัญ และเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการฟอกเงิน หาก ประสบความสำเร็จในการรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นตอนนี้ ก็จะทำให้การสืบสวนเป็นผลดี ต่อการยึดอาชญากรรมในทางแพ่ง และนำไปสู่การประสานความร่วมมือเรื่องการสืบสวน สอบสวนคดีฟอกเงินกับองค์กรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

5.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงิน

พิจารณาตารางเปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นใน คดีฟอกเงินดังนี้

ตารางที่ 5.3 ตารางเปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาฉบับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
3. มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงิน	มีมาตรการที่ใกล้เคียงกันเพียงบางประการปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กล่าวคือ พนักงาน	-	-	-	-	-

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญา ฉบับอื่น	องค์การ สหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงาน เฉพาะกิจเพื่อ ดำเนิน มาตรการทาง การเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวน สอบสวน	การสืบสวน สอบสวนคดี ฟอกเงิน
	เจ้าหน้าที่นั้น ไม่ได้เป็น พนักงาน สอบสวน และ จะต้องส่งคดี ไปให้พนักงาน สอบสวนทำ การสอบสวน ต่อไป	-	-	-	-	-

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงินของประเทศไทย ผู้วิจัยขอแสดงอธิบายดังนี้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า มาตรการจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน บันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวน ไม่ปรากฏอยู่ในหลักกฎหมายต่างประเทศอย่างเฉพาะเจาะจง แต่ปรากฏอยู่ในหลักกฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1

ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายไทยมีความประสงค์เพียงว่า กรณีที่มีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้แล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานของรัฐคือเจ้าพนักงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจสอบปากคำ (Interview) ผู้ถูกจับ เพื่อบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับกุมเป็นหลักฐานเบื้องต้น ก่อนที่จะส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนต่อไป ฉะนั้น หลักการในมาตรานี้ก็ใกล้เคียงกับหลักการ Interview ของต่างประเทศที่กล่าวไปในหัวข้อก่อน

นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันไม่มีอำนาจในการสอบสวนผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน มีเพียงอำนาจในการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินเพื่อนำไปสู่การยึดอาชญากรรมในทางแพ่งเท่านั้น ใกล้เคียงกับอำนาจ

ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่นั้นไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวน และจะต้องส่งคดีไปให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนต่อไป

5.4 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงิน

พิจารณาดารงเปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงินดังนี้

ตารางที่ 5.4 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมาย อาญาฉบับ อื่น	องค์การ สหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงาน เฉพาะกิจเพื่อ ดำเนินมาตรการ ทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวน สอบสวน	การสืบสวน สอบสวนคดี ฟอกเงิน
4. มาตรการ เข้าถึงข้อมูลทาง การเงินในคดี ฟอกเงิน ได้แก่ (ก) มาตรการ เข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการ เข้าถึงข้อมูล ทางการสื่อสาร หรือข้อมูล คอมพิวเตอร์	มาตรการ เข้าถึงข้อมูล ในคดี ปราบกฏ อยู่ใน (1) กฎหมาย เกี่ยวกับยา เสพติด (2) กฎหมาย การสอบสวน คดีพิเศษ (3) กฎหมาย ว่าด้วยการ กระทำ ความผิด เกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ (4) กฎหมาย ป้องกันและ ปราบปราม	-	(1) การดักฟัง การสื่อสาร (Intercept ing Communicati ons) ตาม ข้อแนะนำที่ 31 และการดักฟัง การสื่อสาร (Intercepting Communica tions) เป็น วิธีการในการ สอบสวนทาง การเงิน (2) การเข้าถึง ข้อมูลในระบบ คอมพิวเตอร์	การใช้อุปกรณ์ ตรวจสอบและ บันทึกโดย ได้รับความ ยินยอม (Consensual monitoring)	การดักฟังทาง โทรศัพท์ใน กรณีที่ถูกกฎหมาย อนุญาต (Where permitted by law, wiretapping)	(1) การดักฟัง ทางโทรศัพท์ (Wiretaps Authorizations) (2) การใช้ อุปกรณ์ในการ ดักฟัง (Pen Registers)

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมาย อาญาฉบับ อื่น	องค์การ สหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงาน เฉพาะกิจเพื่อ ดำเนินมาตรการ ทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวน สอบสวน	การสืบสวน สอบสวนคดี ฟอกเงิน
	การก้ำกัมนุชย์ (5) กฎหมาย ป้องกันและ ปราบปราม การมีส่วน ร่วมใน องค์กร อาชญากรรม ข้ามชาติ		(Accessing Computer Systems) ตาม ข้อแนะนำที่ 31			

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงิน ได้แก่ มาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของประเทศไทย เปรียบเทียบกับมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงินตามหลักสากล ได้แก่ มาตรการ Intercepting Communications, Wiretapping, Accessing Computer Systems, Consensual monitoring ผู้วิจัยสามารถแสดงอรรถาธิบายได้ว่า

โดยปกติ เจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทยจะใช้หลักการเรียกให้บุคคลมาพบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่งก่อน แล้วจึงใช้หลักการตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้ จากนั้นลำดับสุดท้ายจึงค่อยใช้หลักการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามลำดับ

มาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 46 ถือเป็นมาตรการที่ดีมากเพราะจะทำให้รัฐสามารถเจาะลึกข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดฐานฟอกเงินครอบคลุมได้ทั้งหมด ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ที่มีความปลอดภัยและเสี่ยงอันตรายน้อยจากการใช้มาตรการนี้ กล่าวคือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สามารถปฏิบัติการได้โดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดโดยตรง ต่างประเทศให้ข้อคิดสำหรับการใช้มาตรการนี้ว่า การดักฟังการติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องของการแทรกแซง การบีบบังคับ และมาตรการเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล เวลาหรืออุปกรณ์เครื่องมือ

อนึ่ง ความแตกต่างของมาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ระหว่างหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายต่างประเทศคือ หลักกฎหมายไทยให้อำนาจในการเข้าถึงทางบัญชีด้วย ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศมิได้ให้อำนาจในการเข้าถึงทางบัญชี คงมีเพียงการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารกับการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์เท่านั้น อธิบายได้ดังนี้

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ให้คำแนะนำตามข้อแนะนำที่ 31 ว่า ควรใช้การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications) และ การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems)²⁰⁰ เพราะเป็นวิธีการที่มีความจำเป็นต่อการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินแนะนำว่า การดักฟังทางโทรศัพท์ อิเล็กทรอนิกส์มีประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ช่วยระบุตัวผู้สมคบ ช่วยวินิจฉัยเกี่ยวกับการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรม ช่วยจัดหาข้อมูลหรือพยานหลักฐานซึ่งถูกกระทำขึ้นตามเวลาที่แท้จริง และช่วยนำไปสู่การค้นพบทรัพย์สิน บันทึกทางการเงิน และพยานหลักฐานอื่น ๆ

ประเทศต่าง ๆ ควรฝึกฝนพนักงานเจ้าหน้าที่ของตน ที่จะดำเนินการดักฟังการติดต่อสื่อสารอย่างเหมาะสม การปฏิบัติการดังกล่าวจึงจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีวิธีการสืบสวนสอบสวนที่ทำให้ตนเองอยู่รอดได้ และประเทศต่าง ๆ ควรจะเสนอกฎซึ่งสร้างความมั่นใจว่า เป็นการใช้วิธีการนี้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล²⁰¹

ธนาคารโลก (The World Bank) กล่าวถึง การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring) ว่า การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอมนี้ถือเป็นการดักฟัง การแอบฟัง หรือการบันทึกบทสนทนาของบุคคล โดยการใช้

²⁰⁰ From **International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations** (p. 25), by Financial Action Task Force, 2012, Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

²⁰¹ From **FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance** (pp. 26-27). Op.cit.

อุปกรณ์เครื่องกล อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งประดิษฐ์อื่นใด โดยมีอย่างน้อยหนึ่งฝ่ายได้ให้ความยินยอม การฟังและการบันทึกบทสนทนาการพูดคุยกันของผู้กระทำความผิดที่ได้ดำเนินการมาแล้วในอดีตหรือในอนาคต จะถือเป็นพยานหลักฐานที่ทรงคุณค่าต่อการสืบสวนสอบสวนประเภทของการใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอมนี้ ได้แก่ การสนทนากันทางโทรศัพท์ การสนทนากันในชีวิตประจำวันซึ่งเกิดขึ้นในสถานที่สาธารณะหรือสถานที่ของปัจเจกชน และการฝากข้อความทางอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีการนี้จะต้องเป็นไปตามกฎหมายของท้องถิ่น โดยกฎหมายของท้องถิ่นจะต้องระบุว่าภายใต้สถานการณ์เช่นไรที่จะสามารถใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอมนี้²⁰²

ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนคือ การดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณีที่ถูกกฎหมายอนุญาต (Where permitted by law, wiretapping)²⁰³ และการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินคือ การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretaps Authorizations) และการใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers)²⁰⁴ นายจอห์น มาดินเกอร์ให้ความเห็นว่า แท้จริงแล้วคดียังมีอาจตัดสินได้ นอกเสียจากว่าพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาหรือพนักงานอัยการระดับมลรัฐนั้นจะเข้ามาเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีเสียตั้งแต่ที่แรก จะต้องมีการนำพนักงานอัยการเข้าสู่ประเด็นแห่งคดี รวมไปถึงวิธีการมีอำนาจในการดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretap Authorizations) และการใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers)

จากการสัมภาษณ์พนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาพบว่า²⁰⁵ “เพนรีจิสเตอร์เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการสะกดรอยหมายเลขโทรศัพท์ที่ถูกเรียกทางโทรศัพท์ ส่วนอุปกรณ์การดักจับและติดตามหรือเทปแอนด์เทรซนั้นเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการสะกดรอยหมายเลขที่เรียกเข้าในหมายเลขโทรศัพท์นั้น ทั้งเพนรีจิสเตอร์และเทปแอนด์เทรซเป็นการอนุญาตที่จะทำให้ได้ยินบทสนทนาและจะต้องมีหมายดักฟังทางโทรศัพท์ ซึ่งยากมากที่จะได้รับการอนุญาต (Pen Register is a device for tracking phone numbers called by a phone. Trap and trace is a device for tracking numbers which call into that phone number. Neither one allows you to hear the conversation- that requires a wiretap warrant, much harder to get.)”

²⁰² From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (p. 27). Op.cit.

²⁰³ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 301). Op.cit.

²⁰⁴ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 305). Op.cit.

²⁰⁵ จาก ไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ. (6 มีนาคม 2560). พนักงานอัยการสหรัฐอเมริกา. สัมภาษณ์.

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลในประเทศไทยพบว่า มีการใช้มาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 น้อยมาก กลไกการขับเคลื่อนการใช้มาตรการนี้ จะต้องเป็นกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่า บัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว โดยศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการ โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรและให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

ในความเป็นจริงการใช้มาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ จะต้องใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล กล่าวคือ ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการเจาะข้อมูลเข้าถึงตัวผู้กระทำความผิดด้วยการใช้เทคโนโลยี ซึ่งในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดความเชี่ยวชาญในส่วนนี้ และต้องขอความร่วมมือจากผู้ให้บริการ (Service Provider) ของภาคเอกชน ซึ่งก็มีความร่วมมือด้วยความยินยอมอย่างไม่สมัครใจเท่าใดนักต่อการปฏิบัติการของรัฐ และต้องมีการใช้ทรัพยากรเวลาที่มีข้อจำกัดเพียงไม่เกินเก้าสิบวันต่อการปฏิบัติการหนึ่งครั้ง และสุดท้ายคือทรัพยากรที่เป็นอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐมียังไม่เพียงพอ ยังมีความล้าหลัง และไม่ทันสมัยเทียบเท่าเทคโนโลยีการดักฟังที่ใช้กันอยู่ในต่างประเทศ

ฉะนั้น ประเทศไทยจึงควรพัฒนามาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 ให้มีการใช้ที่เพิ่มมากขึ้นในความเป็นจริง เนื่องจากมาตรการดังกล่าวเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่จะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ จากสภาพของคดีบางประเภท การแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงด้วยวิธีการตามปกติไม่อาจกระทำได้หรืออาจกระทำได้แต่ไม่ได้ผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร กล่าวคือ ไม่สามารถเรียกให้บุคคลมาพบได้ หรือเรียกให้บุคคลมาพบได้แล้วแต่บุคคลไม่ยอมให้ปากคำตามความเป็นจริง ไม่สามารถเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง หรืออาจมีการนำพยานหลักฐานมาส่งแล้ว แต่มิใช่พยานหลักฐานที่ครอบคลุมรายละเอียดทั้งหมด หรือเป็นพยานหลักฐานเท็จ และอาจเข้าตรวจค้นแล้วแต่มีอาจยึดพยานหลักฐานได้ เนื่องจากมีการย้ายถ่ายเทพยานหลักฐานไปอยู่สถานที่อื่นเสีย เป็นต้น ฉะนั้น หากมีกฎหมายให้อำนาจในการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้แล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐควรปฏิบัติตามขั้นตอนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของ

กฎหมายให้ครบถ้วนและถูกต้องทั้งหมด เพื่อให้พยานหลักฐานที่ได้มานั้น เป็นพยานหลักฐาน โดยชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานของศาล นำมาสู่การลงโทษทางอาญาแก่ จำเลยในคดีฟอกเงิน

5.5 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงิน

พิจารณาดารงเปรียบเทียบมาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงินดังนี้

ตารางที่ 5.5 ตารางเปรียบเทียบมาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญา ฉบับอื่น	องค์การ สหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงาน เฉพาะกิจเพื่อ ดำเนิน มาตรการทาง การเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวน สอบสวน	การสืบสวน สอบสวนคดี ฟอกเงิน
5. มาตรการอำ พรางตนในคดี ฟอกเงิน	มาตรการอำ พราง ปรากฏ อยู่ใน (1) กฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพ ติดย (2) กฎหมาย ป้องกันและ ปราบปรามการ มีส่วนร่วมใน องค์การ อาชญากรรม ข้ามชาติ มาตรการแฝง ตัว ปรากฏอยู่ ใน - กฎหมายการ สอบสวนคดี	การปฏิบัติการ ลับ (Undercover operations) ตามอนุสัญญา สหประชาชาติ ว่าด้วยการ ต่อต้านการ ทุจริต ค.ศ. 2003	การปฏิบัติการ ลับ (Undercover operations) ตามข้อแนะนำ ที่ 31 และการ ปฏิบัติการลับ (Undercover operation) เป็นวิธีการใน การสืบสวน สอบสวน ทางการเงิน	การปฏิบัติการ ลับ (Undercover operations) เป็นวิธีการ พิเศษในการ สืบสวน สอบสวน	การใช้ตัวแทน ในการ ปฏิบัติการลับ (Use of undercover agents)	การปฏิบัติการ ลับ (Undercover) - การฟอกเงิน ของผู้อื่น (Laundering their money) - การฟอกเงิน ด้วยวิธีการ หลอกลวงของ ผู้กระทำ ความผิดเอง (Stings: laundering our money)

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญา ฉบับอื่น	องค์การ สหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงาน เฉพาะกิจเพื่อ ดำเนิน มาตรการทาง การเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวน สอบสวน	การสืบสวน สอบสวนคดี ฟอกเงิน
	พิเศษ					

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงินของประเทศไทยเปรียบเทียบกับมาตรการ Undercover operations ในคดีฟอกเงินตามหลักสากล สามารถแสดงอรรถาธิบายได้ดังนี้

มาตรการอำพรางตน เป็นมาตรการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ภายหลังจากมาตรการเรียกให้บุคคลมาพบ มาตรการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง มาตรการตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้ มาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ หมายความว่า มาตรการอำพรางตนนี้เป็นมาตรการสุดท้ายที่จะถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ ภายหลังจากมาตรการแบบดั้งเดิมไม่ประสบความสำเร็จ จึงเป็นวิธีการเดียวที่จะสามารถแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินได้

ในปัจจุบัน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถใช้มาตรการอำพรางตนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1 นี้ได้ด้วยตนเอง แต่ในทางปฏิบัติพบว่า จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกรมสอบสวนคดีพิเศษกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อขับเคลื่อนการใช้มาตรการดังกล่าว เหตุผลเนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษค่อนข้างมีทักษะความชำนาญมากกว่า ยกตัวอย่างเช่น การใช้มาตรการอำพรางตนด้วยการออกเอกสารบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลที่เป็นผู้กระทำความผิดที่เป็นเป้าหมาย การครอบครองอาวุธปืนเพื่อใช้ในการป้องกันตัว เป็นต้น

ฉะนั้น มาตรการจัดทำเอกสารหลักฐานและการอำพรางตนจึงต้องกระทำควบคู่กันไป มิอาจใช้มาตรการจัดทำเอกสารหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียว หรือใช้มาตรการอำพรางตนแต่เพียงอย่างเดียวได้ นอกจากนี้ ในบริบทกฎหมายของประเทศไทยอาจเรียกชื่อมาตรการดังกล่าวออกเป็น

หลายชื่อ เช่น มาตรการอำพราง มาตรการปฏิบัติการอำพราง มาตรการแฝงตัว หรือมาตรการปฏิบัติการลับ เป็นต้น

การอำพรางตามหลักกฎหมายไทยมีคำนิยามอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และการปฏิบัติการอำพรางมีคำนิยามอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งหมายความเหมือนกันว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

การแฝงตัวตามหลักกฎหมายไทยมีถ้อยคำอยู่ในกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ แต่ไม่มีคำนิยามของการแฝงตัว โดยบทบัญญัติระบุแต่เพียงว่า การเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า มาตรการปฏิบัติการลับ (Undercover operations) เป็นมาตรการเดียวที่ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศมีความเห็นพ้องต้องกันว่า เป็นมาตรการที่เหมาะสมที่จะใช้กับคดีอาชญากรรมร้ายแรง คดีอาชญากรรมข้ามชาติ และคดีอาชญากรรมฟอกเงิน

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) แนะนำให้ การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) เป็นมาตรการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003²⁰⁶

คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ตามข้อแนะนำที่ 31 แนะนำให้ใช้มาตรการปฏิบัติการลับ (Undercover operations)²⁰⁷ และถือว่าการปฏิบัติการลับเป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

โดยคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินกล่าวว่า การปฏิบัติการลับเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพและเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน แต่ทว่าก็มีความเสี่ยงร่วมอยู่ด้วย การปฏิบัติการลับเป็นวิธีการที่อนุญาตให้ผู้สืบสวนสอบสวนเข้าถึง

²⁰⁶ From **The United Nations Convention against Corruption 2003** (p. 41), by United Nations, 2003, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.

²⁰⁷ From **International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations** (p. 25), by Financial Action Task Force, 2012, Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

พยานหลักฐานที่มีความสำคัญ ซึ่งมิอาจได้รับด้วยวิธีการอื่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการลับควรถูกฝึกฝนอย่างหนักก่อนเข้าไปพัวพันกับการปฏิบัติการเช่นว่านั้น²⁰⁸

ธนาคารโลก (The World Bank) แนะนำว่า การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) ถือเป็นวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

ธนาคารโลกกล่าวว่า การปฏิบัติการลับเป็นการแฝงตัวหรือการเข้าเป็นสมาชิกของการประกอบอาชญากรรม โดยผู้ให้ข้อมูลหรือเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านข้อมูลของความมั่นคงปลอดภัยหรือพยานหลักฐานของการดำเนินคดีในทางอาญา การปฏิบัติการลับสามารถช่วยให้การสืบสวนสอบสวนทางอาญานั้น มีวิธี

- กำหนดการดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดเงินรายได้
- เชื่อมโยงกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จัก รวมทั้งผู้ฟอกเงิน การเงินที่เกี่ยวข้อง

ผู้ก่อการร้ายหรือองค์กรก่อการร้าย

- เชื่อมโยงกับผู้สมคบร่วมกัน และพยานบุคคลสำคัญ
- เชื่อมโยงและสะกดรอยรายได้จากอาชญากรรมหรือเงินทุนที่ถูกใช้เกี่ยวกับการก่อการ

ร้าย

การสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินด้วยการปฏิบัติการลับ มีทั้งสิ้น 2 รูปแบบ คือ

- เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอาจกระทำการฟอกเงิน เพื่ออาชญากรรมหรือองค์กรอาชญากรรม

- องค์กรการฟอกเงินอาจถูกคัดเลือกให้เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของรัฐ เพื่อกระทำการฟอกเงิน

เป้าหมายของการปฏิบัติการลับเช่นนี้ กระทำเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีต่อบุคคลในด้านการเงิน อาทิเช่น นายธนาคาร ทนายความ นักบัญชี หรืออื่น ๆ หรือเพื่อการค้นพบความเคลื่อนไหวทางการเงิน ซึ่งมาหรือไปยังธนาคาร ธุรกิจ หรือประเทศต่าง ๆ²⁰⁹

ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) มีวิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนคือ การใช้ตัวแทนในการปฏิบัติการลับ (Use of undercover agents)²¹⁰ ส่วนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินก็ใช้การปฏิบัติการลับ (Undercover) เช่นกัน²¹¹

²⁰⁸ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (pp. 26-27). Op.cit.

²⁰⁹ From Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing (p. 28). Op.cit.

²¹⁰ From Money laundering: A guide for criminal investigators (p. 301). Op.cit.

²¹¹ From Money laundering: A guide for criminal investigators (p. 306). Op.cit.

นายจอห์น มาคินเกอร์ พนักงานสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของหน่วยสรรพากรสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า มีสองแนวทางในการปฏิบัติการลับเกี่ยวกับการฟอกเงิน จะปฏิบัติการอย่างไรให้สมเจตนาธรรมณ์เพื่อการตั้งข้อหาคดีในตอนท้าย และต้องคำนึงถึงคำพิพากษาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการ คำถามสำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การฟอกเงินนี้เป็นการฟอกเงินของผู้อื่นหรือเป็นการฟอกเงินของผู้กระทำความผิดเอง

นายจอห์น มาคินเกอร์ กล่าวถึง การปฏิบัติการลับที่เป็นการฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) ว่า ในการสืบสวนสอบสวน บางครั้งผู้ปฏิบัติการลับจะต้องกระทำการเป็นอาชญากรครั้งหนึ่งในขั้นตอนของการวางเงินสด (placing) หรือขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงเงินสด (layering) ซึ่งเป็นเงินสดปรกเหล่านั้น คดีจำนวนมากใช้วิธีการเก็บ (pickups) ซึ่งผู้ปฏิบัติการจะต้องรวบรวมเงินสดจากผู้ต้องสงสัยและเคลื่อนย้ายเงินนั้นผ่านช่องทางลับไปยังบัญชีธนาคารหรือปลายทางอื่น ๆ ที่อาชญากรกำหนดไว้ คดีเหล่านี้ถือเป็นการฟอกเงินของผู้อื่นอย่างแท้จริง หรืออย่างน้อยก็ถือเป็นการเกิดขึ้นเช่นนั้น การปรากฏสิ่งใดอย่างหนึ่งคือ อาชญากรมักจ่ายค่าธรรมเนียมของการบริการนี้ตามความเป็นจริง เป็นการกระทำเพื่อไม่ให้เกิดความน่าสงสัย ซึ่งก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ค่อนข้างโง่เขลาในเวลาต่อมา

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการประเภทนี้คือ เพื่อพิสูจน์ (ก) บัญชีธนาคารหรือปลายทางอื่นของเงินทุน และ (ข) จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดทางอาญามากเท่าที่จะเป็นไปได้ การพิสูจน์บัญชีธนาคารมีคุณค่าอย่างมาก ไม่ว่าจะ เป็นธนาคารในสหรัฐอเมริกาเองหรือธนาคารที่จดทะเบียนในต่างประเทศ เนื่องจากบันทึกของบัญชีเหล่านี้ช่วยแกะรอยเส้นทางการเงินที่นักฟอกเงินฝากไว้ และยังช่วยติดตามเงินของบุคคลและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมได้เป็นจำนวนมาก บัญชีธนาคารจะแสดงให้เห็นถึงการหยุดพักของเส้นทางการเงิน ซึ่งเมื่อตรวจสอบ จะช่วยติดตามทุกประเภทของสถานที่ที่มีส่วนได้เสีย

ส่วนได้เสียมักเป็นของผู้กระทำความผิดคนอื่นในแผนการนี้ด้วย ไม่เพียงแต่จะเป็นการพิสูจน์การกระจายตัวเงินย่อย ๆ (smurf) หรือพิสูจน์การเป็นลูกจ้างในลำดับการบังคับบัญชาขั้นที่ต่ำลงไป แต่ในขั้นตอนสูงสุด จะช่วยสนับสนุนฐานผลกำไรจากการอาชญากรรมซึ่งมีการไหลเวียนของเงินผ่านใบเสร็จรับเงินของเงินทุนอีกด้วย²¹²

และนายจอห์น มาคินเกอร์ กล่าวถึงการปฏิบัติการลับที่เป็นการฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings: laundering our money) ว่า ประเภทของการปฏิบัติการลับอีกประเภทหนึ่งคือ ประเด็นที่ผู้กระทำความผิดกระทำการฟอกเงินเอง คดีประเภทนี้

²¹² From *Money laundering: A guide for criminal investigators* (pp. 311-312). Op.cit.

ประกอบด้วยนักฟอกเงินที่มีทักษะความชำนาญเป็นมืออาชีพ เป็นนักฟอกเงินซึ่งว่าจ้างผู้ปฏิบัติการลับ อาจใช้ลูกค้าคนอื่น ๆ หรือผู้ประกอบการทางธุรกิจบางราย ให้เป็นผู้จัดการเงินสกปรกและสร้างผลกำไร²¹³

ผู้วิจัยขอวิเคราะห์ว่า

จากแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การปฏิบัติการลับนั้นจะต้องชี้ให้เห็นให้ได้ว่า วัตถุประสงค์ของการกระทำความผิดฐานฟอกเงินนั้น (1) เป็นการฟอกเงินของผู้อื่น หรือ (2) เป็นการฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง

และเมื่อนำมาปรับใช้กับแนวทางของธนาคารโลกแล้ว พบว่า รูปแบบของการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินด้วยการปฏิบัติการลับนั้น รัฐต้องพิจารณาด้วยว่าจะเลือกใช้รูปแบบใดระหว่าง (1) รูปแบบของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายได้สวมรอยกระทำการฟอกเงิน เพื่อประโยชน์ของอาชญากรและองค์กรอาชญากรรม หรือ (2) รูปแบบของการคัดเลือกบุคคลจากองค์กรการฟอกเงินให้เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของรัฐ เพื่อกระทำการฟอกเงิน กล่าวคือ

รัฐจะต้องคัดเลือกบุคคลให้ปฏิบัติหน้าที่ในการปฏิบัติการลับ โดยคัดเลือกบุคคลระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้ปลอมตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรม หรือคัดเลือกบุคคลจากองค์กรอาชญากรรมมาทำหน้าที่ปฏิบัติการลับให้กับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เห็นได้ชัดว่า การทำงานในรูปแบบที่ (1) รัฐจะต้องฝึกฝนการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่อย่างหนักและมีการวางแผนอย่างรอบคอบรัดกุมให้กับเจ้าหน้าที่ภาคสนาม ส่วนการทำงานในรูปแบบที่ (2) การคัดเลือกบุคคลจากองค์กรอาชญากรรมต้องเป็นบุคคลที่ไว้วางใจได้จริง ๆ ว่า ความลับของแผ่นดินจะไม่ถูกเปิดเผยหรือไม่รั่วไหลไปยังองค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับคดี เป็นที่แน่นอนว่าบุคคลจากองค์กรอาชญากรรมต้องมีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนจากการที่ตนทำงานให้กับรัฐด้วย ในที่นี้ผู้วิจัยขอแสดงความคิดเห็นว่า ผลประโยชน์นั้นอาจเป็นการกันตัวไว้เป็นพยานในคดีฟอกเงิน หรืออาจเป็นการชะลอการฟ้องในข้อหาที่ผู้นั้นได้กระทำความผิดทางอาญา กล่าวคือ ข้อแลกเปลี่ยนที่จะชักจูงใจให้อาชญากรมาเป็นพวกเดียวกันกับรัฐได้ จะต้องไม่ใช่ตัวเงินเพียงประการเดียว แต่ต้องเป็นผลประโยชน์ที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการไม่ต้องถูกจำคุกหรือกักขัง

เมื่อพิจารณาแนวทางของนักวิชาการจากประเทศไทย นายอรรถพล ลิขิตจิตถะ พบว่า แนวทางของธนาคารโลกนั้นก็เป็แนวทางที่ใช้กันอยู่จริงภายในประเทศไทย กล่าวคือ การอำพรางโดยวิธีการที่ (1) เจ้าหน้าที่ของรัฐอำพรางตัวเข้าไปอยู่ในกลุ่มขององค์กรอาชญากรรม เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและทราบถึงบทบาทในองค์กรอาชญากรรม ซึ่งบางครั้งอาจมีการกระทำผิดของ

²¹³ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 312). Op.cit.

เจ้าหน้าที่ร่วมอยู่ด้วย เช่น อาจมีการทดสอบว่า บุคคลนั้นสามารถเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมได้ เป็นต้น และ (2) เจ้าหน้าที่ไม่ได้เป็นผู้อำพรางตัว แต่จะใช้บุคคลที่ถูกกำหนดเข้าไปอำพรางตัว โดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าวต้องใช้บุคคลที่มีการรักษาความลับเป็นอย่างดีและต้องปกปิดตัว จะมีลักษณะเหมือนกับสายลับ แต่เปิดตัวเองให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าเป็นบุคคลอื่น ทั้งการปกปิดฐานะ อาชีพ การงาน เป็นต้น การปฏิบัติการอำพรางนี้จะอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ระดับสูง เพื่อให้มีการดำเนินงานไปอย่างถูกต้อง ซอบด้วยกฎหมาย และป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น

นอกจากนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า มาตรการจัดทำเอกสารหลักฐานและการอำพรางตนนี้ ยังต้องใช้ควบคู่กันกับมาตรการอื่น ๆ ด้วย อาทิเช่น การสะกดรอยผู้ต้องสงสัย การดักฟังการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสัมฤทธิ์ผลในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

5.6 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงิน

พิจารณตารางเปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงินดังนี้

ตารางที่ 5.6 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาลบดับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
6. ไม่มี	มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ปรากฏอยู่ใน (1) กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด	การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน	การควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเฝ้าดู (Controlled delivery) ตามข้อแนะนำที่ 31 และการนำส่ง	-	-	แนวทางของหน่วยงานสรรพากรแผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา มิได้

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาลับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
	(2) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ	การค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลโอโม	สิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน			ระบุว่า มีการใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงินของประเทศไทย เปรียบเทียบกับมาตรการ Controlled delivery ในคดีฟอกเงินตามหลักสากล แสดงอรรถาธิบายได้ดังนี้

ในประเทศไทย การใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมยังมีได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับอื่น ดังนี้

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมตามหลักกฎหมายไทยมีคำนิยามอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้อง

สงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

ส่วนการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ตามหลักกฎหมายไทยมีคำนิยามอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัย ผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้ การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุดำเนินการที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น

แนวทางของนักวิชาการของประเทศไทยกล่าวว่า โดยปกติมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม มักใช้กับการติดตามการลักลอบขนส่งยาเสพติด เด็ก หญิง อาวุธสงคราม ธนบัตรปลอม โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐรู้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้น และมีบุคคลครอบครองสิ่งผิดกฎหมายเหล่านั้น แต่เจ้าหน้าที่จะไม่ดำเนินการจับกุม เนื่องจากประสงค์ที่จะนำสิ่งผิดกฎหมายดังกล่าวส่งไปถึงมือผู้รับ ฉะนั้น สิ่งผิดกฎหมายจะมีลักษณะส่งออกจากประเทศไทยไปยังต่างประเทศ หรือนำเข้าจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย หรือการใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการขนส่งสิ่งของต้องห้าม ยกตัวอย่างเช่น การเดินทางเปลี่ยนเที่ยวบิน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เอง การดำเนินการตามมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ตลอดเวลา เพื่อวัตถุประสงค์ในการเฝ้าจับตาเฝ้ามองและจับกุมกลุ่มบุคคลขององค์กรอาชญากรรม และเนื่องจากสิ่งของที่ควบคุมเป็นสิ่งผิดกฎหมาย รัฐจึงต้องควบคุมโดยใกล้ชิดและต้องมีความระมัดระวังที่สูงมาก เพื่อป้องกันพยานหลักฐานเกิดการสูญหาย

นอกจากนี้ มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมอาจใช้

(1) เจ้าหน้าที่อำพรเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม และมีเจ้าหน้าที่ระดับสั่งการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาคสนามนั้น

(2) สายลับซึ่งเคยอยู่ในกลุ่มอาชญากรรมและมีความสัมพันธ์ซึ่งได้รับความไว้วางใจเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม โดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจเป็นผู้เข้าร่วมในการเดินทางไปกับสายลับในฐานะที่เป็นผู้ลำเลียงคนหนึ่งก็ได้ หรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม โดยมีการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ถือสิ่งของต้องห้าม แต่เพื่อให้ได้ตัวการสำคัญในการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ได้ตกลงให้ผู้กระทำความผิดถือสิ่งของต้องห้ามผ่าน โดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่

ทั้งนี้ มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม จะต้องมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศ และมีความร่วมมือทางกฎหมายร่วมกัน

และจากการศึกษาวิจัยข้อมูลในต่างประเทศ พบว่า

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) กำหนด มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลโอโม

โดยอนุสัญญาเวียนนาให้คำนิยามเกี่ยวกับ การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ไว้ว่า วิธีการยินยอมให้สิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องสงสัย ซึ่งเป็นยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท หรือสารเสพติดตามบัญชีแนบท้ายที่หนึ่งและบัญชีแนบท้ายที่สองในอนุสัญญานี้ และรวมถึงสารทดแทนสารเสพติดดังกล่าวนั้น สามารถกระจาย ผ่าน หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรัฐ ภายใต้ความรู้และการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อเฝ้าติดตามตรวจสอบบุคคลที่กำลังถูกพิสูจน์ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามข้อ 3 วรรคแรกของอนุสัญญานี้²¹⁴

และอนุสัญญาพาเลโอโมให้คำนิยามเกี่ยวกับ การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ไว้ว่า วิธีการยินยอมให้สิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องสงสัย สามารถกระจาย ผ่าน หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรัฐ ภายใต้ความรู้และการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อเฝ้าติดตามตรวจสอบต่อการสืบสวนสอบสวนความผิด และการพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา²¹⁵

คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ตามข้อแนะนำที่ 31 ระบุให้ใช้ มาตรการควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเฝ้าดู (Controlled delivery)²¹⁶ และคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน ถือว่า การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน กล่าวคือ

²¹⁴ From **The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988** (p. 2), by United Nations, 1988, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf.

²¹⁵ From **The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto** (p. 6), by United Nations, 2004, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf.

²¹⁶ From **International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations** (p. 25). Op.cit.

การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขนส่งสิ่งของผิดกฎหมาย สกุดเงินหรือตราสารทางการเงินของผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิด วิธีการนี้อยู่ภายใต้คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายการสอดส่องตรวจตรา สิ่งของผิดกฎหมาย สกุดเงินหรือตราสารทางการเงินอาจถูกค้นพบได้ และต่อมามีการยึดทรัพย์สินเหล่านี้ได้ที่ด่านตรวจการเข้าเมือง หรืออาจมีการยึดทรัพย์สินได้ผ่านวิธีการสืบสวนสอบสวนอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติการลับ เป็นต้น การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมจะนำไปสู่

- การระบุดำเนินการจับกุม และการลงโทษผู้กระทำความผิด
 - การทำลายและการถอดโครงสร้างองค์กรอาชญากรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการลักลอบนำสิ่งของผิดกฎหมาย สกุดเงินหรือตราสารทางการเงินข้ามพรมแดน
 - การขยายขอบเขตของการสืบสวนสอบสวน การระบุดำเนินการผู้กระทำความผิดในระดับที่สูงขึ้นและเพิ่มมากขึ้น และการได้รับพยานหลักฐานที่กว้างขวางมากขึ้น
 - การพิสูจน์พยานหลักฐานให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์ว่า ผู้ต้องสงสัยครอบครองสิ่งของผิดกฎหมายหรือสกุดเงิน โดยเจตนา
 - การระบุทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เพื่อการพิจารณาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน
- อย่างไรก็ดี มาตรการนี้ยังคงมีความเสี่ยงในเรื่องการใช้ทักษะอย่างมีความเหมาะสม และมีความเสี่ยงในเรื่องพยานหลักฐานสูญหายระหว่างทาง ฉะนั้น ประเทศต่าง ๆ ควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอย่างดีเพื่อใช้มาตรการนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมนี้ และควรสร้างนโยบายที่มีความชัดเจน กระบวนการในทางปฏิบัติ และระดับในการจัดการที่เหมาะสม²¹⁷

โดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม เป็นมาตรการที่อาจใช้ได้ผลดีในคดีฟอกเงิน ประเทศไทยจึงควรตรามาตรการนี้เพิ่มเติมลงไปในกลุ่มหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ข้อดีของการใช้มาตรการนี้คือ สามารถใช้ได้ผลดีในกรณีผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินมีการขนส่งเงิน สกุดเงิน ตราสารทางการเงิน ทรัพย์สินต่าง ๆ หรือสิ่งของผิดกฎหมายข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น การลักลอบขนส่งเงินสดหรือสกุดเงินต่าง ๆ ไปยังประเทศที่มีพรมแดนติดกันกับประเทศไทยคือพม่า ลาว กัมพูชา มาเลเซีย หรือการขนส่งเงินสดในระหว่างการเปลี่ยนเที่ยวบิน ไปยังประเทศใดประเทศหนึ่งโดยมีศูนย์กลางในประเทศไทย หรือมีประเทศไทยเป็นประเทศต้นทาง ปลายทาง หรือทางผ่านในการฟอกเงิน เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า หากลองวางแนวทางในการบังคับใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมกับคำพิพากษาฎีกาที่ 7290/2554 ในคดีที่จำเลยบรรจุนิรุตติยา

²¹⁷ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (p. 26). Op.cit.

ต่างประเทศ 12 สกุลเงินใส่กระเป๋าเดินทางแบบล่อลวงคิดเป็นเงินไทย 25,602,000 บาท เพื่อเดินทางขึ้นเครื่องบินจากประเทศไทยไปยังประเทศฮ่องกง ซึ่งผลจากคำพิพากษานี้ในอดีตมีอาจเอาผิดกับจำเลยได้ เนื่องจากพยานหลักฐานมีไม่เพียงพอ แต่ทว่าหากนำมาตราการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมมาบังคับใช้ ผู้วิจัยเห็นว่า จะทำให้สามารถแสวงหาพยานหลักฐานและช่วยค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินได้อย่างชัดเจนขึ้น ตามแนวบรรทัดฐานของศาลที่กล่าวว่า โจทก์ต้องนำสืบให้ได้ ความว่า เงินของกลางดังกล่าวเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำที่เป็นความผิดมูลฐานอันเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ด้วยเหตุนี้เอง การใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม อาจทำให้ค้นพบพยานหลักฐานที่มีความสำคัญเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อพิจารณาในการพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีฟอกเงินได้

และสุดท้ายนี้ มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมควรที่จะใช้ควบคู่กันกับมาตรการอื่น ๆ อันได้แก่ มาตรการดักฟังทางโทรศัพท์ มาตรการอำพราง มาตรการสะกดรอย เป็นต้น เพราะเป็นมาตรการที่มีอาจจะแยกออกจากกันได้ในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน และมีข้อน่าสังเกตว่า คำนิยามของการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมตามหลักกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่ารวมถึง การสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงานด้วย ดังนั้น การใช้มาตรการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีอาจแยกออกจากมาตรการสะกดรอยติดตามของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

5.7 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงิน

พิจารณาดารงเปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงินดังนี้

ตารางที่ 5.7 ตารางเปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาคับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
7. ไม่มี	มาตรการ	การสอดส่อง	การสอดส่องตรวจ	การสอดส่อง	การสอดส่อง	การสอดส่อง

ตารางที่ 5.7 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาระเบียบอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
	สะกดรอยผู้ต้องสงสัยปรากฏอยู่ใน - กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ	ตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางรูปแบบอื่น (Electronic or other forms of surveillance) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003	ตราวัตถุ (Physical surveillance) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน	ตรวจตรา (Surveillance) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน	ตรวจตราวัตถุและการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Physical and electronic surveillance)	ตรวจตรา (Surveillance) และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic surveillance)

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงินของประเทศไทย เปรียบเทียบกับมาตรการ Surveillance, Physical surveillance, Electronic surveillance ในคดีฟอกเงินตามหลักสากล ผู้วิจัยสามารถแสดงอรรถาธิบายได้ดังนี้

เนื่องด้วยทีมคณะผู้แปลอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ได้แปลความหมายของคำว่า Surveillance ว่า การสอดส่องตรวจตรา และ Electronic Surveillance ว่า การสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ข้อมูลของประเทศไทยในทางคำรามิเคยมีการแปลคำว่า Physical Surveillance ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงแปลคำดังกล่าวว่า การสอดส่องตรวจตราวัตถุ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นการสอดส่องตรวจตราบุคคล วัตถุสิ่งของ และสถานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งมาตรการ Surveillance นี้ แม้จะถูกแปลความว่าการสอดส่องตรวจตรา แต่ก็มีหลักการตรงกันกับหลักกฎหมายเรื่องการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยของประเทศไทย

มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยไม่ได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ อย่างไรก็ดี ถือเป็นมาตรการที่ดีและต่างประเทศให้การยอมรับว่าเป็นมาตรการสืบสวนสอบสวนที่ทรงประสิทธิภาพรูปแบบหนึ่งเมื่อบังคับใช้กับคดีฟอกเงิน

การสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามหลักกฎหมายไทยปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ความว่า พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทย แสดงให้เห็นว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัย อาจใช้วิธีการโดยทั่วไป รวมถึงวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

แนวทางของนักวิชาการในประเทศไทยกล่าวถึงการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ว่า การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการสืบสวนซึ่งพิจารณาถึงความสำคัญและวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับองค์กรอาชญากรรม โดยการใช้วิธีการนี้เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการใช้จำนวนโทรศัพท์ สถานที่ติดต่อไปถึง การใช้เครื่องติดตามตัวบุคคลหรือยานพาหนะ เพื่อทราบถึงสถานที่ของบุคคลที่ติดตาม หรือการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์โดยวิธีการติดตั้งกับยานพาหนะเพื่อควบคุมยานพาหนะต่าง ๆ โดยไม่ให้ยานพาหนะเคลื่อนที่หรือหยุดลงเพื่อการจับกุม เป็นต้น

ลักษณะของการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดักฟัง เพราะการดักฟังเป็นการได้ข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลที่มีการส่งตามสาย คลื่นไมโครเวฟ คลื่นวิทยุ โดยการอนุญาตของศาล แต่การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการดักฟังซึ่งมีการติดต่อจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งโดยการโทรศัพท์ เพื่อให้ทราบถึงการติดต่ออันมาจากสถานที่ใด ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏจะเป็นบันทึกการใช้โทรศัพท์ เป็นการพิสูจน์ทราบถึงบุคคลที่ติดตามสืบสวนสะกดรอยว่า บุคคลนั้นอยู่สถานที่ใด ทั้งนี้ พยานหลักฐานแวดล้อมที่ได้จากการสะกดรอยด้วยวิธีการธรรมดาจะเป็นเครื่องสนับสนุนซึ่งกันและกันกับการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการสะกดรอยได้แก่

- เครื่องติดตามการเคลื่อนที่ของสิ่งของหรือยานพาหนะ ซึ่งต้องมีการใช้รถยนต์หรือศูนย์รับสัญญาณ

- การใช้เครื่องถ่ายภาพจากดาวเทียม

- การใช้วิดีโอในการสะกดรอยติดตาม
- การใช้กล้องถ่ายวิดีโอวงจรปิด
- การใช้เครื่องดักจับสัญญาณเสียง โดยการติดตั้งกับเจ้าหน้าที่อำพรางหรือสายลับ ในกรณีที่มีการล่อซื้อ

- การใช้เครื่องดักจับสัญญาณเสียง โดยการติดตั้งในบ้าน รถยนต์ของผู้ต้องสงสัยเพื่อดักรับข้อความที่มีการพูดคุย

- การใช้เครื่องดักจับสัญญาณเสียงระยะไกล (เครื่องดักเสียง)

- เครื่องรับสัญญาณเสียงประเภทที่ผ่านตัวกลาง (กำแพง ฝาผนังห้อง)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า มาตรการสะกดรอยมีความใกล้เคียงกับมาตรการการอำพราง ทั้งนี้ คำว่าการสะกดรอย หมายถึง การติดตามตัวผู้ต้องหาตามหมายจับ เพื่อเอาตัวมาลงโทษ นอกจากนั้น การสะกดรอยเป็นวิธีการในการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นการติดตามเป้าหมายว่าจะอยู่ที่ไหน เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจไม่ทราบว่าทรัพย์สินนี้ถูกนำไปไว้ที่ใครคนใด แต่หากสะกดรอยติดตามไปจะพบว่า บุคคลไปเข้าบ้านนั้นบ้านนี้อยู่เป็นกิจวัตร ก็ค่อยเข้าไปขยายผลที่บ้านหลังดังกล่าว ทั้งนี้ การสะกดรอยมีทั้งการสะกดรอยทั่วไปและการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ และการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ อาจหมายถึง การสกัดจับอีเมลล์ (Intercept email) การจับภาพหรือการติดตามข้อมูล (Capture) การใช้อินเทอร์เน็ต การสืบสวนสอบสวนทางดิจิทัล (Digital Investigation)

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลในต่างประเทศพบว่า องค์การสหประชาชาติ (United Nations) เรียกร้องให้มี การสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางรูปแบบอื่น (Electronic or other forms of surveillance) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003²¹⁸

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) กล่าวว่า การสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical surveillance) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน กล่าวว่า การสอดส่องตรวจตราเป็นวิธีการที่มีประโยชน์เพื่อรับทราบภูมิหลัง ข่าวสาร และข้อมูลโดยทั่วไป ที่เกี่ยวกับบุคคลและการทำธุรกิจของบุคคล กิจวัตรประจำวัน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้ต้องสงสัย การสอดส่องตรวจตรามีประโยชน์มากเป็นพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีด้านการเงิน รวมถึงความ

²¹⁸ From **The United Nations Convention against Corruption 2003** (p. 41), by United Nations, 2003, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.

เคลื่อนไหวด้านการเงินที่มีอยู่ในปริมาณมาก โดยสามารถนำไปใช้เชื่อมโยงกับกับบุคคลผู้เก็บรักษา การพัฒนาและการทำตามแผนจัดการการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย บ่อยครั้งที่เป้าหมายของการสอดส่องตรวจตราสามารถเชื่อมโยงกับบันทึกทางการเงินและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเงินว่า เงินถูกเก็บไว้ในที่ใด และนำไปสู่การค้นพบทรัพย์สินอื่น นอกจากนี้ การสอดส่องตรวจตรายังช่วยสนับสนุนข้อมูลทางด้านการเงิน เชื่อมโยงกับเป้าหมายอื่นรวมทั้งตัวการ ร่วมคนอื่นได้²¹⁹

ธนาคารโลก (The World Bank) กล่าวว่า การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) เป็น วิธีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง กล่าวคือ

การสอดส่องตรวจตรามูลบุคคลและสถานที่จะนำไปสู่พยานหลักฐานในการสืบสวน สอบสวนการฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น การสอดส่องตรวจตราผู้ต้องสงสัย ลูกจ้างของผู้ต้องสงสัย ตัวการร่วม สถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน สามารถเชื่อมโยงกับธนาคาร การมีตัวแทน การขนส่งเงิน ทัศนคติ ความ ที่ปรึกษาการบัญชี สถานที่ที่เก็บเงิน ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งเงิน เส้นทางบินซึ่งใช้ในการลำเลียงเงิน และอื่น ๆ และสามารถเชื่อมโยงกับบุคคลผู้ใช้ธนาคาร สถาบัน การเงิน หรือตัวแทนในการขนส่งเงิน สำหรับวัตถุประสงค์ในการฟอกเงินได้

การสอดส่องตรวจตราเส้นทางการบินจากจุดศูนย์กลาง อาจนำไปสู่ผู้เกี่ยวข้องกับการ ลักลอบขนเงินข้ามพรมแดน

และการสอดส่องตรวจตราจะต้องถูกดำเนินการ โดยทีมงานที่มีทักษะผ่านการฝึกฝน มาแล้ว เพราะจะต้องดำเนินการแกะรอยผู้ต้องสงสัย ผู้ถือเอกสาร ตัวการร่วมในการกระทำความผิด ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ กระเป๋าเดินทาง ทรัพย์สิน ซึ่งซื้อมาจากรายได้จากการกระทำ ความผิด²²⁰

ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) มีวิธีการพื้นฐานในการ สืบสวนสอบสวนคือ การสอดส่องตรวจตราวัตถุและการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Physical and electronic surveillance)²²¹ ส่วนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ต้องเริ่มที่วิธีการ

²¹⁹ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (p. 25). Op.cit.

²²⁰ From Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing (pp. 24, 46). Op.cit.

²²¹ From Money laundering: A guide for criminal investigators (p. 301). Op.cit.

ตรวจจับ ไปที่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้โดยการสอดส่องตรวจตรา(Surveillance) และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic surveillance)²²²

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยเป็นมาตรการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะสามารถขยายผลได้ถึงบุคคลผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินรวมถึงบุคคลผู้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และลักษณะการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการภาคสนามต้องมีทักษะความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติการหรือมีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีเป็นการเฉพาะ นอกจากนี้ การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยที่เป็นลักษณะของการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ ยังมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมาตรการการดักฟังการติดต่อสื่อสารอีกด้วย ดังนั้น มาตรการสะกดรอยนี้จึงต้องใช้ควบคู่กับมาตรการอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อนึ่ง มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยยังเป็นมาตรการที่คล้ายคลึงกันกับมาตรการการอำพราง และต้องใช้เชื่อมโยงกันอีกด้วย เหตุผลเพราะตามสภาพความเป็นจริง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือสายลับอาจอยู่ในระหว่างการปฏิบัติการอำพราง และมีการสะกดรอยผู้ต้องหาคู่กันไป เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานและนำตัวผู้ต้องหามาลงโทษ

และมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย อาจใช้เชื่อมโยงกันกับมาตรการการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยด้วยการสอดส่องตรวจตราเส้นทางการบินจากจุดศูนย์กลาง ที่นำไปสู่ผู้เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนเงินข้ามพรมแดน ตามแนวทางที่ธนาคารโลกกล่าวไว้

5.8 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในคดีฟอกเงิน

พิจารณตารางเปรียบเทียบมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในคดีฟอกเงิน ดังนี้

²²² From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 306). Op.cit.

ตารางที่ 5.8 ตารางเปรียบเทียบมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาลบดับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
8. ไม่มี	ไม่มี	-	การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน	การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน	-	-

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) ในคดีฟอกเงินตามหลักสากล ผู้วิจัยสามารถแสดงอรรถาธิบายได้ดังนี้

มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าไม่มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรการนี้เป็นมาตรการที่ต่างประเทศแนะนำว่า สามารถใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินได้เป็นอย่างดี

คำว่ามาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่านี้ ผู้วิจัยแปลความหมายมาจากคำว่า Trash runs หรือ Trash pickup ซึ่งคำว่า trash แปลว่า ขยะหรือสิ่งไร้ค่า ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ถ้อยคำที่ค่อนข้างสละสลวยในการแปลความหมาย จึงแปลความว่า การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า ซึ่งสามารถตีความได้ว่าการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า นั้น เป็นการเก็บขยะ วัตถุสิ่งของ หรือข้อมูล ทั้งที่ปรากฏในรูปแบบพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ซึ่งผู้กระทำความผิดไม่ต้องการและละทิ้งเสียแล้ว กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดเห็นว่า สิ่งไร้ค่าเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์สำหรับตน จึงได้ทิ้งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นลงในถังขยะหรือทอดทิ้งทำลายเสีย เช่น นึกทิ้ง จุดไฟเผา ลบข้อมูลภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สิ่งไร้ค่าเหล่านั้นกลับกลายมาเป็นพยานหลักฐานชิ้นสำคัญที่

แสดงว่า เกี่ยวข้องกับการวางแผนฟอกเงินหรือการลงมือปฏิบัติการฟอกเงิน พยานหลักฐานนั้น ยกตัวอย่างเช่น หางตั๋วเครื่องบิน บันทึกลงทางการเงิน ใบเสร็จรับเงิน ใบส่งสินค้า และอื่น ๆ เป็นต้น

แม้ว่าการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า จะไม่ได้ปรากฏในหลักกฎหมายของไทย (Law in Book) แต่ในทางปฏิบัติ (Law in Practice) ผู้วิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ใช้มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาโดยทั่วไป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าจะกระทำควบคู่กันกับการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไปคูที่ถังขยะ กล่องไปรษณีย์เพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่อาจนำมาใช้ได้ แล้วนำมาขยายผล อันเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาทั้งหมด นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำถึงขั้นใช้ช่างเทคนิคมาดูข้อมูลที่ถูกกลบอยู่ในถังขยะ (Recycle Bin) ของคอมพิวเตอร์ หรือทำการเก็บกู้ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ซึ่งคาดการณ์ได้ว่า มีความเกี่ยวข้องกับการทำความผิดของผู้ต้องสงสัย สิ่งที่น่ากังวลใจในการปฏิบัติการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในทรนสนะของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการคือ กรณีข่าวสารรั่วไหลจนผู้กระทำความผิดรู้ว่า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐจะเข้าไปตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด²²³

นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า เมื่อการใช้มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่านี้มีประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินเป็นอย่างมาก กฎหมายจึงควรบัญญัติให้ชัดเจนในเรื่องของมาตรการ การใช้มาตรการ ความชอบด้วยกฎหมายของพยานหลักฐาน โดยควรบัญญัติว่าเป็นการกระทำโดยชอบและเป็นการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยชอบ²²⁴

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลของต่างประเทศพบว่า มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่านี้ เป็นมาตรการที่คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินและธนาคารโลกได้เรียกร้องให้นานาชาตินำมาปรับใช้กับคดีฟอกเงิน

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ระบุว่า การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน โดยกล่าวว่า

การค้นหาสิ่งไร้ค่าที่ผู้สงสัยทิ้งเพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอันนำไปสู่การได้รับทรัพย์สินที่ยังคงดำรงอยู่ และเป็นการช่วยพัฒนาเหตุอันสมควร

²²³ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

²²⁴ จาก พงษ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

ในการใช้มาตรการที่เป็นการบีบบังคับมากขึ้นและพยานหลักฐานเพื่อใช้กับรูปคดี บ่อยครั้งที่ผู้ต้องสงสัยละทิ้งพยานหลักฐาน บันทึกทางการเงิน รวมถึงการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ซึ่งอาจมีคุณค่ากับการสืบสวนสอบสวนด้านการเงิน²²⁵

ธนาคารโลก (The World Bank) กล่าวว่า การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง

ธนาคารโลกกล่าวว่า หากกฎหมายของท้องถิ่นอนุญาตให้สามารถเก็บรวบรวมสิ่งของไร้ค่าจากสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้ต้องสงสัย สิ่งนี้จะนำไปสู่การสืบสวนสอบสวนที่ทรงคุณค่าและพยานหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน สิ่งไร้ค่าอาจประกอบด้วยเอกสารที่ถูกทิ้งบันทึกของธนาคาร หรือสิ่งอื่นใดซึ่งบ่งชี้ถึงการดำเนินการฟอกเงิน

วัตถุใดที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าเป็นการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็นบันทึกการโอนเงินผ่านทางธนาคาร ใบเสร็จรับเงินของการส่งเอกสารซื้อขายกันทางไปรษณีย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับธนาคารที่ขึ้นทะเบียนในต่างประเทศ ทนายความ นักบัญชี ใบเสร็จรับเงินของการสั่งซื้อสินค้าต่าง ๆ แคชเชียร์ เช็ค เช็คของนักเดินทางที่มีจำนวนเงินที่สูง ใบเสร็จรับเงินค่าตัวเครื่องบิน ที่บินไปมาจากต่างประเทศหรือศูนย์กลางทางการเงินต่าง ๆ

การเก็บสิ่งไร้ค่าเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ได้รับพยานหลักฐานหรือนำไปสู่การสืบสวนสอบสวน บ่อยครั้งที่การทิ้งสิ่งไร้ค่าอาจมีสิ่งของซึ่งอาจถูกใช้เป็นพยานหลักฐานหรือนำไปสู่การฟอกเงินในคดีอาญา

การวางแผนและการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า

- ค้นหาที่ตั้งของสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน อันจะนำไปสู่พยานหลักฐาน
- ติดต่อบริษัทที่ทำการส่งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้น หรือใช้การสอดส่องตรวจตรา เพื่อระบุวัน

เวลาในการเก็บสิ่งไร้ค่า

- ในขณะที่สอดส่องตรวจตรา ให้เรียนรู้การทิ้งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นตามถังหรือกล่องต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานที่เหล่านั้น

- ในขณะที่สอดส่องตรวจตรา ให้ระบุเวลาในการสืบสวนสอบสวนที่ดีที่สุด เพื่อเก็บสิ่งไร้ค่าจากสถานที่เหล่านั้น โดยปราศจากการถูกเฝ้าจับตามอง เวลาในช่วงเช้าหรือตอนเย็นถือเป็นเวลาที่ดีที่สุด

การปฏิบัติการเก็บ จำต้องเข้ามาใกล้ที่หมายด้วยการเดินเท้าและเก็บสิ่งไร้ค่าไว้ในกระเป๋า ใช้ระยะทางที่สั้นที่สุดจากสถานที่เก็บ ใช้ผู้สืบสวนสอบสวนคนที่สองที่อยู่ในรถยนต์หรือรถตู้ให้ปฏิบัติการเก็บกระเป๋าที่ใส่สิ่งไร้ค่าจากผู้สืบสวนสอบสวนคนแรก เมื่อมาถึงสถานที่ที่

²²⁵ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (p. 25). Op.cit.

ปลอดภัย คัดแยกสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นตามประเภทโดยสวมถุงมืออย่าง เพื่อค้นหาสิ่งที่ไม่ต้องการซึ่งอาจเป็นพยานที่ทรงคุณค่า สิ่งของเช่นว่านั้นรวมถึงใบฝากเงินของธนาคาร ต้นข้าวของตัวเครื่องบินที่ได้ใช้แล้ว ใบเสร็จรับเงินของโรงแรม และอื่น ๆ²²⁶

โดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า เป็นมาตรการที่คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินและธนาคาร โลกเรียกร้องให้นำมาใช้กับคดีฟอกเงิน วิธีการนี้คือต้องเข้าไปในสำนักงานหรือบ้านของผู้ต้องสงสัย แล้วเก็บขยะ วัสดุสิ่งของ เอกสารหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้ต้องสงสัยไม่ใช่แล้ว เช่น หางตัวเครื่องบิน ใบเสร็จรับเงิน ใบส่งสินค้า เป็นต้น ที่อยู่ ในกล่องหรือถังขยะ แล้วนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาใช้ขยายผลเพื่อเป็นหลักฐานพิสูจน์การฟอกเงิน ผู้วิจัยเห็นว่า มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าเป็นมาตรการที่ต้องใช้ควบคู่กันกับมาตรการเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งหากใช้สองมาตรการนี้ควบคู่กัน พยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้น โดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่ศาลสามารถรับฟังได้

อนึ่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจใช้มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าควบคู่กันกับมาตรการอำพรางหรือมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย เพื่อเป็นการซุ่มดูพฤติกรรมหรือกิจวัตรประจำวันของผู้ต้องสงสัย อันเป็นการกระทำที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำในทางลับ และต้องกระทำมิให้ผู้กระทำความผิดรู้ตัวก่อน เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีฟอกเงิน

5.9 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ในคดีฟอกเงิน

พิจารณาตารางเปรียบเทียบมาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ในคดีฟอกเงินดังนี้

²²⁶ From **Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing** (pp. 24-25, 46-47). Op.cit.

ตารางที่ 5.9 ตารางเปรียบเทียบมาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทย และหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญา ฉบับอื่น	องค์การ สหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงาน เฉพาะกิจเพื่อ ดำเนิน มาตรการทาง การเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวน สอบสวน	การสืบสวน สอบสวนคดี ฟอกเงิน
9. ไม่มี	ไม่มี	-	วิธีการพิสูจน์ รายได้ (Methods of Proving Income) เป็นวิธีการ สืบสวน สอบสวน ทางการเงิน	-	-	-

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of Proving Income) ในคดีฟอกเงินตามหลักสากล สามารถแสดงอรรถาธิบายได้ดังนี้

มาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ไม่มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะเจาะจง แต่ประเทศไทยได้ใช้ฐานข้อมูลของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่รวบรวมได้จากวิธีการต่าง ๆ มาวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงของบุคคลผู้กระทำความผิด ลักษณะวิธีการกระทำความผิด รายได้ เงินหรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า²²⁷

“หน่วยงานของรัฐและผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงินมีหน้าที่ในการพิสูจน์รายได้ โดยผู้ต้องสงสัยต้องพิสูจน์ว่ารายได้ เงิน หรือทรัพย์สินนั้น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด หน่วยงานย่อยของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินคือกองคดี ซึ่งเป็นชั้นเบื้องต้นที่จะ

²²⁷ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

ชี้แจงเกี่ยวกับรายได้ ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาด้วยวิธีการอย่างไร เช่น เป็นทรัพย์สินมรดกตกทอด เป็นสินสอดทองหมั้น ได้มาจากการทำมาหากินหรือการประกอบอาชีพใด มีเงินเดือนเท่าไร เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาว่า ข้อความที่ผู้ต้องสงสัยกล่าวอ้างมานั้น มีความน่าเชื่อถือเป็นปกติดี หรือมีพิรุณแอบแฝง และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความจำเป็นต้องสร้างความยุติธรรมให้กับประชาชนด้วย

การปฏิบัติการเพื่อพิสูจน์รายได้นี้ เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์รายได้ของจำเลยในชั้นศาลต่อไปเมื่อมีการฟ้องร้องคดีฟอกเงิน หากพิจารณาตามคำพิพากษาศาลฎีกา การพิสูจน์รายได้ในชั้นศาล ต้องเชื่อมโยงระหว่างรายได้ที่จำเลยหามาได้กับทรัพย์สินที่เป็นของกลาง และข้อที่น่าสังเกตจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาคือ ประเทศไทยไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือรายได้นั้น เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานประเภทใด

ฉะนั้น ในเบื้องต้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องสืบหาคำก่อนว่า ผู้ต้องสงสัยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานอย่างไร กล่าวคือ

- (1) เป็นผู้กระทำความผิดมูลฐานโดยตรง
- (2) เป็นผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน เช่น รับจ้างเปิดบัญชีให้กับผู้กระทำความผิดมูลฐาน เป็นต้น

- (3) เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐาน หรือ
 - (4) เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน
- รูปแบบความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ยกตัวอย่างเช่น เกี่ยวข้องฉันท์เครือญาติ เกี่ยวข้องฉันท์ทรัพย์สิน เป็นต้น

ฉะนั้น การพิจารณาและการแกะรอยเส้นทางทางการเงินจึงถือว่ามีค่าอย่างมาก การพิสูจน์รายได้ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า รายได้นั้นมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินอย่างไร

ยกตัวอย่างการพิสูจน์รายได้ เช่น บุคคลมีความเกี่ยวพันเป็นสามีภริยากัน สามีภริยานั้นถึงแม้จะแยกบัญชีกัน แต่ทางกฎหมายถือว่าเป็นคนคนเดียวกัน ฉะนั้น การตรวจสอบก็ทำได้ง่าย แต่ถ้าเป็นบิดามารดาพี่น้อง เมื่อมีการตรวจสอบ ต้องตรวจสอบโดยแยกทรัพย์สินกัน ยกตัวอย่างเช่น บิดามารดาเป็นข้าราชการ บุตรไปค้ายาเสพติดโดยบิดามารดาไม่ได้รับรู้ ถือว่าเป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันฉันท์เครือญาติ แต่ทรัพย์สินมิได้เกี่ยวข้องกัน จะไปยึดทรัพย์ของบิดามารดาไม่ได้”

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลของต่างประเทศพบว่า

คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ระบุว่า วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of proving Income) เป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน กล่าวว่า ต้องมีการคำนวณรายรับหรือผลกำไรที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน รายได้ผิดกฎหมายนั้นมิเป็นจำนวนมากและเป็นแรงจูงใจให้เกิดการก่ออาชญากรรม ซึ่งรายได้ผิดกฎหมายถือเป็นพยานแวดล้อมของการกระทำความผิดมูลฐาน นอกจากนี้ ผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินควรมีวิธีการที่ชำนาญและหลากหลายในการพิสูจน์รายได้ และควรกำหนดวิธีการอย่างเหมาะสม

วิธีการพิสูจน์รายได้ตามทฤษฎีของคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน มี 2 วิธี คือ วิธีการพิสูจน์โดยตรง อาทิเช่น วิธีการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพิเศษ และวิธีการพิสูจน์โดยทางอ้อม 3 ประการย่อย ได้แก่

- (1) การได้มาและการใช้ไปซึ่งสิ่งมีค่า
- (2) แหล่งที่มาและการนำไปใช้
- (3) การฝากเงินผ่านทางธนาคาร

หากผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินวิเคราะห์การกระทำความผิดทางการเงินด้วยวิธีการพิสูจน์โดยทางอ้อม ผู้สืบสวนสอบสวนอาจมีข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลทางอ้อมทั้งหมด และขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนมีดังต่อไปนี้

- ตรวจสอบบัญชีของแหล่งเงินทุนทั้งหมด
- พิสูจน์การแก้ออกกล่าวหาของผู้ต้องสงสัย จำเป็นต้องสืบสวนสอบสวนว่า มีเหตุผลอันควรและมีความถูกต้องหรือไม่
- สร้างแหล่งที่มาของรายได้ให้มีความเหมาะสม ในการสืบสวนสอบสวนความผิดมูลฐานซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่ไม่อาจอธิบายได้ มักตรวจพบรายได้ที่น้อยกว่าความเป็นจริง
- พิสูจน์ด้วยการฝากเงินผ่านทางธนาคาร ผู้สืบสวนสอบสวนจะต้องพิสูจน์ทราบเชิงทุกใบ เพื่อพิจารณาถึงแหล่งเงินที่มีการฝาก การสะสม หรือการใช้จ่าย²²⁸

โดยสรุป มาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of proving Income) ที่ธนาคารโลกแนะนำนี้ เป็นมาตรการที่สำคัญมาตรการหนึ่งในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน และแนวคิดของธนาคารโลกยังกล่าวด้วยว่า รายได้ผิดกฎหมายนั้นเป็นพยานแวดล้อมของการกระทำความผิดมูลฐาน

²²⁸ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (pp. 27-28). Op.cit.

ส่วนแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาของประเทศไทยได้เรียกร้องให้มีการพิสูจน์พยานหลักฐานต่าง ๆ ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกันระหว่างพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดมูลฐานและพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงิน โดยศาลไทยจะรับฟังเรื่องอาชิวหรือสถานะทางการเงินของจำเลยเป็นเพียงพยานพหุติเหตุแวดล้อมคดีเท่านั้น

5.10 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงิน

พิจารณตารางเปรียบเทียบมาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงินดังนี้

ตารางที่ 5.10 ตารางเปรียบเทียบมาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทย และหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาฉบับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
10. ไม่มี	-	-	-	นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน	-	-

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science) ในคดีฟอกเงินตามหลักสากล อธิบายได้ดังนี้

นิติวิทยาศาสตร์นั้นเป็นองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ในการเก็บและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้ช่วยการพิสูจน์และค้นหาความจริงในคดีอาญา ปัจจุบันนิติวิทยาศาสตร์ถูกนำมาใช้ในวงการกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในด้านการสืบสวนสอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมาย ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา นอกจากนี้ นิติวิทยาศาสตร์ยังนำมาสู่การอธิบายเรื่องราวที่เป็นเหตุเป็นผล มีความสอดคล้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และยังช่วยวิเคราะห์

ความถูกต้องของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริง ดังนั้น นิติวิทยาศาสตร์จึงช่วยลดข้อโต้แย้งจากข้ออ้างของบุคคลผู้กระทำความผิด

ในปัจจุบัน นิติวิทยาศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องของการชันสูตรพลิกศพ หรือเรื่องการใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวน้ำหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง²²⁹

อย่างไรก็ตาม ในต่างประเทศสามารถใช้หลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินได้ ยกตัวอย่างเช่น การใช้นิติวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์ลายมือ ลายเซ็นของผู้กระทำความผิดคดีฟอกเงิน เป็นต้น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า “การนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อมัดตัวจำเลย เป็นวิธีการที่ดี เพราะการพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์สามารถเชื่อถือได้”²³⁰ และ “อาจนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในประเทศไทยกรณีของการพิสูจน์ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ หรือการเปิดบัญชีด้วยลายมือได้”²³¹

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลของต่างประเทศพบว่า

²²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคหนึ่งและวรรคสอง บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวน้ำหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี”.

²³⁰ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

²³¹ จาก พงษ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

ธนาคารโลก (The World Bank) ถือว่า นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานประการหนึ่ง

โดยธนาคารโลกกล่าวว่า ช่วงเวลาของการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน การวิเคราะห์พยาน โดยนิติวิทยาศาสตร์มีความจำเป็นมาก

การวิเคราะห์ลายนิ้วมือ หรือการวิเคราะห์ลายมือมีความจำเป็นและเป็นตัวกำหนดผู้เตรียมการหรือผู้จัดการเอกสาร ซึ่งอาจเป็นลูกจ้างของผู้ฟอกเงิน นายธนาคาร หรือนักบัญชี

การวิเคราะห์น้ำหมึก หรือการวิเคราะห์กระดาษก็มีความจำเป็นในการระบุวันที่ที่มีอยู่ในเอกสาร หรืออาจทำให้สามารถระบุถึงประเทศที่เตรียมการเอกสารนั้น

การวิเคราะห์พยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน เอกสารฉบับหนึ่งอาจถูกวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงกับบุคคลที่เตรียมการเอกสารนั้น บุคคลผู้ลงนามในเอกสารนั้น บุคคลผู้ซึ่งจัดการเอกสารนั้น

ประเภทของการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบไปด้วย

- การวิเคราะห์ลายมือ
- การวิเคราะห์น้ำหมึก
- การวิเคราะห์กระดาษ
- การวิเคราะห์เครื่องพิมพ์ดีดหรือเครื่องพิมพ์
- การวิเคราะห์ลายพิมพ์นิ้วมือ²³²

โดยสรุป มาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ช่วยในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจหาลายเซ็น ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ ลายมือ ลายพิมพ์นิ้วมือ น้ำหมึกและกระดาษ ยกตัวอย่างเช่น นิติวิทยาศาสตร์จะบ่งบอกถึงลายเซ็นหรือลายมือของบุคคลในเช็ค บ่งบอกถึงลายพิมพ์นิ้วมือของบุคคลที่เคยหยิบจับวัตถุสิ่งของชิ้นนั้น บ่งบอกถึงลายเซ็นของผู้เปิดบัญชีซึ่งเชื่อมโยงกับผู้กระทำความผิด เป็นต้น

5.11 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน

พิจารณตารางเปรียบเทียบมาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินดังนี้

²³² From *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing* (pp. 26, 47). Op.cit.

ตารางที่ 5.11 ตารางเปรียบเทียบมาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาระดับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
11. ไม่มีหลักกฎหมายเกี่ยวกับเก็บรวบรวมวิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินอย่างชัดเจน	-	-	-	-	-	-
						<ul style="list-style-type: none"> - การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) - การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering) - การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering) - การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering)

ตารางที่ 5.11 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญา ฉบับอื่น	องค์การ สหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงาน เฉพาะกิจเพื่อ ดำเนิน มาตรการทาง การเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวน สอบสวน	การสืบสวน สอบสวนคดีฟอก เงิน
						- การวิเคราะห์ พยานหลักฐาน (Evidence Analysis) - การนำเสนอ พยานหลักฐาน (Presentation)

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐาน ในคดีฟอกเงินตามหลักสากล (Profiling, Covert Evidence Gathering, Semiovert Evidence Gathering, Overt Evidence Gathering, Evidence Analysis, Presentation) ผู้วิจัยสามารถแสดง อรรถาธิบายได้ว่า

มาตรการเก็บรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐาน การวิเคราะห์พยานหลักฐาน และการ นำเสนอพยานหลักฐานนั้น ไม่เคยปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ของประเทศไทย

ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนของประเทศไทยในปัจจุบันยังขาดทักษะความเชี่ยวชาญในการ เก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การวิเคราะห์พยานหลักฐาน และการนำเสนอพยานหลักฐานในคดี ฟอกเงิน สมควรปรับเอาแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกามาประยุกต์ใช้

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับมาตรการของ ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) พบว่า

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) ได้แก่

- การตรวจสอบฐานข้อมูลการบังคับใช้กฎหมาย
- การสืบสวนบันทึกสาธารณะ

- การตรวจสอบฐานข้อมูลด้านการค้า²³³

การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering) ได้แก่

- ใช้การสอดส่องตรวจตรา ไม่ว่าจะเป็นการสอดส่องตรวจตราวัตถุ และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์

- การใช้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

- การปฏิบัติการลับ²³⁴

การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering)

- การออกหมายเรียกพยาน²³⁵

การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering)

- เอกสารที่ได้จากการค้น โดยมีหมายและการสอบปากคำในประเด็นของคดีหรือการสอบปากคำผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง²³⁶

การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis) ใช้วิธีการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงด้วยแผนภาพซึ่งแสดงถึงโครงสร้างระบบการบริหารจัดการและกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี แผนภาพสรุปประเด็นผู้เกี่ยวข้องทางการเงินทั้งหมดถือเป็นส่วนหนึ่งของการเก็บเพิ่มข้อมูลคดี ต้องปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เขียนระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดี บันทึกถึงเหตุการณ์หลักทั้งหมดและการทำธุรกรรมทางการเงินที่สำคัญ รายการในคอมพิวเตอร์ช่วยให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลตามแผนภาพกับระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดีเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน²³⁷

การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation) คดีจำเป็นต้องถูกนำเสนอรวมกันเป็นชุดอย่างมีทักษะความเชี่ยวชาญ เพื่อตอบคำถามต่าง ๆ ทั้งหมดที่มีความเกี่ยวข้อง โดยปกติมีการนำเสนอพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมสองด้าน ด้านที่หนึ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาและด้านที่สองเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายของการสืบสวนสอบสวน²³⁸

จากขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานของประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่า การรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวข้องกับมาตรการอื่น ๆ ดังที่ผู้วิจัยนำเสนอไว้ในตอนต้น อาทิเช่น การสอบปากคำ การเข้าตรวจค้น การอำพราง การสะกดรอย เป็นต้น

²³³ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (pp. 306-307). Op.cit.

²³⁴ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 308). Op.cit.

²³⁵ Ibid.

²³⁶ Ibid.

²³⁷ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 309). Op.cit.

²³⁸ From **Money laundering: A guide for criminal investigators** (p. 310). Op.cit.

ฉะนั้น มาตรการเก็บรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐานในประเทศไทย ก็ควรเริ่มต้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐานจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยก่อน จากนั้นจึงนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย และการเก็บรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐานที่ปกปิดตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า²³⁹ “แหล่งข้อมูลที่เปิดเผย เช่น หนังสือพิมพ์หรือเว็บไซต์กูเกิล (google) ข้อมูลในเฟซบุ๊ก (facebook) เลขประจำตัวประชาชน วันเดือนปีเกิด สัญชาติ รายละเอียดบุคคลในระบบของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าเคยทำธุรกรรมที่ไหน อย่างไร เหล่านี้เป็นข้อมูลที่เปิดเผย ฯลฯ ส่วนข้อมูลที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย เช่น คดีในชั้นศาล หากเรามีความเกี่ยวข้อง ก็อาจขอข้อมูลได้ ฯลฯ และข้อมูลที่ปกปิด เช่น ประวัติหรือการกระทำความผิดที่อยู่ในระหว่างสืบสวน เป็นต้น”

นอกจากนั้น การวิเคราะห์พยานหลักฐานในประเทศไทยต้องทำเป็นแผนภาพโครงสร้างระบบการบริหารจัดการและกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีฟอกเงิน แผนภาพสรุปประเด็นผู้เกี่ยวข้องทางการเงินทั้งหมด สรุปข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ และเขียนระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดี บันทึกถึงเหตุการณ์หลักทั้งหมดและการทำธุรกรรมทางการเงินที่สำคัญลงในรายการคอมพิวเตอร์

ในขั้นตอนการวิเคราะห์พยานหลักฐานนี้ ควรวิเคราะห์ถึงขั้นที่ว่า จะใช้พยานหลักฐานที่มีคุณค่าขึ้นใดเป็นหลักในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และจะใช้พยานหลักฐานขึ้นใดที่มีน้ำหนักน้อยรองลงมา กล่าวคือ ต้องวิเคราะห์พยานหลักฐานทั้งหมดและลำดับความสำคัญในภาพรวมก่อน จึงค่อยกระทำการนำเสนอพยานหลักฐานทั้งหมดในชั้นศาล

โดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า ควรนำมาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินมาใช้ในทางปฏิบัติ เพราะเป็นการช่วยจัดลำดับทางความคิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานให้ศาลเห็นและเข้าใจถึงการกระทำความผิดคดีฟอกเงินได้มากยิ่งขึ้น

5.12 สรุปบทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยและหลักสากล

รายละเอียดทั้งหมดในบทที่ 5 ที่ผู้วิจัยนำเสนอนี้ เป็นบทวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย

²³⁹ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

และหลักสากล ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรมีการขยายอำนาจในการสืบสวนสอบสวนทางอาญาในคดีฟอกเงิน และปรับปรุงมาตรการทางอาญาทั้ง 11 ประการ อันได้แก่

- (1) มาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงิน
- (2) มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน
- (3) มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงิน
- (4) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงิน
- (5) มาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงิน
- (6) มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงิน.
- (7) มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงิน
- (8) มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในคดีฟอกเงิน
- (9) มาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ในคดีฟอกเงิน
- (10) มาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงิน
- (11) มาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน

ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินภายในประเทศไทย และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจับกุมผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน และนำตัวจำเลยมาลงโทษให้สมกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สุดท้ายนี้ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า²⁴⁰ “มีความเห็นด้วยต่อการออกแบบงานวิจัยที่ว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องมีหน่วยสืบสวนสอบสวนทางอาญาของตนเอง ปรับปรุงโครงสร้าง เพิ่มอัตรากำลังบุคลากร เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตอนนี้ทำงานหนักมาก และภาระงานนั้นมีมากขึ้นไป และเห็นด้วยที่จะปรับปรุงกฎหมายฟอกเงิน ฉบับที่ 6 ซึ่งเป็นการบัญญัติแนวทางเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาฟอกเงินให้มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมายสากลเพิ่มมากขึ้น และคิดเห็นว่า ตำรวจเองก็มีภาระงานในคดีอาญานักมากเช่นกัน จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีภาระงานคดีอาญาหลักที่หนักมากอยู่แล้ว หากมาฟ่งคดีฟอกเงินเข้าไปอีก อาจทำให้ภาระงานหนักจนเกินไปและเทคนิคความเชี่ยวชาญในคดีฟอกเงินก็จะไปไม่ถึง จึงเห็นด้วยที่จะให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามมีกฎหมายฉบับใหม่เพิ่มเติมในเรื่องมาตรการสืบสวนสอบสวนที่จะใช้บังคับกับคดีฟอกเงิน และมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่เป็นพนักงานสอบสวนในคดีอาญา

²⁴⁰ จาก แหล่งเดิม.

ฟอกเงิน หากทำได้เช่นนี้ ประเทศไทยจะสามารถรับการประเมินผลการปฏิบัติงานผ่านจาก
คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน”

ในบทที่ 6 บทถัดไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงบทสรุปและข้อเสนอแนะของงานวิจัยชิ้นนี้

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

สมมุติฐานของงานวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินระบุว่า มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยในปัจจุบัน แม้จะมีกระบวนการสืบสวนสอบสวนบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ไม่นำไปสู่การดำเนินคดีอาญาและคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฟอกเงินในท้ายที่สุด ทำให้เห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องกำหนดมาตรการและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อนำไปสู่การดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงินและเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยมีอยู่ว่า

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล
3. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย อันได้แก่ ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน และปัญหาการพิจารณาความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล
5. เพื่อเสนอแนะถึงแนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย ซึ่ง

เป็นกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และเป็นกฎหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต

จากสมมติฐานและวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการพิสูจน์สมมติฐาน โดยผู้วิจัยศึกษาวิจัยถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล ศึกษาวิจัยถึงบทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทยทั้งหมดเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติ (United Nations; UN) และคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) เกณฑ์ขององค์กรระหว่างประเทศธนาคารโลก (The World Bank) และเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศคือหน่วยงานสรรพากร (Internal Revenue Service; IRS) แผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญา (Criminal Investigation Division) ของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) ศึกษาถึงบริบทของปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินและปัญหาการพิจารณาความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาลของประเทศไทย ซึ่งการศึกษาสิ่งที่มีคุณค่าทางวิชาการทั้งหลายนี้เป็นไปเพื่อเสนอแนะถึงแนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในอนาคตของประเทศไทย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยซึ่งมีความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ก่อให้เกิดทฤษฎีหรือแนวคิดใหม่ ๆ ค้นพบกระบวนการวิธีที่เป็นประโยชน์ต่อสาขานิติศาสตร์ และเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย ดังต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล

แนวคิดทฤษฎีตามหลักสากลที่เป็นแนวคิดอันตรงอิทธิพลต่อกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ได้แก่ ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) และทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory) อธิบายโดยย่อได้ว่า

ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) เป็นทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังการตราบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เรื่องผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งมีหลักการเบื้องต้นว่า ผู้สมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้ามีการสมคบกันและได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ผู้สมคบต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโยภาส ได้กล่าวถึง²⁴¹ “หลักการสมคบกันกระทำความผิดคือ การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกันเพื่อจะกระทำการใด ๆ ย่อมเป็นความผิดแล้ว เนื่องจากกฎหมายต้องการที่จะเข้าไปแทรกแซงขึ้นตอนการตกลงซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มแรกที่คิดจะกระทำความผิด เพื่อป้องกันยังยั้งมิให้มีการกระทำความผิดตามที่ตกลงกันต้องเกิดขึ้นจริง โดยเป็นการพิจารณาจากเจตนาที่ไม่ดีของผู้ที่ร่วมสมคบกันเท่านั้น ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่าการตกลงกันดังกล่าวจะเป็นการกระทำที่ใกล้ชิดต่อผลถึงขึ้นการเตรียมการ หรือพยายามกระทำความผิดหรือไม่แต่อย่างใด”

จากทฤษฎีการสมคบนั้น แสดงให้เห็นว่า ในความผิดอาญาฐานฟอกเงินนั้น กฎหมายมิได้ลงโทษเพียงผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินเท่านั้น แต่กฎหมายลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงินด้วย ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักกฎหมายและวิสัยทัศน์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันที่ว่า เป็นองค์กรป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) มีหลักสำคัญอยู่ว่า²⁴² “อาชญากรรมทางการเงินหมายความรวมถึง ความผิดฐานฉ้อโกงหรือหลอกลวง การประพฤติมิชอบหรือการใช้ข้อมูลในทางที่ผิด เกี่ยวกับตลาดการเงิน การฟอกเงิน และเงินทุนเกี่ยวกับการก่อการร้าย ฉะนั้น บุคคลที่กระทำความผิดดังกล่าวนี้ จะถูกเรียกว่าเป็นอาชญากรทางการเงิน”

เนื่องจากความผิดฐานฟอกเงิน เป็นการบัญญัติเพื่อตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐานให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้พิจารณาการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เจ้าหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาโดยแยกรอยจากเส้นทางการเงินของอาชญากรทางการเงินเชื่อมโยงกันกับการกระทำความผิดมูลฐานอยู่เสมอ ฉะนั้นทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงินจึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินนี้

²⁴¹ จาก **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ** (น. 505-507), โดย วีระพงษ์ บุญโยภาส, และสุพัตรา แผนวิจิต, 2557, กรุงเทพฯ: นิติธรรม. ลิขสิทธิ์ 2557 โดยสำนักพิมพ์นิติธรรม.

²⁴² From **Financial crime in the 21 st century: law and policy** (p. 252), by Ryder, N., 2011, UK: Edward Elgar. Copyright 2011 by Edward Elgar Publishing Limited.

ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory) ศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้กล่าวว่า²⁴³ “ความคิดที่ไม่มีผู้เสียหาย ทำให้การเริ่มดำเนินคดี การแสวงหา พยานหลักฐาน และความร่วมมือต่าง ๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เป็นไปด้วยความ ลำบากยากยิ่ง เพราะเมื่อไม่มีผู้เสียหายเป็นตัวเป็นตนอย่างชัดเจนแล้ว ก็ไม่มีใครร้องเรียนให้ ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด แม้รัฐจะเข้าดำเนินคดีให้ ก็ไม่ใส่ใจที่จะเป็นพยาน หรือร่วมมือหา พยานหลักฐาน หรือสนใจที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามกฎหมาย กลับกลายเป็นว่า การ ร่วมมือกับรัฐเพื่อจัดการกับผู้กระทำความผิด ทำให้ตนเองเดือดร้อนเสียหาย เสียผลประโยชน์ไป ด้วย การฟอกเงินมีลักษณะเป็น victimless crimes การพิสูจน์ความผิดจึงยากมาก ๆ และมีเรื่อง ความลับของผู้มีวิชาชีพหรือธนาคารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงจำเป็นต้องผลักภาระการพิสูจน์ไปให้ผู้ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ร้ายผิดปกติ ธนาคาร บุคคล บริษัท หรือสถาบันใด ๆ ที่ได้ประโยชน์อัน เนื่องมาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะผ่านมือมากี่ทอดต่อกี่ทอดแล้วก็ตาม”

จากการที่ความผิดอาชญาฐานฟอกเงินเป็นความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย จึงทำให้ลักษณะคดี ความผิดอาชญาฐานฟอกเงินแตกต่างไปจากความผิดอาญาโดยทั่วไป โดยความผิดอาญาโดยทั่วไป นั้นมักมีผู้เสียหายซึ่งมาร้องทุกข์ หรือมีผู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เสียหายรวมทั้งบุคคลอื่นใด ที่พบเห็นการกระทำความผิด ซึ่งมากด่าว่าโทษต่อพนักงานสอบสวนอยู่แล้ว

ในความผิดอาชญาฐานฟอกเงินนี้ โดยส่วนมากประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้เกี่ยวกับการ กระทำความผิดฐานฟอกเงินของผู้กระทำความผิด มีเพียงรัฐเท่านั้นที่จะมีความรู้เกี่ยวกับการ กระทำความผิด ซึ่งการรับรู้ของรัฐนั้นส่วนใหญ่มาจากกระบวนการทางกฎหมายของสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ได้กระทำการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน เพื่อยึดอายัด ทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน โดยในทางปฏิบัติ นั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีในทางแพ่งหรือในทางทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานที่เชื่อมโยงกัน กับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเท่านั้น

ในทางกลับกัน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันยังไม่มีอำนาจ ในการสอบสวนความผิดฐานฟอกเงิน อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนจะตกอยู่กับพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบคดีเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น พนักงานสอบสวนของสถานีตำรวจในเขตพื้นที่ต่างๆ พนักงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปราม พนักงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปราม

²⁴³ จาก บทความกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ: ข้อสังเกตเรื่องกฎหมายฟอกเงิน ในอาจารย์บุชา หนึ่งสี่ธรรมบทความทางวิชาการเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม (น. 446-447), โดย ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2538, กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2538 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

การกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ พนักงานสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

ฉะนั้น แม้ว่าสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะถือเป็นต้นน้ำในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงิน โดยตั้งต้นที่การร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแก่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยตรงในคดี อย่างไรก็ตาม จุดเชื่อมต่อในการปฏิบัติงานประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้องนี้ ต้องเริ่มต้นการสืบสวนสอบสวนคดีไปพร้อม ๆ กัน ทั้งการสืบสวนด้านการเงินที่กระทำโดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการสืบสวนสอบสวนด้านอาญาในคดีความผิดมูลฐานและในคดีความผิดฐานฟอกเงินที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนจากองค์กรต่างๆ

การตั้งต้นคดีไปพร้อม ๆ กันตามที่กล่าวไปข้างต้นนั้น จะก่อให้เกิดการแสวงหารวบรวบพยานหลักฐานเพื่อการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน เพื่อประโยชน์ในการที่ศาลจะพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน

ทั้งนี้ เมื่อความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็มีเพียงอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนทางการเงิน แต่ทว่าไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนทางอาญาในคดีฟอกเงิน ตรงจุดนี้เอง ถือเป็นจุดบอดและช่องโหว่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ชัดเจน และเป็นผลโดยตรงทำให้มีอรรถฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นช่องว่างทางกฎหมายและช่องว่างทางวิชาชีพกฎหมายที่ทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดรอดไปได้ หลักฐานอันเป็นที่ประจักษ์คือ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 เพียง 1 คดีเท่านั้น คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับอื่นก็เป็นเพียงการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในทางแพ่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการขยายอำนาจหน้าที่ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีพนักงานสอบสวนภายในองค์กร เพื่อเป็นการเชื่อมโยงผนวกการสืบสวนทางการเงินและการสืบสวนสอบสวนทางอาญาเข้าด้วยกัน และมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นในการส่งสำนวนการสอบสวนสู่พนักงานอัยการโดยตรง

บทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทย

จากที่ได้ศึกษาบทบัญญัติกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติของประเทศไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน คือ

(1) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 37/1 มาตรา 38 มาตรา 38/1 มาตรา 46 มาตรา 46/1

(2) พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8

(3) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 มาตรา 14
จัตวา

(4) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 10

(5) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 24 มาตรา 25 มาตรา 27

(6) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 29 มาตรา 18 (6)

(7) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 27 มาตรา 30

(8) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 14 มาตรา 17 มาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 21

ผู้วิจัยขอแบ่งการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยดังกล่าวออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยกลุ่มแรก มาตรการทางกฎหมายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้แก่

- มาตรการคุ้มครองบุคคล (มาตรา 37/1)

- มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน (มาตรา 38) ได้แก่ (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย

- มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น (มาตรา 38/1)

- มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (มาตรา 46) ได้แก่ (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์

- มาตรการอำพรางตน (มาตรา 46/1)

มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยกลุ่มที่สอง มาตรการทางกฎหมายที่มีได้ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้แก่

- มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

- มาตรการสะกดรอย

เกณฑ์มาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติและคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน เกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศธนาคารโลก และเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ หน่วยงานสรรพากรแผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

เกณฑ์มาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติและคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน เกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศธนาคารโลก และเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ หน่วยงานสรรพากรแผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา แนะนำให้ใช้มาตรการทางกฎหมาย อันได้แก่

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มแรก ซึ่งใกล้เคียงกับมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 ได้แก่ (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย และใกล้เคียงกับมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การสอบปากคำ (Interviews) การสอบปากคำด้านการเงิน (Financial interviews)
- มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence) หมายค้น (Search warrants) เอกสารที่ได้จากการค้นโดยมีหมาย (Document Search Warrants) พยานวัตถุอันเป็นพยานหลักฐานของการปฏิบัติการ (Laboratory evidence of physical evidence)
- หมายเรียกพยาน (Subpoenas) หมายเรียกพยานจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury Subpoenas)
- การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล (The development of informants) ผู้ให้ข้อมูล (Informants) พยานบุคคล (Witnesses) ทายาท (Case Offshoot) ความช่วยเหลือจากพยานบุคคลทางด้านตัวจำเลย (Assistance with defendant Witnesses)
- การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records)

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สอง ซึ่งใกล้เคียงกับมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 ได้แก่ (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications) การดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณี
ที่กฎหมายอนุญาต (Where permitted by law, wiretapping) การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretaps
Authorizations)

- การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring)
การใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers)

- การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems)

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สาม ซึ่งใกล้เคียงกับมาตรการอำพรางตน ตาม
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1 ของประเทศไทย มี
ดังต่อไปนี้

- การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) การใช้ตัวแทนในการปฏิบัติการลับ (Use
of undercover agents)

- การปฏิบัติการลับ (Undercover) โดยจำแนกออกเป็น การฟอกเงินของผู้อื่น
(Laundering their money) และการฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings:
laundering our money)

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สี่ ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ใกล้เคียงกับมาตรการครอบครองยาเสพติดภายใต้การ
ควบคุม ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 8 และมาตรการเคลื่อนย้าย
ภายใต้การควบคุม ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กร
อาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery)

- การควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเฝ้าดู (Controlled delivery)

- การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery)

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่ห้า ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ใกล้เคียงกับมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตาม
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556
มาตรา 21 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) โดยจำแนกออกเป็น การสอดส่องตรวจตราทาง
วัตถุ (Physical surveillance) และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic
surveillance)

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่หก ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และกฎหมายอาญาดั้งเดิม ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup)

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่เจ็ด ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และกฎหมายอาญาดั้งเดิม ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of Proving Income)

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่แปด ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science)

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่เก้า ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling)
- การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering)
- การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering)
- การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering)
- การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis)
- การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation)

ในส่วนของปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินและปัญหาการพิจารณาดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล อธิบายได้ดังนี้

ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ได้แก่ ปัญหาการร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีฟอกเงินอันเป็นคดีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย ปัญหาการกำหนดมาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ปัญหาการกำหนดกฎหมายวิธีสบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีฟอกเงิน ปัญหาข้อเท็จจริงในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาการไม่แจ้งข้อหาการกระทำความผิดฐานฟอกเงินแก่ผู้ต้องสงสัย ปัญหาการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินควบคู่กับความผิดมูลฐาน ปัญหาการประสานงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน เป็นต้น ปัญหาการรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ปัญหาการนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นฟ้องร้องคดีฟอกเงิน

ปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล ได้แก่ ปริมาณสถิติคำพิพากษาคดีฟอกเงิน แนวบรรทัดฐานคำพิพากษาและเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษา การประเมินผลการดำเนินการด้านคดีอาญาฟอกเงินขององค์กรสากลระหว่างประเทศ

อนึ่ง ข้อเสนอประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

(1) งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ทราบถึงกระบวนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

การตกผลึกจากองค์ความรู้จากงานวิจัยทำให้ทราบว่า กระบวนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร กล่าวคือ มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยในปัจจุบัน แม้จะมีกระบวนการสืบสวนสอบสวนบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ไม่นำไปสู่การดำเนินคดีอาญาและคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฟอกเงินในท้ายที่สุด ทำให้เห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร อีกทั้งมาตรการบางอย่างยังไม่ค่อยสอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

และแม้จะมีกฎหมายอื่น ๆ ที่มาบังคับใช้ร่วมกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายสอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากขึ้น แต่ทว่าก็ยังคงมีช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้อาชญากรหลุดพ้นจากการดำเนินของรัฐในคดีฟอกเงินได้

ยกตัวอย่างเช่น การใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในปัจจุบัน สามารถใช้ได้กับคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติดหรือคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ถ้าไม่ใช่คดีความผิดฐานที่เกี่ยวกับยาเสพติด หรือไม่ใช่คดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ก็มีอาจใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมได้เลย ฉะนั้น ในปัจจุบันจึงเกิดช่องว่างทางกฎหมายขึ้น เกี่ยวกับการไม่ได้ใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีการขนส่งเงินข้ามพรมแดนจากประเทศไทย เป็นต้น

(2) งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ทราบถึงทราบถึงแนวคิดทฤษฎีตามหลักสากลที่อยู่เบื้องหลังมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน

แนวคิดทฤษฎีตามหลักสากลที่อยู่เบื้องหลังมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน มีทั้งสิ้น 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory)

(3) งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ทราบถึงมาตรการในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายระหว่างประเทศ มาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน ธนาคารโลกและประเทศสหรัฐอเมริกา

นอกจากนั้น ทำให้ทราบแนวบรรทัดฐานในการพิพากษาคดีฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกาในแง่ที่ว่า

การกระทำผิดฐานฟอกเงิน รวมถึงการสมคบของบุคคลในการกระทำความผิดฐานฟอกเงินด้วย ซึ่งบุคคลที่สมคบกันจะต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกับบุคคลผู้กระทำความผิด กรณีการพิสูจน์ว่าจำเลยการสมคบกันในการฟอกเงิน รัฐจะต้องสร้างหลักกลไกเรื่อง

- ข้อตกลงระหว่างบุคคลสองคนขึ้นไปเพื่อกระทำการฟอกเงิน
- จำเลยเข้าร่วมข้อตกลงด้วยความสมัครใจ
- จำเลยรู้วัตถุประสงค์ของข้อตกลง และถือว่าจำเลยมีเจตนาต่อวัตถุประสงค์ที่ผิด

กฎหมาย

ศาลไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานการกระทำที่โจ่งแจ้งในการผลักดันการสมคบ แต่ศาลเห็นว่า หลักฐานของการกระทำที่ชัดเจนจะมีประโยชน์สำหรับวัตถุประสงค์อื่น ๆ

ทั้งนี้ จำเลยต้องรู้ถึงการทำธุรกรรมทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินการที่ผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ โดยจำเลยมีเจตนาปกปิดหรืออำพรางแหล่งที่มาหรือความเป็นเจ้าของของเงิน ดังนั้นจะถือได้ว่า มีเหตุผลว่าจำเลยมีส่วนร่วมในการสมคบกันฟอกเงิน

กรณีของหลักฐานที่มีเพียงพอหรือไม่เพียงพอ จะสามารถสนับสนุนความเชื่อที่ว่า จำเลยสมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือไม่ รัฐมีภาระที่จะต้องพิสูจน์ว่า

- การทำธุรกรรมทางการเงินเกิดขึ้นจริง หรือมีความพยายามที่จะการทำธุรกรรมทางการเงิน

- ธุรกรรมทางการเงินนั้นเกี่ยวข้องกับการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้

- จำเลยรู้เกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินของการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย

บางอย่าง และ

- จำเลยรู้ว่าการทำธุรกรรมได้รับการออกแบบทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อปกปิดลักษณะสถานที่ตั้ง แหล่งที่มา ของความเป็นเจ้าของ หรือการควบคุมการเงินของการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้

มีตัวอย่างของหลักฐานที่แสดงโดยปริยายว่ามีการฟอกเงิน และถือเป็นหลักฐานที่เพียงพอต่อการพิสูจน์เรื่องการสมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน อาทิเช่น เปิดบัญชีธนาคารเพื่อความสะดวกในการค้าขายยาเสพติด หรือมีการนำฝากผลกำไรผิดกฎหมายเข้าบัญชีธนาคารธุรกิจที่

ถูกต้องตามกฎหมาย หรือมีเอกสารการลงทุนปลอม เช่นนี้ถือเป็นการนำเสนอหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์เจตนาการปกปิดเงินทุนของอาชญากรการฟอกเงิน ซึ่งสามองค์ประกอบที่สำคัญของการสมคบกันในการฟอกเงินคือ 1) ข้อตกลงในการฟอกเงิน 2) จำเลยกำหนดประเด็นความสมัครใจของสัญญา และ 3) จำเลยรู้กำหนดประเด็นของข้อตกลง

ข้อกล่าวหาในคำฟ้องว่าจำเลยรู้และเจตนาสมคบมีความสำคัญมาก กฎหมายป้องกันการฟอกเงินไม่ได้เป็นเรื่องของการใช้จ่ายเงินของการดำเนินการผิดกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นเรื่องเจตนาที่จะปกปิดเงินนั้น กฎหมายต้องมีหลักฐานที่แสดงถึงเจตนาที่จะปกปิด

นอกจากนั้น ศาลสหรัฐอเมริกาตีความกฎหมายฟอกเงินว่า เป็นกฎหมายปกปิดแหล่งที่มาของเงินทุน ส่วนเงินที่เกี่ยวกับการฟอกเงินหมายถึงความถึง ทั้งรายรับและผลกำไรจากการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย อาชญากรจะต้องมีการเข้าถึงการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ และมีเจตนาปกปิดเงินด้วย

กฎหมายฟอกเงินหาได้มีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษเพียงการใช้จ่ายเงินที่ได้รับจากการดำเนินการที่ผิดกฎหมายไม่ วัตถุประสงค์ของกฎหมายฟอกเงินที่แท้จริงนั้น คือ

- การเข้าถึงการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ ที่อาชญากรเจตนาจะปกปิดความสัมพันธ์ของสินค้าที่อาชญากรซื้อกับตัวอาชญากร หรือเจตนาจะปกปิดว่าเงินที่ใช้ในการซื้อสินค้าได้รับการดำเนินการผิดกฎหมาย

- กรณีที่อาชญากรหลีกเลี่ยงการรายงานเกี่ยวกับสกุลเงินอันเกี่ยวกับ โครงสร้างธุรกรรมทางการเงิน หรือเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินทุน

- กรณีที่อาชญากรกระทำการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย และมีการทำธุรกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้

- กรณีที่อาชญากรต้องการปิดช่องว่างในกฎหมายทางอาญาเกี่ยวกับการหลบซ่อนตัวของเงินร้อน

(4) งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ทราบถึงปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินและปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล

ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินและปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการสอบสวนคดีความผิดฐานฟอกเงินของพนักงานสอบสวนยังมีอาจเชื่อมโยงกันกับการสืบสวนทางการเงินของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ดีเท่าที่ควร เป็นผลให้ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีฟอกเงิน และศาลก็มีอาจพิจารณาพิพากษาเพื่อลงโทษจำเลยฐานฟอกเงินได้

(5) งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ได้แนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน

แนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน ถือเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในอนาคต ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการและวิชาชีพทางนิติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแวดวงกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับกฎหมายอาญาให้เกิดขึ้น

ผลการวิจัยเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐ เพราะทำให้รัฐปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างเข้มแข็งมากขึ้น และเจ้าหน้าที่ของรัฐปราศจากความรับผิดชอบในส่วนตัวจากการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายมากขึ้น

และผลการวิจัยเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศไทยและประชาชนภายในประเทศ เนื่องจากว่าประเทศไทยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ ประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ในทางตรงคือผลการวิจัยได้เป็นไปเพื่อการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป ทำให้ประชาชนภายในประเทศมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความผาสุกมากขึ้น เศรษฐกิจของประเทศมีการขับเคลื่อนไปมากขึ้น ส่วนประโยชน์ในทางอ้อมคือ เมื่อประเทศไทยไม่ติดอยู่ในบัญชีรายชื่อดำของสวรรค์ของการฟอกเงิน เนื่องจากการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล รวมถึงมีการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับมาตรฐานสากล จนเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ประชาชนชาวไทยและสังคมไทยจะขึ้นชื่อว่า เป็นสังคมที่มีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดี ประชากรมีคุณภาพ มีระเบียบวินัยและประกอบอาชีพสุจริต สังคมไทยจะสงบสุข ประเทศไทยจะกลายเป็นประเทศที่นักลงทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ สนใจที่จะมาลงทุนทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ด้วยภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

(6) งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ได้แนวทางกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และเป็นกฎหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยในข้อนี้ สอดคล้องกับสมมุติฐานข้างต้นที่ว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องกำหนดมาตรการและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อนำไปสู่การดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงินและเพื่อให้

สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

โดยปกติ ประเทศไทยต้องถูกประเมินผลการดำเนินการด้านคดีฟอกเงินจากคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ซึ่งถือเป็นองค์กรสากลระหว่างประเทศ

ในการทำงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัยโดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการทำงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อให้ประเทศไทยผ่านการประเมินจากคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน และสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานสากล มิต้องเข้าสู่กระบวนการติดตามอย่างเข้มข้น (Enhance Follow up) หรือต้องรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขข้อบกพร่องทุกไตรมาสหรือทุกเดือน และสามารถตอบคำถามประชาคมโลกเกี่ยวกับศักยภาพในการดำเนินงานด้านคดีฟอกเงินและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้

6.2 ข้อเสนอแนะ

อธิบายได้ดังนี้

6.2.1 แนวทางการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน

ผู้วิจัยจะขอเสนอแนะถึงแนวทางการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย กอปรกับเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางกฎหมายในอนาคต

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการยกร่างกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยเรียงเลขมาตราบทบัญญัติกฎหมายตามจริง และเลขมาตราตามที่ผู้วิจัยสมมุติขึ้นมาเอง ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า ควรบัญญัติเลขมาตราที่สมมุติขึ้นมานั้นสอดแทรกลงในบทบัญญัติกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในอนาคต

อธิบายเรียงลำดับได้ดังต่อไปนี้

6.2.1.1 มาตรา 37/1 เรื่อง การคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 37/1²⁴⁴ บัญญัติว่า

²⁴⁴ มาตรา 37/1 เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2556.

“ในกรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าคดีใดสมควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของคณะกรรมการธุรกรรม ให้คณะกรรมการธุรกรรมแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการธุรกรรมเสนอความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษตามกฎหมายดังกล่าวสำหรับบุคคลเหล่านั้นด้วย²⁴⁵

ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าว เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการดำเนินการหรือการให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อขอรับค่าตอบแทนเท่าที่จำเป็นและสมควรตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาด้วย

สำนักงานอาจจัดให้มีค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

บทบัญญัติกฎหมายมาตราดังกล่าวได้แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งค่อนข้างมีความสมบูรณ์เพียงพออยู่แล้ว ไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมอีก แต่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรปรับใช้มาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงินในทางปฏิบัติให้เพิ่มมากขึ้น

6.2.1.2 มาตรา 38 เรื่อง การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 บัญญัติว่า

“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

²⁴⁵ มาตรา 37/1 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558.

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการชุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นซักถามจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง แสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น”

บทบัญญัติกฎหมายมาตราดังกล่าวค่อนข้างมีความสมบูรณ์เพียงพออยู่แล้ว ไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมอีก แต่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรปรับใช้มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินในทางปฏิบัติให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานฯ

เนื่องจากการเข้าตรวจค้นของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งโดยมีหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือไม่มีหมายค้นตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า หากเน้นซักถามจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิมฯ การเข้าตรวจค้นทั้งสองประการตามที่ได้กล่าวมานั้นเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแสวงหารวบรวมพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน

6.2.1.3 มาตรา 38/1 เรื่อง การจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1²⁴⁶ บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขาธิการ รองเลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนโดยไม่ชักช้าแต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง”

บทบัญญัติกฎหมายมาตราดังกล่าวได้แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งค่อนข้างมีความสมบูรณ์เพียงพออยู่แล้ว ไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมอีก เว้นเสียแต่ว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะปรับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์กร โดยเพิ่มเติมให้มีพนักงานสอบสวนและอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาชญาฐานฟอกเงินภายในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเอง หากเป็นเช่นนั้นก็ต้องส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนที่อยู่ภายนอกองค์กรสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

6.2.1.4 การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 46 เรื่อง การเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงินเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการเงิน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ได้อีก”²⁴⁷

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการเงิน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้”

²⁴⁶ มาตรา 38/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

²⁴⁷ มาตรา 46 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

บทบัญญัติกฎหมายมาตราดังกล่าวได้แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 46 ในประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก เรื่องการยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญา

หากมีการปรับโครงสร้างสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยเพิ่มเติมให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญาฟอกเงินได้

การยกร่างกฎหมายอาจใช้ถ้อยคำใหม่ว่า พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตฯ แทนถ้อยคำเดิมที่ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตฯ ซึ่งผู้วิจัยยกร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 25 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17

หรืออาจใช้ถ้อยคำใหม่ว่า พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจ เพื่อมีคำสั่งอนุญาตฯ แทนถ้อยคำเดิม ซึ่งผู้วิจัยยกร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 30

ประเด็นที่สอง เรื่องการรายงานการดำเนินการให้ศาลอาญาทราบ

การยกร่างกฎหมายอาจใช้ถ้อยคำใหม่ว่า เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ ซึ่งผู้วิจัยยกร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 25 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17

หรืออาจใช้ถ้อยคำใหม่ว่า เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดผลการดำเนินการนั้น และให้ส่งบันทึกนั้น ไปยังศาลที่มีคำสั่ง โดยเร็ว แทนถ้อยคำเดิม ซึ่งผู้วิจัยยกร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 30

ประเด็นที่สาม เรื่องการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร การใช้ประโยชน์ในการสืบสวน และการใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี

การร่างกฎหมายอาจใช้ถ้อยคำใหม่ว่า *บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและ/หรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น* ซึ่งผู้วิจัยร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 25 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 30 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17

ฉะนั้น โดยสรุป ตัวอย่างการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 ตามทฤษฎีของนักวิจัย คือ

ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงินเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ได้อีก

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้

เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและ/หรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น

อนึ่ง นอกจากการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 46 ในสามประเด็นข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรปรับใช้มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงินในทางปฏิบัติให้เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมาตรการเข้าถึงบัญชีและมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์

6.2.1.5 การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 46/1 เรื่อง การอำพรางตนในคดีฟอกเงิน

จุดเด่นของมาตรการอำพรางตนคือ เป็นมาตรการที่ถูกกำหนดในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (The United Nations Convention against Corruption 2003) ข้อ 50 วรรค 1. ซึ่งกล่าวถึงวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนว่า

เพื่อการปราบปรามการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประเทศภาคีแต่ละประเทศพึงดำเนินมาตรการที่จำเป็นดังกล่าวภายในขอบเขตที่กระทำได้ตามหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของประเทศนั้น โดยสอดคล้องกับเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกฎหมายภายในของประเทศนั้นและภายในวิธีการของประเทศนั้น... ตลอดจนหากเห็นเป็นการสมควรก็อาจใช้วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน เช่น... การใช้วิธีการสืบสวนทางลับภายในอาณาเขตของประเทศนั้น และเพื่อให้ศาลสามารถยอมรับพยานหลักฐานที่ได้มาจากวิธีการดังกล่าวได้

ส่วนพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1²⁴⁸ บัญญัติว่า

“ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ หากพนักงานเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

บทบัญญัติกฎหมายมาตราดังกล่าวได้แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 46/1 ในประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก เรื่องคำนิยามของการอำพราง

การยกร่างกฎหมายอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งผู้วิจัยยกร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 7 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 19

²⁴⁸ มาตรา 46/1 เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558.

ประเด็นที่สอง เรื่องการกำหนดให้การจัดทำเอกสารหลักฐานและการอำพรางตนเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจัดทำเอกสารหลักฐานและการอำพรางตนเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้

การยกร่างกฎหมายอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการอำพรางตนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการอำพรางตนของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ซึ่งผู้วิจัยยกร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 มาตรา 7 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 27 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 19

ฉะนั้น โดยสรุป ตัวอย่างการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1 ตามทฤษฎีของนักวิจัย คือ

ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการอำพรางตนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการอำพรางตนของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

อนึ่ง นอกจากการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 46/1 ในสองประเด็นข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรปรับใช้มาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงินในทางปฏิบัติให้เพิ่มมากขึ้น

6.2.1.6 การเพิ่มมาตรา 46/2 เรื่อง การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงิน

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มมาตรา 46/2 เรื่อง การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ลงไปในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

จุดเด่นของมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมคือ เป็นมาตรการที่ถูกกำหนดในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988; the Vienna Convention) ข้อ 1 ข้อ 7 และข้อ 11 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลโม (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000; Palermo Convention) ข้อ 2 และข้อ 20 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (The United Nations Convention against Corruption 2003) ข้อ 50 ซึ่งอนุสัญญาสหประชาชาติทั้งสามฉบับเหล่านั้น ต่างก็มีความสัมพันธ์ข้องเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ฉะนั้น หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐจะต้องนำมาตราการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีความผิดอาญามูลฐานและการดำเนินคดีความผิดอาญามูลฐานฟอกเงิน

ข้อดีของมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมที่เห็นเด่นชัดเมื่อมีการนำมาใช้กับการดำเนินคดีความผิดอาญามูลฐานฟอกเงิน ตามเหตุผลของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ที่กล่าวกับนานาประเทศว่า

การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขนส่งสิ่งของผิดกฎหมาย สกุดเงินหรือตราสารทางการเงินของผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิด วิธีการนี้อยู่ภายใต้คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายการสอดส่องตรวจตรา สิ่งของผิดกฎหมาย สกุดเงินหรือตราสารทางการเงินอาจถูกค้นพบได้ และต่อมาอาจมีการยึดทรัพย์สินเหล่านี้ได้ที่ด่านตรวจการเข้าเมือง หรืออาจมีการยึดทรัพย์สินได้ผ่านวิธีการสืบสวนสอบสวนอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติกรลับ เป็นต้น การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมจะนำไปสู่

- การระบุดำเนินการจับกุม และการลงโทษผู้กระทำความผิด
- การทำลายและการถอดโครงสร้างองค์กรอาชญากรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการลักลอบนำสิ่งของผิดกฎหมาย สกุดเงินหรือตราสารทางการเงินข้ามพรมแดน
- การขยายขอบเขตของการสืบสวนสอบสวน การระบุดำเนินการผู้กระทำความผิดในระดับที่สูงขึ้นและเพิ่มมากขึ้น และการได้รับพยานหลักฐานที่กว้างขวางมากขึ้น

- การพิสูจน์พยานหลักฐานให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์ว่า ผู้ต้องสงสัยครอบครองสิ่งของ ผิดกฎหมายหรือสกุลเงิน โดยเจตนา

- การระบุทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เพื่อการพิจารณาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มมาตรา 46/2 เรื่อง การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม โดยการเพิ่มประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก เรื่องค่านิยมของการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 8 วรรคสาม ได้กำหนดค่านิยมของการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม แต่เป็นการให้ค่านิยมที่ไม่ค่อยตรงกับอนุสัญญาสหประชาชาติฯ เท่าใดนัก

ส่วนพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20 วรรคสอง ได้กำหนดค่านิยมของการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ซึ่งเป็นการให้ค่านิยมที่ค่อนข้างตรงกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988; the Vienna Convention) ข้อ 1 g) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลอโม (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000; Palermo Convention) ข้อ 2 (i) เป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยจะเริ่มต้นอธิบายมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมจากต้นกำเนิดในต่างประเทศมาสู่การบัญญัติกฎหมายภายในประเทศไทย

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา (The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988; the Vienna Convention) ข้อ 1 g) กล่าวถึงค่านิยมของการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมว่า

วิธีการยินยอมให้สิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องสงสัย ซึ่งเป็นยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท หรือสารเสพติดตามบัญชีแนบท้ายที่หนึ่งและบัญชีแนบท้ายที่สองในอนุสัญญาฉบับนี้ และรวมถึงสารทดแทนสารเสพติดดังกล่าวนั้น สามารถกระจาย ผ่าน หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรัฐ ภายใต้ความรู้และการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อเฝ้าติดตามตรวจสอบบุคคลที่กำลังถูกพิสูจน์ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามข้อ 3 วรรคแรกของอนุสัญญาฉบับนี้

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลอโม (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000; Palermo Convention) ข้อ 2 (i) กล่าวถึงคำนิยามของการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมว่า

วิธีการยินยอมให้สิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องสงสัย สามารถกระจาย ผ่าน หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรัฐ ภายใต้ความรู้และการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อเฝ้าติดตามตรวจสอบต่อการสืบสวนสอบสวนความผิด และการพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา

จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาสหประชาชาติฯ ทั้งสองฉบับดังกล่าว มีคำนิยามที่ตรงกันเป็นอย่างมาก และถือเป็นกฎหมายระดับสากลที่มีอิทธิพลส่งผลให้ประเทศไทยต้องอนุวัติการตามกฎหมายระดับสากลดังกล่าว

จึงเป็นที่มาของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20 วรรคสอง ซึ่งเป็นกฎหมายระดับภายในประเทศไทย โดยบัญญัติว่า

การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัย ผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้ การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น

ฉะนั้น การยกร่างกฎหมายฟอกเงินอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัย ผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้ การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น ซึ่งผู้วิจัยกร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20

ประเด็นที่สอง เรื่องการกำหนดให้การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้

เริ่มต้นจากอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (The United Nations Convention against Corruption 2003) ข้อ 50 วรรค 1. และวรรค 4. ได้กล่าวถึงวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนว่า

1. เพื่อการปราบปรามการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประเทศภาคีแต่ละประเทศพึงดำเนินการที่จำเป็นดังกล่าวภายในขอบเขตที่กระทำได้ตามหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของประเทศนั้น โดยสอดคล้องกับเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกฎหมายภายในของประเทศนั้นและภายในวิธีการของประเทศนั้น เพื่อให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องของประเทศนั้นได้ใช้วิธีการที่สมควรในเรื่องการส่งของที่ถูกควบคุม... และเพื่อให้ศาลสามารถยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากวิธีการดังกล่าวได้

4. การตัดสินใจที่จะใช้มาตรการเรื่องการส่งของซึ่งถูกควบคุมนั้นในระดับระหว่างประเทศโดยความยินยอมของประเทศภาคีที่เกี่ยวข้องอาจรวมถึงวิธีการที่ได้แก่การตรวจและการยอมให้สินค้าหรือเงินทุนนั้นยังคงอยู่อย่างเดิมหรือเคลื่อนที่หรือถูกแทนที่ทั้งหมดหรือบางส่วนนั้น

จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 นั้นได้กล่าวถึงวิธีการพิเศษในการสืบสวนการทุจริต ซึ่งความผิดเกี่ยวกับการทุจริตนั้นก็มีความสัมพันธ์ข้องเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ฉะนั้น หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐจะต้องนำมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีความผิดอาญาฐานที่เกี่ยวกับการทุจริตและการดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงินด้วย

โดยการร่างกฎหมายในประเทศไทย ต้องอนุวัติการตามหลักกฎหมายสากลในประเด็นที่ว่า ให้ศาลสามารถยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากวิธีการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมได้

การร่างกฎหมายฟอกเงินอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ซึ่งผู้วิจัยร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงประเด็นจากราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มาตรา 8 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20 และผู้วิจัยได้ยกร่างถ้อยคำให้เป็นไปในทำนองเดียวกับหัวข้อ 6.2.1.5 การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 46/1 เรื่อง การอำพรางตนในคดีฟอกเงิน

ฉะนั้น โดยสรุป ตัวอย่างการเพิ่มพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/2 ตามทรงพระชนมของผู้วิจัย คือ

ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินหรือความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามการฟอกเงิน หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจให้มีการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัย ผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้ การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขออนุญาต การอนุญาต และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ในข้อบังคับดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

หมายเหตุ ผู้วิจัยใช้ถ้อยคำว่า เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมเป็นมาตรการที่ต้องกระทำเป็นการต่อเนื่องเชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ ฉะนั้น เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจคือเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับปฏิบัติการทั้งของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ด้วย

อนึ่ง การเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 46/2 เรื่อง การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ลงไปในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นี้ จะทำให้ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอีกหนึ่งมาตรการ และเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอีกด้วย

6.2.1.7 การเพิ่มมาตรา 46/3 เรื่อง การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงิน

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มมาตรา 46/3 เรื่อง การสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ลงไปในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

จุดเด่นของมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยคือ เป็นมาตรการที่ถูกกำหนดในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (The United Nations Convention against Corruption 2003) ข้อ 50 ซึ่งอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ฉะนั้น หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐจะต้องนำมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีความผิดอาญามูลฐานที่เกี่ยวกับการทุจริตและการดำเนินคดีความผิดอาญารฐานฟอกเงิน

โดยอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 50 วรรค 1. กล่าวถึงวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนว่า

เพื่อการปราบปรามการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประเทศภาคีแต่ละประเทศพึงดำเนินมาตรการที่จำเป็นดังกล่าวภายในขอบเขตที่กระทำได้ตามหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของประเทศนั้น โดยสอดคล้องกับเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกฎหมายภายในของประเทศนั้นและภายในวิธีการของประเทศนั้น... ตลอดจนหากเห็นเป็นการสมควรก็อาจใช้วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน เช่น การสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางรูปแบบอื่น... และเพื่อให้ศาลสามารถยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากวิธีการดังกล่าวได้

ข้อดีของมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยที่เห็นเด่นชัดเมื่อมีการนำมาใช้กับการดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงิน ตามเหตุผลของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ที่กล่าวกับนานาประเทศว่า

การสอดส่องตรวจตราเป็นวิธีการที่มีประโยชน์เพื่อรับทราบภูมิหลัง ข่าวสาร และข้อมูลโดยทั่วไป ที่เกี่ยวกับบุคคลและการทำธุรกิจของบุคคล กิจกรรมประจำวัน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้ต้องสงสัย การสอดส่องตรวจตรามีประโยชน์มากเป็นพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีด้านการเงิน รวมถึงความเคลื่อนไหวด้านการเงินที่มีอยู่ในปริมาณมาก โดยสามารถนำไปใช้เชื่อมโยงกับกับบุคคลผู้เก็บรักษา การพัฒนาและการทำตามแผนจัดการการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย บ่อยครั้งที่เป้าหมายของการสอดส่องตรวจตราสามารถเชื่อมโยงกับบันทึกทางการเงินและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเงินว่า เงินถูกเก็บไว้ในที่ใด และนำไปสู่การค้นพบทรัพย์สินอื่น นอกจากนี้ การสอดส่องตรวจตรายังช่วยสนับสนุนข้อมูลทางการเงินเชื่อมโยงกับเป้าหมายอื่นรวมทั้งตัวการร่วมคนอื่นได้

และตามเหตุผลของธนาคารโลก (The World Bank) กล่าวว่า

การสอดส่องตรวจตราบุคคลและสถานที่ที่จะนำไปสู่พยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น การสอดส่องตรวจตราผู้ต้องสงสัย ลูกจ้างของผู้ต้องสงสัย ตัวการร่วม สถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน สามารถเชื่อมโยงกับธนาคาร การมีตัวแทนการขนส่งเงิน ทัศนคติที่ปรึกษาการบัญชี สถานที่ที่เก็บเงิน ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งเงิน เส้นทางบินซึ่งใช้ในการลำเลียงเงิน และอื่น ๆ และสามารถเชื่อมโยงกับบุคคลผู้ใช้ธนาคาร สถาบันการเงิน หรือตัวแทนในการขนส่งเงิน สำหรับวัตถุประสงค์ในการฟอกเงินได้

การสอดส่องตรวจตราเส้นทางการบินจากจุดศูนย์กลาง อาจนำไปสู่ผู้เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนเงินข้ามพรมแดน

และการสอดส่องตรวจตราจะต้องถูกดำเนินการ โดยทีมงานที่มีทักษะผ่านการฝึกฝนมาแล้ว เพราะจะต้องดำเนินการแกะรอยผู้ต้องสงสัย ผู้ถือเอกสาร ตัวการร่วมในการกระทำความผิดที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ กระเป๋าเดินทาง โทรศัพท์ ซึ่งชื่อมาจากรายได้จากการกระทำความผิด

นอกจากนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) ก็ใช้วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนคือ การสอดส่องตรวจตราวัตถุและการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Physical and electronic surveillance) ส่วนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ต้องเริ่มที่วิธีการตรวจจับไปที่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้รวมถึงวิธีการสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical Surveillance) ด้วย

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มมาตรา 46/3 เรื่อง การสะกดรอยผู้ต้องสงสัย โดยการเพิ่มประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก เรื่องคำนิยามของการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย

หลักกฎหมายของประเทศไทยที่กล่าวถึงมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 ความว่า

พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด

จะเห็นได้ว่า กฎหมายไทยมิได้บัญญัติเรื่องคำนิยามของการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยเอาไว้ เหตุผลที่กฎหมายไทยมิได้กำหนดคำนิยามเรื่องการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยเอาไว้ นั้น มีความเป็นไปได้ว่า ไม่มีต้นแบบของอนุสัญญาสหประชาชาติที่บัญญัติเรื่องคำนิยามเอาไว้ตรง ๆ

ฉะนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ในอนาคตหน่วยงานของรัฐหรือนักวิจัยจะต้องทำการศึกษาวิจัยต่อ ยอดออกไปอย่างจริงจังในประเด็นดังกล่าว เพื่อสืบหาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการให้คำนิยามที่สามารถครอบคลุมได้ถึงแนวทางปฏิบัติอย่างแท้จริง และผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการให้คำนิยามของการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในบทบัญญัติกฎหมายที่ร่างขึ้นใหม่ เพื่อให้ประชาชนอ่านหลักกฎหมายแล้วมีความเข้าใจได้โดยง่าย เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้กฎหมายได้อย่างถ่องแท้ และศาลสามารถตีความข้อกฎหมายนั้นได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ไม่คลุมเครือ

มิเช่นนั้นแล้ว หากไม่มีคำนิยามของการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในบทบัญญัติกฎหมายของไทย ก็จะเป็นปัญหาต่อการใช้มาตรการนี้ในทางปฏิบัติ และศาลก็อาจจะพิจารณาตีความได้

ว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยเช่นไรที่เป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีอาจที่จะตีความถึงการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยได้

ฉะนั้น การยกร่างกฎหมายฟอกเงินอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัย หมายความว่า...

ประเด็นที่สอง เรื่องประเภทของการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย

ควรแบ่งการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยออกเป็น 2 ประเภทตามแนวทางกฎหมายต่างประเทศ คือ

ประเภทที่หนึ่ง ควรใช้ชื่อว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยโดยทั่วไป ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า Physical Surveillance และประเภทที่สอง ควรใช้ชื่อว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า Electronic Surveillance

ฉะนั้น การยกร่างกฎหมายฟอกเงินอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัย อาจเป็นการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยโดยทั่วไป หรือการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยโดยทั่วไป หมายความว่า...

การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า...

ประเด็นที่สาม เรื่องการกำหนดให้การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 50 วรรค 1. ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่อง การให้ศาลสามารถยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย

ด้วยเหตุนี้เอง การยกร่างกฎหมายในประเทศไทย ต้องอนุวัติการตามหลักกฎหมายสากลในประเด็นดังกล่าวนี้

การยกร่างกฎหมายฟอกเงินจึงอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา... ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยยกร่างถ้อยคำโดยเทียบเคียงมาจากหัวข้อก่อน ๆ

ฉะนั้น โดยสรุป ตัวอย่างการเพิ่มพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/3 ตามทฤษฎีของผู้วิจัย คือ

ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดฐาน ฟอกเงินหรือความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

ผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจให้มีการระงับหรือผู้ต้องสงสัย

การระงับหรือผู้ต้องสงสัยตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การดำเนินการติดตามผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

การระงับหรือผู้ต้องสงสัย อาจเป็นการระงับหรือผู้ต้องสงสัยโดยทั่วไป หรือการระงับหรือผู้ต้องสงสัยทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

การระงับหรือผู้ต้องสงสัย โดยทั่วไป หมายความว่า...

การระงับหรือผู้ต้องสงสัยทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การดำเนินการติดตามผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ด้วยวิธีการใช้เครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขออนุญาต การอนุญาต และการ ระงับหรือผู้ต้องสงสัย ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ในข้อบังคับดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การระงับหรือผู้ต้องสงสัยตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการระงับหรือผู้ต้องสงสัยของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

อนึ่ง อาจมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ การเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 46/3 เรื่อง การระงับหรือผู้ต้องสงสัย ลงไปในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นี้ จะทำให้ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอีกหนึ่งมาตรการ และเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอีกด้วย

6.2.1.8 การเพิ่มมาตรา 46/4 เรื่อง การดำเนินการเก็บสิ่งไว้ค่าในคดีฟอกเงิน

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มมาตรา 46/4 เรื่อง การดำเนินการเก็บสิ่งไว้ค่า ลงไปในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ข้อดีของมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าที่เห็นเด่นชัดเมื่อมีการนำมาใช้กับการดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงิน ตามเหตุผลของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ที่กล่าวกับนานาประเทศว่า

การค้นหาสิ่งไร้ค่าที่ผู้สงสัยทิ้งเพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอันนำไปสู่การได้รับทรัพย์สินที่ยังคงดำรงอยู่ และเป็นการช่วยพัฒนาเหตุอันสมควรในการใช้มาตรการที่เป็นการบีบบังคับมากขึ้นและพยานหลักฐานเพื่อใช้กับรูปคดี บ่อยครั้งที่ผู้ต้องสงสัยละทิ้งพยานหลักฐาน บันทึกทางการเงิน รวมถึงการติดต่อสื่อสารต่างๆ ซึ่งอาจมีคุณค่ากับการสืบสวนสอบสวนด้านการเงิน

ส่วนเหตุผลของธนาคารโลก (The World Bank) กล่าวว่า

หากกฎหมายของท้องถิ่นอนุญาตให้สามารถเก็บรวบรวมสิ่งของไร้ค่าจากสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้ต้องสงสัย สิ่งนี้จะนำไปสู่การสืบสวนสอบสวนที่ทรงคุณค่าและพยานหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน สิ่งไร้ค่าอาจประกอบด้วยเอกสารที่ถูกทิ้ง บันทึกของธนาคารหรือสิ่งอื่นใดซึ่งบ่งชี้ถึงการดำเนินการฟอกเงิน

วัตถุใดที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าเป็นการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็นบันทึกการโอนเงินผ่านทางธนาคาร ใบเสร็จรับเงินของการส่งเอกสารซื้อขายกันทางไปรษณีย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับธนาคารที่ขึ้นทะเบียนในต่างประเทศ ทนายความ นักบัญชี ใบเสร็จรับเงินของการสั่งซื้อสินค้าต่าง ๆ แคชเชียร์ เช็ค เช็คของนักเดินทางที่มีจำนวนวงเงินที่สูง ใบเสร็จรับเงินค่าตัวเครื่องบิน ที่บินไปมาจากต่างประเทศหรือศูนย์กลางทางการเงินต่าง ๆ

การเก็บสิ่งไร้ค่าเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ได้รับพยานหลักฐานหรือนำไปสู่การสืบสวนสอบสวน บ่อยครั้งที่การทิ้งสิ่งไร้ค่าอาจมีสิ่งของซึ่งอาจถูกใช้เป็นพยานหลักฐานหรือนำไปสู่การฟอกเงินในคดีอาญา

การวางแผนและการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า

- ค้นหาที่ตั้งของสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน อันจะนำไปสู่พยานหลักฐาน
- ติดต่อบริษัทที่ทำการส่งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้น หรือใช้การสอดส่องตรวจตรา เพื่อระบุวันเวลาในการเก็บสิ่งไร้ค่านั้น
- ในขณะที่สอดส่องตรวจตรา ให้เรียนรู้การทิ้งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นตามถังหรือกล่องต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานที่เหล่านั้น
- ในขณะที่สอดส่องตรวจตรา ให้ระบุเวลาในการสืบสวนสอบสวนที่ดีที่สุด เพื่อเก็บสิ่งไร้ค่าจากสถานที่เหล่านั้น โดยปราศจากการถูกเฝ้าจับตามอง เวลาในช่วงเช้าหรือตอนเย็นถือเป็นเวลาที่ดีที่สุด

การปฏิบัติการเก็บจกต้องเข้ามาใกล้ที่หมายด้วยการเดินเท้าและเก็บสิ่งไร้ค่าไว้ในกระเป่า ใช้ระยะทางที่สั้นที่สุดจากสถานที่เก็บ ใช้ผู้สืบสวนสอบสวนคนที่สองที่อยู่ในรถยนต์หรือรถตู้ให้ปฏิบัติการเก็บกระเป่าที่ใส่สิ่งไร้ค่าจากผู้สืบสวนสอบสวนคนแรก เมื่อมาถึงสถานที่ที่ปลอดภัย คัดแยกสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นตามประเภทโดยสวมถุงมือยาง เพื่อค้นหาสิ่งที่ไม่ต้องการซึ่งอาจเป็นพยานที่ทรงคุณค่า สิ่งของเช่นว่านั้นรวมถึงใบฝากเงินของธนาคาร ต้นข้าวของตัวเครื่องบินที่ได้ใช้แล้ว ใบเสร็จรับเงินของโรงแรม และอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าจะต้องกระทำควบคู่กับมาตรการสะกดรอย ในบางครั้งก็อาจใช้ควบคู่กับมาตรการอำพราง หรือมาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งการเข้าไปโดยมีหมายค้นและการเข้าไปโดยไม่มีหมายค้น

ด้วยเหตุนี้เอง พยานหลักฐานที่รวบรวมมาได้จากมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า อาจจะเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานโดยผู้ต้องสงสัยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ แต่โดยส่วนมากจะกระทำโดยกรณีผู้ต้องสงสัยไม่รู้ตัว อาทิเช่น เมื่อเป็นการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าควบคู่กับการสะกดรอย การอำพราง หรือการเข้าไปในเคหสถานโดยไม่มีหมายค้น เป็นต้น ความสำคัญของการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่านี้โดยตรงที่ว่า จะต้องดำเนินการอย่างฉับไว แนบเนียนเพื่อไม่ให้ผู้ต้องสงสัยรู้ตัวและทำลายพยานหลักฐานหรือการจุดไฟเผาพยานหลักฐานต่าง ๆ ทิ้งเสียก่อน ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศไทย

นอกจากนั้น ความสำคัญของมาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าอีกประการหนึ่งอยู่ตรงที่ว่า ต้องเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานที่ผู้ต้องสงสัยละทิ้งหรือไม่เห็นคุณค่าความสำคัญของสิ่งนั้นเสียแล้ว ทั้งที่ในความเป็นจริงพยานหลักฐานเหล่านั้นกลับมีประโยชน์และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่รัฐจะใช้ต่อยอดเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สามารถใช้เชื่อมโยงกัน และรัฐจะสามารถวิเคราะห์ถึงลักษณะและรูปแบบการกระทำความผิดฐานฟอกเงินของผู้ต้องสงสัยได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ประเด็นเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง ๆ ของผู้ต้องสงสัยก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะต้องนำมาวิเคราะห์ในเชิงกฎหมายด้วย ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ถูกทิ้งในถังขยะ ก็ไม่เป็นปัญหาต้องตีความว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เนื่องจากผู้ต้องสงสัยได้แสดงเจตจำนงว่าไม่ต้องการครอบครองทรัพย์สินและได้สละสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นแล้ว อย่างไรก็ตาม รัฐจะต้องมีพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ในเชิงประจักษ์ว่า เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาจากถังขยะที่ผู้ต้องสงสัยได้สละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นแล้วจริง ๆ

กรณีที่เป็นการนำทรัพย์สิน เช่น จดหมาย หรือใบเสร็จต่าง ๆ ออกมาจากตู้ไปรษณีย์ หรือผู้รับจดหมายของผู้ต้องสงสัย มีปัญหาว่าทรัพย์สินนั้นยังเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ต้องสงสัยอยู่ ฉะนั้น จึงถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ที่บัญญัติว่า

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

และถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรับผิดชอบในทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 322 ที่บัญญัติว่า

“ผู้ใดเปิดเผยหรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป เพื่อล่วงรู้ข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมาย โทรเลขหรือเอกสารเช่นว่านั้นออกเปิดเผยก็ดี ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตามความเห็นของผู้วิจัย มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าจึงมีอาจนำมาใช้กับการเอาจดหมายหรือเอกสารของผู้ต้องสงสัยออกมาจากตู้ไปรษณีย์หรือผู้รับจดหมายที่อยู่หน้าบ้านของผู้ต้องสงสัย

นอกจากนั้น ถ้าเป็นข้อมูลที่อยู่ในถังขยะ (Recycle Bin) ภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ต้องสงสัย ก็เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องตีความเช่นกัน ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นกระทำการ โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานนั้นจึงจะเป็นพยานหลักฐานที่ศาลสามารถรับฟังได้

ในกรณีเช่นว่านี้ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำในระหว่างการเข้าตรวจค้นสถานที่โดยมีหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือการเข้าตรวจค้นโดยไม่มีหมายค้นแต่เป็นไปตามเกณฑ์ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 (3) ที่ว่า เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า หากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม เช่นนี้ต้องถือว่า การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนำข้อมูลที่อยู่ในถังขยะ (Recycle Bin) ภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ต้องสงสัยออกมา เป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มมาตรา 46/4 เรื่อง การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า โดยการเพิ่มประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก เรื่องคำนิยามของการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า

การร่างกฎหมายฟอกเงินอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า
หมายความว่า...

ประเด็นที่สอง เรื่องการกำหนดให้การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าเป็นการกระทำโดยชอบ
ด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าเป็นพยานหลักฐานที่รับฟัง
ได้

การร่างกฎหมายฟอกเงินอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าตาม
วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการ
ดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๖๖ ให้รับฟังเป็น
พยานหลักฐานได้

ฉะนั้น โดยสรุป ตัวอย่างการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ
ฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/4 ตามทฤษฎีของผู้วิจัย คือ

ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มี
ความจำเป็นต้องดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน
เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการ
ดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้
พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข
ที่คณะกรรมการกำหนด

การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า หมายความว่า...

การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วย
กฎหมาย และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าของพนักงานสอบสวนหรือ
พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๖๖ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

ทั้งนี้ การเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 46/4 เรื่อง การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า ลงไปใน
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นี้ จะทำให้ประเทศไทยมีมาตรการ
ทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอีกหนึ่งมาตรการ และเป็นมาตรการทางกฎหมายที่
สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการ
สนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอีกด้วย

6.2.1.9 การเพิ่มมาตรา 46/5 เรื่อง นิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงิน

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มมาตรา 46/5 เรื่อง นิติวิทยาศาสตร์ ลงไปใน
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ข้อดีของนิติวิทยาศาสตร์ที่เห็นเด่นชัดเมื่อมีการนำมาใช้กับการดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงิน ตามเหตุผลของธนาคารโลก (The World Bank) คือ

ช่วงเวลาของการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน การวิเคราะห์พยานโดยนิติวิทยาศาสตร์มีความจำเป็นมาก

การวิเคราะห์ลายนิ้วมือ หรือการวิเคราะห์ลายมือมีความจำเป็นและเป็นตัวกำหนดผู้เตรียมการหรือผู้จัดการเอกสาร ซึ่งอาจเป็นลูกจ้างของผู้ฟอกเงิน นายธนาคาร หรือนักบัญชี

การวิเคราะห์น้ำหมึก หรือการวิเคราะห์กระดาษก็มีความจำเป็นในการระบุวันที่ที่มีอยู่ในเอกสาร หรืออาจทำให้สามารถระบุถึงประเทศที่เตรียมการเอกสารนั้น

การวิเคราะห์พยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน เอกสารฉบับหนึ่งอาจถูกวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงกับบุคคลที่เตรียมการเอกสารนั้น บุคคลผู้ลงนามในเอกสารนั้น บุคคลผู้ซึ่งจัดการเอกสารนั้น

ประเภทของการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบไปด้วย

- การวิเคราะห์ลายมือ
- การวิเคราะห์น้ำหมึก
- การวิเคราะห์กระดาษ
- การวิเคราะห์เครื่องพิมพ์ดีดหรือเครื่องพิมพ์
- การวิเคราะห์ลายพิมพ์นิ้วมือ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มมาตรา 46/5 เรื่อง นิติวิทยาศาสตร์ โดยการเพิ่มประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็น เรื่องการใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีฟอกเงิน

พิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า

“ในกรณีที่จะต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้”

การยกร่างกฎหมายฟอกเงินจึงอาจใช้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า ในกรณีที่จะต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

การตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ตามวรรคหนึ่งนั้น อาจเป็นการตรวจวิเคราะห์ลายมือ ลายพิมพ์นิ้วมือ น้ำหมึก กระดาษ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องพิมพ์ หรือการตรวจวิเคราะห์สิ่งอื่นใดก็ได้

ซึ่งผู้วิจัยกร่างด้อยค่าโดยเทียบเคียงประเด็นจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคหนึ่ง และหลักเกณฑ์ของธนาคารโลก

ฉะนั้น โดยสรุป ตัวอย่างการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/5 ตามทฤษฎีของผู้นักวิจัย คือ

ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในการดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

การตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ตามวรรคหนึ่งนั้น อาจเป็นการตรวจวิเคราะห์ลายมือ ลายพิมพ์นิ้วมือ น้ำหมึก กระดาษ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องพิมพ์ หรือการตรวจวิเคราะห์สิ่งอื่นใดก็ได้

ทั้งนี้ การเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 46/5 เรื่อง การดำเนินการเก็บสิ่งไว้ค่า ลงไปในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นี้ จะทำให้ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอีกหนึ่งมาตรการ และเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอีกด้วย

6.2.1.10 การนำวิธีการพิสูจน์รายได้มาใช้ในคดีฟอกเงินในทางปฏิบัติ

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ระบุว่า วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of proving Income) เป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ต้องมีการคำนวณรายรับหรือผลกำไรที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน รายได้ผิดกฎหมายนั้นมีเป็นจำนวนมากและเป็นแรงจูงใจให้เกิดการก่ออาชญากรรม ซึ่งรายได้ผิดกฎหมายถือเป็นพยานแวดล้อมของการกระทำความผิดมูลฐาน นอกจากนั้น ผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินควรมีวิธีการที่ชำนาญและหลากหลายในการพิสูจน์รายได้ และควรกำหนดวิธีการที่เหมาะสม

วิธีการพิสูจน์รายได้ตามทฤษฎีของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน มี 2 วิธี คือ วิธีการพิสูจน์โดยตรง อาทิเช่น วิธีการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพิเศษ และวิธีการพิสูจน์โดยทางอ้อม 3 ประการย่อย ได้แก่

(1) การได้มาและการใช้ไปซึ่งสิ่งมีค่า

(2) แหล่งที่มาและการนำไปใช้

(3) การฝากเงินผ่านทางธนาคาร

หากผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินวิเคราะห์การกระทำความผิดทางการเงินด้วยวิธีการพิสูจน์โดยทางอ้อม ผู้สืบสวนสอบสวนอาจมีข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลทางอ้อมทั้งหมด และขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนมีดังต่อไปนี้

- ตรวจสอบบัญชีของแหล่งเงินทุนทั้งหมด
- พิสูจน์การแก้อีกกล่าวหาของผู้ต้องสงสัย จำเป็นต้องสืบสวนสอบสวนว่า มีเหตุผลอันควรและมีความถูกต้องหรือไม่
- สร้างแหล่งที่มาของรายได้ให้มีความเหมาะสม ในการสืบสวนสอบสวนความผิดมูลฐานซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่ไม่อาจอธิบายได้ มักตรวจพบรายได้ที่น้อยกว่าความเป็นจริง
- พิสูจน์ด้วยการฝากเงินผ่านทางธนาคาร ผู้สืบสวนสอบสวนจะต้องพิสูจน์ทราบเช็คทุกใบ เพื่อพิจารณาถึงแหล่งเงินที่มีการฝาก การสะสม หรือการใช้จ่าย

ผู้วิจัยเสนอแนะให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนำวิธีการพิสูจน์รายได้มาใช้ในทางปฏิบัติ โดยไม่ต้องนำไปบัญญัติเป็นกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนทางการเงินและการพิสูจน์ความจริงของคดีฟอกเงินในชั้นศาล

6.2.1.11 การนำวิธีการเก็บรวบรวม การวิเคราะห์ และการนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินมาใช้ในทางปฏิบัติ

ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) ระบุถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) ได้แก่

- การตรวจสอบฐานข้อมูลการบังคับใช้กฎหมาย
- การสืบสวนบันทึกสาธารณะ
- การตรวจสอบฐานข้อมูลด้านการค้า

การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering) ได้แก่

- ใช้การสอดส่องตรวจตรา ไม่ว่าจะเป็นการสอดส่องตรวจตราวัตถุ และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์

- การใช้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล
- การปฏิบัติลับ

การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering)

- การออกหมายเรียกพยาน

การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering)

- เอกสารที่ได้จากการค้น โดยมีหมายเหตุและการสอบปากคำในประเด็นของคดีหรือการสอบปากคำผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis) ใช้วิธีการวิเคราะห์เชื่อมโยงด้วยแผนภาพซึ่งแสดงถึงโครงสร้างระบบการบริหารจัดการและกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี แผนภาพสรุปประเด็นผู้เกี่ยวข้องทางการเงินทั้งหมดถือเป็นส่วนหนึ่งของการเก็บแฟ้มข้อมูลคดี ต้องปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เขียนระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดี บันทึกถึงเหตุการณ์หลักทั้งหมดและการทำธุรกรรมทางการเงินที่สำคัญ รายการในคอมพิวเตอร์ช่วยให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลตามแผนภาพกับระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดีเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน

การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation) คดีจำเป็นต้องถูกนำเสนอรวมกันเป็นชุดอย่างมีทักษะความเชี่ยวชาญ เพื่อตอบคำถามต่าง ๆ ทั้งหมดที่มีความเกี่ยวข้อง โดยปกติมีการนำเสนอพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมสองด้าน ด้านที่หนึ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาและด้านที่สองเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายของการสืบสวนสอบสวน

ผู้วิจัยเสนอแนะให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนำวิธีการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การวิเคราะห์พยานหลักฐาน และการนำเสนอพยานหลักฐานตามแนวของสหรัฐอเมริกาใช้ในทางปฏิบัติ โดยไม่ต้องนำไปบัญญัติเป็นกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนทางการเงินและการพิสูจน์ความจริงของคดีฟอกเงินในชั้นศาล

6.2.2 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้วข้างต้นได้แก่

(1) การพิจารณาด้านแบบกฎหมายภายนอกประเทศที่มีอยู่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ถอดแบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายมาจากองค์การสหประชาชาติ (United Nations) คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ธนาคารโลก (The World Bank) และหน่วยงานสรรพากรแผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา (Internal Revenue Service; IRS: Criminal Investigation) เท่านั้น

ฉะนั้น นักวิจัยท่านอื่นควรเปรียบเทียบพิจารณาด้านแบบกฎหมายจากภายนอกประเทศในองค์กรสากลระหว่างประเทศอื่นๆ อาทิเช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) กลุ่มเอ็กมอนต์ (Egmont Group) กลุ่มความร่วมมือต่อต้านการฟอกเงินเอเชียแปซิฟิก (Asia/Pacific Group on Money Laundering; APG) หรือองค์กรของประเทศอื่นๆ ที่มีใช้ IRS อาทิเช่น องค์กรของประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ฯลฯ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ต่อยอดจากงานวิจัยชิ้นนี้ ควรดำเนินการตามมาตรฐานสากล

ด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti-Money Laundering; AML/Combating the Financial of Terrorism; CFT)

(2) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรมีอำนาจหน้าที่ทั้งในการสืบสวนและการสอบสวนคดีฟอกเงิน โดยควรรวมศูนย์อำนาจในการสืบสวนด้านการเงิน (Financial Investigation) ควบคู่กันกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน (Criminal Investigation) รวมถึงการยึดอายัดทรัพย์สินในทางแพ่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน มารวมศูนย์กลางอยู่ที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และควรมีการจัดตั้งผู้ประสานงานกลาง

ทั้งนี้ ควรออกแบบโครงสร้างขององค์กรให้รองรับอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ยกตัวอย่าง เช่น การสร้างแผนกสืบสวนสอบสวนทางอาญาขึ้นในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เทียบเคียงการมีแผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของหน่วยงานสรรพากรในประเทศสหรัฐอเมริกา ในการทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน หรือกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยเฉพาะ มีหน้าที่ในการรวบรวมและเชื่อมโยงพยานหลักฐานในคดีอาญาฟอกเงินกับการสืบสวนสอบสวนทางการเงินที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ทำหน้าที่อยู่เดิม หรืออาจกำหนดให้มีการประสานงานกับองค์กรสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งรับหน้าที่สอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน โดยเฉพาะตามเขตพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ต้องเพิ่มอัตรากำลังให้มีเพียงพอ เพื่อไม่ให้ภาระงานของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นมีมากเกินไป

(3) คดีฟอกเงินบางประเภทต้องมีพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนคดีฟอกเงินเป็นการเฉพาะด้วยตั้งแต่เริ่มต้นคดี อาทิเช่น คดีฟอกเงินที่ต้องใช้มาตรการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในอนาคต เป็นต้น เนื่องจากเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ต้องใช้ความร่วมมือจากองค์กรกฎหมายของต่างประเทศ หรือยกตัวอย่างเช่น การทำคดีที่เกี่ยวกับการฟอกเงินที่เชื่อมโยงกันกับความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

(4) ผู้พิพากษาไทยควรศึกษาแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลสูงคดีฟอกเงินของต่างประเทศมาเพื่อขยายแนวความคิดในการให้เหตุผลในคดีฟอกเงินของประเทศไทยในอนาคต

เนื่องจากการพิพากษาคดีฟอกเงินโดยการเขียนหลักตรรกะที่ชัดเจนและเหมาะสมลงไป คำพิพากษาศาลฎีกานั้น ช่วยอธิบายให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยทราบถึงกฎเกณฑ์ที่ศาลเรียกร้องให้เกิดมีขึ้นในเรื่องของพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน และช่วยให้องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินสามารถปรับกลไกและกระบวนการทางกฎหมายได้ง่ายดายขึ้น

(5) รัฐไทยควรสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ที่มีคุณภาพ เพื่อเชื่อมต่อข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดมูลฐานและผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินเข้าด้วยกัน และควรมีระบบป้องกันภัยจากการถูกโจรกรรมข้อมูลทั้งหลายเหล่านั้น

(6) การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมาทั้งหมดนั้นมีความสำคัญมาก ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายใหม่ ด้วยการกำหนดคำนิยามและกำหนดหลักเกณฑ์ที่มีความสำคัญต่าง ๆ เอาไว้ในกฎหมายตามที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะ

นอกจากนั้น ควรทำการฝึกอบรมทักษะความเชี่ยวชาญของบุคลากรที่จะใช้มาตรการเหล่านั้นด้วย ควรฝึกอบรมทักษะของบุคลากรกระทั่งมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติ อารยประเทศ ควรมีการวางแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเมื่อมีการใช้จริงในทางปฏิบัติ เพื่อลดความเสี่ยงและลดความสูญเสียของทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านต่าง ๆ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ควรใช้ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญการฝึกอบรมจากต่างประเทศ และต้องเรียนรู้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความทันสมัยจากต่างประเทศด้วย ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการดักฟังทางโทรศัพท์ หน่วยงานของรัฐควรศึกษาการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ชนิดอื่น ๆ ด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการใช้งบประมาณในส่วนนี้อย่างเหมาะสม และมีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่อย่างเหมาะสม

(7) การกระทำความผิดมูลฐานและการกระทำความผิดฐานฟอกเงินส่งผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของมนุษย์ ความเป็นอยู่ของสังคม ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และความอยู่รอดของชาติ ฉะนั้น การดำเนินคดีของรัฐต้องพึงปฏิบัติอย่างไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลใด ๆ ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินกับผู้กระทำความผิดทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มาตรการทางกฎหมายตามที่เสนอแนะทั้งหมดต้องใช้ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายตามกลไกอื่นด้วย ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สินในทางแพ่ง หรือการใช้หมายเรียกหมายอาญาในทางอาญา เป็นต้น และควรสร้างเสริมค่านิยมที่ดีให้กับประชาชนในสังคมไทยให้มีการตั้งข้อรังเกียจ ไม่เห็นด้วยและไม่ยอมรับพฤติกรรมฟอกเงิน พัฒนาแนวทางการให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจากประชาชน หน่วยงานเอกชน หน่วยงานของรัฐ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

สุดท้ายนี้ งานวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงคดีฟอกเงินนี้ เป็นไปเพื่อตอบสนองกลไกการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เรื่อง ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 5) การกระทำความผิดฐานฟอกเงินภายนอกราชอาณาจักร ซึ่งต้องรับโทษในราชอาณาจักร (มาตรา 6) ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 7) ผู้พยายาม

กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 8) ผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 9) เจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งต้องรับโทษหนักขึ้น (มาตรา 10 และมาตรา 11) โดยผู้กระทำความผิดจะต้องมีความรับผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 บทกำหนดโทษฐานบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 60) บทกำหนดโทษฐานนิติบุคคลกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 61) รวมถึงบทกำหนดโทษตามกฎหมายอาญาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กองทุนการเงินระหว่างประเทศ. (2550). รายงานผลการประเมินประเทศไทยด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ, และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2548). อนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการทุจริต. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 พ.ศ. 2556. (2556).
- เจ็มชัย ชุตินวงศ์. (2543). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- จุมพล นันทศิริพล. (2548). เก่งเรียน-เขียนคั่น กลยุทธ์พิชิตวิชากฎหมาย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2540). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ญาดา กาศยปนนันท์. (2554). การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมืองเพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของไทย (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุุฎิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2547). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ณรงค์ ใจหาญ. (2550). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:

วิญญูชน.

ถาวร โพธิ์ทอง. (2550). *พจนานุกรมกฎหมายและศัพท์ที่เกี่ยวข้อง อังกฤษ-ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2550). *มุมมองใหม่ในกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, และสีหนาท ประยูรรัตน์. (ม.ป.ป.). *รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษากฎหมายและความต้องการเบื้องต้นของหน่วยงานในประเทศไทยในกรณีจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ของกระทรวงยุติธรรม*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2538). *บทความกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ: ข้อสังเกตเรื่องกฎหมายฟอกเงิน ในอาจารย์บุษนาหนังสือรวมบทความทางวิชาการเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ธานี สิงหนาท. (2551). *คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพับลิชชิง.

ธีสุทธิ พันธุ์ฤทธิ. (2551). *การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ธีสุทธิ พันธุ์ฤทธิ. (2555). *การสอบสวน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

นิกร เกริกกุล. (2543). *การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ*.

กรุงเทพฯ: ทรานซเลเตอร์ แอท ลอว์.

ไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ. (6 มีนาคม 2560). *พนักงานอัยการสหรัฐอเมริกา*. สัมภาษณ์.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (2551).

ปีเตอร์ ลิลเลย์. (2548). *เปิดโปงวงจรการฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊ก.

พงศ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). *ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. สัมภาษณ์.

พงษ์เทพ ชนวัฒน์นรินทร์. (14 ธันวาคม 2559). *นิติกรชำนาญการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. สัมภาษณ์.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2546). *ข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐานของศาลสหรัฐอเมริกา (แก้ไขเพิ่มเติม
ถึงปี 2003)*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ.
2546. (2546).

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551. (2551).

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547. (2547).

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. (2546).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551. (2551).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551. (2551).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552. (2552).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2556. (2556).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558. (2558).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. (2542).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556.
(2556).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. 2556.
(2556).

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519. (2519).

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534. (2534).

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550).

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544. (2544).

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550. (2550).

พิเชียร คุระทอง. (2538). *108 วิธีฟอกเงินโจรสลื่อนอก*. กรุงเทพฯ: มติชน.

พิทักษ์ เกิดหอม. (2544). *คู่มือประชาชน: การป้องกันการฟอกเงินและการตรวจสอบการทุจริต*.
กรุงเทพฯ: สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน.

พีระพัฒน์ อิงพงษ์พันธ์. (31 มกราคม 2560). ผู้บัญชาการสำนักบริหารกลาง กรมสอบสวนคดีพิเศษ.
สัมภาษณ์.

ระบียบว่าด้วยการจับ ควบคุม คั่น การทำสำนวนสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตาม
พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550).

ระบียบว่าด้วยการประสานการปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษเพื่อประโยชน์
ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.
2556. (2556).

ระบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544. (2544).

ระบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557. (2557).

ระบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคุณสมบัติ การแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ และการกำกับดูแลการ-
ปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ-
ฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2556. (2556).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). ศัพท์นิติศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วาทีน คำทรงศรี. (2539). การฟอกเงิน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วิชัย ตันติกุลานันท์. (2543). คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพฯ:
พิมพ์อักษร.

วีระพงษ์ บุญโญภาส, และคณะ. (2548). การกำหนดความผิดฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กร-
อาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบ-
ปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดอายัดและริบทรัพย์สิน ชุดโครงการวิจัย เรื่อง การ-
พัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) (ราย-
งานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วีระพงษ์ บุญโญภาส, และสุพัตรา แผนวิจิต. (2557). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

- วีระพงษ์ บุญโยธาส. (2547). *กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- วีระพงษ์ บุญโยธาส. (2549). *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา. (2559). *คำพิพากษาศาลฎีกา*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search/section>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา. (2559). *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 27-28/2554*. สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา. (2559). *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2267/2550*. สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา. (2559). *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2770/2550*. สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา. (2559). *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7290/2554*. สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา. (2559). *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8223/2554*. สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา. (2559). *คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9092/2553*. สืบค้น 8 ธันวาคม 2559, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/printing/deka#>.
- สหัส สิงหวิริยะ. (2549). *คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พร้อมด้วยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2547). *การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2559). *บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรา 38 และมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-10-08-05-56/2016-05-22-08-25-01/2016-05-22-08-26-06>.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *รวมมาตรฐานสากลว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *สรุปสาระสำคัญของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ฉบับผู้บริหาร*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2559). *คำรับรองการปฏิบัติราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559*. สืบค้น 3 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-22-11-23-55/2016-05-22-11-25-56>.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2544). *รวมกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: กูรูสภา.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2551). *คู่มือประชาชนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2554). *รายงานประจำปี 2554 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2556). *คู่มือประชาชนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (พิมพ์ครั้งที่ 12)*. กรุงเทพฯ: เจียฮั่ว.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2556). *รวมกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (พิมพ์ครั้งที่ 12)*. กรุงเทพฯ: เจียฮั่ว.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2558). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. สืบค้น 29 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.amlo.go.th>.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2558). *สรุปการบรรยายเรื่อง การเตรียมความพร้อมรับการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดย Mr. David*

Shannon สำนักงานเลขาธิการ APG. สืบค้น 2 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-04-04-48-38/2016-05-22-10-06-42>.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2559). ผลการดำเนินการแผนงาน โครงการกิจกรรมที่สำคัญตามแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่าย งบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2559. สืบค้น 3 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-22-11-23-55/2016-05-22-11-31-06>.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2559). สรุปผลการติดตามและประเมินผลในการดำเนินการตามตัวชี้วัด ตามแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561) และผลการดำเนินการแผนงาน/โครงการตามแผนปฏิบัติการ และแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่สนับสนุนตัวชี้วัดยุทธศาสตร์ รอบ 12 เดือน (1 ตุลาคม 2558-30 กันยายน 2559). สืบค้น 3 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/2016-05-22-11-23-55/2016-05-22-11-25-56>.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2560). การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579). สืบค้น 16 มีนาคม 2560, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/about/2016-04-19-14-32-10/20/detail/6758>.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2560). คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 3/2560 เรื่อง การขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง. สืบค้น 16 มีนาคม 2560, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/about/2016-04-19-14-32-10/4/detail/6764>.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2560). แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2560-2563). สืบค้น 16 มีนาคม 2560, จาก <http://www.amlo.go.th/index.php/th/about/2016-04-19-14-32-10/2016-04-19-14-33-04>.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

- สีหนาท ประยูรรัตน์. (2550). *ความจำเป็นและแนวทางปฏิบัติตามมาตรการสากลของประเทศไทย ในการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อ- การร้าย* (ปริญญาณิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สีหนาท ประยูรรัตน์. (14 ธันวาคม 2559). *ที่ปรึกษาประจำสำนักงานป้องกันและปราบปรามการ- ฟอกเงิน. สัมภาษณ์.*
- สีหนาท ประยูรรัตน์. (2544). *คำอธิบายกฎหมายกระทรวง ระเบียบ ประกาศ ที่ออกตามความในพระราช- บัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: บริษัท วินเนอร์ เอเชียเทรดจำกัด.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2550). *วิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล ไตรเวทย์. (2543). *กฎหมายฟอกเงิน: ความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบ- ปราบการฟอกเงิน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุรพล ไตรเวทย์. (2548). *คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2547). *ปัญหาพิเศษในกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุตรไพศาล. (2554). *คดีฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
- โสภณ รัตนากร. (2553). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: นิติบรรณ- การ.
- อรรณพ ลิขิตจิตตะ, และคณะ. (2548). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวน- สอบสวนพิเศษ ชุด โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปราม องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2)*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- อุดม รัฐอมฤต. (2557). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรม- ศาสตร์.
- เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการการยุติธรรมและการตำรวจ วุฒิสภา. (มปป.). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

ภาษาอังกฤษ

- Abadinsky, H. (2013). *Organized crime* (10th ed.). US: Wadsworth Cengage Learning.
- Alldrige, P. (2003). *Money laundering law: forfeiture, confiscation, civil recovery, criminal laundering and taxation of the proceeds of crime*. USA: Hart Publishing.
- Beare, M.E. (2003). *Critical reflections on transnational organized crime, money laundering and corruption*. Canada: University of Toronto Press.
- Beare, M.E., & Schneider, S. (2007). *Money laundering in Canada: chasing dirty and dangerous dollars*. Canada: University of Toronto Press.
- Bennett, W.W., & Hess, K.M. (1987). *Criminal investigation* (2nd ed.). US: West publishing.
- Chaikin, D., & Sharman, J.C. (2009). *Palgrave series on asian governance: Corruption and money laundering: a symbiotic relationship*. US: Palgrave Macmillan.
- Chambers-Jones, C. (2012). *Virtual economies and financial crime: money laundering in cyberspace*. UK: Edward Elgar.
- Chatain, P., Mcdowell, J., Mousset, C., Schott, P.A., & Willebois, E. (2009). *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisor*. Washington DC: The International Bank for Reconstruction and Development/the World Bank.
- Conspiracy. (2014). Retrieved April 1, 2014, from http://web2.westlaw.com/find/default.wl?fn=_top&carerlt=CLID_CARE_282224043_32210_CaRE_0_N_1&sp=LICDhurak4&rpat=AMJ&ncare=5&utid=1&rs=WLW14.0&tc=5&tf=779&vr=2.0&mt=WestlawInternational09&sv=Split&serialnum=0107403330&care=Y53A Am. Jur.
- Demetis, D.S. (2010). *Technology and anti-money laundering: A system theory and risk-based approach*. UK: Edward Elgar.
- Financial Action Task Force. (2012). *FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance*. Retrieved December 1, 2016, from <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/>

documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf.

Financial Action Task Force. (2012). *International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations*.

Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

Gallant, M.M. (2005). *Money laundering and the proceeds of crime: economic crime and civil remedies*. UK: Edward Elgar.

Hancock, B.W., & Sharp, P.M. (2004). *Criminal justice in America: Theory, practice, and policy* (3rd ed.). US: Prentice Hall.

Hopton, D. (2009). *Money laundering: A concise guide for all business* (2nd ed.). England: Ashgate.

Kelly, R.J., Maghan, J., & Serio, J.D. (2005). *ABC-CLIO's contemporary world issues series: Illicit trafficking: a reference handbook*. California: ABC-CLIO.

Laundering of Monetary Instruments. (2014). Retrieved April 1, 2014, from http://web2.westlaw.com/find/default.wl?fn=_top&carerlt=CLID_CARE2822_240433221_CaRE_0_N_&sp=LICDhurak-4&rpcat=AMJ&ncare=5&utid=1&rs=WLW14.0&tc=5&tf=779&vr=2.0&mt=Westlaw International0_9&sv=Split&serialnum=0107403330 &care=Y53A
Am. Jur.

Lilley, P. (2012). *Dirty dealing* (3rd ed.). UK: Kogan Page.

Lyman, M.D., & Potter, G.W. (2007). *Organized crime* (4th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Madinger, J. (2012). *Money laundering: A guide for criminal investigators* (3rd ed.). US: CRC Press.

Manzer, A.R. (2002). *A guide to Canadian money laundering legislation*. Canada: Butterworths Canada.

- Mugarura, N. (2012). *The global anti-money laundering regulatory landscape in less developed countries*. England: Ashgate.
- Naylor, R.T. (2004). *Hot money and the politics of debt* (3rd ed.). Canada: McGill-Queen's University Press.
- Newman, S., Piegl, P., & Maughan, K. (2012). *Lolly Jackson: when fantasy becomes reality* (2nd ed.). South Africa: Jacana Media (Pty).
- Ryder, N. (2011). *Financial crime in the 21 st century: law and policy*. UK: Edward Elgar.
- Ryder, N. (2012). *Money laundering-an endless cycle?: a comparative analysis of the anti-money laundering policies in the United States of America, the United Kingdom, Australia and Canada*. New York: Routledge.
- Savla, S. (2000). *Studies in comparative corporate and financial law. Vol. 8: Money laundering and financial intermediaries*. Netherlands: Kluwer law international.
- Stessens, G. (2002). *Money laundering: a new international law enforcement model* (3rd ed.). UK: Cambridge university.
- The World Bank. (2009). *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing*. Retrieved December 1, 2016, from <http://elib.peaceland.edu.ng:8383/greenstone3/sites/localsite/collect/peacelan/index/assoc/HASH01b3.dir/doc.pdf>.
- Turner, J.E. (2011). *Money laundering prevention: deterring, detecting and resolving financial fraud*. Canada: JohnWiley&Sons.
- Unger, B. (2007). *The scale and impacts of money laundering*. UK: Edward Elgar.
- United Nations. (1988). *The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988*. Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf.
- United Nations. (2000). *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000*. Retrieved December 1, 2016, from <https://www.unodc.org/documents/>

middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf.

United Nations. (2003). *The United Nations Convention against Corruption 2003*. Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.

United Nations. (2004). *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf.

United State Code Title 18 Crimes and Criminal Procedure § 1956 Laundering of monetary instruments. (2016). Retrieved November 3, 2016, from <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1956>.

Verhage, A. (2011). *Routledge studies in crime and economics: The anti money laundering complex and the compliance industry*. New York: Routledge.

Yasin, N.M. (2007). *Legal aspects of money laundering in Malaysia from the common law perspective*. Malaysia: Lexis Nexis.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล

นางศรินารด กุศลวงษ์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2545 นิติศาสตรบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2549 นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมาย

อาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

อาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ รางวัลหรือทุนการศึกษา

- กรรมการบริหารงานประจำมหาวิทยาลัย (กบม.)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

- ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรนิติศาสตร-

บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

- ประธานสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช-

ภัฏพระนคร

- บทความวิชาการเรื่องประสบการณ์ทางความคิด

เรื่องการแข่งขันกระทำเราในกฎหมายอังกฤษ

วารสารกระบวนการยุติธรรม ปีที่ 7 เล่มที่ 2

พฤษภาคม-สิงหาคม 2557 สำนักงานกิจการ

ยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

- รางวัลอาจารย์ดีเด่น คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ประจำปี 2558

- ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2548

- ทูลพัฒนานุเคราะห์ให้ศึกษาต่อระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ประจำปี 2553-2559
- ทูลอุดหนุนการวิจัยประเภทบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาเอก กลุ่มที่ 7 ด้านความมั่นคงและธรรมาภิบาล หัวข้อย่อย 2.4 การปฏิรูปภาคส่วนความมั่นคง และความยุติธรรม จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี 2558

